

1974-2024

50

מאירס ג'וינט
ברוקדייל

יישום חוק איסור צריכת זנות דוח המחקר המלווה

דנה ברנדר אמיליה קפרנוב עירית ענבר (אייזיק)
דורי ריבקין אלומה לוי-זוהר אמיר פלק

בשיתוף: זהר אור שרביט, עדי ארד, שקד לובוצקי-גטה, רוני זילכה

עריכת לשון: רויטל אביב מתוק
תרגום לאנגלית: עמי אשר
עיצוב גרפי: אפרת ספיקר

מחקר זה הוזמן ומומן במסגרת החלטת הממשלה 4462: יישום המלצות הצוות הבין-משרדי
לצמצום צריכת זנות, באחריות משרד הרווחה והביטחון החברתי ובליווי המשרד לביטחון לאומי

מכון מאירס ג'וינט ברוקדייל

ת"ד 3886 ירושלים 9103702

טלפון: 02-6557400

brook@jdc.org | brookdale.jdc.org.il

ירושלים | כסלו תשפ"ה | דצמבר 2024

מבוא

חוק איסור צריכת זנות, תשע"ט-2019 (להלן: [חוק איסור צריכת זנות](#)) פורסם בינואר 2019 ונכנס לתוקף ביולי 2020 כהוראת שעה לחמש שנים. מטרת החוק היא "להביא לצמצום הזנות באמצעות קביעת איסור צריכת זנות, כחלק ממהלך משולב הכולל חינוך והסברה לציבור והרחבת דרכי טיפול ושיקום לאוכלוסיות בזנות". בינואר 2019 קיבלה הממשלה את [החלטה 4462](#): "ישום המלצות הצוות הבין-משרדי לצמצום צריכת הזנות" הכוללת תקציבים לסיוע לאנשים בזנות ותוכניות ייחודיות לצרכני זנות.

המחקר המלווה את החוק

חוק איסור צריכת זנות קבע שיש לערוך מחקר לבחינת יישומו והשפעתו על השגת מטרתו. המחקר המלווה החל בנובמבר 2020 והסתיים במאי 2024 ונערך באחריות אגף המחקר במשרד הרווחה והביטחון החברתי בליווי לשכת המדען הראשי במשרד לביטחון לאומי. הגורם שנבחר לבצע את המחקר הוא [מכון מאירס-ג'וינט-ברוקדייל](#). המחקר בחן את יישום החוק והשפעתו בארבעה תחומים: אכיפת החוק על ידי המשטרה; אנשים בזנות והשירותים עבורן; צרכני הזנות; מערך החינוך וההסברה לציבור ועמדות הציבור.

מטרה

המטרה המרכזית של המחקר הייתה לבחון את ההשפעות של החוק ושל החלטת הממשלה על תופעת הזנות בישראל, על צריכת זנות ועל אנשים בזנות.¹

שיטה

■ סקרים:

- סקר עמדות הציבור (נערך בשנת 2021 ($n = 803$) ובשנת 2024 ($n = 804$))
- סקר צריכת זנות בקרב אוכלוסיית הגברים בישראל (נערך בשנת 2021 ($n = 5,757$) ובשנת 2024 ($n = 2,837$))
- סקר בקרב נשות מקצוע בשירותים לאנשים בזנות (נערך בשנת 2021 ($n = 117$) ובשנת 2023 ($n = 221$))
- סקר בקרב משתתפי סדנאות האמצעי החלופי (נערך לפני הסדנאות ואחריהן בשנים 2022–2023 (14 סדנאות, $N = 71$))

¹ עם זאת, אי אפשר לבדוד השפעות אלו מהשפעותיהם של כלל התהליכים שהתרחשו במדינה בעת ובעונה אחת, בהם מגפת הקורונה, מאורעות שבעה באוקטובר ומלחמת 'חרבות ברזל'. כמו כן משך המחקר, שלוש שנים, אינו מספיק לבחינת השפעות החוק על היקף הזנות לטווח הרחוק, ולכן צוות המחקר נזהר בהסקת מסקנות בנוגע להשפעות ישירות או עקיפות של החוק.

- ניתוח נתונים מנהליים:
 - נתוני הקנסות שהטילה משטרת ישראל במסגרת החוק בשנים 2021–2023 ונתוני הנקנסים
 - נתוני המשתתפים בסדנאות האמצעי החלופי
 - נתוני מקבלות השירות במסגרות משרד הרווחה והביטחון החברתי (2020–2023) ומשרד הבריאות (2019–2022)
- ניתוח שימוש במילות חיפוש בתחום הזנות במנוע החיפוש Google בשנים 2013–2024 בעזרת אתר Google Trends לבחינת מגמות בביקוש לזנות
- ראיונות עומק מובנים למחצה עם 34 אנשים בזנות, 64 נשות מקצוע בשירותים, 30 שוטרים וקצינים במשטרת ישראל ו-5 צרכני זנות
- מיפוי שירותים עבור אנשים בזנות
- ניתוח מסמכים הקשורים לחוק וליישומו

ממצאים עיקריים

אכיפת החוק. לאכיפת החוק לא הוקצה תקציב ייעודי והיא מתבצעת במשאבים הקיימים ועל פי היכולת והתעדוף של המשטרה. האכיפה אושרה בדצמבר 2020, והחלה בפועל במחצית השנייה של 2021 כאשר הדרג המדיני קידם את הנושא אל מול הדרג המקצועי הבכיר במשטרה. מתחילת האכיפה ועד סוף 2023 ניתנו 5,091 קנסות. במשך השנים היו תנודות באכיפה, במגמת ירידה, ובשנת 2023 האכיפה הייתה מצומצמת. מרבית האכיפה נעשתה במרכז הארץ ו-97% מן הקנסות ניתנו על ידי שלוש תחנות משטרה בלבד (בדרום תל אביב, ראשון לציון וקריית חיים), כך שברוב חלקי הארץ כלל לא הייתה אכיפה. על פי הגדרת המשטרה את זירות הזנות, מרבית הקנסות נרשמו בבתי בושת. 89% מן הקנסות נרשמו בגין הימצאות הנקנס במקום המשמש למעשה זנות במטרה לצרוך זנות והשאר בגין צריכת זנות. כמחצית מן הקנסות לא שולמו ונוספה להם תוספת פיגורים.

כל השוטרים שהתראיינו למחקר ציינו כי לדעתם החוק לא יצליח למגר את תופעת הזנות, אך מרביתם הביעו הסכמה עם התפיסות שמבססות את החוק, הדגישו את חשיבות אכיפתו וטענו כי האכיפה ועצם נוכחותם בזירות זנות מצליחות לצמצם את הפעילות בזירות. השוטרים הסבירו כי החוק הוא חלק מן הטיפול הכוללני בתופעת הזנות לצד אכיפת עבירות הנלוות לזנות וסגירת בתי בושת. השוטרים העלו כמה קשיים באכיפת החוק, בהם מחסור בכוח אדם ובמשאבים ייעודיים ומורכבות בביסוס תשתית ראייתית בזירות הנסתרות, לצד קשיים באיתורן של זירות אלו והגעה אליהן. אנשים בזנות שסיפרו על אכיפת החוק ציינו כי הקשר עם המשטרה עודנו קשר מורכב, אך חלקן ציינו ניצנים של שיפור.

השפעת החוק על אנשים בזנות והשירותים עבורן. לחוק יש השפעה מסוימת על חייהן של רבות מן האנשים בזנות. לחלקן הוא גרם לקושי כלכלי, לאחרות הוא פתח אפשרויות לשינוי וליציאה מזנות, גם באמצעות שירותי הסיוע הקיימים ואלו שהורחבו. כמו כן חלק מן האנשים בזנות דיווחו כי החוק השפיע על חיזוק תחושת הביטחון האישי שלהן.

בסקר שנערך בשנת 2023 בקרב נשות המקצוע בשירותים לאנשים בזנות דיווחו 72% מנשות המקצוע על תמיכה בחוק, ואילו 26% השיבו כי הן מאמינות שהחוק ישפיע לרעה על אנשים בזנות. רק 13% השיבו כי הן מאמינות שהחוק יצמצם את תופעת הזנות.

לא.נשים בזנות צרכים מגוונים וחלקם מהווים חסם ליציאה מזנות, כגון צורך בהכנסה יציבה, דיור, קשיים רגשיים וצורך למצות את זכויותיהן. מערך השירותים לסיוע לא.נשים בזנות התרחב עם החלטת ממשלה 4462, בעיקר בשירותי משרד הרווחה והביטחון החברתי ומשרד הבריאות, וגם במשרדים נוספים כגון משרד המשפטים, ופותרו מענים יחודיים מותאמים לאוכלוסייה. בד בבד, גדל מספר מקבלות השירות בשירותים אלו. כמו כן הורחבו שיתופי הפעולה הבין-משרדיים והבין-ארגוניים. עם זאת, עדיין חסרים שירותים ויש אוכלוסיות שאינן מקבלות מענה מספק במסגרת הקיים. בין השאר, נדרשים מענים נוספים לגברים בזנות, נדרשת פריסה גאוגרפית רחבה יותר של השירותים, ונדרשת הרחבה של הסיוע בתחום החומרי-כלכלי, בתחום הדיור ובתחום התעסוקה עבור א.נשים בזנות בכלל ועבור א.נשים על הקשת הטרגית בפרט. נוסף על כך יש אתגרים וחסמים בהפעלת מערך השירותים, כגון מחסור בנשות מקצוע לעבודה עם אוכלוסיות ייחודיות וחסמים בירוקרטיים.

צרכני הזנות. הדיווח העצמי על צריכת זנות של גברים יהודים בני 18–70 בשנת 2024 היה גבוה יותר מדיווח זה בשנת 2021. זאת, הן עבור שיעור הצריכה בחמש השנים שקדמו לסקר: 12.2% בשנת 2024 לעומת 9.2% בשנת 2021, הן עבור שיעור הצריכה בשנה שקדמה לסקר: 9.0% בשנה שקדמה למלחמת 'חרבות ברזל' לעומת 7.1% בשנה שקדמה למגפת הקורונה. כדי לבחון מגמות בביקוש לזנות באופן רציף ולטווח ארוך יותר, בוצע שימוש בנתונים מאתר Google Trends. נמצא שבתקופה שלאחר אישור החוק בכנסת בסוף 2018, חלה ירידה בהיקף החיפוש היחסי אחר מונחים הקשורים לביקוש לזנות. נמצא גם שתנודות שחלו בהמשך בהיקפי החיפוש קשורות לשינויים בכמות הקנסות שהטילה המשטרה, וכי החל מאמצע שנת 2022 יש מגמת עלייה בהיקפי החיפוש אחר מונחים הקשורים לביקוש לזנות, אשר חופפת לירידה באכיפת החוק. עם זאת, כמכלול, היקפי החיפוש בפרק הזמן שמיוולי 2022 ועד סוף איסוף הנתונים באפריל 2024 נותרו נמוכים מהיקפי החיפוש שלפני אישור החוק.

מסקרי צריכת הזנות עולה כי הצרכנים משתייכים לשכבות מגוונות בחברה, הם מתאפיינים ברמות מגוונות של השכלה והם אינם מגיעים ממיקום גאוגרפי מסוים. כ-40% מן הצרכנים הם צרכנים פעילים, כלומר צרכו זנות יותר מפעם אחת בשנה שקדמה לסקר. הזירה השכיחה לצריכת זנות היא דירות דיסקרטיות. המניע השכיח לצריכת זנות הוא שזו "הדרך הקלה לעשות סקס". למרות ההשפעות של צריכת הזנות על הצרכנים, כרבע מהם העידו שאינם מעוניינים להפסיק לצרוך זנות. כרבע מצרכני הזנות דיווחו שכלל לא שמעו על החוק, ויותר מ-40% נוספים דיווחו ששמעו על החוק אך לא הושפעו ממנו. עם זאת, כ-20% מן הצרכנים העידו שבעקבות החוק הם הפסיקו לצרוך זנות או הפחיתו בצריכתה.

צרכני זנות הנקנסים רשאים להמיר את תשלום הקנס באמצעי החלופי, תוכנית המופעלת על ידי אגף בכיר שירות המבחן למבוגרים וכוללת סדנה פסיכו-חינוכית. היקף הפניות לסדנת האמצעי החלופי בשנים 2021–2023 עמד על 109 נקנסים בלבד, ו-79 מהם (86% מן הפונים) סיימו בהצלחה. הסדנה עצמה כוללת שלושה מפגשים קבוצתיים ושני מפגשים פרטניים עם קצין. נת מבחן. על פי הסקר שנערך בקרב המשתתפים, לסדנה השפעה מסוימת על עמדותיהם בנוגע לתופעת הזנות, לא.נשים בזנות ולצריכת זנות. אוכלוסיית הגברים המכורים למין שונה במאפייניה משאר צרכני הזנות, ונדרש עבורה מענה טיפולי וליווי ממושך אשר ניתנים כיום בשני מרכזים שפועלים במימון משרד הבריאות.

הסברה ועמדות הציבור. חוק איסור צריכת זנות מדגיש את חשיבות ההסברה בשינוי יחס החברה לתופעת הזנות. כמה משרדי ממשלה פועלים בתחום זה: משרד המשפטים ערך קמפיינים דיגיטליים להעלאת המודעות לחוק; משרד הבריאות מקיים סדנאות

הסברה לבני נוער ולאנשי מקצוע בנושא מיניות ובריאה וסיכונים; משרד הרווחה והביטחון החברתי מפעיל עבור נוער בסיכון את מיזם "נקודת מפנה" המתמקד בחינוך למיניות ומניעת כניסה לזנות; משרד החינוך פיתח תוכניות לתלמידים ולצוותי חינוך בנושא מיניות בריאה ואיתור מצבי סיכון. נוסף על כך ארגוני מגזר שלישי עוסקים בהסברה ולובי בנושא. הפעילויות כוללות קמפיינים, סדנאות, תוכניות חינוכיות והכשרות לאנשי מקצוע. בסקרי עמדות הציבור שנערכו בשנים 2021 ו-2024 נמצא כי 61% מן המשיבים מודעים לחוק איסור צריכת זנות, וכי שיעור המכירים את החוק הוא הנמוך ביותר בקרב צעירים ובקרב האוכלוסייה הערבית. מרבית המרואיינים.ות במחקר ציינו כי לדעתם ההסברה הקיימת כיום אינה מספקת ואינה משיגה את מטרתה.

בסקרי עמדות הציבור שנערכו בשנים 2021 ו-2024 כ-70% מן המשיבים דיווחו על תמיכה בחוק, עלייה ניכרת מן השיעור שנמצא בסקרים בעבר (26% ב-2008 ו-39% ב-2016).² בהשוואה בין שני הסקרים שנערכו בתקופת המחקר לא נמצאו שינויים משמעותיים בעמדות כלפי החוק או כלפי תופעת הזנות, מלבד השינויים שחלו לפני תקופת המחקר. למרות התמיכה הרחבה בחוק, הציבור מביע ספקנות בנוגע ליכולתו להשפיע בפועל. כך, כ-20% סברו שהחוק יפחית את מספר צרכני הזנות ורק 5% דיווחו כי הם מצפים שהחוק יצליח לצמצם את תופעת הזנות בישראל. עם זאת, רוב הציבור (יותר מ-80%) רואה בזנות תופעה הפוגעת בכבוד האדם וביחס של גברים לנשים. בעמדות הציבור ניכרים פערים מגדריים: נשים נוטות יותר מגברים לתמוך בחוק, לראות בזנות תופעה פוגענית ולהאמין שנשים בזנות מעוניינות לצאת מזנות וזקוקות לעזרה בכך. ראיונות עם אנשים בזנות ואנשי מקצוע מצביעים על חשיבות ההסברה והחינוך בשינוי עמדות.

המלצות מרכזיות

שינוי חברתי הוא תהליך הדרגתי וארוך. כדי להביא לצמצום בצריכת הזנות ולשינוי בנורמות התנהגות לאורך זמן ולאפשר לאנשים הרוצות בכך לצאת מזנות חשוב כי נוסף על חקיקה יבוצעו גם פעולות אכיפה, הסברה, מניעה וטיפול. להלן מובאות חלק מהמלצות המחקר שעוסקות בתחומים שלובים אלו:

אכיפת החוק: מומלץ להרחיב ולהגביר את מאמצי האכיפה, להסיר את הקשיים והחסמים לאכיפה ולהוסיף הכשרות לשוטרים. צרכני הזנות: מומלץ להפנות את מאמצי ההסברה לצרכני זנות פוטנציאליים, לעודד נקנסים לפנות לאמצעי החלופי ולהרחיב את איתור המכורים לזנות ולמין.

מערכת השירותים לאנשים בזנות: מומלץ להמשיך להרחיב ולהתאים את המענים לסיוע ביציאה מזנות, ובפרט בתחומי סיוע כלכלי, סיוע תעסוקתי ודיר; לשלב אנשים בזנות בתכנון המענים; להמשיך ולייצר שיתופי פעולה בין-משרדיים; לשים דגש באיתור ויישוג מקבלות שירות חדשות ובפיתוח ושימור ידע מקצועי מבוסס ניסיון.

הסברה: מומלץ להפנות את מאמצי ההסברה לכלל הציבור, לצד יצירת קמפיינים ייעודיים המותאמים לקהלים מגוונים. כמו כן מומלץ לערוך מחקרים נוספים הבוחנים את השפעות החוק לאורך זמן.

² [הסקר הלאומי](#) (סנטו וכרמלי, 2016), ומאמרם של [שילה ואח' \(2020\)](#).

תוכן עניינים

1	1. מבוא
1	1.1 חוק איסור צריכת זנות והחלטת הממשלה 4462
2	2. המחקר המלווה את החוק
2	2.1 מטרת המחקר
3	2.2 שיטת המחקר
7	2.3 ייעוץ למחקר
7	2.4 אתיקה במחקר
7	2.5 מגבלות המחקר
9	3. אכיפת החוק
9	3.1 רקע
10	3.2 מדיניות האכיפה
10	3.3 היקף האכיפה ומאפייניה
15	3.4 תפיסות השוטרים בנוגע לחוק איסור צריכת זנות ולתופעת הזנות
19	3.5 אכיפת החוק על פי א.נשים בזנות
20	3.6 קשיים וחסמים באכיפת החוק
21	3.7 סיכום: אכיפת החוק
22	4. א.נשים בזנות והשירותים עבורן
22	4.1 השפעות החוק על חייהן של א.נשים בזנות
26	4.2 עמדות נשות המקצוע בנוגע להשפעת החוק
26	4.3 צרכים וחסמים ביציאה מזנות
28	4.4 מערך השירותים עבור א.נשים בזנות
38	4.5 מערכת השירותים על פי א.נשים בזנות
39	4.6 מקבלות השירות במערך השירותים
41	4.7 נשות המקצוע המטפלות בא.נשים בזנות
43	4.8 אתגרים וחסמים במערך השירותים למען א.נשים בזנות
45	4.9 סיכום: א.נשים בזנות והשירותים עבורן
46	5. צרכני הזנות
46	5.1 היקף צריכת הזנות בקרב אוכלוסיית הגברים בישראל
49	5.2 מגמות בביקוש לזנות על פי Google Trends
55	5.3 מאפיינים של צרכני זנות וצריכת זנות
59	5.4 עמדות ותפיסות של צרכני זנות
64	5.5 האמצעי החלופי

68	5.6 התמכרות לצריכת זנות ולמין
70	5.7 סיכום: צרכני הזנות
71	6. הציבור בישראל: מערך החינוך וההסברה לציבור ועמדות הציבור
71	6.1 הסברה בנוגע לחוק ולתופעת הזנות
74	6.2 עמדות הציבור
80	6.3 סיכום: מערך החינוך וההסברה לציבור ועמדות הציבור
81	7. שינויים ומגמות בשנות יישום החוק
81	7.1 שיתופי פעולה בין-משרדיים ובין-מגזריים
81	7.2 אכיפה משטרתית בעקבות החוק
82	7.3 מגמות במאפייני הזנות
83	7.4 מגמות ברווחתן של א.נשים בזנות
83	7.5 מגמות במערך הסיוע והשירותים לא.נשים בזנות
84	7.6 מגמות בביקוש לזנות ובצריכת זנות
85	7.7 השפעת האמצעי החלופי לתשלום הקנס על המשתתפים בסדנה
85	7.8 מגמות בחינוך והסברה לציבור הרחב
86	7.9 מגמות בעמדות הציבור הרחב בנוגע לזנות
87	8. המלצות
87	8.1 המלצות בנוגע לאכיפת החוק
87	8.2 המלצות בנוגע לצרכני הזנות
88	8.3 המלצות בנוגע למערכת השירותים עבור א.נשים בזנות
89	8.4 המלצות בנוגע להרחבת מאמצי ההסברה על החוק ועל נזקי הזנות
90	8.5 המלצות בנוגע למחקר עתידי
91	מקורות
93	נספחים
93	נספח א-1: מדגמים בסקרי צריכת זנות בשנים 2021 ו-2024
93	נספח א-2: ייצוגיות המדגמים בסקרי צריכת זנות
96	נספח ב: עמדות נשות המקצוע בנוגע לחוק איסור צריכת זנות
98	נספח ג-1: מענים של משרד הרווחה והביטחון החברתי
101	נספח ג-2: מענים של משרד הבריאות
103	נספח ד: שירותי הטיפול והשיקום וסוגי המענים
106	נספח ה: נתוני Google Trends, ניתוחי גרסיה לינארית להשוואה בין תקופות בהיקפי החיפוש, הסבר וממצאים
109	נספח ו: נזקי צריכת הזנות על פי הצרכנים
112	נספח ז: תוכנית האמצעי החלופי
113	נספח ח: עמדות בנוגע לזנות וליציאה מזנות

רשימת לוחות

5	לוח 1: מספר מקבלות השירות שבנוגע להן התקבלו נתונים מנהליים ממשרד הרווחה וממשרד הבריאות
15	לוח 2: תשלום קנסות על פי מאפייני הנקנסים
32	לוח 3: מסגרות משרד הרווחה
35	לוח 4: מסגרות משרד הבריאות
41	לוח 5: מקום העבודה של נשות המקצוע שהשיבו על הסקר, 2021–2023
47	לוח 6: היקף צריכת הזנות בחמש השנים האחרונות שדווח על ידי גברים יהודים בני 18–70 בסקר צריכת זנות בשנים 2021 ו-2024, לפי קבוצות גיל
47	לוח 7: היקף צריכת הזנות בחמש השנים האחרונות שדווח על ידי גברים ערבים בני 18–70 בסקר צריכת זנות בשנים 2021 ו-2024, לפי קבוצות גיל
48	לוח 8: היקף צריכת זנות שדווח על ידי גברים יהודים בני 18–70 בסקר צריכת זנות בנוגע לשנה שקדמה לסקר בשנים 2021 ו-2024, לפי קבוצות גיל
55	לוח 9: מאפיינים סוציו-דמוגרפיים של צרכני זנות, של נקנסים בגין צריכת זנות ושל הפונים לאמצעי החלופי, בשנים 2021 ו-2024
75	לוח 10: תמיכה בחוק לפי קבוצות באוכלוסייה, סקרי עמדות הציבור בשנת 2021 ובשנת 2024
76	לוח 11: הסכמה עם ההיבטים השונים של השפעת החוק, סקרי עמדות הציבור בשנת 2021 ובשנת 2024
78	לוח 12: הסכמה עם העמדות בנוגע לתופעת הזנות בסקרי עמדות הציבור בשנת 2021 ובשנת 2024, לפי קבוצת אוכלוסייה ומגדר
79	לוח 13: הסכמה עם העמדות כלפי האנשים בזנות בסקרי עמדות הציבור בשנת 2021 ובשנת 2024, לפי קבוצת אוכלוסייה ומגדר

רשימת לוחות בנספחים

93	לוח א-1: גודל מדגם בסקרי צריכת זנות באוכלוסייה בשנת 2021 ובשנת 2024
95	לוח א-2: מאפייני מדגם היהודים בסקרי צריכת זנות שנערכו בשנת 2021 ובשנת 2024
96	לוח ב-1: עמדות נשות המקצוע בנוגע לחוק איסור צריכת זנות בשנים 2021 ו-2023
97	לוח ב-2: מהימנות המדדים המרכזיים לציפיות מן החוק
104	לוח ד-1: מקבלות השירותים של משרד הרווחה, לפי שירות, בשנים 2020–2023 (במספרים מוחלטים ובאחוזים)
106	לוח ה-1: ממצאי ניתוחי הרגרסיה לניבוי היקף החיפוש אחר המונחים "זנות", "נערות ליווי" ו"דירות דיסקרטיות" לפי תקופות
108	לוח ה-2: נתוני Google Trends, מתאמי Pearson חלקיים בין היקפי החיפוש ובין מספר הקנסות עד שלושה חודשים לפני ואחרי החיפוש, בקרה על חודש בשנה

111	לוח ו-1: דיווח הצרכנים בסקר צריכת זנות שנערך בשנת 2021 ובשנת 2024 על השפעת חוק איסור צריכת זנות עליהם, בחלוקה לפי קבוצות גיל
111	לוח ו-2: דיווח הצרכנים בסקר צריכת זנות שנערך בשנת 2021 ובשנת 2024 על השפעת חוק איסור צריכת זנות עליהם, בחלוקה לפי תדירות צריכה
112	לוח ז-1: מבנה הסדנה בתוכנית האמצעי החלופי
113	לוח ח-1: מודל גרסיה לינארית מרובה לניבוי מידת התמיכה בחוק כפונקציה של מאפיינים סוציו-דמוגרפיים של המשיבים לסקרי עמדות הציבור שנערכו בשנים 2021 ו-2024
114	לוח ח-2: טעינויות (Loadings) ניתוח גורמים בנוגע לעמדות כלפי חוק איסור צריכת זנות, סקרי עמדות הציבור בשנים 2021 ו-2024
115	לוח ח-3: עמדות בנוגע לתופעת הזנות וליציאה מזנות בסקרי עמדות הציבור בחלוקה לפי קבוצת אוכלוסייה ומגדר, ממוצעים, סטיות תקן ותוצאות מבחני t להשוואה בין נשים וגברים

רשימת תרשימים

11	תרשים 1: מספר הקנסות החודשי שהוטלו על ידי המשטרה ברמה הארצית, בשנים 2021–2023
12	תרשים 2: מספר הקנסות החודשי שהוטלו על ידי תחנות האכיפה העיקריות
13	תרשים 3: מספר הקנסות שהוטלו לפי זירות אכיפת החוק בשנים 2021–2023
14	תרשים 4: מספר הקנסות לפי סעיפי עבירה וזירות אכיפה
14	תרשים 5: סטטוס הקנסות נכון לסוף שנת 2023
29	תרשים 6: מספר שירותי השיקום והטיפול לאנשים בזנות בשנת 2023, לפי סוג מענים ומחוז
30	תרשים 7: דיווח נשות המקצוע על דרכי ההכניה של מקבלות השירות בשנים 2021 ו-2023
34	תרשים 8: מספר מקבלות שירות של משרד הרווחה בתחום הטיפול בזנות, לפי שנים
35	תרשים 9: מספר מקבלות השירותים של משרד הבריאות, לפי שנים
51	תרשים 10: היקף החיפוש היחסי אחר המונחים "זונות", "נערות ליווי" ו"דירות דיסקרטיות" (בסולם 0–100) על ציר הזמן, עבור מגמות בנטרול שונות עונתית ושונות מקרית, בין ינואר 2013 לאפריל 2024
54	תרשים 11: היקפי החיפוש היחסיים (בסולם 0–100) על ציר הזמן אחר המונחים "זונות", "נערות ליווי" ו"דירות דיסקרטיות", אפריל 2021 עד מרץ 2024, במשולב עם מספר הקנסות שהוטלו שלושה חודשים לפני החיפוש
58	תרשים 12: תדירות צריכת זנות שדווחה על ידי צרכני זנות יהודים בני 18–70 בסקר צריכת זנות בשנת 2021 ובשנת 2024, על פי קבוצות גיל
60	תרשים 13: שיעור המדווחים על מניעים לצריכת זנות בקרב צרכני זנות יהודים בני 18–70, בחלוקה לפי תדירות הצריכה, סקר צרכנים בשנת 2024
63	תרשים 14: השפעת חוק איסור צריכת זנות על צרכני זנות, על פי סקר צריכת זנות מן השנים 2021 ו-2024
64	תרשים 15: מצבים אשר עשויים להשפיע על צרכני זנות להפסיק את הצריכה, על פי סקר צריכת זנות משנת 2024
68	תרשים 16: תפיסת המשיבים את עצמם כמכורים למין, שאלונים לפני סדנת האמצעי החלופי ואחריה

רשימת תרשימים בנספחים

103	תרשים ד-1: מספר המסגרות והתוכניות שבהן ניתן סיוע בתחומים שונים בשנת 2021 ובשנת 2023
105	תרשים ד-2: מספר מטופלות לפי שירותים של משרד הבריאות בשנים 2019–2022
107	תרשים ה-1: נתוני Google Trends, היקף החיפושים היחסי אחר המונחים "זנות", "נערות ליווי" ו"דירות דיסקרטיות" (בסולם 0–100) על ציר הזמן, נתוני מקור, בין ינואר 2013 לאפריל 2024
109	תרשים ו-1: נזקי צריכת זנות עבור הצרכנים, על פי סקר צריכת זנות 2024
109	תרשים ו-2: נזקי צריכת זנות עבור הצרכנים, על פי סקר צריכת זנות 2024 לפי קבוצות גיל
110	תרשים ו-3: נזקי צריכת זנות עבור הצרכנים, על פי סקר צריכת זנות 2024 לפי סוג צריכה
110	תרשים ו-4: נזקי צריכת זנות עבור הצרכנים, על פי שאלון למשתתפי האמצעי החלופי לפני הסדנה

1. מבוא

1.1 חוק איסור צריכת זנות והחלטת הממשלה 4462

חוק איסור צריכת זנות, תשע"ט-2019 (להלן: [חוק איסור צריכת זנות](#)) פורסם בינואר 2019 ונכנס לתוקף ביולי 2020 כהוראת שעה לחמש שנים. מטרת החוק היא "להביא לצמצום הזנות באמצעות קביעת איסור צריכת זנות, כחלק ממהלך משולב הכולל חינוך והסברה לציבור והרחבת דרכי טיפול ושיקום לאוכלוסיות בזנות, מתוך הכרה במאפייניה הפוגעניים של הזנות ובנזקים הכרוכים בה". האיסור על צריכת זנות ולא על הימצאות בזנות, "המודל הנורדי", משקף תפיסה ולפיה האנשים בזנות הם. הגורם הנפגע יש לסייע להם. לצאת מזנות בדרך של הרחבת שירותי הסיוע והטיפול, לצד צמצום צריכת זנות דרך ענישת הצרכנים, הסברה וחינוך לשינוי נורמות.

החוק קובע שני איסורים פליליים: (1) איסור על צריכת זנות; (2) איסור על הימצאות במקום המשמש, באופן מלא או חלקי למעשי זנות, במטרה לצרוך זנות.¹ העונש בצד האיסורים הוא קנס כאמור [בסעיף 61\(א\)\(3\) לחוק העונשין](#). נוסף על כך החוק קובע כי העבירה היא עבירה מינהלית כמשמעותה [בחוק העבירות המינהליות, תשמ"ו-1985](#), ובצידה קנס מינהלי קצוב של 2,000 ש"ח. בגין עבירה חוזרת יוטל כפל קנס בסך 4,000 ש"ח. לפי סעיף 15 לחוק העבירות המינהליות ובנסיבות שנקבעו [בהנחיית היועץ המשפטי לממשלה](#) תישקל פתיחה בחקירה והגשת כתב אישום. לנקנס נתונה אפשרות להמיר את הקנס [באמצעי חלופי](#) – תוכנית פסיכו-חינוכית שמטרתה לפתח הבנה של נזקי הזנות ולמנוע את הישנות ביצוע העבירה.

חוק איסור צריכת זנות הוא תוצאה של עבודת צוות בין-משרדי אשר הוקם בשנת 2016 ובחן את הכלים לצמצום צריכת הזנות בישראל. בצוות, בהובלת משרד המשפטים, השתתפו משטרת ישראל, המשרד לביטחון לאומי, משרד הרווחה והביטחון החברתי (להלן: משרד הרווחה), משרד הבריאות, משרד החינוך, משרד האוצר והמשרד לשוויון חברתי. [המלצות הצוות](#) הוגשו בדצמבר 2017, וכללו הקמת תוכנית בין-משרדית לפיתוח ולהרחבה של המענים ושירותי השיקום לנשים, גברים, טרנסג'נדריות, טרנסג'נדרים, קטינים וקטינות² בזנות. בינואר 2019 קיבלה הממשלה את [החלטה 4462](#): "יישום המלצות הצוות הבין-משרדי לצמצום צריכת הזנות" (להלן: החלטת הממשלה) ובמסגרתה הוחלט לאמץ את עיקרי התוכנית ליישום ההמלצות של הצוות הבין-משרדי לצמצום צריכת זנות. לשם כך, הממשלה הנחתה את שר הרווחה לתקצב את יישום החלטת הממשלה בסכום של 30 מיליון ש"ח לשנה. החל מנובמבר 2021 מובילה מנהלת יחידת התיאום הממשלתית למאבק בסחר בבני אדם, זנות ופוליגמיה במשרד המשפטים (להלן: המתאמת הממשלתית) צוות בין-משרדי לטיפול בתופעת הזנות הפועל ליישום החלטת הממשלה (להלן: הצוות הבין-משרדי). צוות זה מתכלל את יישום החלטת הממשלה ואת ניצול התקציב והסטת היתרות, מתאם בין המשרדים השונים ופועל למען שותפות עם החברה האזרחית.

¹ לעניין האיסור השני נקבעה בחוק חֲזָקָה, הניתנת לסתירה, לפיה יראו אדם הנמצא במקום שעיקר השימוש בו למעשי זנות, כמי שמטרתו לצרוך מעשה זנות. משמעות החזקה היא שדי בכך שהמטרה תניח תשתית ראייתית לכך שעיקר שימושם של המקום הוא למעשי זנות (כפי שמכנה זו המשטרה 'זירת זנות') כדי שהנטל יעבור לכתפי הנאשם, להוכיח כי הוא לא היה במקום במטרה לצרוך זנות.

² הביטוי 'אנשים בזנות' במסמך זה מתייחס לכל המגדרים – נשים, נערות וצעירות, גברים, נערים וצעירים ואנשים על הקשת הטרנסית. הדוח נכתב בלשון נקבה, למעט כאשר יש התייחסות מפורשת למגדר אחר.

2. המחקר המלווה את החוק

2.1 מטרת המחקר

חוק איסור צריכת זנות קובע שיש לערוך מחקר לבחינת יישומו של החוק והשפעתו על השגת מטרתו. [בדברי ההסבר לחוק](#) צוין כי זו אחת הסיבות לקביעת החוק כהוראת שעה למשך חמש שנים. על פי החלטת ממשלה 4462 המחקר המלווה נערך באחריות אגף המחקר במשרד הרווחה בליווי לשכת המדען הראשי במשרד לביטחון לאומי. הגורם שנבחר לבצע את המחקר הוא [מכון מאירס-ג'וינט-ברוקדייל](#). המחקר לווה על ידי ועדת היגוי שחברים בה נציגים ונציגות ממשרדי הממשלה שבצוות הבין-משרדי.³ המחקר בחן את יישום החוק ואת השפעתו בארבעה תחומים:

1. **אכיפת החוק על ידי המשטרה:** היערכות והכשרה לאכיפת החוק, פעולות האכיפה והקנסות שהוטלו, הקשיים העומדים בפני המשטרה באכיפת החוק
2. **אנשים בזנות והשירותים עבורם:** השפעת החוק על אנשים בזנות, שינויים במערך השירותים עבורם, אתגרים וחסמים במתן השירותים
3. **צרכני הזנות:** השפעת החוק על היקף צריכת הזנות ועל מאפייניה, פנייה לאמצעי החלופי המחליף את הקנס והשפעת הסדנה הניתנת במסגרתו, שירותים לטיפול בהתמכרות למין ולזנות
4. **מערך החינוך וההסברה לציבור ועמדות הציבור:** פעולות הסברה בנוגע לחוק ולתופעת הזנות, שינויים בעמדות הציבור בנוגע לחוק ולתופעת הזנות

³ יו"ר ועדת ההיגוי היה מנהל אגף המחקר במשרד הרווחה; בוועדה השתתפו נציגי המשרד לביטחון לאומי – לשכת המדען הראשי, הייעוץ המשפטי; נציגי משרד המשפטים – יחידת תיאום המאבק בסחר בבני אדם, זנות ופוליגמיה בחטיבה החברתית, מחלקת ייעוץ וחקיקה (משפט פלילי), פרקליטות המדינה; נציגי משרד הרווחה – מינהל של"מ – אגף חוץ ביתי ואגף קהילה, אגף בכיר שירות המבחן למבוגרים, אגף תעסוקת רווחה; נציגי משטרת ישראל – חוליית סחר בבני אדם; נציגי משרד הבריאות – שירותי בריאות הציבור; נציגי משרד החינוך – השירות הפסיכולוגי ייעוצי (שפ"י). לעיתים הוזמנו נציגים נוספים בהתאם לנושא ולצורך.

2.2 שיטת המחקר

המחקר החל בנובמבר 2020 והסתיים במאי 2024. הוא מתבסס על מקורות המידע האלה:

2.2.1 סקרים⁴

סקר עמדות הציבור

שאלון הסקר כלל שאלות על עמדות כלפי ההיבטים השונים של תופעת הזנות, על הכרת החוק ועל עמדות כלפיו. סקר עמדות הציבור נערך באופן מקוון דרך "חברת פאנל", המפצה שאלונים בקרב מדגם של אנשים הרשומים במאגר שלה ועונים עליהם תמורת תשלום סמלי. הסקר הופץ בשפה העברית ובשפה הערבית.

המדידה הראשונה בוצעה בחודש נובמבר 2021 בקרב מדגם מייצג של 803 משיבים בני 19 עד 70 – 405 נשים ו-398 גברים, 641 יהודים ו-162 ערבים.

המדידה השנייה בוצעה בחודש אפריל 2024 בקרב 804 משיבים בני 18 עד 70 – 390 גברים ו-414 נשים, 618 יהודים ו-186 ערבים. החפיפה בין משיבי המדגם במדידה השנייה ובין משיבי המדגם במדידה הראשונה הייתה מועטה ועמדה על 5% (39 משיבים).

ייצוגיות המדגמים: המדגמים בשתי המדידות ייצגו את האוכלוסייה מבחינת גיל, מגדר, לאום ומחוז מגורים.

שאלון הסקר בשתי המדידות כלל שאלות אשר נכתבו באופן ייעודי עבור סקר זה וכן שאלות וסולמות מסקרים קודמים בנוגע לעמדות הציבור כלפי ההיבטים השונים של תופעת הזנות, ובהם, סקר העמדות שנערך במסגרת הסקר הלאומי של משרד הרווחה (סנטו ופרידמן, 2015) וסקר התנהגויות ועמדות הציבור (שילה ואח', 2020).

בוצעה השוואה בין נתוני הסקר בשתי המדידות, באמצעות מבחני מובהקות סטטיסטיים בהתאם לסולם המדידה ומטרת הניתוח (למשל, מבחני χ^2 , t , מתאמי פירסון וספירמן).

סקר צריכת זנות בקרב אוכלוסיית הגברים בישראל

שאלון הסקר כלל שני שלבים: ראשית נשאל המשיב אם צרך זנות. מי שהשיב שצרך זנות בחמש השנים שלפני מילוי השאלון עבר לשאלון עומק אשר בחן את מאפייני הצריכה, כגון תדירות, מיקום, מניעים לצריכת זנות, נכונות להפסיק לצרוך זנות והשפעת החוק על הרגלי הצריכה שלו (להלן: שאלון מאפייני הצריכה). הסקר נערך דרך "חברת פאנל" בשפה העברית ובשפה הערבית.

המדידה הראשונה בוצעה בחודשים ספטמבר-אוקטובר 2021, כשנה לאחר כניסת החוק לתוקף. במדידה הראשונה נסקרו 5,757 גברים בני 18–70, 5,437 יהודים ו-320 ערבים. מדגם היהודים עמד בדרישה לייצוגיות על פי מחוז מגורים וכן על פי שלוש קטגוריות של גיל – בני 18 עד 24, בני 25 עד 34 ובני 35 ויותר. 506 גברים מן האוכלוסייה שהשיבו שצרכו זנות בחמש השנים שלפני מילוי השאלון המשיכו לשאלון מאפייני הצריכה. נתונים על אודות מאפייני צריכת הזנות בקרב המשיבים היהודים יוצגו בפרק 5. נתונים על אודות מאפייני הצריכה של המשיבים הערבים לא יוצגו בשל המספר הקטן של השאלונים המלאים שהתקבלו.

⁴ בעקבות מלחמת 'חברות ברזל' בוטל סקר שוטרים שתוכנן לצאת לפועל באוקטובר 2023. לכן, המידע מן המשטרה מתבסס על ראיונות עומק בלבד.

המדידה השנייה בוצעה בחודשים מרץ-אפריל 2024. השאלון במדידה השנייה הועבר לכלל המשיבים אשר השתתפו במדידה הראשונה של הסקר, למעט תושבי עוטף עזה ומשיבים שעברו את גיל 70. 2,444 מתוך 5,757 משיבי המדידה הראשונה השתתפו גם במדידה השנייה (42% היענות) – 2,364 מתוך 5,437 יהודים (43% היענות) ו-80 מתוך 320 ערבים (25% היענות). המדגם הושלם בעזרת 439 משיבים נוספים (347 יהודים ו-92 ערבים), שלא השתתפו במדידה הראשונה. מיעוט המשיבים הערבים לשאלון מאפייני הצריכה לא אפשר את ניתוח הנתונים, על כן נתונים אלו אינם מוצגים.

כלל הנתונים התקבלו אנונימית וללא אפשרות לזהות את המשיבים.

נתונים נוספים על גודל המדגמים, ייצוגיות המדגמים ומאפייני המשיבים מופיעים ב**נספחים א-1 וא-2**.

סקר בקרב נשות מקצוע בשירותים לא-נשים בזנות⁵

הסקר נועד ללמוד על השירותים לא-נשים בזנות ועל ההתפתחות שחלה בהם במהלך יישום החלטת הממשלה. השאלון המקוון הופץ דרך מנהלות השירותים לכלל העובדות בהם. נשות המקצוע לא חויבו להשיב על השאלון אולם המנהלות התבקשו לעודד אותן להשתתף בסקר.

המדידה הראשונה בוצעה בחודשים מאי-יוני 2021 (117 משיבות). שיעור ההיענות לא ידוע עקב היעדר מידע מדויק על מספר העובדות בשירותים.

המדידה השנייה בוצעה בחודשים יולי-אוגוסט 2023 (221 משיבות, שיעור היענות 81%). במדידה זאת נכללו גם עורכות דין במודל חדלות פירעון ונשות מקצוע מארגונים שאינם בהתקשרות עם הממשלה, כגון "ארגמן" ו"טרנסיות ישראל".

נערכו השוואות בין שתי המדידות לזיהוי תמורות במערך השירותים. המובהקות הסטטיסטית של ההבדלים נבחנה עזרת מבחן t ומבחן χ^2 .

שאלונים למשתתפי תוכנית האמצעי החלופי לכני הסדנה ואחריה

השאלונים נועדו ללמוד על אכיפת החוק ועל תוכנית האמצעי החלופי מנקודת מבטם של המשתתפים בסדנאות, וכן לבחון את השפעת הסדנה עליהם. שאלונים הועברו למשתתפי 14 המחזורים של הסדנה שנערכו בין מרץ 2022 לאוקטובר 2023.

השאלון הראשון הועבר לפני פגישת ההתאמה עם קצינת המבחן, או בעת המפגש הראשון בסדנה ($N = 70$). השאלון השני מולא על ידי המשתתפים בתום המפגש השלישי של הסדנה ($N = 71$). מילוי השאלון היה וולונטרי ושיעור ההיענות היה 89%-90%. השאלונים נאספו במעטפות סגורות כך שנשמרה סודיות המשיבים. המעטפות סומנו במספר התיק של המשתתף בשירות המבחן לשם התאמה ביניהם, אולם מאחר שחלק מן השאלונים התקבלו ללא מספר התיק, לא היה אפשר להשוות את תשובות המשתתפים בשתי ההעברות במבחנים למדגמים תלויים, כמתוכנן. לכן, התשובות לשאלות שנכללו בשני השאלונים הושאו באמצעות מבחנים למדגמים בלתי-תלויים (מבחן t ומבחן מאן-וויטני). שאלות פתוחות קודדו בניתוח תמטי באמצעות תוכנת 'אטלס'.

⁵ המונח "נשות מקצוע" מתייחס בהקשר זה לכלל התפקידים בשירותים לא-נשים בזנות, גם ללא הסמכה מקצועית, כגון מדריכות ואימהות בית, וגם לאנשי מקצוע גברים ואנשים על הקשת הטרנסית (8 משיבים במדידה השנייה).

2.2.2 ניתוח נתונים מנהליים⁶

נתוני הקנסות והנקנסים: נתונים בנוגע למקבלי הקנסות ברמת הפרט בשנים 2021–2022 התקבלו ממשרת ישראל. הנתונים התקבלו באופן מוצפן שלא אפשר את זיהוי הנקנסים. כמו כן התקבלו נתונים בנוגע ל-5,091 קנסות שהוטלו בשנים 2021–2023.

נתוני המשתתפים בתוכנית האמצעי החלופי: נתונים בנוגע לנקנסים שביקשו להמיר את הקנס באמצעי החלופי ועברו בדיקת התאמה (109 פונים, מתוכם 92 שנמצאו מתאימים ו-79 שהשלימו את הסדנה) התקבלו מאגף בכיר שירות המבחן למבוגרים.

נתוני מקבלות השירות במסגרות שבפיקוח משרד הרווחה ומשרד הבריאות: אחת לשנה מסרו משרד הרווחה ומשרד הבריאות נתונים על כלל מקבלות השירות במסגרות (לוח 1). אלו כללו מאפיינים סוציו-דמוגרפיים וטיפוליים, כגון גיל, מגדר, מצב משפחתי, מספר ילדים, מקום מגורים, משך הפעילות בזנות, מצב בריאות, רקע פסיכיאטרי, שימוש בחומרים ממכרים, סוג הטיפול שקיבלו במסגרת ועוד.

לוח 1: מספר מקבלות השירות שבנוגע להן התקבלו נתונים מנהליים ממשרד הרווחה וממשרד הבריאות

שנה	משרד הרווחה	משרד הבריאות
2019	לא התקבלו נתונים	201
2020	1,334	242
2021	2,493	352
2022	2,533	547
2023	2,782	לא התקבלו נתונים

הנתונים התקבלו אנונימית, ללא דרך לזהות את מקבלות השירות. חלק ממקבלות השירות רשומות ביותר משירות אחד, ולכן סך הרשומות גדול ממספר מקבלות השירות הכולל. נתוני משרד הרווחה הועברו פרטנית, בעוד נתוני משרד הבריאות הועברו באופן מצרפי (אגרגטיבי) מכל מסגרת, בקטגוריות שונות – כך שלא היה אפשר להציג תמונה מפורטת על כלל מקבלות השירות במשרד הבריאות.

2.2.3 ניתוח נתוני חיפוש באינטרנט

נותחו נתונים שנדלו מאתר Google Trends בנוגע לשלושה מונחים אשר נבחרו לאחר התייעצויות עם מומחים, צרכני זנות ואנשים בזנות: "זנות", "נערות ליווי" ו"דירות דיסקרטיות". נדלו נתונים עבור כל חודש מינואר 2013 ועד אפריל 2024. הנתונים התקבלו לאחר נרמול ביחס לכלל החיפושים ב-Google באותו חודש, ולאחר המרה לסולם בין 0 ל-100, והם מייצגים את ההיקף

⁶ נתונים מנהליים הם נתונים ממאגרי מידע ממשלתיים אשר התקבלו ממשרדי ממשלה לצורך המחקר בהתאם לאישורים הנדרשים ובהתאם למדיניות שיתוף הנתונים של הגופים הרלוונטיים. הנתונים המנהליים במחקר זה מתייחסים לפעולות האכיפה, לנקנסים, למשתתפי האמצעי החלופי ולמקבלות השירותים.

היחסי של החיפושים במועד מסוים ביחס לתקופה שנבדקה. להשוואת היקף החיפוש בתקופות שונות נותחו הנתונים באמצעות גרסיה לינארית, ונעשה שימוש במתאם פירסון לבחינת המתאם בין היקף החיפוש למספר הקנסות שהוטלו על ידי המשטרה שלושה חודשים קודם לכן (לפירוט מלא ר' פרק 5.2).

2.2.4 ראיונות עומק מובנים למחצה

ראיונות עם אנשים בזנות: בין ינואר 2021 ליוני 2023 נערכו ראיונות עומק עם 34 אנשים בזנות פעילה או שהיו בזנות בשנים שלפני הריאיון. המרואיינות גויסו דרך שירותי הרווחה והבריאות וארגוני הסיוע, באמצעות מודעה שהופצה ברשתות החברתיות ובשיטת "כדור שלג" כשחברה מפנה חברה. המרואיינות תוגמלו בסכום של 150 ש"ח. הראיונות נערכו פנים אל פנים, למעט מקרים בודדים שבהם נעשו בטלפון או בזום, ונקבעו בזמן ובמקום שנוח למרואיינת. הראיונות נעשו בהקפדה יתרה על סודיות זהות המרואיינת, ובהקפדה על בחירתה והסכמתה מדעת אם להתראיין או לא. הראיונות עסקו בעיקר בהשפעות של החוק כפי שהמרואיינת תופסת אותן, בניסיון שלה עם המשטרה ועם מערכת השירותים, ובסוגי הסיוע הנחוצים לה ולנשים אחרות. המרואיינות לא נשאלו על הסיבות שבגינן הגיעו לזנות או על החוויות שלהן בזנות, אולם חלקן בחרו לשתף את המרואיינת גם בנושאים אלו ביוזמתן. רואיינו 27 נשים, 5 נשים טרנסיות ושני גברים. 26 ראיונות היו עם יהודיות ו-8 עם ערביות.

ראיונות עם בעלות תפקידים ונשות מקצוע: בין ינואר 2021 לפברואר 2024 נערכו 66 ראיונות עם 60 נשות מקצוע ופעילות במערך השירותים, ארגוני הסיוע וארגוני הייצוג והסגור (שש נשות מקצוע רואיינו פעמיים במהלך המחקר). עוד נערך ראיון קבוצתי עם מנהלות 'מרחבי הלב' של משרד הרווחה. רואיינו בעלות תפקידים בארגונים האלה:

- אגפים העוסקים בתחום הזנות במשרדי ממשלה: רווחה, בריאות, ביטוח לאומי, עבודה, חינוך ומשפטים
- שירותי הרווחה והבריאות, כולל אלו המופעלים על ידי רשויות מקומיות ועמותות
- ארגוני סגור וייצוג של אנשים בזנות
- ארגוני חברה אזרחית למאבק בתופעת הזנות

ראיונות במשטרת ישראל: רואיינו שלושים קצינים ושוטרים, בהם מפקד מרחב, ארבעה מפקדי תחנות, שלושה קציני מודיעין, שבעה קציני סיור, שלושה מפקדים וסגן מפקד מיחידות מטה, שוטרי סיור ושוטרי סיור עירוני:⁷

- 14 ראיונות פרטניים עם קצינים ביחידות מטה ובמרחבים ועם קצינים ושוטרים בתחנות משטרה
- שני ראיונות קבוצתיים בתחנות משטרה – שמונה שוטרים וקצינים בכל ריאיון

ראיונות עם צרכני זנות: רואיינו חמישה גברים שצרכו זנות, מתוכם שלושה צרכנים שנקנסו ובחרו להשתתף באמצעי החלופי, ושני צרכנים שלא נקנסו. הראיונות נערכו בטלפון או בזום.

⁷ כדי לשמור ככל האפשר על אנונימיות המרואיינים אי אפשר לפרט את תפקיד השוטרים שהתראיינו למחקר.

2.2.5 מיפוי שירותים עבור אנשים בזנות

בשנים 2021 ו-2023 נערך מיפוי של כלל השירותים (המסגרות, המענים והתוכניות) עבור אנשים בזנות של משרדי הרווחה, הבריאות, המשפטים והביטוח הלאומי. המידע הועבר על ידי הממונים לתחום הזנות וגורמי מקצוע העוסקים בתחום במשרדים הרלוונטיים והושלם בשיחות עם מנהלות השירותים. המידע כלל מאפיינים של השירותים, פריסה גאוגרפית של שירותים, תפוסה בשירותים, אוכלוסיות היעד של התוכניות וכן מידע על פתיחת מסגרות חדשות או הרחבת מסגרות קיימות עם תוכניות חדשות. בשנת 2021 נכללו במיפוי 42 שירותים, ובשנת 2023 נכללו 50 שירותים (המפורטים בפרק 4.4).

2.2.6 ניתוח מסמכים

נותחו מסמכים, פרוטוקולים וניירות עמדה הקשורים לחוק וליישומו מן השנים 2020–2023.

2.3 ייעוץ למחקר

המחקר לווה על ידי כמה יועצים:

1. ייעוץ אקדמי מקצועי – פרופ' גיורא רהב, ד"ר יעלה להב-רז, ענבל פרן-פרח
2. ייעוץ סטטיסטי – ד"ר דמיטרי רומנוב
3. שתי יועצות מניסיון חיים, האחת בזנות היום והאחרת הייתה בזנות בעבר. שתי היועצות מייצגות גישות שונות בנוגע לחוק איסור צריכת זנות, האחת תומכת בחוק והאחרת מתנגדת לו

2.4 אתיקה במחקר

המחקר ככלל, וכל אחד מכלי המחקר בנפרד, הובאו לאישור ועדת האתיקה של מכון מאירס-ג'וינט-ברוקדייל שנתנה דעתה לסוגיות של הגנה על פרטיות ואבטחת המידע הנאסף. טרם הראיונות ומילוי השאלונים אישרו המרואיינים בחתימה או בהקלטה הסכמה מדעת להשתתפות במחקר. לשמירת חסיון המשתתפים הוסרו פרטים מזהים מקבצים מנהליים, וכל השאלונים הועברו ללא פרטי זיהוי, או עם זיהוי מוצפן במידת הצורך. הקלטות הראיונות ותמלולן נשמרו בכונן המאובטח של מכון ברוקדייל. בציטוטים מן הראיונות שמופיעים בדוח נעשה שימוש בשם בדוי וחלק מן הפרטים שונו לשם שמירה על פרטיות המרואיינות.

2.5 מגבלות המחקר

1. הזנות היא תופעה נסתרת שאי אפשר למדוד ישירות.⁸ שינויים בהיקף צריכת זנות נבחנו באמצעות שאלון דיווח עצמי מקוון, שמושפע מרצייה חברתית. זאת ועוד, המדגם של משתתפי סקרים אינטרנטיים תמורת תשלום, עשוי להיות מוטה.

⁸ מסיבות מתודולוגיות ותקציביות החליטה ועדת ההיגוי שלא לחזור על הסקר הכמותי שבוצע בקרב אנשים בזנות בסקר הלאומי על תופעת הזנות בישראל ([סנטו וכרמלי, 2016](#)), ולמצוא דרכים אחרות לבחינת היקף התופעה.

2. משך המחקר היה קצר מכדי לבחון את השפעות החוק על היקף הזנות לטווח ארוך, בין היתר משום ששינוי בתחום תלוי גם בשינויים בנורמות חברתיות.
3. מגפת הקורונה, מאורעות השבעה באוקטובר 2023 ומלחמת 'חרבות ברזל', שאירעו במהלך ביצוע המחקר, השפיעו על צריכת זנות ועל א.נשים בזנות, ולא תמיד היה אפשר לבודד את השפעתם מהשפעת החוק ויישומו.
4. נקודת המבט של הא.נשים בזנות מבוססת על ראיונות עומק שנערכו עם 34 א.נשים שאינן מייצגות את כלל האוכלוסייה.
5. אי אפשר להסיק מן הנתונים המנהליים על א.נשים בזנות בנוגע לכלל הא.נשים בזנות מכיוון שהן מייצגות את הפונות לשירותים בלבד. כמו כן אי אפשר להסיק מנתוני מקבלי הקנסות על כלל צרכני הזנות מכיוון שהם מייצגים את הצרכנים אשר נקנסו בזירות האכיפה בלבד.
6. צוות המחקר השתמש בנתונים מנהליים של משרדי הממשלה, ובחלק מן המקרים לא נמסרו הנתונים שהתבקשו, או שהנתונים היו חלקיים.
7. תפיסות השוטרים המוצגות במחקר מבוססות על ראיונות עם 30 שוטרים וקצינים, בעיקר בתחנות ומרחבי המשטרה שאוכפים או אכפו את החוק בפועל ויש להם ניסיון רלוונטי למחקר. לפיכך, התפיסות המובאות כאן הן מגוונות אך אינן מייצגות את תפיסותיהם של כלל השוטרים במשטרת ישראל.
8. לממצאים המתבססים על היקפי החיפוש ב-Google יש מגבלות אחדות. ראשית, היקף החיפוש ב-Google הוא מדד עקיף של הביקוש לזנות ושל צריכת זנות. השימוש בכלי זה מניח שהחיפוש אחר זנות באינטרנט מבטא עניין בצריכת זנות ([ר' הסבר אצל לוי-זוהר ואח', 2023](#)), אולם ייתכן שחלק מן החיפושים אחר המונחים שנבחנו אינם מבטאים רצון לצרוך זנות. שנית, אתר Google Trends מספק מידע על חיפוש אחר זנות באמצעות מנוע החיפוש Google בלבד, ואינו מספק מידע על אודות ביקוש לזנות שלא באמצעות האינטרנט או באמצעות כלים אחרים באינטרנט מלבד Google, דוגמת 'טלגרם'.

3. אכיפת החוק

מטרתו של פרק זה היא לבחון את האכיפה המשטרתית בעקבות החוק והטמעתו. הפרק עוסק תחילה בהיערכות המשטרה לאכיפה ובהיקף האכיפה, לאחר מכן בתפיסות השוטרים בנוגע לחוק ולקשיים וחסמים באכיפתו ולבסוף בתפיסותיהן של אנשים בזנות בנוגע לאכיפת החוק.

מקורות המידע לפרק זה: ראיונות עם שוטרים וקצינים; ראיונות עם אנשים בזנות; ראיונות עם צרכני זנות; נתונים מנהליים של משטרת ישראל לשנים 2021–2023; ניתוח מסמכים.

3.1 רקע

חוק איסור צריכת זנות נכנס לתוקף כהוראת שעה ביולי 2020 ולווה ב**[הנחיית היועץ המשפטי לממשלה](#)** שהתוותה את מדיניות האכיפה של העבירה החדשה כעבירה מינהלית. בהנחיית היועמ"ש נקבע כי במהלך פעולות לאכיפת החוק, ההתייחסות לאנשים בזנות תיעשה ברגישות הנדרשת ותוך שמירה על האוטונומיה שלהן. עוד נקבע כי משטרת ישראל תסדיר בנוהל את התנהלות השוטרים כלפי האנשים בזנות כדי להבטיח, ככל האפשר, שלא יהיה בפעולות האכיפה כשלעצמן כדי להחמיר את הפגיעה בהן.

3.1.1 היעדר תקציב

במסגרת אישור החוק והחלטת ממשלה 4462 הוחלט כי אכיפת החוק תתבצע במשאבים הקיימים ועל פי תיעדוף ויכולת של משטרת ישראל. לפיכך לא התקבל תקציב ייעודי להיערכות לאכיפה, להכשרות השוטרים, לתקנים ייעודיים לריכוז הנושא או לאכיפה עצמה.

3.1.2 ההיערכות לאכיפה

את ההיערכות הובילה ראש חוליית סחר בבני אדם בשיתוף גורמים נוספים במשטרה. ההיערכות נעשתה בשנים 2019–2020, בתקופה של עומס על המשטרה בשל מגפת הקורונה ואתגרים נוספים.

ההיערכות כללה:

- **כתיבת נוהל 300.25.01 – 'אכיפת חוק איסור צריכת זנות', של אגף המבצעים והשיטור ואגף החקירות והמודיעין במשטרה (להלן: **נוהל האכיפה**).** הנוהל כולל תפיסת הפעלה, קביעה של העקרונות המנחים ליישום החוק, הגדרת תחומי אחריות באכיפה והוראות מפורטות לביצועה בפועל.
- **הכשרות.** כעשרת אלפים סיירים, בלשים וחוקרים הוכשרו בהתאם למגזר התפקיד באמצעות לומדה מקוונת הכוללת בחינה; כאלף מוקדנים עברו הכשרה; מספר מצומצם של שוטרים עברו גם הכשרות של שבוע בנושא סחר בבני אדם וזנות והדרכות נוספות.

- **בניית תשתית טכנולוגית** למתן קנסות, להמשך הטיפול בהם ולמעקב ופיקוח על האכיפה. השוטרים נעזרים בטאבלט לגביית עדות, לתהליך החקירה באזהרה ולמתן הקנס עצמו. כמו כן לרשותם ברקוד המכנה לאתר "[כל זכות](#)"⁹ כדי להעביר מידע על מערך הסיוע לאנשים בזנות שהם פוגשים בזירה.
- **הקמה והפעלה של צוות מעקב** אחר הטמעת החוק ויישומו בהובלת ייעוץ וחקיקה (משפט פלילי) במשרד המשפטים בהשתתפות יחידת התיאום, משטרת ישראל, המשרד לביטחון לאומי, פרקליטות המדינה וגורמים נוספים שהוזמנו בהתאם לצורך. מטרת צוות המעקב לתת מענה משפטי לשאלות הנוגעות לאכיפת החוק, ליישום החוק והתקנות ולהסרת חסמים.

3.1.3 חלוקת תחומי האחריות לאכיפת החוק ברמה הארצית במשטרת ישראל

האחריות לאכיפת החוק הוטלה על חטיבת המודיעין באמצעות קצין בילוש ארצי; תיאום הפעילות עם משרדי הממשלה הוטל על חטיבת החקירות באמצעות ראש חוליית סחר בבני אדם; האחריות לקנסות המנהליים בגין צריכת זנות הוטלה על חטיבת השיטור באמצעות מדור סיוור.

3.2 מדיניות האכיפה

החוק נכנס לתוקף ביולי 2020 ואושר לאכיפה על ידי השר לביטחון פנים בסוף דצמבר 2020. אכיפתו בפועל החלה במחצית השנייה של שנת 2021 כאשר הדרג המדיני קידם את הנושא אל מול הדרג המקצועי הבכיר במשטרה, שהורה להגביר את האכיפה. הלכה למעשה, האכיפה נעשתה במוקדים אחדים ובמחוזות מסוימים, וזאת בכפוף למדיניות של פיקוד התחנות והמרחבים.

קידום מדיניות האכיפה ברמת המטה: בשנים 2020–2023 תפקיד ראש חוליית סחר בבני אדם לא אויש ברציפות, וצוות החוליה התחלף פעמיים. ממצאי המחקר מצביעים על אובדן ידע ארגוני ועל הטמעה איטית של האכיפה, בין היתר, בשל קטיעת הרצף התפקודי בגוף המרכז את יישומה במשטרה.

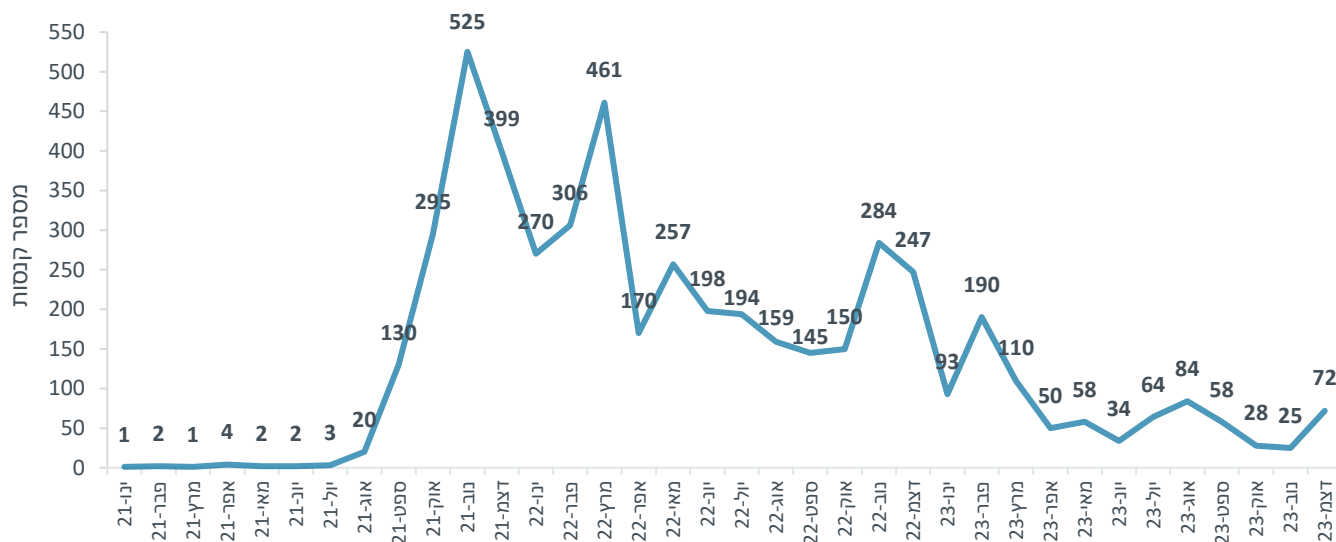
3.3 היקף האכיפה ומאפייניה

3.3.1 היקף האכיפה

לפי נתוני משטרת ישראל, בשנים 2021–2023 הוטלו על ידי המשטרה 5,091 קנסות: 1,384 קנסות בשנת 2021, 2,841 קנסות בשנת 2022 ו-866 קנסות ב-2023. כפי שעולה **מתרשים 1** במחצית הראשונה של 2021 הוטלו קנסות בודדים בלבד. במחצית השנייה של 2021 אכיפת החוק צברה תאוצה והגיעה לשיאה בחודש נובמבר ומאז חלו תנודות בהיקף האכיפה. אומנם עיקר האכיפה בוצעה בשנת 2022, אך המגמה הנצפית הייתה של ירידה, ובשנת 2023 האכיפה הייתה מצומצמת. מן הראיונות שנערכו עם שוטרים עלה כי בגזרות השונות היו סיבות מגוונות לירידה בהיקף האכיפה, בהן סגירת זירות זנות באמצעות צו מפקד מחוז או צו בית משפט, מתן עדיפות למשימות אחרות, ואף החלטה פיקודית לצמצם את מאמצי האכיפה לנוכח הקושי בביסוס תשתית ראייתית להגדרת זירות זנות, הדורש משאבים רבים ובתוך זה עבודת מודיעין.

⁹ האתר הוקם על ידי 'כל זכות' – חברה לתועלת הציבור, בסיוע משרד המשפטים ומערך הדיגיטל הלאומי.

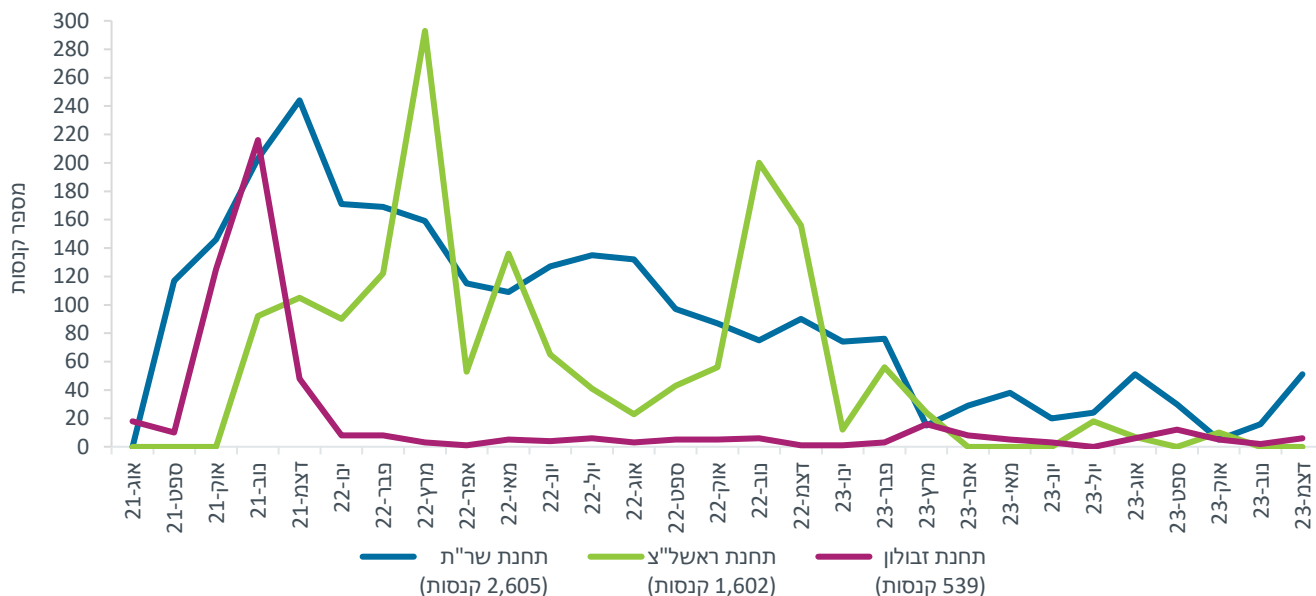
תרשים 1: מספר הקנסות החודשי שהוטלו על ידי המשטרה ברמה הארצית, בשנים 2021–2023

בחינה של **הפריסה הגאוגרפית של האכיפה** מצביעה על כך שמרבית האכיפה נעשתה במרכז הארץ. כך, 86% מן הקנסות נרשמו על ידי שוטרי מחוזות מרכז ותל אביב, 13% על ידי שוטרי מחוז חוף ורק 1% בשאר המחוזות. כפי שאפשר לראות ב**תרשים 2**, 97% מן הקנסות ניתנו על ידי **שלוש תחנות משטרה** – תחנת שר"ת בדרום תל אביב, תחנת ראשון לציון ותחנת זבולון בקריית חיים, הפועלת באזור מפרץ חיפה. בין השנים 2021–2023 ניתנו בתחנות בירושלים רק ארבעה קנסות ובמחוז דרום רק 13 קנסות, בהם רק קנס אחד בעיר אילת, שבה יש זירות זנות רבות.

”אני לא יודעת איפה הם אוכפים את החוק הזה, אין לי מושג, אבל רק תבואו ותראו כאילו. יש לנו בית בושת שהוא זירת סחר – כולם מכירים אותו, אף פעם לא ראיתי שם שוטר... בחיים לא חילקו שם דוחות. לא ראיתי אף אחד מקבל דוח. בכלל, אני מסתובבת כאילו בשטח – בחיים לא ראיתי גבר מקבל דוח” (עובדת משרד הבריאות, פברואר 2023)

תרשים 2: מספר הקנסות החודשי שהוטלו על ידי תחנות האכיפה העיקריות

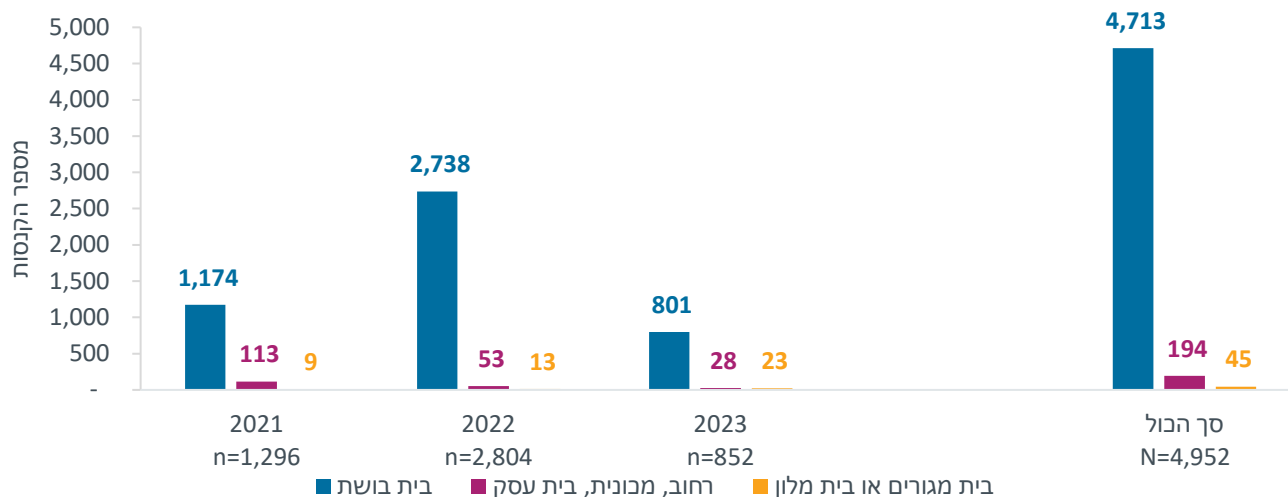
בכופעל, 98% מן הקנסות נרשמו על ידי שוטרים וקציני סיוור ואגף המבצעים ושיטור (אג"מ) ורק 2% נרשמו על ידי שוטרי בילוש, חקירות ומשמר הגבול.

מתוך 5,091 קנסות אשר ניתנו בשנים 2021–2023, 4% (227 קנסות) ניתנו בגין **עבירה חוזרת**, משמע כפל קנס. בשנת 2021 0.1% קנסות ניתנו בגין עבירה חוזרת, בשנת 2022 5% קנסות ניתנו בגין עבירה חוזרת ובשנת 2023 – 9% (2, 145 ו-80 קנסות בהתאמה).

3.3.2 זירות אכיפה

בעת הטלת הקנסות מגדירים השוטרים את זירת האכיפה. למשל, זירות זנות המוגדרות על ידם כבית בושת בעת הטלת הקנס הן מקומות מאורגנים ובתוך כך, בתי בושת ובתי בושת במסווה של עסקים חוקיים כגון ספא ומכוני עיסוי וכן דירות דיסקרטיות שעיקר ייעודן הוא מעשה זנות. **בתרשים 3** מוצג מספר הקנסות שנרשמו בכל אחד מסוגי הזירות על פי שנות האכיפה. כפי שעולה מן התרשים, 95% מן האכיפה (4,713 קנסות) נעשתה בבתי בושת, כולל אלו הפועלים במסווה חוקי (לדוגמה ספא או מכוני עיסוי). 4% מן הקנסות (194 קנסות) ניתנו בזירות הפתוחות (כגון רחוב, מכונית, חניון) ו-1% (45 קנסות) בבתי מגורים או בבתי מלון. היקף רישום הקנסות בזירות הפתוחות ירד מ-9% (113 קנסות) בשנת 2021 ל-3% (28 קנסות) בשנת 2023. בראיונות עם שוטרים הם הסבירו ירידה זאת בצמצום הזירות הפתוחות בעקבות פעולות האכיפה.

תרשים 3: מספר הקנסות שהוטלו לפי זירות אכיפת החוק בשנים 2021–2023

3.3.3 סעיף העבירה

בחוק קבועות שתי עבירות – צריכת מעשה זנות (העבירה הראשונה) והימצאות במקום המשמש למעשי זנות במטרה לצרוך זנות (העבירה השנייה), עבירה שלה נקבעה כאמור חזקה בחוק (ר' הערת שוליים 2). **תרשים 4** מציג את מספר הקנסות שהוטלו בשנים 2021–2023 בגין כל אחת משתי העבירות הקבועות בחוק על פי זירות האכיפה השונות.

כפי שעולה מן התרשים, רק 11% מן הקנסות (538 קנסות) נרשמו בגין העבירה הראשונה, בעוד 89% (4,414 קנסות) מן הקנסות נרשמו בגין העבירה השנייה. מן הראיונות עלה כי האפשרות לתת קנסות על העבירה השנייה אפשרה למשטרה לאכוף את החוק בהיקף רחב, ובייחוד נכון הדבר בבתי בוש שהוגדרו כך על ידי המשטרה (90%, 4,255 הקנסות בזירה זו נרשמו בגין העבירה השנייה). יש לציין כי ב-73% (33 קנסות) מן המקרים שבהם הוטלו קנסות בבתי מגורים ובבתי מלון, נעשה שימוש בעבירה השנייה, אף על פי שעיקר השימוש במקומות אלו הוא לא למעשי זנות. האכיפה בדירות מגורים ובבתי מלון הסתמכה לרוב על מידע מודיעיני או על תלונות שהגיעו למוקד 100, שחלקן מעניקות סמכות כניסה וחיפוש במקום ללא צו. יחסית לשאר הזירות, בזירות הפתוחות ניתנו יותר קנסות על העבירה הראשונה – צריכת זנות (35%, 68 קנסות).

תרשים 4: מספר הקנסות לפי סעיפי עבירה וזירות אכיפה***

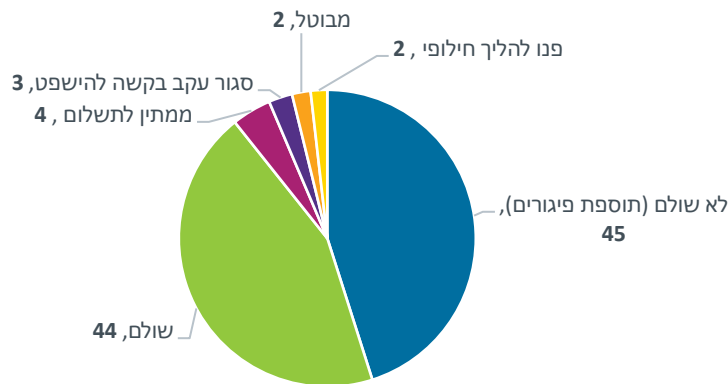

$R_c = .165$ $p < .001^{***}$

3.3.4 תשלום הקנסות

תשלום הקנסות חשוב לצורך ההרתעה ומימוש מטרתו של החוק. נכון לסוף שנת 2023 44% מן הקנסות שולמו ו-4% ממתינים לתשלום בטווח התקופה הניתנת לתשלום הקנס, במסגרת הזמן המוגדר לתשלום (150 ימים על פי הגדרת המשטרה). 45% מן הקנסות לא שולמו ונוספה להם תוספת פיגורים. בגין 3% מן הקנסות הוגשה בקשה להישפט, אך נכון לסוף שנת 2023 טרם הוגשו כתבי אישום. בנוגע ל-2% מן הקנסות בחרו הנקנסים לפנות לאמצעי החלופי. כמו כן 2% בלבד מן הקנסות נכון לסוף שנת 2023 בוטלו על ידי משטרת ישראל (מרביתם ניתנו בגין העבירה השנייה), על פי רוב עקב חוסר ראיות.

תרשים 5: סטטוס הקנסות נכון לסוף שנת 2023 (N = 5,901; באחוזים)

יש פערים ניכרים ומובהקים סטטיסטית בין קבוצות באוכלוסייה בשיעור תשלום הקנסות. נקנסים צעירים בני 18 עד 25 שילמו את הקנסות בשיעור גבוה (54%) מנקנסים מקבוצות גיל מבוגרות יותר. 53% מן הנקנסים שיש להם אזרחות ישראלית שילמו את הקנסות, לעומת 19% בלבד מן הנקנסים חסרי מעמד אזרחי. **לוח 2** מציג את שיעור תשלום הקנסות על פי מאפייני הנקנסים.

לוח 2: תשלום קנסות על פי מאפייני הנקנסים (N = 5,091; באחוזים)

קנסות ששולמו	קנסות שלא שולמו	
גיל***		
54	46	25–18 (n = 1,343)
36	64	34–26 (n = 1,682)
44	56	+35 (n = 2,060)
		לא ידוע (n = 6)
44	56	סך הכול N = 5,091
סטטוס אזרחי***		
53	47	אזרח (n = 3,798)
19	81	לא אזרח (n = 1,293)
44	56	סך הכול N = 5,091
מצב משפחתי***		
60	40	נשוי (n = 1,141)
53	47	אלמן (n = 17)
48	52	רווק (n = 2,442)
42	58	גרוש (n = 406)
20	80	לא ידוע (n = 1,085)
44	56	סך הכול N = 5,091

***p < .001

3.4 תפיסות השוטרים בנוגע לחוק איסור צריכת זנות ולתופעת הזנות

תת-כרך זה מציג את התפיסות העיקריות שעלו מראיונות עם 30 שוטרים וקצינים, בעיקר בתחנות ובמרחבים של המשטרה שאכפו את החוק ויש להם ניסיון רלוונטי למחקר. התפיסות המובאות כאן הן מגוונות אך כאמור אינן מייצגות את תפיסותיהם של כלל השוטרים במשטרת ישראל.

3.4.1 תפיסות בנוגע לחוק

השוטרים שהתראיינו למחקר הביעו עמדות חיוביות כלפי החוק וכלפי התפיסה שבבסיסו. רובם רואים את צריכת הזנות, במרבית המצבים, כניצול חמור ופסול של האנשים בזנות.

האכיפה ... חייבת להעביר מסר ברור למי שרוצה לנצל אישה. הלקוח מנצל אותה. היא לא אשמה בזה. היא צריכה לקבל מעטפת, הוא צריך לקבל בראש" (קצין סיור במשטרה, יוני 2023)

בזה שאנחנו נכנסים לבית הבושת, אנחנו מונעים בטוח אונס והדחה לסמים ואלף ואחד דברים" (קצין סיור במשטרה, אוגוסט 2023)

3.4.2 תפיסות השוטרים בנוגע להשפעות האכיפה על צמצום תופעת הזנות

כל השוטרים שהתראיינו למחקר ציינו כי לדעתם החוק לא יצליח למגר את תופעת הזנות, אך מרביתם טענו שאכיפתו ועצם נוכחותם מצליחות לצמצם את הפעילות בזירות שבהן הם נמצאים. לטענתם התופעה עיקשת ויש להמשיך ולטפל בה בעקביות, אחרת היא חוזרת ואף גדלה. במיוחד ציינו השוטרים את חשיבות נוכחותם בכל הזירות, כולל בזירות הנסתרות ובמיוחד באלו הנמצאות במרחבים הפרטיים, תוך ציון האתגרים שבאיתורן ובהגעה אליהן.

המדינה לא באמת רוצה לטפל בזה. זה נזרק לחוליות הקצה, 'בא לך תעשי, לא בא לך אל תעשי'. יש מת"ח [מפקד תחנה] שזה מפריע לו אז הוא ייקח את זה לאקסטרים ויש מת"ח שגניבות רכב מפריעות לו, והוא יפעל על זה. אם המדינה תרצה, היא תביא כלים. כשהמדינה רוצה לטפל בנושא מסוים היא יודעת לעשות את זה" (קצין משטרה, פברואר 2024)

השוטרים הדגישו בראיונות שהחוק אינו עומד בכני עצמו, אלא מהווה אחד הכלים העומדים לרשות המשטרה בטיפול הכוללני¹⁰ בצמצום תופעת הזנות, כאשר הכלי העיקרי הוא סגירת בתי בושת. דוגמאות שהוצגו היו הפעולות המשותפות של המשטרה ורשויות ממשלתיות ומקומיות, כגון רשות המיסים, ההוצאה לפועל והמחלקות לרישוי עסקים ברשויות המקומיות אשר הביאו לסגירת בתי בושת ובייחוד בתי בושת הפועלים במסווה של עסקים חוקיים כגון מכוני עיסוי. שוטרים שהתראיינו טענו כי ענישה כלכלית כלפי "המרוויחים הגדולים" מן הזנות – מפעילי הזירות, סרסורים ובעלי נכסים המשמשים לזירות זנות – היא היעילה ביותר לצמצום התופעה. בהקשר זה חשוב לציין כי עבירות הקשורות למעשי זנות לפי סעיפים 199, 201, 202, 203, 204, 205-ו [לחוק העונשין](#) הן עבירות מקור לפי חוק איסור הלבנת הון תש"ס-2000, המאפשר שימוש בכלים הקבועים בחוק לצורך תפיסה וחילוט רכוש שקשור לעבירות הלבנת הון. גם לפי [פקודת סדר הדין הפלילי \(מעצר וחיפוש\) \[נוסח חדש\]](#), תשכ"ט-1969, במסגרת הליכים פליליים אפשר לתפוס ולחלט רכוש. עם זאת, נראה שהשימוש בכלים אלו אינו מיטבי, והנושא מצריך המשך בחינה והטמעה של אופן היישום והשימוש בכלים העומדים לרשות מערכת האכיפה.

¹⁰ ראה מדיניות האכיפה בעבירות הנלוות לזנות: <https://did.li/cqLTY>

” כרגע מה שאנחנו מתעסקים – זה בנשים שלא מעוניינות להתלונן, ולקוחות שלא מעוניינים להתלונן, ומי שנהנה מכל זה הם בעלי הבית שאנחנו לא נוגעים בהם. והפרקליטות לא איתנו. אנחנו בסופו של דבר צריכים לעקור את התופעה הזאת מהשורש. והשורש זה לא הזונה, תסלחי לי על המילה, וגם לא הלקוח. הם תוצר נלווה של זה, הם כאילו התוצר הנלווה של מי שמתכלל את האירוע הזה, ואנחנו לא נוגעים בו. גם אין לנו כלים לגעת בו” (קצין משטרה, פברואר 2024)

אמירה חשובה נוספת שעלתה מן השוטרים היא כי האכיפה המשטרתית היא מענה “בקצה” והיא אינה מספיקה ליצירת השינוי שאליו החוק מכוון. לדעתם נדרש מאמץ משולב של פעולות מניעה וטיפול מבחינה משפטית, חברתית, חינוכית ושיקומית.

3.4.3 תפיסות השוטרים בנוגע להשפעות החוק על זירות זנות

על פי השוטרים, במשך כמה עשורים לפני כניסת החוק לתוקף וגם בתקופה של יישום החוק חלו שינויים בזירות הזנות. שינויים אלו נבעו מתהליכים כלכליים וחברתיים וכן מן הפעולות לסגירת בתי בושת ומועדוני חשפנות על ידי המשטרה טרם החוק. השינויים בזירות הזנות כוללים מעבר של פרסום הזנות לאינטרנט והמשך המעבר של הזנות עצמה לזירות נסתרות, כגון בתים פרטיים, דירות דיסקרטיות, בתי מלון ו”חדרים לפי שעה”. זירות אלו דינמיות, עוברות ממקום למקום, קשה יותר לאכוף בהן את החוק ואנשים בזנות חשופות יותר לפגיעה בהן, כפי שדווח בראיונות עם אנשים בזנות ונשות המקצוע בשירותים. מן הראיונות עם השוטרים עלה כי **אכיפת החוק** ממשיכה ומחזקת את המעבר של הזנות לזירות נסתרות. כמו כן סקר צריכת זנות שנערך במחקר זה העלה כי אכן כמחצית מן הצרכנים צרכו זנות בדירות דיסקרטיות (ר’ תת-פרק 5.3.2 “מאפייני של צריכת זנות”).

3.4.4 תפיסות השוטרים בנוגע להשפעות הנוספות של החוק

השוטרים שמתוקף תפקידם נמצאים בזירות זנות ומכירים את המציאות המורכבת העלו את התובנות שלהם וכן כמה דאגות בהקשר ליישום החוק:

- כאשר הוא נאכף, החוק מצליח לצמצם צריכת זנות בקרב אנשים נורמטיביים שומרי חוק, אך הוא אינו מרתיע עבריינים ואנשים ללא מעמד אזרחי, דבר העלול להגביר את הסיכון של אנשים בזנות ואת הפגיעה בהן. תמה דומה עלתה בראיונות עם אנשים בזנות ועם נשות המקצוע בשירותים.
- כפי שעלה מראיונות עם קציני משטרה, אכיפת חוק איסור צריכת זנות מוסיפה מורכבות לחקירה של עבירות פליליות הנלוות לזנות. כך למשל, החוק שינה את מעמד הצרכן מעד בזירה לעובר חוק. כתוצאה מכך, אומרים השוטרים, אין לצרכן זנות עניין לשתף פעולה עם החקירה כי המשמעות של מתן עדות היא למעשה הפללה עצמית. אין באמירה זו טענה כי המצב החדש שנוצר עם כניסת החוק לתוקף אינו מאפשר חקירת עבירות פליליות הנלוות לזנות, אלא שחקירה זו נעשתה מורכבת יותר ודורשת מן המשטרה משאבים נוספים שאינם תמיד זמינים לה.

3.4.5 תפיסות השוטרים בנוגע לאנשים בזנות ולתופעת הזנות

השוטרים חזרו ואמרו כי הם רואים בחומרה רבה תופעות של ניצול קטינות לזנות, סרסור וכפייה, וכן ניצול חמור של אנשים מכורות או שנמצאות במצוקה. יחד עם זאת, הם סיפרו שלעיתים הם פוגשים בנשים שמצהירות על כך שהן בוחרות בזנות, ואף

באות בטענות לשוטרים ש"מפריעים להן לעבוד". במקרים אלו השוטרים מתקשים לראות את צריכת הזנות כפוגענית, ולדעתם ההתייחסות בחוק לכל הנשים בזנות כנפגעות, אינה משקפת את המציאות.

” הרוב הן רוצות לעבוד. ולהישאר בשקט. יש פה שני סוגים של בתי בושת. אחד שיש עברין ששולט בהם ויש מקום [מסוג אחר] שיש חמש בנות מבוגרות שאומרות שהן רוצות לעבוד... 'תנו לנו לעבוד'. הן שם מרצון” (שוטר סיור, אוגוסט 2023)

” הוא [שוטר] פוגש אישה בזנות שהיא לא משדרת משהו 'אני קורבן'. והיא אפילו כועסת על השוטר שהוא מפריע לה בעבודה וכל המשמעויות האחרות של המפגש הזה. במקביל עשר דקות לפני הוא פגש אישה, שבעלה, סליחה על הביטוי, פוצץ אותה במכות, חבולה, בוכה, ילדים קטנים יושבים בבית צועקים... שוטרים פוגשים בנפגעי עבירה במובן הקלאסי של נפגעי עבירה... גם עובדתית מאוד קשה לשוטר לעשות את המעבר הזה. בין קורבן שהוא רואה מול הפנים שלו לבין אישה שעכשיו כועסת עליו, מכה אותו גם לפעמים, על זה שהוא כרגע מפריע לה בעבודה. צריך להבין את זה” (קצינת משטרה, מאי 2021)

בגזרות של התחנות השונות יש זירות זנות מסוגים שונים – זירות גלויות (זנות רחוב או בתי בושת גלויים) או זירות נסתרות (בתים פרטיים, דירות דיסקרטיות או בתי מלון). בזירות הגלויות בדרך כלל גם הפגיעה באנשים בזנות היא גלויה ואילו בזירות נסתרות גם הפגיעה אינה תמיד נראית לעין. השוטרים שנחשפים יותר לפגיעה הגלויה באנשים בזנות מבטאים באופן ברור וחד-משמעי את הצורך לסייע להן לצאת מזנות. עם זאת, כל השוטרים, ללא יוצא מן הכלל, דיברו על כך שהמענים אינם הולמים את צורכי האנשים המעוניינות לצאת מזנות ועל הצורך להרחיב ולהתאים את המענים עבורן.

” כשאנחנו מדברים פה כביכול להגיד שיקום ... זה התנשאות עליהן. מי אנחנו בכלל שנגיד מה זה השיקום שלה? איזה שיקום היא צריכה בכלל? מה היא רוצה לעשות או לא רוצה לעשות? ככה היא רואה את הדברים. היא צוחקת עליי שאני אומר לה את המילה שיקום. 'אני בכלל רוצה שתשקם אותי? מי אתה בכלל שתדבר איתי על שיקום?'” (קצין משטרה 1, אוקטובר 2021)

” אוקיי מה זה שיקום? לקחת אותה בזמן שהיא עובדת, עשית לה חוג ערב, לימדת אותה להיות טכנאית מזגנים? שיש לה בכלל אפשרות לעשות משהו אחר. שיקום זה להגיד לה קחי 3,000 שקל ביטוח לאומי ושבי בבית? זה שיקום? קחי תלוש מזון ב-300 שקל. זה שיקום? מה המדינה שלנו יודעת לתת?” (קצין משטרה 2, אוקטובר 2021)

” היא צריכה לקבל מעטפת שתאפשר לה להתקיים, לצאת, לגור, לא תהיה חייבת לגור באיזה דירת חורבה שיש בה חולדות ועכברים וג'וקים. צריכה לגור כמו כל אזרח נורמלי, כמו כל אחד שיכול להרשות לעצמו, בדירה נורמלית טובה שתוכל לאפשר לה לחיות בה. היא צריכה שתהיה לה עבודה שתכבד את עצמה, שתיתן לה את היכולת לשרוד בחודש, לשלם את החשבונות שלה, שתוכל לנשום אוויר, שתוכל לטייל ולחוות עולם כמו שכל אחד אחר יכול לחוות אותו. אם אני יכול לנסוע ליוון לסוף שבוע עם המשפחה, גם לה זה מגיע, ולא כי היא מרוויחה כסף שחור והרבה ממשהו שהוא לא נותן לה כלום חוץ מצלקות. זה לתת את

היכולת הזאת. זה לרתום כמה שיותר ארגונים. המדינה יודעת לעשות את זה יופי. היא יודעת לעשות את זה עם כל המשקיעים שבאים מבחוץ, לעשות את זה גם עם מי שנמצא פה. ללא ספק. היא יודעת לעשות את זה עם מי שהולך ומשרת במילואים, שהמעסיקים שלו יקבלו הטבות, יכולה לעשות את זה גם עם מי שיבוא ויעודד את השיקום שלה. הדברים האלה. מאוניברסיטאות, ברצינות, כי לא יכול להיות שהיום, אם אני אסיר בכלא, אני יכול ללמוד באוניברסיטה הפתוחה, היא לא, כי מראש אין לה אפשרויות. תנו לה. למה לא? דווקא שם כשהמדינה תשקיע, זה ימגר, ואני חושב שזה לא רק שזה ימגר, זו פריצת דרך עולמית” (קצין סיור במשטרה, יוני 2023)

ההבחנה שעושים השוטרים בין סוגי הזנות ובין רמות הפגיעה באנשים בזנות יכולה לבטא את הכרתם את המציאות המורכבת, או לחלופין את הידע החסר בקרב השוטרים בנוגע לפגיעה המלווה את החיים בזנות, גם במצבים שנראים על פניו קשים פחות, ובנוגע לסיבות שבגינן האנשים מגיעות לזנות ולקושי לצאת ממנה. אפשר להסביר זאת בהכשרות או הדרכות לא מספיקות שניתנו לשוטרים בתחום.

3.5 אכיפת החוק על פי אנשים בזנות

בראיונות עם האנשים בזנות הן נשאלו על הקשר שלהן עם המשטרה ועל ההתנסות שלהן בפעולות אכיפה. רוב המרואיינות היו נוכחות באכיפה או שמעו מחברות שלהן על כך. מן הראיונות עלה כי הקשר עם המשטרה הוא קשר מורכב, שמבוסס ברובו על חשדנות וחוסר אמון כלפי המשטרה. רובן, ובפרט טרנסיות ונשים מכורות, חוו יחס של חוסר כבוד ולעיתים זלזול.

”שהייתי גרה בתל אביב עצרו אותי כמה פעמים. אחרי החוק אני לא רואה שיפור בצד של המשטרה. אני לא נעצרתי אבל הם זלזלו, דיברו לא יפה. אחד קרה לי שרמוטה פעם אחת... הדבר הכי הכי הרבה שאנחנו צריכות זה להגן עלינו. אני ראיתי בנות שקרעו אותן במכות, שכמעט מתו. אני קורבן, והמשטרה לא עושה כלום” (אליזבת, זנות פעילה, אפריל 2023)

חלק מן האנשים בזנות, ובמיוחד אנשים על הקשת הטרנסית העידו על שיפור מסוים בתחושת הביטחון בעקבות החוק ופעולות האכיפה, ועל האפשרות לחזור לזנות רחוב בשל ההבנה שהשוטרים לא יעצרו אותן.

”אחרי החוק יש התייחסות יותר טובה. יותר שמים לב, פחות זלזול. לא כולם, אחד ל ... הם יותר בסדר” (איילת, בזנות פעילה, אפריל 2023)

יחד עם זאת, עדיין מדובר בחוסר אמון שנטוע עמוק כלפי המשטרה, ולפיכך לא מעט אנשים בזנות עדיין חוששות מן המפגש עם המשטרה, מהתנכלות או מאלימות שתופנה כלפיהן. כמו כן חלקן גם דיווחו שעם כניסת החוק לתוקף הן חוות אכיפה לא מכבדת או אלימה כלפיהן.

”יצא לך לראות אכיפה? יצא לי לראות דבר כבר. מקללים ומדברים לא יפה” (נוסייבה, בזנות פעילה, אפריל 2023)

בראיונות שנערכו בשנת 2023 נראו ניצנים של שינוי בתפיסתן. היו אנשים שצינו כי יחס המשטרה השתפר, אולם אחרות העידו כי היחס הלא מכבד ממשיך, לדוגמה – שימוש שוטרים במצלמות גוף במהלך האכיפה באופן שאינו תואם את ההנחיות.

3.6 קשיים וחסמים באכיפת החוק

3.6.1 מחסור בכוח אדם ובמשאבים נוספים

חוליית סחר בבני אדם בחטיבת החקירות מונה רק שתי קצינות, והיא הממונה המקצועית על טיפול בעבירות סחר בבני אדם ועבירות נלוות ובכלל זה עבירות בתחום הזנות. החוליה עוסקת בהדרכה, פיקוח ובקרה, מתן מענים לשוטרים בשטח, קשר עם גורמי חוץ ועוד, כאשר הדגש מושם בתחומי החקירות. בנושא הזנות החוליה מתמקדת באכיפה מינהלית במסגרת הטיפול בסגירת בתי בושת, המבוצע בעיקר בידי בילוש וסיור. לנוכח מיעוט התקנים וריבוי וגיוון המשימות בחוליה, נראה כי יש צורך ברפרנט ייעודי לתחום הזנות בחוליה, שיהיה אחראי לכלל המגזרים המעורבים, יטפל בנושאים הקשורים לזנות ולאכיפת חוק איסור צריכת זנות ויפקח על האכיפה, על שימור הידע ועל ההכשרות (להתייחסות נוספת לנושא ר' סעיף 3.2).

קושי נוסף שעלה באכיפת החוק נובע מתת-תקינה ומתקנים שאינם מאוישים במלואם בתחנות המשטרה.

3.6.2 ביסוס התשתית הראייתית לצורכי אכיפה בזירות זנות נסתרות

החוק קבע איסור פלילי על צריכת זנות וכן על הימצאות במקום המשמש באופן מלא או חלקי למעשי זנות, במטרה לצרוך מעשה זנות. כמו כן נקבעה חזקה לפיה אדם שנמצא במקום שעיקר השימוש בו הוא למעשי זנות יראו בו כמי שמטרתו הייתה לצרוך זנות, אלא אם הוכח אחרת. חזקה זו נועדה להקל על הנטל הראייתי הנדרש במצבים שבהם יש ראיות מספיקות לכך שהמקום משמש במובהק ובעיקר למעשי זנות, דוגמת בתי בושת. עם זאת, על פי השוטרים, גיבוש התשתית הראייתית לכך שהחשוד צרך מעשה זנות או שהוא נמצא במקום שעיקר השימוש בו הוא למעשי זנות מאתגר, בייחוד לנוכח מיעוט המשאבים העומדים לרשותם. אופי זירות הזנות הוא לרוב נסתר ולא מאפשר לשוטרים לראות במו עיניהם את צריכת הזנות בפועל. על כן בזירות הנסתרות, כגון דירות דיסקרטיות או בתי בושת הפועלים תחת מסווה של עסקים חוקיים, יש צורך להיכנס לתוך זירת הזנות כדי לבסס את התשתית הראייתית ולאכוף את האיסורים הקבועים בחוק. לדברי השוטרים, כניסה לזירות וחיפוש בהן לביסוס ראיות מקשה על האכיפה שכן כניסה וחיפוש במקום ללא צו אפשריים רק בהתקיים התנאים הקבועים [בפקודת סדר הדין הפלילי](#) (ואלו לא בהכרח מתקיימים בכל זירה), ואילו כניסה וחיפוש במקום באמצעות צו שניתן על ידי בית המשפט מחייבים הכנה והיערכות מראש לקראת ביצוע הפעולה והקצאת משאבים שאינם עומדים לרשות המשטרה לצורך אכיפת החוק.

3.6.3 הפניית אנשים בזנות למערך הסיוע במהלך האכיפה

השוטרים שרואיינו ציינו כי במהלך פעולות האכיפה עיקר תשומת ליבם ניתנת לפעולות האכיפה מול הצרכנים ולרוב אין להם הזדמנות להציע לאנשים בזנות לפנות למערך השירותים, והם עושים זאת בעיקר במקרים שבהם הם מזהים מצוקה אצל האישה בזנות.

3.6.4 "השטח לומד" להתחמק מן האכיפה

שוטרים בתחנות שאכפו את החוק בפועל הצביעו על כך שמפעילי בתי בושת, בעלי הנכסים וכן האנשים בזנות פיתחו שיטות מגוונות כדי להתחמק מן האכיפה. לדוגמה, העמדת 'תצפיתנית' מחוץ למקום, קביעת כתח בקיר להברחת צרכנים או הנחיית הצרכנים לטעון כי קיבלו עיסוי ולא שירותי מין.

3.6.5 צרכנים חסרי מעמד אזרחי

מן הראיונות עם השוטרים וכן מנתוני הקנסות עלה כי חסרי מעמד אזרחי ברובם אינם מושפעים מן החוק – הם אינם מודעים לו ואינם מורתעים מן האכיפה (19% בלבד משלמים קנסות). יש לציין כי 25% מכלל הקנסות ניתנו לחסרי מעמד אזרחי. עם זאת, יש לזכור שריבוי הקנסות בקרב חסרי מעמד מושפע מכך שמרבית האכיפה התקיימה בדרום תל אביב, שם ריכוזם גבוה.

3.7 סיכום: אכיפת החוק

לאכיפת חוק איסור צריכת זנות לא הוקצה תקציב ייעודי והיא מתבצעת במשאבים הקיימים ועל פי היכולת והתעדוף של המשטרה. האכיפה אושרה בדצמבר 2020, והחלה בפועל במחצית השנייה של 2021 כאשר הדרג המדיני קידם את הנושא אל מול הדרג המקצועי הבכיר במשטרה. בסך הכול מתחילת האכיפה ועד סוף 2023 ניתנו 5,091 קנסות. במשך השנים היו תנודות באכיפה, במגמת ירידה, ובשנת 2023 האכיפה הייתה מצומצמת. מרבית האכיפה נעשתה במרכז הארץ ו-97% מן הקנסות ניתנו על ידי שלוש תחנות משטרה בלבד, כך שבירוב חלקי הארץ כלל לא התקיימה אכיפה. על פי הגדרת המשטרה את זירות הזנות, מרבית הקנסות נרשמו בבתי בושת. 89% מן הקנסות נרשמו בגין הימצאות הנקנס במקום המשמש למעשה זנות והשאר בגין צריכת זנות. כמעט מחצית מן הקנסות לא שולמו ונוספה להם תוספת פיגורים.

כל השוטרים שהתראיינו למחקר ציינו כי לדעתם החוק לא יצליח למגר את תופעת הזנות, אך מרביתם הביעו הסכמה עם התפיסות שבבסיס החוק, הדגישו את חשיבות האכיפה וטענו כי אכיפתו ועצם נוכחותם בזירות זנות מצליחות לצמצם את הפעילות בזירות. השוטרים הסבירו כי החוק מהווה חלק מן הטיפול הכוללני בתופעת הזנות לצד אכיפת עבירות הנלוות לזנות וסגירת בתי בושת. השוטרים העלו כמה קשיים באכיפת החוק, בהם מחסור בכוח אדם ובמשאבים ייעודיים ומורכבות בביסוס תשתית ראייתית בזירות הנסתרות, כגון דירות דיסקרטיות ובתי מלון.

אנשים בזנות שסיפרו על אכיפת החוק ציינו כי הקשר עם המשטרה עודנו קשר מורכב, אך חלקן ציינו ניצנים של שיפור ביחס השוטרים כלפיהן ובאופן שלהן במשטרה.

4. אנשים בזנות והשירותים עבורן

פרק זה עוסק באוכלוסיית האנשים בזנות ובשירותים עבורן. הוא בוחן את השפעת חוק איסור צריכת זנות על האנשים בזנות, ואת השינויים במערכת השירותים שנועדה לסייע להן בעקבות החלטת הממשלה.

מקורות המידע לפרק זה: ראיונות עם אנשים בזנות; ראיונות עם בעלות תפקידים ונשות מקצוע; מיכוי שירותים ומענים; סקר נשות מקצוע בשתי מדידות; נתונים מנהליים על אודות מקבלות השירות ממשרד הרווחה וממשרד הבריאות.

4.1 השפעות החוק על חייהן של אנשים בזנות

על השפעת החוק על אנשים בזנות למדנו בעיקר מראיונות עומק עם 34 אנשים בזנות או שהיו בזנות בעברן. מן הראיונות עלה שלחוק יש השפעה מסוימת על חייהן של רבות מן האנשים בזנות. לחלקן הוא גרם לקושי כלכלי, ולאחרות הוא פתח אפשרויות לשינוי ויציאה מזנות, גם באמצעות שירותי הסיוע.

4.1.1 עמדות האנשים בזנות בנוגע לחוק

רוב האנשים שראיינו למחקר תומכות בחוק. הן חושבות שיש לחוק חשיבות חברתית באמירה שזנות היא פוגענית כלפי מרבית האנשים המעורבות בה, וצינו כי בהינתן אפשרות אמיתית אחרת לא היו רוצות להיות מעורבות בזנות. צעירה שראיינה סיפרה כיצד החוק השפיע על התודעה שלה בזמן שהייתה בזנות:

”קצת הייתי צריכה שמשהו או משהו ינערו את זה. וגם זה עורר הרבה שיח, כאילו ציבורי, מה שגם... גרם לי יותר בכלל, לנסות לחשוב על זה רגע, לשמוע עדויות של נשים, כל מיני דברים שאיכשהו חלחלו אליי שזה היה במסגרת השיח הציבורי לגבי החוק. נשים אחרות דיברו על הקושי” (אלישבע, לשעבר בזנות, מאי 2022)

התייחסות ברוח דומה הייתה גם מצד אישה שעבדה בעיקר בליווי והתקשתה להפסיק, אף על פי שהבינה את ההשפעות השליליות של הזנות עליה. בריאיון היא התייחסה לטענה שנשמעת לעיתים קרובות כי את החוקים מקדמות נשים שרחוקות מעולמן של אנשים בזנות.

”הייתי במקום של 'אל תתערבו לי בחיים ואל תגידו לי מה טוב לי. זה פטרונות, ואני לא צריכה את המבוגר האחראי והמושע, ותפסיקו להמעיט בערכי'. עד שהבנתי שלבקש עזרה זה לא להמעיט בערכי, להיעזר באנשים זה בסדר” (אור, בזנות פעילה, מרץ 2023)

עם זאת, חלקן אמרו כי לחוק אין עדיין השפעה רבה:

”קודם כל להגדיל את הקנס. עכשיו זה בדיחה. ככל שיכאב בכיס יכאב להם בלב” (אביטל, בזנות פעילה, אפריל 2023)

נוסף על כך יש אנשים שבעקבות החוק דווקא פיתחו תודעה ברורה יותר בנוגע לזכות שלהן על גופן כולל הזכות לעבוד בזנות, וכועסות על התערבות המדינה בבחירתן ובפרנסתן.

” אני רוצה שתעביר את המסר – שימשיכו לעבוד בזנות ואף חוק לא יעזור. גם אם יש חוק אנחנו כן נעבוד בזנות. זה הגוף שלנו ואנחנו מחליטות אם כן לעבוד או לא. אם אני רוצה להמשיך לעבוד אני כן אמשיך לעבוד (נוסייבה, בזנות פעילה, מרץ 2023)

בין ההשפעות המרכזיות של החוק, כפי שעלו בראיונות:

השפעה כלכלית. אנשים רבות העידו כי החוק פגע בהכנסות שלהן וגרם להן לקושי כלכלי. השפעה זו הייתה מורגשת בעיקר מייד לאחר כניסת החוק לתוקף, וכן סביב מבצעי אכיפה משמעותיים, שהרתיעו צרכנים מלהגיע. קושי זה הצטרף לכך שהחוק נכנס לתוקף בסמוך לתחילת מגפת הקורונה והריחוק החברתי, שהשפיעו עליהן רבות והקשו עליהן. קשה להפריד בין השפעת החוק ובין השפעת המגפה, שיחד יצרו לחץ כלכלי על אנשים רבות. אחת המרואיינות תיארה כיצד האכיפה משפיעה על כמות הפניות:

” (כש) שקט בטלפון, ישר אני נכנסת לכתבות ומייד אני רואה. הם מפחדים, יש להם נשים בבית, הם לא רוצים (לצאת). הרוב מפחדים כי אם יתפסו אותם המשפחה תתפרק (בר, טרנסית בזנות, יוני 2022)

שינויים בזירות הזנות. השינוי הבולט בזירות הזנות הוא המעבר מזירות גלויות לזירות נסתרות, ובייחוד לדירות דיסקרטיות. יש לציין כי מעבר זה, לדברי המרואיינות וכן לדברי נשות המקצוע והשוטרים, החל עוד לפני כניסת החוק לתוקף ונובע גם משינויים אחרים, כמו למשל הסגרים וההגבלות שהוטלו בשנות מגפת הקורונה ומעבר כלל עולמי לתקשורת מקוונת ולחיפוש זנות ברשת או בקבוצות ווטסאפ וטלגרם.

” בהתחלה כשהתחיל החוק, לא חושבת אז בוודאות, אז ירדה העבודה במקומות הגדולים. אנשים פחדו להגיע. לא מכירה את הרחוב אלא את הדירות הדיסקרטיות הגדולות. החוק יצא והעבודה ירדה כאילו, ואז קרו שני דברים. בחורות התחילו לעבוד לבד או בזוג או לבד לגמרי, עצמאיות. ובעלי בתים פתחו דירות יותר קטנות שהן כביכול דירות דיסקרטיות שבו הדירה על שם הבחורה או משהו כזה. נגיד אם הייתה לו דירה גדולה עם 5, 6 חדרים לא יודעת כמה, אז הוא התחיל דירות קטנות וכו'. כאילו כדי לעקוף את החוק” (אלינור, בזנות פעילה, ינואר 2022)

לצד זאת, השפעת החוק על זירות הזנות הורגשה במיוחד בחודשים שבהם הייתה אכיפה משמעותית. כך למשל, כאשר שוטרים בתל אביב פעלו בסביבת ה"חדרונים" (חדרים עם יציאה לרחוב המשמשים לזנות) באזור התחנה המרכזית, הצרכנים הפסיקו להגיע לתקופה מסוימת. דבר דומה קרה כאשר נערכו פשיטות על מכוני עיסוי ובתי בושת בערים שונות. פעילות האכיפה עודדה את המעבר של הנשים לעבודה בדירות שכורות או בחדרים להשכרה לפי שעה, שבהם למשטרה קשה יותר לאכוף את החוק, כפי שצוין.

” מראיינת: האם היה שינוי בשנתיים האחרונות?
מראיינת: ”יש יותר שעובדות בדירות. מהזמן שעבדתי פה היו הרבה יותר בנות עובדות ברחוב“ (אליזבת, בזנות פעילה, אפריל 2022).

על המעבר לדירות ומחוץ לעין הציבורית העידה גם מנהלת שירות:

” בקהילה הטרגית אני בהחלט רואה שהרבה נשים שהיינו פוגשות ברחוב, אני אגיד לא מרצון החופשי, לא הפסיקו לעבוד, כי הן עדיין רוצות להתפרנס, וכל אחת עושה את החשבונות שלה ממה היא מתפרנסת, אבל מה שבהחלט ראינו שהרבה מהן עברו לעבוד מהבית, עברו לארח מהבית, כך בעצם החוק השיג את זה שהוציאו כאילו את הזנות לכאורה מהמרחב הציבורי, ממש רחוק מהעין כאילו רחוק מהלב. אז הנשים האלה בעצם הפכו להיות יותר שקופות ממה שהן היו קודם“ (מנהלת שירות, ינואר 2023)

זירה פעילה נוספת היא ”זירה נעה“ שבה אישה מגיעה במהלך הלילה למקומות שונים, כגון מלון או בית הצרכן עם מונית או נהג שמחכה לה ומסיע אותה ליעד הבא. מגמה זו של פעילות ב”זירה נעה“ נמשכת כבר כמה שנים ונראה שאין היא קשורה בהכרח לחוק, אם כי החוק חיצק אותה. ממצאי הסקרים שנערכו במחקר הנוכחי בקרב צרכני זנות בשנת 2021 ובשנת 2024 לא הצביעו על שינוי בזירות שבהם צרכו זנות בשנים אלו. כאמור, ייתכן שהשינויים התרחשו מוקדם יותר.

חלק מן האנשים בחרו לעבוד עצמאית והן מפרסמות את עצמן באתרי אינטרנט שונים. אנשים אלו הושפעו כחות מן החוק מאחר שהפעילות שלהן נסתרת מן העין. יחד עם זאת, בראיונות עלה ש”עסק” כזה הוא קשה לניהול מאחר שהאישה נדרשת לפרסם, למכור את עצמה, לעבוד בזנות ולעסוק בגבייה.

נוסף על זירות אלו, התחום של ”זנות מצלמות“ מקוונת ממשיך להתפתח. אומנם זירה זו אינה כרוכה במגע פיזי עם הצרכן, אולם הפגיעה מתבטאת בדרכים אחרות, כמו למשל העובדה שלאישה בזנות אין אפשרות לשלוט בהפצת התכנים ברשת. כמו כן כדי לעמוד בתחרות בענף זה, האנשים נדרשות לצלם אקטים יותר ויותר חריגים. בדומה לזירות נסתרות אחרות – תחושת בדידות מלווה את האנשים בזירה זו.

” החברה שלי שעובדת בזנות שלא נראה לי שהיא תצא. אני אמרתי לה ’תנסי מצלמות’ היא אמרה ’ניסיתי וזה הרגיש לי יותר קשה נפשית. שם אני צריכה לדבר איתם, אין לי כוח לדבר’. [ב-OnlyFans] כל גבר שני שנכנס מנסה לשכנע אותך להיפגש. זה מדרון חלקלק שמוביל לזנות. זה מאוד קורץ לנשים צעירות וזה מאוד מסוכן“ (אירית, בעברה בזנות, פברואר 2022)

הוסיף על כך גם עומר, צרכן זנות:

” כל דבר שהוא מתן שירותי מין בתשלום זה זנות. אם זו פגישה או בלי פגישה. אני יותר אדם של מפגש, אבל התנסיתי גם במצלמות“ (עומר, צרכן זנות, נובמבר 2022)

מנתונים של משרד הרווחה על מקבלות השירותים שדווחו על ידי נשות המקצוע עולה כי בשנת 2022 5% מן האנשים בזנות פעלו באינטרנט ב"זנות מצלמות" ו-4% ב"אונליפנס", שירות תוכן למנויים בתשלום. בשנת 2023 חלה עלייה בשיעור מקבלות השירותים שפעלו בזירות אלו – 9% פעלו ב"זנות מצלמות" ו-7% פעלו ב"אונליפנס". השכיחות של "אונליפנס", חשפנות ו"זנות מצלמות" באינטרנט בקרב מקבלות השירותים יורדת עם הגיל. יש להביא בחשבון כי הנתונים על זירות זנות אלו חלקיים ביותר, וכי על כ-50% ממקבלות השירות לא דווחה זירת זנות שבה פעלו.

כך תיארה זאת מנהלת בתחום הנערות והצעירות במצבי סיכון:

”הנתח העיקרי ברמת ה-80/20 נמצא ברשת, וזה באמת מאוד קשה לאמוד את זה. אין דרך להעריך באיזה מימדים זה נמצא ברשת, בכל רשת חברתית ובכל פלטפורמה” (מנהלת בתחום הנערות והצעירות במצבי סיכון, יולי, 2023).

השפעות על הביטחון האישי. יש אנשים בזנות שסיפרו שהחוק חיצק אצלן את תחושת הביטחון מול הצרכנים וזאת מתוך הבנה שבעקבות החוק המשטרה לא תעצור אותן או תכגע בהן, ואילו הצרכנים הם כעת העוברים על החוק.

”מראיין: איך החוק השפיע?
מראיית: "היה שיח בין כל הבנות.... מצד אחד העבודה ירדה וזה היה מבאס. מצד שני זה היה מבורך כי זה קצת הוריד את ה'אובר' ביטחון של אנשים [צרכנים] עם ה'אובר' חוצפה. בן אדם שנכנס בחדרי חדרים אז כל המפלצת יוצאת" (בתיה, טרנסית בזנות פעילה, מרץ 2023)

לצד חיזוק תחושת הביטחון, הייתה גם אמירה שחזרה ממראיינות שונות על כך שהן חשופות יותר לאלימות של צרכנים בדירות דיסקרטיות מאשר בבתי בושת, שבהם הרגישו בטוחות יותר.

”הוא הכניס לי פה בוקס וגם קיבלתי מכה מהקיר, ראיתי כוכבים. עכשיו נגיד היינו עובדים בדירה יותר גדולה כבר היה שומר וזה לא היה מגיע לזה” (אלינור, בזנות פעילה, ינואר 2022)

בראיונות שהתקיימו בשנת 2023, העידו חלק מן המראיינות, בהן גם נשים טרנסיות, שהן מעדיפות לחזור לעבוד ברחוב. הן העידו כי הן מרגישות בטוחות יותר במרחב הציבורי, במקום שבו הן יכולות לקרוא לעזרת חברה. היו גם נשות מקצוע שעובדות עם נשים טרנסיות שהעידו שעבור חלק ממקבלות השירות העבודה בבית מסוכנת יותר מן העבודה ברחוב.

”יש משהו ברחוב שמספק הגנה. הוא לא נכנס אליה הביתה. היא בוחרת אם לעלות לרכב או לא, אם משהו משתבש יש מי שישמע אותה” (עובדת בעמותה, ינואר 2023)

נשים אחרות דיווחו שהחוק פגע בביטחון שלהן בכך שהוא מרתיע את הצרכנים הנורמטיביים בעוד צרכנים שאינם חוששים מלעבור על החוק, ממשיכים להגיע. כמו כן נשים שנמצאות בזנות רחוב העידו שחלק מן הצרכנים יודעים על הקנס אך הם אינם מורתעים ממנו.

”למה חוק נגד צרכני הזנות? זה פשוט מביא את הגרועים. זה לקחת את השקטים והטובים. אלו שלא מפחדים זה האוכלוסיות הקשות יותר” (בר, טרנסית בזנות פעילה, יוני 2022)

4.2 עמדות נשות המקצוע בנוגע להשפעת החוק

מן הראיונות עם נשות המקצוע עולה כי הן רואות את התמונה הרחבה בנוגע לחוק, כולל את המענים, צרכי הזנות ופעולות ההסברה. רוב נשות המקצוע שעובדות עם אנשים בזנות תופסות את החוק כחשוב, וכזה שיכול להשפיע במידה מסוימת אם יאכף ביסודיות וילווה בהסברה:

” אני מאמינה בחוק הזה אבל היישום לא באמת קורה וחצי עבודה במקרה הזה היא נזק אדיר” (תשובתה של אשת מקצוע לשאלה 'האם יש משהו נוסף שתציי להוסיף בנושאי השאלון' בסקר נשות מקצוע, 2023)

בסקר שנערך בקרב נשות המקצוע בשנת 2023 נמצא כי 72% מנשות המקצוע תומכות בחוק. עוד נמצא כי עם הזמן פחתו הציפיות שלהן בנוגע ליכולת של החוק להשפיע (ר' **נספח ב**). על פי מדד מסכם, רק 13% מנשות המקצוע האמינו כי החוק יצמצם את תופעת הזנות, לעומת 26% בשנת 2021. כמו כן בשנת 2023 רק 26% מנשות המקצוע האמינו כי החוק ישפיע לרעה על אנשים בזנות לעומת 34% בשנת 2021. אפשר לייחס מגמה זאת לציפיות הגבוהות מן החוק כשעבר בכנסת, לצד המציאות המורכבת שבה הוא מיושם. ייתכן שחלק מנשות המקצוע מאמינות בחוק ופועלות בתקווה לשינוי מהותי בתופעה, אך רואות את השפעותיו המצומצמות לנוכח הפערים ביישום האכיפה והמחסור במאמצי ההסברה לציבור.

” מראיין: את חושבת שהחוק צריך להמשיך?
מרואינת: "חד-משמעית כן. יש עוד אוכלוסיות שקופות. אולי יהיה צריך לדייק את זה בהמשך, אבל האמירה החברתית ולהוציא מהחושך לאור זה זהב" (מנהלת שירות, יולי 2023)

4.3 צרכים וחסמים ביציאה מזנות

החוק שואף, נוסף על צמצום הזנות, גם לסייע לאנשים ביציאה ממנה דרך הרחבה והתאמה של השירותים עבורן. מן הראיונות עם אנשים בזנות ועם נשות מקצוע עלו המורכבות של יציאה מזנות והצרכים הבסיסיים שללא מענה עבורם, האנשים יתקשו לעשות זאת:

1. צורך מתמשך בהכנסה יציבה שמאפשרת קיום בסיסי במהלך תהליך היציאה מזנות ומציאת מקור הכנסה חדש שהוא יציב ומספק. בראיונות עם אנשים בזנות, הצורך הכלכלי עלה כצורך הדוחק ביותר, וכחסם מרכזי ליציאה מזנות. לפעמים אני עובדת בזנות ברחוב, במיוחד כשאני צריכה כסף וכשהקצבה שאני מקבלת מהביטוח הלאומי לא מספיקה להוצאות שלי. אני מקבלת קצבת נכות של 3,900 ש"ח והיא לא מספיקה לי. אני צריכה לשלם שכר דירה של 2,000 ש"ח והדירה בכלל בלי ריהוט וצריך לקנות ריהוט, אני צריכה תרופות, רב קו, אוכל, לבוש, ארנונה ועוד” (אביר, טרנסית בזנות פעילה, מאי 2023)

” יש לי פחד נוראי מעוני כי גדלתי בלי אוכל. לא רוצה לחזור לימים שלא היה לי מה לאכול. אני מפחדת מעוני, אני מעדיפה למות ולא לחיות בעוני” (אפרת, בזנות פעילה, יוני 2021)

” אני יודעת שהמדינה מנסה לעזור אבל הם צריכים להבין שזה לא מתוך בחירה. אף אחת לא קמה בבוקר ואומרת לעצמה שבא לי. בן אדם לא חושב בשכל מה מותר ומה אסור אלא איך לשרוד. עושים את זה כי חסר אוכל במקרר או לשלם לאוטובוס” (אמאל, בזנות פעילה, מרץ 2023)

2. היעדר כישורים ומיומנויות הנדרשים להשתלבות בשוק העבודה. לרבות מן האנשים בזנות אין כישורים לשוק העבודה של היום, חסרים להן ידע ומיומנויות וכן ניסיון תעסוקתי, ולא תמיד יש להן כתובת קבועה או חשבון בנק. כמו כן יש להן צורך לנמק את ה”חור” בקורות החיים, והן חוששות שעברן בזנות ייחשף. עוד עלו הצורך ללמוד התנהלות כלכלית נכונה והצורך בתעסוקה, בייחוד כזו שמותאמת למאפיינים, ליכולות ולרצונות של כל אישה.

” אם אנשים עובדים בזנות ופּתאום להוציא אותם מזנות זה יהיה קשה. לא רגילים לעבודה אלא לכסף של העבודה. לא לעבודה” (פטימה, טרנסית לשעבר בזנות, יוני 2022)

” אני לעולם לא אגיד בעבודה או לאנשים שאני מכירה על הזנות, אני אגיד להם על פגיעות מיניות שזה יותר קל והגינני אבל לא על הזנות. יש עדיין טאבו מאוד גדול ומפחיד” (אורלי, בעברה בזנות, אפריל 2022)

3. התמודדות עם קשיים נפשיים. רבות מן האנשים בזנות מתמודדות עם פוסט טראומה מורכבת שמקשה עליהן בכל תחומי החיים, כולל על יכולתן לעבוד במשרות בשוק החופשי. נוסף על כך חלקן חוששות ממפגש עם צרכנים לשעבר, שיכול להוות טריגר.

” עבדתי בסופר קופאית ופּתאום הגיע לקוח שזיהה אותי [מהזנות] ודיבר. יש לו עסק בבורסה, והוא בא אמר 'אני מכיר אותה, הייתה עובדת שם'" (ברכה, טרנסית לשעבר בזנות, יוני 2021)

הצורך בסיוע רגשי ובמעטפת טיפולית וחברתית עלה באופן גורף. בראיונות עם אנשים בזנות עלה הצורך בתחושת שייכות, שהיא חשובה במיוחד עבור אנשים רבות שאינן בקשר עם משפחתן ושאינן להן מערכות תמיכה, ושהסטיגמה החברתית והבדידות מכבידות עליהן.

” אולי זה הצורך האמיתי. הן בודדות... פשוט לשרוד את החיים לבד. אני חושבת שיש הרבה מאוד בדידות אצל הנשים שלנו, שזה אחת הבעיות הכי גדולות שלהן שאני רואה” (עובדת בשירות של משרד הבריאות, פברואר 2023)

4. צורך בדיוור. אנשים רבות סיפרו כי הגיעו לזנות, בין השאר, בשל הצורך במקום מגורים. בתהליך היציאה מזנות הבעיה מתעוררת שוב. ארגוני סיוע משתדלים לסייע בשכר דירה כסיוע חירום או כחלק ממיצוי זכויות, אך התהליך ארוך ולא תמיד מספק, כך שדיוור נותר חסם מרכזי.

” יש נשים שאינן להן איפה לחיות. הן מתחילות לעבוד בזה כדי שיהיה להן מה לאכול ואיפה לגור. אני רואה את זה וזה עצוב. צריך לאפשר להן חיים” (צפאא, בזנות בעברה, אפריל 2023)

5. קשיים משפטיים וקושי במיצוי זכויות. רבות מן האנשים מתקשות בהתמודדות עם חובות, תיקים פליליים, תהליכי הוצאה לפועל וקושי במיצוי זכויות בתחומי בריאות, בריאות הנפש ודיוור, ואלו הם חסמים מרכזיים ליציאה מזנות.

6. צרכים רפואיים. נשים רבות מתקשות בדאגה לבריאותן וזקוקות לליווי ותיווך בקבלת טיפול רפואי שוטף, ביצוע בדיקות רפואיות תקופתיות, פנייה לטיפול פסיכיאטרי, לטיפול שניניים ולטיפול בהתמכרות במקרה הצורך.

נשות המקצוע ציינו בסקר שנערך בשנת 2023 ($n = 221$) את התחום הרגשי-נפשי ומיצוי הזכויות כצרכים הדומיננטיים ביותר של מקבלות השירות (88% ו-84% בהתאמה). לאחריהם, ציינו צרכים חומריים-כלכליים (74%), צורכי דיור (64%) וצורכי בריאות, תעסוקה וגמילה (56% ו-53% ו-43% בהתאמה). ללא תמיכה כלכלית ורגשית, אנשים שרוצות לצאת מזנות יתקשו לעשות זאת ורבות מהן אכן העידו שהאפשרות לחזור לזנות תמיד קיימת כפתרון.

4.4 מערך השירותים עבור אנשים בזנות

”אני חושבת שהיום מי שנמצאת בזנות יודעת שיש אופציות. גם אם היא לא פונה, גם אם זה קשה לה עדיין, וברור, ייקח לה הרבה זמן, וגם אם היא לא מכירה את הכול, היא כבר יודעת שיש. היא יודעת שזה משהו שהוא לא מוסתר, שזה משהו שהוא ידוע, שזה משהו שמדובר” (מנהלת מסגרת, יולי 2023)

בפרק זה מתוארים השינויים שחלו במערך השירותים עבור אנשים בזנות בעקבות החלטת הממשלה, שנועדה להרחיב ולשפר את המענים לצרכים המורכבים של האוכלוסייה המגוונת של אנשים בזנות. הצוות הבין-משרדי עקב אחר יישום החלטת הממשלה והרחבת השירותים וקיבל החלטות על הסטת תקציבים עודפים לשירותים שבהם נדרשו. התקציב אפשר להרחיב מענים של מסגרות ושירותים קיימים וכן לפתוח מענים חדשים ממגוון עולמות ודיסציפלינות.

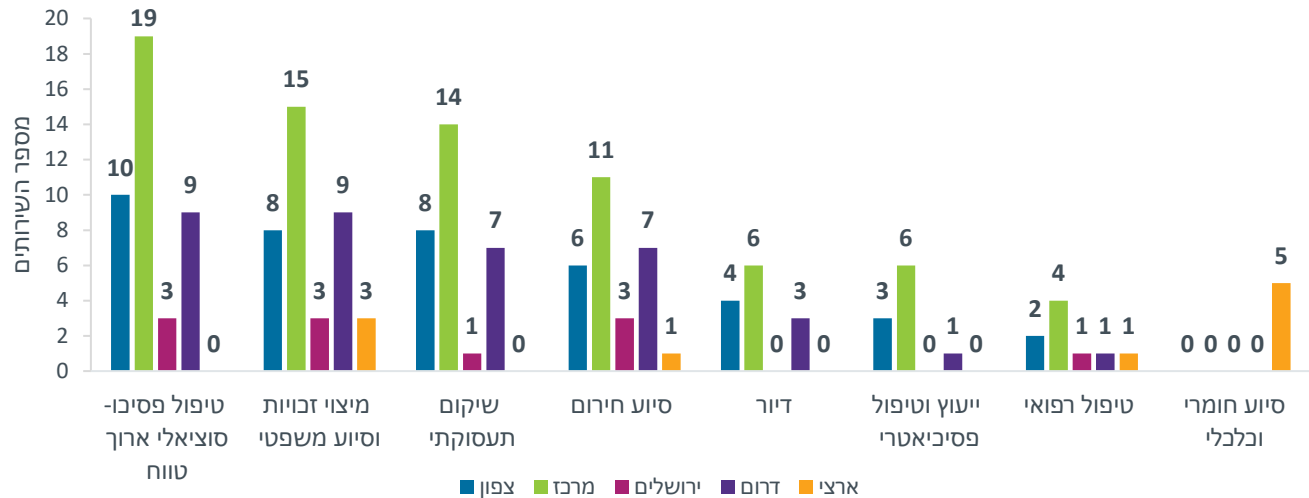
תיאור השירותים והנתונים על מקבלות השירות להלן מתייחסים רק לשירותים שבמימון המדינה כחלק מהחלטת הממשלה, ואינם כוללים מענים שניתנים על ידי ארגוני המגזר השלישי במימון תרומות וללא תמיכת הממשלה.

מרבית השירותים ניתנים על ידי משרד הרווחה ומשרד הבריאות. תחומי השירות העיקריים (**תרשים 6**) הם סיוע חירום מיידי בזמני משבר; טיפול פסיכו-סוציאלי ארוך טווח, שהוא תחום הסיוע הנפוץ ביותר; סיוע במיצוי זכויות וסיוע משפטי, שיקום תעסוקתי; סיוע חירום; לינה/קורת גג¹¹; ייעוץ וטיפול פסיכיאטרי; טיפול רפואי; וסיוע חומרי כלכלי. לצידם, פותחו מענים ייעודיים גם במשרד המשפטים ובביטוח הלאומי. בראיונות עם האנשים בזנות כולן סיפרו כי הן מכירות את השירותים הקיימים ורבות מהן גם נעזרו בהן בשלבים שונים של חייהן. **בתרשים 6** אפשר לראות כי מרבית המענים בכלל התחומים מרוכזים באזור המרכז (בצבע הירוק), וכי יש מעט מענים באזור ירושלים (הצבע הוורוד). סך הכול בשנת 2021 נכללו 42 מענים בניתוח, ובשנת 2023 נכללו 50 מענים, כלומר נוספו 8 מענים לאנשים בזנות במסגרת החלטת הממשלה¹² (ראה **תרשים ד-1** בנספח ד).

¹¹ חלק מן התוכניות כוללות קורת גג והסדרי לינה במסגרת השיקום ותוכנית הטיפול, כגון הוסטל או הלנת חירום, אך אינן מספקות מענה לדיור קבע.

¹² כולל שירותים קיימים שנסגרו מאז החלטת הממשלה, וכאלו שנפתחו בעקבותיה ונסגרו.

תרשים 6: מספר שירותי השיקום והטיפול לאנשים בזנות בשנת 2023, לפי סוג מענים ומחוז

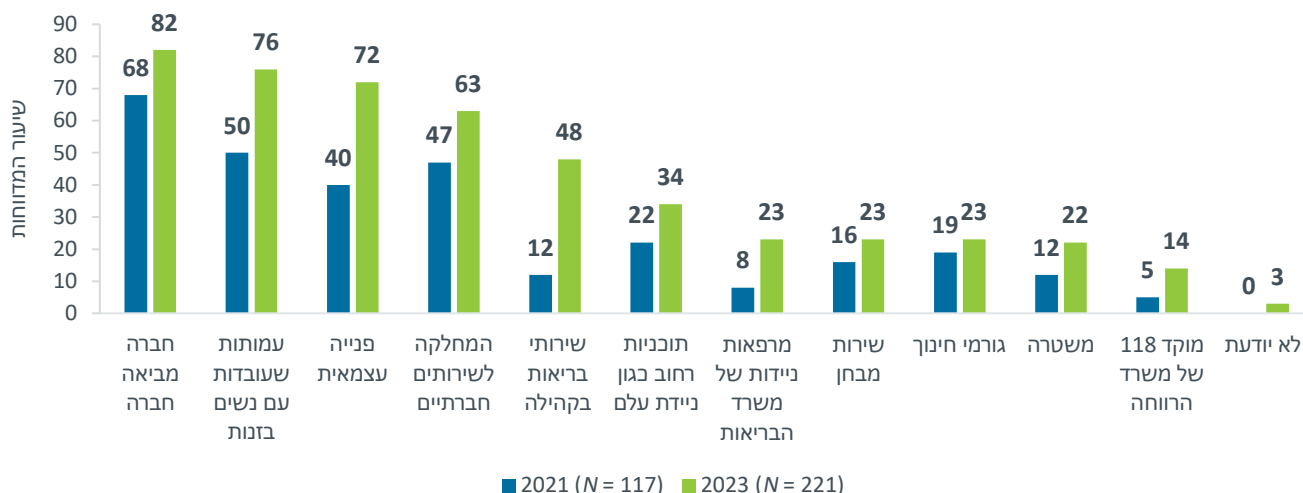
4.4.1 מקורות ההפניה אל השירותים ואיתור מקבלות השירות

כדי להעמיק בדרכי ההגעה של אנשים בזנות לשירותים וללמוד על הפוטנציאל של הגדלת מספר מקבלות השירות, נבחנו במחקר מקורות ההפניה לשירותים, דרכי האיתור של אנשים בזנות על ידי נשות המקצוע ודרכים נוספות להעברת מידע בנוגע לאפשרויות הטיפול והסיוע הקיימות עבור אנשים אלו.

נשות המקצוע נשאלו בשני הסקרים על **דרכי ההפניה** לשירות שבו הן עובדות. **מתרשים 7** עולה כי בין שנת 2021 לשנת 2023 חלה עלייה בשיעור הדיווח של נשות המקצוע על כל אחת מדרכי ההפניה. מקור ההפניה הבולט בשנת 2023 היה 'חברה מביאה חברה' (82%):

”הן יודעות שיש מקום, אז הן מביאות אחת את השנייה. רוב הנשים מגיעות אלינו מפה לאוזן. אחת מביאה את השנייה הרבה פעמים ממש ביד, או שהיא מספרת לה הרבה זמן על זה, עד שהיא מחליטה, 'אוקיי, הגיע הזמן', או שקשה לה להאמין, ואז היא ככה רואה לאט לאט שהחברה מסדירה כל מיני דברים ואז היא מגיעה” (מנהלת מסגרת, ינואר 2023)

תרשים 7: דיווח נשות המקצוע על דרכי ההפניה של מקבלות השירות בשנים 2021 ו-2023 (באחוזים)

מקורות הפניה מרכזיים נוספים בשנת 2023 הם ארגוני מגזר שלישי שעובדים עם אנשים בזנות (76%), פנייה עצמאית (72%), המחלקות לשירותים חברתיים (63%) ושירותי בריאות בקהילה (48%). בשנת 2023 חלה עלייה גם בדיווח על הפניה מן המשטרה (מ-12% בשנת 2021 ל-22% בשנת 2023) וממוקד המידע והסיוע 118 של משרד הרווחה (מ-5% בשנת 2021 ל-14% בשנת 2023) (תרשים 7). מן הראיונות עם אנשים בזנות עלה כי עבור אנשים רבות, נקודת המפגש הראשונה עם שירות סיוע היא דרך עמותת ['לא עומדות מנגד'](#) ודרך המרפאות הניידות של משרד הבריאות.

יש הרבה בנות בקשר עם הניידת כי היא מסתובבת בלילות כל הזמן. הרבה בנות מגיעות, גם גברים, לשיחות עם הניידת. בניידת הן מספרות להן על דירות החירום ועל 'אופק נשי' ועל 'סלעית' (צפא, בזנות בעברה, אפריל 2023)

אתר 'כל זכות': 'כל זכות', חברה לתועלת הציבור הפועלת בסיוע משרד המשפטים ומערך הדיגיטל הלאומי, התגיסה לטובת הקמת מדריך אינטרנטי בשם ['המדריך לנשים, נוער וגברים במעגל הזנות או משתקמים מזנות'](#). מטרתו היא לרכז ולהנגיש את כלל המענים ואפשרויות השיקום לאנשים בזנות, והוא מתעדכן באופן שוטף כך שאפשר לקבל בו מידע אמין ועדכני על אפשרויות הסיוע המוצעות על ידי משרדי הממשלה, העמותות וארגוני הסיוע. המידע באתר נגיש לאנשים בזנות, לאנשי ונשות המקצוע ולציבור הרחב ומאגד בתוכו את אפשרויות הסיוע לפי תחומים.

דרכי איתור ויישוג (reaching out – פעילות יזומה לחיפוש ועידוד אנשים להגעה לשירות לקבלת סיוע). בשנת 2023 כ-60% מן השירותים דיווחו שהם עוסקים בפועל באיתור ויישוג. מסקר נשות המקצוע עלה כי הדרכים המרכזיות לאיתור אנשים בזנות בשנת 2023 היו איתור בזירות זנות מוכרות לשירות (61%), דרך עובדת איתור (49%) ודרך האינטרנט ורשתות חברתיות (47%). מן הראיונות עלה כי איתור באמצעות האינטרנט והרשתות החברתיות של אנשים המפרסמות שירותי זנות הוא תחום מתפתח ומוביל, שמאפשר להגיע לאנשים שלא היו מוכרות לשירותים בעבר, וליצור קשר בלתי אמצעי כדי להציע להן לקבל סיוע. כמו כן עלה כי איתור ויישוג הם פעולות שמצריכות משאבי כוח אדם רבים, שלא תמיד זמינים בשירות.

”שככל שהן רואות את אותו פרצוף, אז באופן טבעי בין בני אדם נוצר קשר, אז יש משמעות לעניין של הקביעות... אנחנו יוצאות, משתדלות אחת לשבועיים, בשעות הערב, מחלקות להן מספר טלפון שלנו על גבי מראה, ואיזה מתנה קטנה, ובאמת מזמינות אותן לפנות אלינו. המטרה שככל שהן רואות את אותן פנים הן ככה יותר ייצרו קשר, אני גם רואה איך הן מקבלות אותנו, וגם אם יש לי כבר מישהי שכבר יצרתי איתה קשר אז אני כותבת לה 'היי, אנחנו היום מגיעות, אני מקווה לראות אותך', זאת אומרת יש ממש תהליכי חיזור... חשוב העקביות, יש חיזורים ארוכים שיכולים להמשך חצי שנה או שנה. אני מייצרת קשר, לפעמים אפילו לא פרונטלי [באיתור באמצעות האינטרנט]. היו לי מקרים של קשר עם נערות שלא נפגשנו והיינו בקשר מאוד קרוב“ (רכזת איתור, פברואר, 2023)

4.4.2 שירותים הניתנים על ידי משרד הרווחה והביטחון החברתי¹³

משרד הרווחה מסייע לכ-3,000 אנשים בזנות בשנה, וביניהן בני ובנות נוער וצעירים וצעירות על רצף הזנות (ר' פירוט לפי שירותים, **בלוח ד-1** בנספח ד). לפיתוח המדיניות והמענים אחראים תחום טיפול באנשים על רצף הזנות באגף בכיר קהילה ובאגף בכיר חוץ ביתי במינהל של"מ – שיקום, ליווי ומניעה. **בלוח 3** להלן יפורטו בקצרה המענים השונים וההתפתחות שחלה בהם בשנות יישום החוק והחלטת הממשלה (2020–2024).

¹³ ר' פירוט השירותים בנספח ג-1 "מענים במסגרת משרד הרווחה והביטחון החברתי"

לוח 3: מסגרות משרד הרווחה

השירות	מספר מסגרות	תחומי פעולה עיקריים	פיתוח בעקבות החלטת הממשלה
הלנת חירום	4	סיוע מידי והלנה עד חצי שנה	נפתחה הלנת חירום לנשים טרנסיות
תוכניות שיקום עם דיור ארוך טווח (הוסטל)	4	טיפול רגשי, מיצוי זכויות, סיוע בתעסוקה	נפתח הוסטל לגברים ולטרנסים
מרחבי הלב	16	טיפול לבנות ^א 13–26 שבנוגע להן יש חשש לניצול מיני, או שהן בתחילת רצף הזנות. בשלוש מסגרות יש גם הלנת חירום (24/7)	נפתחו תשע מסגרות נוספות ברחבי הארץ
מרכזי יום וערב	4	טיפול אישי וקבוצתי, מיומנויות תעסוקה, השלמת השכלה ומיצוי זכויות	נפתח מרכז לגברים וטרנסים
יחידות רשותיות לטיפול בזנות (יט"ב)	2	מענה כוללני לאנשים בזנות במחלקות לשירותים חברתיים	שירות חדש
סל מענים גמיש		סיוע אישי עד 11,616 ש"ח בשנה לסיוע בשיקום מזנות	מענה חדש
מרכז ייעוץ כוללני 'הופכות את היוצרות'	2	טיפול רגשי, ייעוץ פסיכיאטרי, ייעוץ משפטי, מיצוי זכויות, הדרכה הורית	מיזם חדש בשירות קיים
'המכללה'	1	קורסים כהכנה לתעסוקה וסיוע בהשמה בתעסוקה	בהתקשרות עם הרווחה
תעסוקה מיטיבה 'הופ סנטר'	1	תעסוקה שיקומית	מיזם חדש בשירות קיים
מעבר לקשת 'מעברים'	1	מידע וסיוע ומענה חירום לאנשים על הקשת הטרנסית	מיזם חדש בשירות קיים
'לא עומדות מנגד'		קו סיוע, מענים מידיים, סיוע חומרי, ליווי מתנדבות, הפניה לשירותים	מיזם חדש בשירות קיים

^א שני סניפים בלבד של 'מרחבי הלב' מעניקים שירות גם לבנים וגברים טרנסים – הלב 24/7 בתל אביב והלב 24/7 בחיפה.

בשנת 2021 פעלה למשך חודשים ספורים **דירת שיקום לאימהות וילדיהן** במרכז הארץ באמצעות מרכז 'חכמת נשים', אך היא נסגרה ובעת כתיבת הדוח טרם נפתחה מחדש, אף על פי שלפחות 30% מן הנשים המקבלות שירות במסגרות הרווחה הן אימהות.

שירותים בתהליך הקמה. 'דיור תחילה' – דיור עצמאי בשכירות מסובסדת עם ליווי אישי; מענה לחסרות מעמד; דירת המשך לנשים טרנסיות, אשכול מענים בירושלים; הלנת חירום לגברים בני 21+; הקמת יחידה רשותית לטיפול בזנות בעשר רשויות נוספות.

שירותים במסגרת אגף תעסוקת רווחה. תקציב החלטת הממשלה יושם לטובת הכשרות צוותי תעסוקה, מיפוי חסמים לתעסוקה של א.נשים בזנות ומפגש הכשרה לעובדות תעסוקה. כמו כן נעשה ניסיון לחבר בין מרכזי תעסוקה עירוניים (מרכזי הזדמנות) למסגרות הטיפול עבור א.נשים בזנות. דגש נוסף הושם ביצירת קבוצה של עובדות סוציאליות העוסקות בתעסוקה וליווי תעסוקתי, שאפשרה למידת עמיתים, חלוקת רעיונות יצירתיים ויצירת קשר ישיר בין המסגרות והמשרדים לטובת קידום ושילוב תעסוקתי. עם זאת לא.נשים בזנות צרכים ואתגרים ייחודיים בתחום התעסוקה, ויש מיצוי נמוך של זכויות שיקום תעסוקתיות במודלים הקיימים. כיום אין תוכניות ייעודיות לא.נשים בזנות במסגרת האגף, ולא הוקצב לפעילויות האגף תקציב נוסף.

סוגי המענים. הנתונים המנהליים של משרד הרווחה כוללים את דיווח נשות המקצוע על המענים שקיבלה כל אחת ממקבלות השירות בשנים 2020–2023. המענים סווגו לשלושה תחומים: מענים לצרכים בסיסיים, מענים טיפוליים ומענים בתחום התעסוקה והלימודים. אפשר היה לסמן כמה מענים עבור כל מקבלת שירות, ואפשר היה לסמן 'לא רלוונטי' אם סוג המענה אינו רלוונטי לאופי השירות (לדוגמה שילוב במסגרת לימוד בהלנת חירום).

בשנת 2023 87% ממקבלות השירות קיבלו **מענים לצרכים בסיסיים** כגון הלנת חירום, מזון, היגיינה, בריאות וביגוד, ונמצאה עלייה בשיעור המקבלות מענים מסוג זה בשנות המחקר. 89% קיבלו **מענים טיפוליים** – אבחון, חונכות אישית, טיפול פרטני או קבוצתי ומיצוי זכויות. בפרט, נעשו פעולות איתור ויישוג עבור 35% ממקבלות השירות, 69% קיבלו עזרה במיצוי זכויות ו-38% קיבלו טיפול פרטני. 54% קיבלו לפחות שני מענים בתחום ו-20% קיבלו ארבעה מענים או יותר. 49% קיבלו מענה בתחום **הלימודים והתעסוקה** – שילוב במסגרת לימודים, הכנה לעולם העבודה, שילוב במסגרת הכשרה מקצועית, שהות במרכז יום, סיוע במציאת עבודה, ליווי אצל מעסיק ידיד, הקניית מיומנויות למידה וסיוע לימודי. יש עלייה בשיעור מקבלות השירות שקיבלו מענים בתחום זה.

מספר מקבלות השירותים של משרד הרווחה¹⁴

בשנת 2020 סייע משרד הרווחה ל-1,334 מקבלות ומקבלי שירות – נשים, גברים וא.נשים על הקשת הטרנסית בגירות וקטינות.¹⁵ מספר מקבלות השירות עלה ל-1,990 בשנת 2021, ונשאר דומה (1,980) בשנת 2022. בשנת 2023 ירד מספר מקבלות השירות ל-1,745, בעקבות ירידה במספר מקבלות השירות ב'מרחבי הלב', 'סלעית' ו'אופק נשי' – מרכזי טיפול כוללניים בתל אביב ובחיפה (**תרשים 8**). אפשר לייחס ירידה זו, לפי דיווח נשות המטה במשרד הרווחה, גם לקשיי תפעול שכוללים החלפת מנהלות ב'סלעית' וב'אופק נשי' וקשיים באיסוף נתונים מדויקים עקב חילופים אלו, והחלפת גוף מפעיל ב'אופק נשי'. כדי לפתור חלק מן הקשיים, בשנת 2023 הוגמשו תנאי הקבלה להוסטלים, במסגרת מהלך של דיוק תפיסת הטיפול על פי הצרכים שעלו מן השטח.

הסיוע של משרד הרווחה ניתן לרבות ממקבלות השירות דרך עמותות 'לא עומדות מנגד' שהעניקה סיוע כספי מתקציב משרד הרווחה וקרנות פילנתרופיות: בשנת 2020 ל-671 א.נשים, בשנת 2021 ל-902 א.נשים, בשנת 2022 ל-1,135 א.נשים ובשנת 2023 ל-960 א.נשים.¹⁶

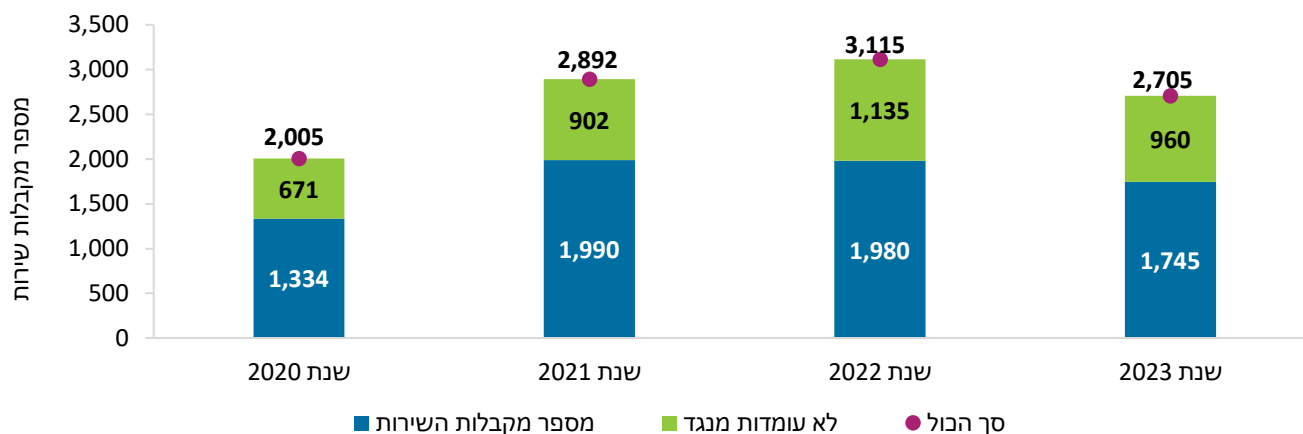
¹⁴ ממשרד הרווחה התקבלו נתונים לשנים 2020–2023.

¹⁵ א.נשים שקיבלו שירות ביותר משירות אחד נספרו בכל שירות בנפרד.

¹⁶ א.נשים נוספות קיבלו מ'לא עומדות מנגד' סיוע במסגרת הפרויקטים 'מבשלות לך', 'את לא לבד', טיפול שיניים ועוד.

”
 פעם אחרונה נשברתי לרסיסים. פניתי 'ללא עומדות', ולא רק הן, העולם עזר לי. נכנסתי למקום טוב בחיים שלי. לי היה מזל. אני לא חושבת שרוב הנשים היה להן מזל כמו לי. 'הופכות את היוצרות' – אני מקבלת טיפול פסיכולוגי בחינם ויש גם קורס. טיפול נפשי זה אחלה במיוחד שהוא חינם. הייתה לי מטפלת בזום בעבר ולא התחברנו. בתחום של פגיעה מינית ופוסט טראומה מורכבת צריך מאוד להתמחות. הייתי גם ב'אופק נשי' תקופה קצרה. זה לנשים יותר שבורות. זה לנשים שעדיין לא יצאו משם ואני רציתי מקום שהוא כבר אחר" (אירית, בעברה בזנות, אפריל 2022)

תרשים 8: מספר מקבלות שירות של משרד הרווחה בתחום הטיפול בזנות, לפי שנים

4.4.3 שירותים הניתנים על ידי משרד הבריאות¹⁷

משרד הבריאות מטפל בכ-1,300 נשים בזנות בשנה (ראה פירוט ב**תרשים ד-2** בנספח ד). בהתאם להחלטת הממשלה 4462 פעל המשרד להרחבת המענים הניתנים לאנשים בזנות בתחום בריאות הציבור ובתחום ההתמכרויות. ב**לוח 4** להלן יפורטו בקצרה המענים השונים וההתפתחות שחלה בהם בעקבות החוק.

¹⁷ להרחבה ר' **נספח ג-2**.

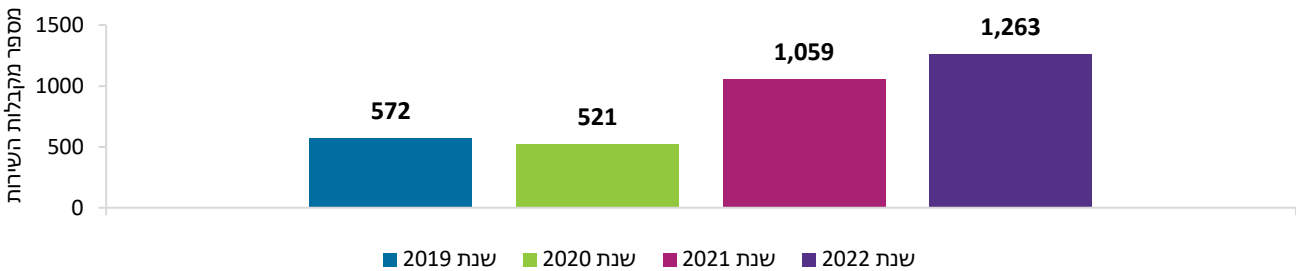
השירות	מספר מסגרות	תחום פעולה עיקרי	פיתוח בעקבות החלטת הממשלה
מרפאות נידות לא.נשים המעורבים/ות בזנות	4	איתור, בדיקות, טיפול וייעוץ למחלות מין ו-HIV, סיוע חומרי, טיפול פסיכו-סוציאלי	ניידות בירושלים ובבאר שבע, עו"ס לאוכלוסייה הערבית, עו"ס להט"ב
מאתר זירות זנות	1	מספק מידע למרפאות הניידות על זירות זנות	שירות חדש
פסיכיאטר במסגרת מרפאת לוינסקי	1	טיפול וייעוץ פסיכיאטרי	תקן חדש
מרפאת 'אופק' בבי"ח וולפסון – לטיפול בא.נשים בזנות	1	טיפול רפואי וסוציאלי מותאם לא.נשים בזנות ובסיכון לזנות	הוקם בשנת 2021 אך נסגר בשנת 2023
'חיוך לקהילה' – מרפאת שיניים רמב"ם	1	טיפול שיניים מותאמים לא.נשים בזנות	שירות חדש
'דרך אריאלה' – גמילה לנשים בזנות עם תחלואה כפולה	1	טיפול פסיכיאטרי, טיפול מאזן וטיפול גמילה מותאם לנשים בזנות	בהתקשרות עם משרד הבריאות
אשפוזיות גמילה לנשים	2	גמילה באשפוז ביחידה נפרדת ומותאמת לנשים	בהתקשרות עם משרד הבריאות

שירותים בפיתוח או בתהליכי הקמה: מרפאת לוינסקי נגב, ניידת באילת.

מספר מקבלות השירותים של משרד הבריאות¹⁸

משרד הבריאות סייע בשנת 2022 ל-1,263 א.נשים בזנות, מספר שעלה משנת 2019 (למעט בשנת מגפת הקורונה – 2020) אז קיבלו שירות 521 א.נשים בזנות (תרשים 9). העלייה החדה ביותר במספר מקבלות השירות הייתה בניידת לוינסקי תל אביב ואילו באשפוזיות חלה ירידה קלה במספר מקבלות השירות במשך השנים.

תרשים 9: מספר מקבלות השירותים של משרד הבריאות, לפי שנים

¹⁸ ממשרד הבריאות התקבלו נתונים לשנים 2019–2022.

4.4.4 שירותים של משרד המשפטים

מודל חדלות פירעון. הממונה על הליכי חדלות פירעון והסיוע המשפטי פיתחה מודל המנגיש עבור אנשים בזנות את התהליך המורכב להסדרת תשלום חובות על פי [חוק חדלות פירעון ושיקום כלכלי התשע"ח-2018](#). במסגרת המודל הוכשרו עורכות דין לעבודה עם אנשים בזנות, מונו נאמנות ייחודיות לתיקים אלו, ועקרונות המודל הוצגו בפני בית המשפט. במסגרת המודל הנשים קיבלו שירות מותאם תוך ליווי עו"ס צמודה. בין השנים 2021–2023 טופלו במסגרת המודל כ-140 תיקים של אנשים בזנות, בתהליך שנמשך 12–16 חודשים. בהמשך, מתוכנן כי המודל ילווה בהכשרה כלכלית למקבלות השירות כדי לצייד אותן בכלים מעשיים להמשך התנהלותן הכלכלית.

מתווה חנינות. מתווה משותף של שר המשפטים ונשיא המדינה משנת 2020 לסיוע בהסרת החסמים ליציאה מזנות והשתלבות בתעסוקה עבור נשים שהורשעו בגין עבירות על רקע הימצאותן בזנות, כגון שידול לזנות או החזקת מקום לצורך זנות. נשים אלו יכולות להגיש בקשה למחיקת רישום פלילי. המתווה הורחב גם לביטול או הפחתה בקנסות החל מחודש פברואר 2023 לנוכח צורך שעלה מן השטח. מאז פרסום המתווה ועד למועד כתיבת דוח זה הוגשו 19 בקשות, מתוכן 17 בקשות נענו בחיוב. מראיונות עם נשות המקצוע עלה כי יש צורך גם במתווה לביטול רישום פלילי משטרתי, ביטול שבסמכות ראש אגף חקירות ומודיעין במשטרת ישראל ולא בסמכות נשיא המדינה.

4.4.5 שירותים של הביטוח הלאומי

קצבאות נכות והבטחת הכנסה. עד שנת 2022 מערך השירותים לא כלל שינויים מהותיים בקצבאות, והתבסס על מתן קצבאות נכות והבטחת הכנסה בהתאם לנהלים הקיימים, בדגש על יצירת ערוץ ישיר למיצוי זכויות אל מול מסגרות הטיפול והשיקום. בשנת 2022 הושק נהל לצמצום הקשיים הבירוקרטיים והרגשיים של אנשים בתהליך יציאה מזנות בקבלת קצבת נכות זמנית לשנתיים. בין השאר, הנוהל החדש מאפשר לאנשים לעבור ועדה רפואית שלא בנוכחותן, וכן להגיש מכתב מעו"ס מלווה ולא בהכרח מפסיכיאטר.

מחלקת שיקום – קצבת שיקום. קצבת השיקום מאפשרת לאנשים היוצאות מזנות לקבל קצבה במהלך השתתפותן בתוכניות השיקום הייעודיות (לדוגמה – ב'הופ סנטר' ו'בהופכות את היוצרות'), באמצעות הפניה מרכזות תעסוקה במסגרות. המענה היה קיים טרם החלטת הממשלה אולם במסגרתה קיבלו מסגרות שיקום נוספות הכרה לצורך קבלת קצבת שיקום למקבלות השירות, ונעשו פעולות להידוק שיתוף הפעולה בין רכזות התעסוקה במסגרות ובין עובדות השיקום בביטוח הלאומי.

4.4.6 שירותים של ארגוני המגזר השלישי

נוסף על ארגוני מגזר שלישי המקבלים מימון ממשלתי עבור חלק מפעילותם, דוגמת 'לא עומדות מנגד' ו'המכללה', כמה ארגונים שאינם מקבלים תקציבים ממשלתיים כלל, או שאינם מקבלים תקציבים ממשלתיים במסגרת החלטת הממשלה, נותנים מענה ייעודי לאנשים בזנות. **ארגון,** עמותה שקמה בשנת 2017 כדי לייצג עובדות מין על רקע התנגדות לחוק איסור צריכת זנות ומסייעת לעובדות מין באמצעות עו"ס ועו"ד מתנדבים בתחומים של מיצוי זכויות, הגשת בקשות לסל הגמיש, סיוע כלכלי, ליווי אישי ועוד. נכון למרץ 2024, מלוות מתנדבות העמותה כ-20 נשים באינטנסיביות.

עמותת **טרנסיות ישראל** מסייעת לנשים טרנסיות בתחום התעסוקה דרך ליווי של מנטורית תעסוקה, ליווי של מעסיקים ידידים, שעוברים הכשרה לשילוב טרנסיות יוצאות זנות במקום העבודה וקורסים לשילוב בתעסוקה. העמותה עורכת אירועים קהילתיים, מפעילה קבוצות תמיכה ומספקת סיוע חומרי ומזון. בשנת 2023 סייעה העמותה לכ-400 טרנסיות בזנות.

4.4.7 שיתופי פעולה בין משרדים ובין ארגונים

ברמת הפרט, שיתופי פעולה בין נותני השירות העובדים עם אנשים בזנות חיוניים בשל מאפייני האוכלוסייה. רבות מן האנשים סובלות מפוסט טראומה, מבעיות רפואיות או התמכרות, ורבות עוברות לעיתים קרובות מקום מגורים. מתן מענה לאנשים אלו מצריך קשר הדוק בין המסגרות השונות. מן הראיונות עם נשות המקצוע עולה שרובן מכירות את מגוון השירותים ברחבי הארץ, אולם עבודה משותפת תלויה בשירות ובעובד. בחלק מן הרשויות, כמו למשל בתל אביב-יפו, נעשה מאמץ לתאם ולחבר בין כל השירותים לאנשים בזנות כדי להקל את המעבר ביניהם. הקמת יחידות רשותיות בפריסה רחבה צפויה גם היא לענות על צורך זה.

ברמת משרדי הממשלה, הצוות הבין-משרדי פועל בהובלת המתאמת הממשלתית לקידום תיאום ושיתופי פעולה בין היחידות הממשלתיות הפועלות בתחום, וכן לשותפות עם החברה האזרחית. הצוות נפגש פעמים אחדות בשנה, ופועל לתכלול ולקדם מענים עבור אוכלוסיית אנשים בזנות, בהם מענים חדשים שלא נכללו בהחלטת הממשלה המקורית משנת 2019. מענים אלו תוקצבו מ-30 מיליון השקלים שהוקצו במסגרת החלטת הממשלה למשך שלוש שנים. בהמשך, שכנס זה הוכנס לבסיס התקציב וחולק בין המשרדים דרך משרד הרווחה. הצוות הבין-משרדי פועל לניצול מלא של התקציב. הצוות מחליט בתום כל שנת תקציב על הקצאת עודפים מתקציב החלטת הממשלה לטובת צרכים שזוהו על ידו, דוגמת צורך בהכשרה במשטרה, או צורך בתלוישי מזון לאנשים בזנות בזמן מלחמת 'חרבות ברזל'.

יש גם שותפויות חוץ ממשלתיות, כגון '[הקואליציה למאבק בזנות](#)' – התארגנות בלתי פורמלית של 15 ארגוני חברה אזרחית למען אנשים בזנות. הקואליציה פועלת לקידום מדיניות ושירותים לאנשים בזנות ולשיתופי פעולה בין-ארגוניים.

לסיכום, מערכת השירותים שפותחה במסגרת החלטת הממשלה הרחיבה והוסיפה מענים. אנשים בזנות מקבלות שירותים מגוונים יותר ומותאמים יותר לצרכים של אוכלוסיות ייחודיות בזנות. כמו כן הוגדלה הפריסה הארצית של חלק מן השירותים, דבר שתורם לנגישות אליהם.

עם זאת, יש עדיין פערים בפריסת השירותים:

- מרבית השירותים מרוכזים באזור המרכז. בירושלים יש מספר קטן של שירותים, ויש תחומים שבהם אין שירותים כלל, כגון ייעוץ וטיפול פסיכיאטרי ומסגרות דיור והלנת חירום
- סיוע חומרי כלכלי ניתן על ידי מספר קטן של מסגרות, אף על פי שבראיונות עם אנשים בזנות הצורך הבולט ביותר היה בסיוע חומרי-כלכלי ובדיור
- אף שיש כמה מסגרות לסיוע בתעסוקה ולהכוון כלכלי, לפי דיווחי נשות המקצוע אלו שירותים שמחסורם בולט בכל הארץ
- יש מחסור במענים לגברים בזנות במיוחד בירושלים ובדרום

4.5 מערכת השירותים על פי אנשים בזנות

בראיונות עימן דיווחו כל האנשים בזנות שהן מכירות לפחות חלק משירותי הסיוע, ורבות מהן נעזרו ביותר משירות אחד. עבור רבות מן הנשים הקשר הראשון היה עם 'לא עומדות מנגד' או עם המרפאות הניידות, שנתנו להן מענה לצרכים דחופים והפנו אותן לשירותים נוספים.

” יש את כל העמותות שעוזרות, כי בלי העזרה שלהם אין, 'לא עומדות מנגד', אם לא הם אני בכנות לא יודעת מה הייתי עושה (איריס, בעברה בזנות, יולי 2021)

המראיינות ציינו צורך בשהות ארוכה יותר במסגרות הדיור, שתאפשר להן מספיק זמן במקום בטוח ללא דאגה ליום המחר. ככלל הן מחפשות גמישות רבה יותר בשירותים. כמו כן אנשים סיפרו שחלקן נרתעות מקשר עם המחלקות לשירותים חברתיים ומעצם הרישום במערכת הרווחה. אחת הסיבות להקמת 'יט"ב' (יחידות טיפול רשותיות) במקומות שונים בארץ היא לפרוץ את החסמים של אנשים בזנות לפנות לרווחה. כך תיארה זו אחת המראיינות:

” רווחה הרבה פעמים רציתי להיעזר בהם. אין מענה, לא חוזרים אלייך. זה לא פעם ראשונה. זה פעם בשנה וחצי אני אומרת 'טוב, יאללה'. אין עם מי לדבר. אני זוכרת שאני פעם אמרתי למישהי שאני נורא מפחדת לפנות לרווחה כי אני פוחדת שייקחו את הילדים והיא אמרה לי 'תגידי תודה אם הם בכלל ימצצו אלייך', וזה נכון אובייקטיבי" (אור, בזנות פעילה, אפריל 2023)

חלק מן האנשים ציינו את הקושי להיות מוכרות במחלקה לשירותים חברתיים במקום מגוריהן כדי לקבל סיוע, וחלקן אף יעדיפו לוותר עליו. עיקר החשש קיים אצל אימהות, שמפחדות כי ילדיהן יילקחו מהן, וזאת אף שבתחום זה חל שינוי בשנים האחרונות, עליו העידו בראיונות חלק מן האנשים בזנות.

” בשנים האחרונות יודעים שלא לוקחים ילדים וכאלה. באמת יש רגיעה. אם את טובה, גם אם הרווחה יודעת שאת עובדת בזנות ולא עושה סמים וכו', לא לוקחים" (אלינור, בזנות פעילה, ינואר 2022)

נשות מקצוע בשירותים לאנשים בזנות העידו על שינוי ביחס לאנשים בזנות בקרב חלק מן העובדות הסוציאליות במחלקות לשירותים חברתיים, בזכות מתן המענים בסל הגמיש ש"נירמל" את הקשר עם הנשים בזנות:

” הסל הגמיש הכניס בדלת האחורית את נושא הזנות למחלקות. במחלקות רווחה קשה לשאול, לגשת, להנגיש. הן לא יודעות את השיח, זה שיח ספציפי עם נשים בזנות. הן נורא נבהלות. גם למחלקות רווחה רגילות הן מגיעות. היא [אישה בזנות] לא תעלה שם בכלל את הזנות כי היא מפחדת שייקחו לה את הילדים ושני הצדדים חיים באזור הנוחות – אלו לא שואלים ואלו לא משתכפות. והסל הגמיש אילץ את המחלקות להיפתח לנושא הזה" (אשת מקצוע ברווחה, יולי 2023)

חלק מן האנשים מקבלות סיוע מעמותות חוץ ממשלתיות. כך סיפרה אחת המראיינות:

” רק ‘טרנסיות ישראל’ עזרו לי. קודם כל שלחו אותי ללימודים. למדתי שנה וחצי” (בר, טרנסית בזנות פעילה, יוני 2022)

נוסף על כך בשל השוני הרב בין הצרכים של האנשים בזנות, רבות מהן סיפרו שלא מצאו מקום שמתאים להן. יחד עם זאת, הן ציינו כי ללא הסיוע שהן קיבלו, מצבן היה רע הרבה יותר. מן הראיונות אפשר ללמוד כי יש מענים מגוונים ולאכלוסיות עם צרכים שונים, אך עדיין יש קושי להתאים את המענים לצרכים הייחודיים של חלקן, לעיתים בשל מודעות חלקית לצרכים שלהן או בשל משאבים מוגבלים.

4.6 מקבלות השירות במערך השירותים

בראיונות עם אנשים בזנות ועם נשות מקצוע בשירותים עלו שתי נסיבות חיים נפוצות במיוחד ברקע של אנשים בזנות: עוני ומצוקה כלכלית קשה, ופגיעה מאלימות או פגיעה מינית. לעיתים קרובות מדובר בשילוב של שתיהן גם יחד. רבות מן האנשים נכלטו לרחוב ומצאו את עצמן מנסות לשרוד ללא עורך משפחתי, ללא מקום לגור בו, ללא כסף וללא יכולת לרכוש מיומנויות עבודה שיאפשרו להן פרנסה יציבה. נוסף על כך רבות מהן חסרות ביטחון ואינן מאמינות בעצמן, בסביבתן ובנותני שירותים. בראיונות עם האנשים בזנות, כמעט כולן הצביעו על מצוקה כלכלית כאחת הסיבות לכניסה לזנות. בעיני חלקן, הזנות הייתה האפשרות היחידה מבחינתן לשרוד בעצמן ולפרנס את ילדיהן.

” כשהגעתי למצב שיש לי ילד לבד בבית והמקרה ריק ואנשים דופקים בדלת וזה נראה לי הכי טבעי בעולם לחזור לתחום [לזנות]. יש לי ילד, יש לי ילד עם צרכים, יש לי ילד שצריך שיעורים שעולים פאקינג 250 שקל, יש לי ילד שצריך חוגים כדי להוציא את האנרגיה שיש לו כי הוא צריך את זה. יש בגדים, יש חטיפים, יש אוכל, יש ויש ויש ויש ולא קיבלתי מאבא שלו כלום בזמן. גם כשקיבלתי קצבה, זה היה מינימום של המינימום, 1,700 שקל” (איריס, בעברה בזנות, יולי 2021)

4.6.1 מאפייני מקבלות השירות בשירותים של משרד הרווחה לאנשים בזנות¹⁹

הנתונים שלהלן מתייחסים לדיווחי נשות המקצוע על אודות אנשים שקיבלו שירותים של משרד הרווחה בשנת 2023.²⁰ חשוב להזכיר שהם אינם מייצגים את כלל האוכלוסייה של אנשים בזנות, אלא את האנשים שפנו לשירותי הרווחה.²¹

מאפיינים חברתיים-כלכליים. 47% ממקבלות השירות בנות 25 ומטה ו-5% הן קטינות מתחת לגיל 18. עם השנים עלה שיעור המבוגרות בנות 41 ויותר; 84% ממקבלות השירות הן נשים, 7% גברים ו-9% על הקשת הטרנסית. עם השנים עלה שיעור האנשים

¹⁹ בחלק מן המשתנים לא נמסר מידע בנוגע לשיעור גבוה ממקבלות השירות. שיעור אי-השבה גבוה מגביל את האפשרות להבין את התמונה במלואה של מאפייני מקבלות השירות, ושיעור המשיבות “כן” שמוצג לעיל מייצג בפועל את הרף התחתון של התופעה. יש לציין כי חל שיפור בדיווח בין השנים 2020–2023 שבהן נאספו הנתונים.

²⁰ למעט נתוני מקבלות השירותים מ'לא עומדות מנגד'.

²¹ נתוני מטופלות משרד הבריאות הוגשו בנפרד לכל מסגרת ולכן מופיעים בתיאור המסגרות בנספח ג-2.

על הקשת הטרנסית וכן עלה מעט שיעור הגברים; 29% ממקבלות השירות הן אימהות לילדים, נתון שנמצא בעלייה (18% בשנת 2020 ו-27% בשנת 2022); 11% אינן בעלות אזרחות ישראלית. במשך השנים חלה ירידה במספר מקבלות השירות מן האוכלוסייה הערבית (25% בשנת 2020 ו-19% בשנת 2023).

רקע של פגיעה והזנחה. 71% ממקבלות השירות עברו פגיעה מינית כלשהי בעברן, נתון שנמצא בעלייה (61% בשנת 2020) ו-32% עברו פגיעה מינית במשפחה; 71% עברו אלימות פסיכולוגית ו/או פיזית במשפחה, 65% נמצאו בהזנחה מתמשכת של המשפחה. 40% אינן בקשר עם משפחתן כלל. על 16% בלבד דווח כי הן בקשר רציף עם המשפחה, בשיעור גבוה יותר אצל מקבלות שירות מתחת לגיל 18 ונשים. 15% התגוררו בזמן המחקר עם גורם מנצל.

” לא בחרתי בזנות, זה לא בא מבחירה יום אחד לקום בבוקר ולהיות בזנות. זה החיים הנוראיים שהתוו לי את הדרך, שאין לי אימא ואבא” (אביטל, בזנות פעילה, מרץ 2023)

” בן אדם בלי משפחה הוא שום דבר. אני איבדתי תקווה בגלל זה. אני לעולם לא יכול לחזור [למשפחתו ומקום הולדתו]... כשאבדתי אותם הרגשתי שלא משנה מה אני אעשה, אני יכול לעשות הכול. אני יכול להיות זונה או חסר בית... לפעמים אני ממש מקווה שמישהו יבקש ממני לחזור הביתה” (סעיד, גבר בזנות פעילה, יוני 2022)

מדדי בריאות הנפש. 79% ממקבלות השירות מתמודדות עם פוסט טראומה מורכבת (מאובחנת ולא מאובחנת), 46% עם הפרעות אכילה ו-44% ביצעו ניסיונות אובדניים או פגיעה עצמית, נתון שנמצא בעלייה משנת 2020 אז דווח על 28%. על 7% ממקבלות השירות דווח על דיספוריה מגדרית מאובחנת, עלייה משנת 2022 אז דווח על 4%.

הכרה בנכות בביטוח לאומי. שיעור מקבלות השירות שיש להן נכות כלשהי היה גבוה בשנת 2023 משיעור זה בשנת 2022: 59% לעומת 46%, בהתאמה ($p < .001$), ובפרט נמצאה עלייה באחוז מקבלות השירות שמוכרות עם נכות שמעל 40%.

שימוש בחומרים ממכרים. הסם הנפוץ ביותר הוא קנאביס הנמצא בשימוש קבוע של 46% ממקבלות השירות (נתון שנמצא בעלייה מ-36% בשנת 2022 ו-24% בשנים 2020–2021). 14% מן המטופלות צורכות אלכוהול בקביעות. יש ירידה במספר מקבלות השירות שמשתמשות בסמים נרקוטיים בקביעות, נתון שעמד על 13% ב-2023 לעומת 20% בשנת 2020. 10% ממקבלות השירות משתמשות בקביעות ב'חומרים אחרים' (שלא צוינו לעיל), עלייה משנים קודמות. יש הביא בחשבון שאחוזי אי-הדיווח על שימוש במרבית הסמים הם די גבוהים.

קשר עם המחלקות לשירותים חברתיים. בשנת 2023 57% ממקבלות השירות היו מוכרות לרווחה לעומת 42% בשנת 2020. כמו כן נמצאה עלייה בשיעור הנשים המוכרות לרווחה בשנת 2023 לעומת שנים קודמות. שיעור המוכרות לרווחה בקרב נערות מתחת לגיל 18 (71%) גבוה משאר קבוצות הגיל, ולעומת כלל מקבלות השירות (57%).

4.7 נשות המקצוע המטפלות בא.נשים בזנות

על הסקר בקרב נשות מקצוע בשירותים²² השיבו 117 נותנות שירות בשנת 2021 ו-221 בשנת 2023. יש לציין כי נשות המקצוע שהשיבו לסקר בשנת 2023 אינן בהכרח אותן העובדות שהשיבו לסקר בשנת 2021.

בלוח 5 אפשר לראות כי מרבית המשיבות על הסקר עובדות בשירותי הרווחה. בשנת 2023 הסקר היה מגוון יותר וכלל גם שירותים נוספים במודלים ייחודיים וכן עמותות חוץ ממשלתיות.

כמעט כל המועסקות בשירותים הן נשים – רק בסקר של 2023 היו בין המשיבים גברים (2%) ואנשים על הקשת הטרגנסית (2%). 23% מנשות המקצוע הן צעירות בנות 23–30, 48% הן בנות 31–45 והיתר (29%) בנות 46 ויותר. 26% מן המשיבות הן עובדות סוציאליות, 30% מדריכות טיפוליות/שיקומיות, ו-22% הן מנהלות. שאר נשות המקצוע המשיבות הן רכזות תחום, רכזות איתור, רכזות תעסוקה או רכזות מתנדבות ונשות מקצוע ממקצועות הרפואה. רק 57% מנשות המקצוע מועסקות במשרה מלאה או קרוב למלאה (76%–100% משרה), שיעור נמוך מבשנת 2021 (75%).

לוח 5: מקום העבודה של נשות המקצוע שהשיבו על הסקר, 2021–2023 (באחוזים)

	2021 n = 117	2023 n = 221
מקום עבודה		
מרחבי הלב	53	37
מסגרות רווחה לבוגרות, כולל מסגרות בהתקשרות	39	42
שירותי משרד הבריאות	6	13
חוץ ממשלתי/ שירותים אחרים	2	5
משרד המשפטים/ מודלים ייחודיים	0	4

ותק העבודה במסגרת. בשנת 2021, 47% מנשות המקצוע היו חדשות, עם ותק של עד שנה בתפקיד. בשנת 2023 שיעור זה ירד ל-37%. נשות המקצוע צברו ותק במסגרות: שיעור העובדות עם ותק של 7 שנים ויותר עלה מ-9% בשנת 2021 ל-15% בשנת 2023.

ניסיון קודם רלוונטי לעבודה עם א.נשים בזנות. 75% מנשות המקצוע בשנת 2021 ו-64% מנשות המקצוע בשנת 2023 דיווחו שאין להן ניסיון קודם רלוונטי לעבודה עם א.נשים בזנות. קושי זה עלה בראיונות עם נשות המקצוע הוותיקות והמומחיות בתחום העבודה עם א.נשים בזנות. יש הסבורות שבגלל מיעוט נשות המקצוע עם ניסיון בתחום, אם הן יסיימו את תפקידן הידע שצברו במשך השנים לא יישמר.

²² הכוללים את כל משרדי הממשלה השותפים להחלטת הממשלה וכן ארגוני המגזר השלישי והחברה האזרחית הפעילים למען א.נשים בזנות.

”
אנחנו מומחיות הידע בכל התחומים שציינתן. למה לא משתמשים בנו לכך? למה הידע הזה לא נרשם ונאגר?
כשאני אסיים את תפקידי כל הידע העצום הזה פשוט ילך איתי!“ (תשובתה של אשת מקצוע לשאלה 'האם
יש משהו נוסף שתצרי להוסיף בנושאי השאלון' בסקר נשות מקצוע 2023).

מיומנויות בעבודה עם אנשים בזנות. נשות המקצוע התבקשו לציין את המידה שבה הן שולטות במיומנויות הנדרשות לטיפול באנשים בזנות, ומיומנויות אלו חולקו לתחומים.²³ בשנת 2023 88% מנשות המקצוע דיווחו שיש להן מיומנות גבוהה בתחום הקשר הטיפולי, דבר התואם את צורכי מקבלות השירות. עם זאת רק 60% דיווחו על מיומנות גבוהה בתחום של מיצוי זכויות, 54% בתחום השיקום התעסוקתי ו-46% בתחום הסיוע החומרי והכלכלי, תחומים שבהם הצורך של האנשים בזנות הוא רב. ככלל, מנהלות דיווחו על שליטה רבה יותר במיומנויות לעומת שאר נשות המקצוע. לעומתן, מדריכות הן אלו שדיווחו על הרמות הנמוכות ביותר של שליטה במיומנויות מכל הסוגים.

מיומנויות ייחודיות בתפקידים ייעודיים: איתור הוא מיומנות חשובה בעבודה עם אנשים בזנות לנוכח חוסר האמון שלהן במערכת והקושי שלהן להגיע לטיפול. בין השנים חלה ירידה באחוז רכזות האיתור שדיווחו על שליטה במיומנות איתור וחיזור, מ-88% בשנת 2021 ל-43% בשנת 2023. לצד זאת, חלה עלייה בשיעור רכזות התעסוקה שדיווחו על שליטה במיומנויות של שיקום תעסוקתי (מ-60% ב-2021 ל-71% ב-2023). גם בקרב מנהלות ועובדות סוציאליות עלה שיעור המדווחות על שליטה במיומנויות של שיקום תעסוקתי.

הכשרה והדרכה. משני הסקרים עולה כי נשות המקצוע עברו מגוון רחב יחסית של הכשרות בתחומים שונים הקשורים לטיפול באנשים בזנות ועבודה עימן, להבנת התופעה וכן לעבודה עם אוכלוסיות ייחודיות. 73%–75% מן המשיבות דיווחו כי קיבלו הכשרה בשנה האחרונה, חלקן במימון עצמי. הנושאים השכיחים בהכשרה היו מיומנויות עבודה עם אוכלוסיות קצה (63%–71%), גורמים וסיבות שמובילים אנשים לזנות (67%–72%) וטיפול באנשים שעברו פגיעות מיניות (50%–61%). במרבית התחומים, ירד אחוז נשות המקצוע שקיבלו הכשרות בתחומים אלו בין המדידות. בראיונות ובסקר עלה כי נשות מקצוע רבות חושבות כי ההכשרות הניתנות אינן מספקות וכי הן זקוקות להכשרות נוספות – 63% ציינו מיעוט הכשרות כחסם בעבודתן.

”
זו אוכלוסייה עם מאפיינים ייחודיים, שדורשת דרך התערבות אחרת שלנו, של העובדים הסוציאליים. תתערב
כמו שאנחנו רגילים – תישאר בלי מטופלות“ (עו"ס, ינואר 2023)

עבור נשות מקצוע העוסקות בטיפול באנשים בזנות הדרכה היא חיונית כדי לאפשר מרחב של תמיכה וליווי, למנוע שחיקה בעבודה אינטנסיבית ומציפה רגשית ולמנוע טראומטיזציה משנית. מרבית נשות המקצוע (90%–92%) דיווחו שהן מקבלות הדרכה במקום עבודתן, כמחציתן אחת לשבוע והשאר בתדירות נמוכה יותר. 44% מן העובדות מקבלות הדרכה מן המנהלת הישירה או ראשת צוות ו-43% ממדריכה חיצונית. מרבית נשות המקצוע דיווחו כי ההדרכות עונות על צרכיהן.

²³ החלוקה לתחומים נעשתה באמצעות ניתוח גורמים, בחלוקה על פי מהות המיומנויות וכן באמצעות מבחן מהימנות אלפא קרונבאך לבחינת עוצמת הקשר בין הפריטים.

4.8 אתגרים וחסמים במערך השירותים למען אנשים בזנות

בחלק זה מוצגים החסמים במערך השירותים כפי שעלו הן בסקר נשות המקצוע בשנים 2021 ו-2023 הן בראיונות עם נשות המקצוע ועם מקבלות השירותים.

1. **תנאי העבודה של נשות המקצוע – חוסר תגמול, עומס ומיעוט הכשרות:** נשות המקצוע במערך השירותים הן הכוח המניע, העוטף ופעמים רבות המענה המרכזי עבור אנשים בזנות בשירות. בשנת 2023, 72% מנשות המקצוע ציינו כי חוסר תגמול ראוי על שעות עבודה הוא חסם עבורן. ייתכן שהיעדר תגמול ראוי משפיע גם על הקושי שצינו 69% מן המשיבות בגיוס עובדות חדשות, נתון בעלייה משנת 2021. לכך נוסף עומס עבודה רב (82% מן המשיבות), מיעוט תקנים (58%) ומיעוט הכשרות (63%). שיעור המדווחות על תחלופת עובדות כחסם למתן שירות מתאים עלה מ-32% בשנת 2021 ל-46% בשנת 2023.

” לצערי אין הערכה לעובדים, בפרט לוותיקים. אין תחושה של קידום. על מנת להמשיך ולתת לאחר חשוב שיראו את העובדים. להעריך, לקדם, להעשיר... הרבה פעמים עקב אירועי חירום ופניות רבות יש צורך בעבודה התנדבותית בשעות הפנאי במהלך היום וגם בסופי שבוע” (תשובתה של אשת מקצוע לשאלה ‘האם יש משהו נוסף שתצרי להוסיף בנושאי השאלון’ בסקר נשות מקצוע, 2023).

עובדת נוספת הוסיפה הערה בנוגע לעומס הרב:

” אני המנהלת של המרכז, המזכירה, רכזת תחום ההסברה, מדריכת צוות, קניינית, אחראית תקציב, עו”ס קהילתית ועו”ס אינטימי ומטפלת במטופלים/ות” (תשובתה של אשת מקצוע לשאלה ‘האם יש משהו נוסף שתצרי להוסיף בנושאי השאלון’ בסקר נשות מקצוע, 2023).

2. **מחסור בנשות מקצוע עם כישורים לעבודה עם אוכלוסיות ייחודיות.** יש מחסור באנשי ונשות מקצוע שמבינים לעומק את נושא המגדר לצורך סיוע לאנשים על הקשת הטרנסית שלא תמיד מצליחים לקבל סיוע מתאים. כמו כן בכל רחבי הארץ יש מחסור באנשי ונשות מקצוע שמדברים ערבית ומכירים את התרבות. בסקר, 48% מנשות המקצוע ציינו כחסם מרכזי את היעדר הכלים לתת שירות לאנשים שאינן דוברות עברית.

3. **מחסור במסגרות לאוכלוסיות ייחודיות.** יש מחסור במענים כגון מענה חירום לגברים בני 21+, מענה לחסרות מעמד אזרחי, בית לנשים מבוגרות במצבים מורכבים, מענים לאימהות, מענים לאנשים בזנות מן האוכלוסייה הערבית, שיקום עומק תעסוקתי לאנשים בזנות בכלל ולאנשים על הקשת הטרנסית בפרט. מענים ייעודיים לאנשים על הקשת הטרנסית ולגברים הוקמו בסופו של דבר רק בשנת 2022, אך הם חלקיים ולא נותנים מענה מלא לצורכי האוכלוסייה.

4. **מחסור במענים באזור ירושלים ואילת.** מחסור במענים בתחומים השונים, ובפרט בתחום הדיוור, תעסוקה, טיפול פסיכו-סוציאלי ארוך טווח וטיפול פסיכיאטרי – לאנשים בזנות ככלל ולאוכלוסיות ייחודיות בפרט.

5. **הגבלת השהייה בהלנת חירום.** נשים בהלנת חירום יכולות לשהות בה עד חצי שנה. לטענת חלקן זמן זה אינו מספיק והן זקוקות למענה טיפולי במסגרת חוץ-ביתית ולסיוע ארוך יותר כדי להתייצב מספיק למסגרות שיקום ארוכות טווח.

6. **חסמים בירוקרטיים.** 49% מנשות המקצוע ציינו בסקר כי עומס בירוקרטי הוא חסם למיצוי הזכויות למקבלות השירות. רבות מהן פירטו על כך גם בראיונות:

- על העו"ס להשקיע שעות עבודה רבות ולהתמודד עם בירוקרטיה מורכבת כדי להצליח לממש את הסל הגמיש, שהוא מצרך נדרש – כבר באוקטובר 2020 הוגשו לסל הגמיש 130 בקשות. יחד עם זאת, יש לציין כי יש כמה מסגרות ש"פיצחו" את האתגר ומצליחות לממש את הסל, תוך כדי הקפדה על בחירת מענים שאפשר יהיה לממש בקלות יחסית (למשל, קניית ביגוד) ותוך כדי הקפדה על כל הדרישות של הרשות, כפי שאמרה מנהלת מסגרת באחת הרשויות:

”לקח לנו עשרה חודשים, אני לא צוחקת, זה לקח עשרה חודשים, אבל יצרנו נוהל” (מנהלת מסגרת, יוני 2023)

כמו כן הסל אינו נותן מענה לאוכלוסיית חסרות המעמד (שיכולות להגיש בקשה דרך הקרן לידידות). לבסוף, הסל מיועד לאנשים בזנות שנמצאות בטיפול שירותי השיקום ובתהליך שיקומי מתקדם (כהגדרתו) – ובכך נשים רבות אינן זכאיות לקבל אותו.

”הסל הגמיש ה'לא כל כך גמיש', כן? כדי להוציא מהסל הגמיש כסף, את צריכה להוציא את המיץ של עצמך קודם. אז זה, זה שוב, אני חושבת שנשים בזנות והעובדות הסוציאליות שלהן עובדות ממש ממש ממש קשה, כדי לקבל זכויות שמגיעות להן בזכות ולא בחסד” (אשת מקצוע בשירות של משרד הבריאות, ינואר 2023)

- אופי העבודה עם אנשים בזנות דורש גמישות רבה בכל היבטי הטיפול, דבר שמצריך לעיתים לשנות ייעוד של תקציבים במסגרות, למשל, להעביר תקציב מסעיף סיוע בדיור לסעיף הכשרה מקצועית. בדרך העבודה כיום, בעיקר במסגרות שבהתקשרות עם הרווחה דרך מכרז, אין גמישות בשימוש בתקציבים דבר שמקשה על עבודתן. דווח שלחלק מן המכרזים להפעלת השירותים, מפעילים כלל לא נגשים.

”חסם מאוד גדול נוסף בעבודה עם משרד הרווחה הוא חוסר הגמישות... להזיז קצת מהסעיף הזה לסעיף אחר זה אי אפשר. זה ועדת מכרזים, זה ייקח שנה. זה דברים שהם לא אפשריים. הם לא הגיוניים” (מנהלת מסגרת, ינואר 2023)

- יש תוכניות שמתקשות להמשיך עקב קשיי תפעול, לדוגמה מרפאת 'אופק', או 'אופק נשי' בחיפה. לצד זאת, יש תוכניות שנמצאות בתכנון כבר שנים ועוד לא הוקמו, כגון מרפאה וניידת באילת ופריקט תעסוקתי לאנשים על הקשת הטרנסית.
- המסגרות מתקצבות על פי מספר מקבלות השירות בהן בכל זמן נתון, בשעה שרבות מן ההוצאות הן קבועות, לדוגמה שכר, ועל המסגרות להיות ערוכות בכל עת לקלוט מקבלות שירות חדשות. אוכלוסיית מקבלות השירות אינה יציבה, אנשים מגיעות למסגרות ועוזבות אותן תדיר, ובמסגרות רבות אין תקן המיועד לאיתור ויישוג, כך שקשה להן לשמור על תפוסה מלאה. אף על פי שבחלק מן השירותים משרד הרווחה משלים את התקציב ל-80% תפוסה לכל מסגרת שלא מגיעה לכך, עדיין נוצרת תחושה של חוסר יציבות ארגונית. המסגרות נאלצות להשקיע רבות בבירוקרטיה מול משרד הרווחה ומול הרשויות המקומיות על חשבון התמקדות בתשומות טיפוליות.

”
המודל של משרד הרווחה תקע את השטח. זה לא שאין תקציב אלא שהמודל, הבירוקרטיה, הנהלים מונעים את המימוש.... יש רשויות שזה יותר פשוט והן מכירות את העניין וגם אם הן לא מכירות את האישה הן יפתחו תיק ויסדרו את ההועדה. יש רשויות שבהן זה מאוד קשה, בעיקר החברה הערבית שם מאוד קשה לגרום להם להביא הועדה, גם שהם מקבלים החזר ממשרד הרווחה אז נוצר גירעון. כי עד שההועדות מגיעות הן נכנסו לגירעון” (מנהלת מסגרת, מרץ 2023)

4.9 סיכום: א.נשים בזנות והשירותים עבורן

לחוק יש השפעה מסוימת על חייהן של רבות מן הא.נשים בזנות. לחלקן הוא גרם לקושי כלכלי, לאחרות הוא פתח אפשרויות לשינוי וליציאה מזנות, גם באמצעות שירותי הסיוע הקיימים ואלו שהורחבו. בסקר שנערך בקרב נשות המקצוע נמצא כי 72% מנשות המקצוע תומכות בחוק, ואילו 26% מאמינות כי החוק ישפיע לרעה על א.נשים בזנות. רק 13% מהן מאמינות כי החוק יצמצם את תופעת הזנות.

לא.נשים בזנות צרכים מגוונים וחלקם מהווים חסם ליציאה מזנות, כגון צורך בהכנסה יציבה, דיור, קשיים רגשיים וקושי למצות את זכויותיהן. מערך השירותים לסיוע לא.נשים בזנות גדל עם החלטת ממשלה 4462, בעיקר בשירותי משרד הרווחה ומשרד הבריאות, וגם במשרדים נוספים כגון משרד המשפטים, ופותרו מענים ייחודיים מותאמים לאוכלוסייה. בד בבד, גדל גם מספר מקבלות השירות בשירותים אלו. עם זאת, יש שירותים חסרים ואוכלוסיות שאינן מקבלות מענה במסגרת הקיים. כמו כן יש אתגרים וחסמים בהפעלת מערך השירותים כגון מחסור בנשות מקצוע לעבודה עם אוכלוסיות ייחודיות וחסמים בירוקרטיים.

5. צרכני הזנות

חוק איסור צריכת זנות מבטא שינוי תפיסה בנוגע לצריכת הזנות, שלמעט צריכת זנות מקטין, לא הייתה אסורה טרם החקיקה. פרק זה עוסק באוכלוסייה שאליה פונה החוק – צרכני הזנות. הפרק דן בכמה מעגלים: בכלל צרכני הזנות בישראל, באנשים שנקנסו על צריכת זנות, בצרכנים שפנו לאמצעי החלופי לתשלום הקנס ובאנשים עם התמכרות למין ולצריכת זנות. כמו כן הפרק דן בשינוי שחל בהיקף צריכת הזנות בישראל, ומתמקד באמצעי החלופי ובמענים לצרכני זנות המכורים למין ולצריכת זנות.

מקורות המידע לפרק זה: ראיונות עם אנשים בזנות; ראיונות עם נשות מקצוע; ראיונות עם צרכני זנות; מידע מנהלי על אודות הקנסות שהוטלו על ידי משטרת ישראל בשנים 2021–2023; נתונים מנהליים ממשרד הרווחה על משתתפי האמצעי החלופי בשנים 2022–2023; Google Trends; סקר צריכת זנות; סקר בקרב משתתפי האמצעי החלופי; ניתוח מסמכים.

5.1 היקף צריכת הזנות בקרב אוכלוסיית הגברים בישראל

היקף צריכת הזנות (שירותי מין הכוללים מגע) נמדד באמצעות סקר אוכלוסייה בקרב גברים בני 18–70 בשתי נקודות זמן:

1. **הסקר הראשון** נערך בחודשי ספטמבר–אוקטובר 2021, כשנה לאחר כניסת החוק לתוקף, כתשעה חודשים לאחר אישור האכיפה, וכמעט במקביל לתחילת האכיפה המשמעותית. כמו כן מועד הסקר היה כשנה וחצי לאחר פרוץ מגפת הקורונה והמגבלות שהוטלו למניעת התפשטותה. כדי לבחון את היקף צריכת הזנות בשגרה, בתקופה שלפני המגפה ולפני כניסת החוק לתוקף, נשאלו המשיבים האם ובאיזו תדירות צרכו זנות בעת שגרה, בשנה שלפני המגפה, כלומר, בין מרץ 2019 לפברואר 2020.
2. **הסקר השני** נערך במרץ–אפריל 2024, כשנה לפני פקיעת הוראת השעה של חוק איסור צריכת זנות, וכחצי שנה לאחר אסון השבעה באוקטובר 2023 והמלחמה שפרצה בעקבותיו. כדי לבחון את היקף צריכת הזנות במהלך הפעלת החוק, אך בימי שגרה וללא השפעות המלחמה, נשאלו המשיבים האם ובאיזו תדירות צרכו זנות בשנה שלפני המלחמה, כלומר, בין אוקטובר 2022 לספטמבר 2023.

לסקר הראשון ענו 5,757 משיבים, 5,437 יהודים ו-320 ערבים. בסקר השני נעשתה פנייה חוזרת אל אותם הגברים שהשיבו על הסקר הראשון. אחוז ההיענות היה 42%. כדי להגיע לגודל המדגם הנדרש נעשתה פנייה למדגם משלים של 439 גברים שלא השיבו על הסקר הראשון. לסקר השני ענו בסך הכול 2,883 משיבים, 2,711 יהודים ו-172 ערבים (ר' נתוני המדגמים בנספח א).

להלן יוצגו נתונים המתייחסים לשינוי בהיקף צריכת הזנות בקרב כלל המשיבים בשנת 2021 ובשנת 2024, בין השתתפו בשתי המדידות ובין השתתפו רק באחת מהן. בדיקה זו תוצג בנפרד עבור משיבים יהודים וערבים. לאחר מכן יוצגו נתונים של היקף צריכת הזנות של משיבים אשר ענו לסקר צריכת הזנות פעמיים – בשנת 2021 ובשנת 2024 (להלן: 'המשיבים החוזרים'). מדגם המשיבים החוזרים כלל 2,364 יהודים ו-80 ערבים. בשל מספר המשיבים החוזרים הנמוך באוכלוסייה הערבית, נתונים אלו יוצגו עבור המשיבים היהודים בלבד.

5.1.1 היקף צריכת הזנות בקרב כלל המשיבים בחמש השנים שקדמו לסקר²⁴

תת-פרק זה מציג את הנתונים של היקף צריכת זנות²⁵ בקרב כלל המשיבים לסקר צריכת זנות באוכלוסייה, יהודים וערבים, בשנים 2021 ו-2024. **לוח 6** מציג את נתוני הצריכה בקרב היהודים **ולוח 7** מציג את נתוני הצריכה בקרב הערבים.

כפי שעולה **מלוח 6**, בסקר צריכת זנות שנערך בשנת 2024 דיווחו 12.2% מן הגברים היהודים כי צרכו זנות בחמש השנים האחרונות, זאת לעומת 9.2% מן הגברים היהודים שדיווחו על כך בסקר שנערך בשנת 2021 ($r_c=.058, p < .01$). בין קבוצות הגיל נצפתה עלייה מובהקת בדיווח בקרב בני 35–70 ($r_c=.076, p < .01$). לעומת זאת, כפי שעולה **מלוח 7**, בקרב גברים ערבים, הדיווח על צריכת זנות בחמש השנים האחרונות בשנת 2024 היה נמוך יותר מן הדיווח בשנת 2021 (10.5% ו-16.6% בהתאמה). הפער הנצפה הוא במובהקות סטטיסטית שולית וגודל אפקט קטן שולי ($r_c=.08, p = .07$). ירידה זו נובעת בעיקר מן הירידה החדה בדיווח העצמי על הצריכה בקרב צעירים ערבים בגילי 18–24, מ-36.8% בשנת 2021 ל-10.5% בשנת 2024. לנוכח מספר המשיבים הנמוך לסקר באוכלוסייה הערבית בקבוצת הגיל 18–24 (77 משיבים בשנת 2021, 40 משיבים בשנת 2024), ולנוכח שיעור הצריכה החריג בקטגוריית גיל זו בשנת 2021, יש להתייחס בזהירות אל הממצא על אודות הירידה בשיעור הצריכה באוכלוסייה הערבית.

לוח 6: היקף צריכת הזנות בחמש השנים האחרונות שדווח על ידי גברים יהודים בני 18–70 בסקר צריכת זנות בשנים 2021 ו-2024, לפי קבוצות גיל (במספרים ובאחוזים)

מדידה ראשונה – 2021				מדידה שנייה – 2024				
גיל	24–18	34–25	70–35	סך הכול	24–18	34–25	70–35	סך הכול
n	910	1,400	3,127	5,437	210	587	1,914	2,711
צרך זנות בחמש השנים האחרונות (%)	11.1	8.2	8.2	9.2	13.1	13.2	11.6	12.2

לוח 7: היקף צריכת הזנות בחמש השנים האחרונות שדווח על ידי גברים ערבים בני 18–70 בסקר צריכת זנות בשנים 2021 ו-2024, לפי קבוצות גיל (במספרים ובאחוזים)

מדידה ראשונה – 2021				מדידה שנייה – 2024				
גיל	24–18	34–25	70–35	סך הכול	24–18	34–25	70–35	סך הכול
n	77	81	162	320	40	45	87	172
צורך זנות בחמש השנים האחרונות (%)	36.8	8.3	11.1	16.6	10.5	11.1	10.2	10.5

²⁴ מתוך כלל משיבי הסקר בשנת 2021 שצרכו זנות בשנים 2015–2020 ומשיבי הסקר בשנת 2024 שצרכו זנות בשנים 2018–2023.

²⁵ נוסח השאלה: האם צרכת שירותי מין בתשלום בישראל? (הגדרה של שירותי מין בתשלום לצורך סקר זה היא: פעילות מינית שכוללת מגע, בתשלום כספי או שווה ערך לכסף, גם אם מישוהו אחר שילם על כך. בהגדרת שירותי מין בתשלום לצורך הסקר לא כלולים מופעי חשפנות ללא מגע מיני, פורנוגרפיה או טיפול מיני כגון סרוגייט. התשובות: (א) כן, בחמש השנים האחרונות, כלומר אחרי שנת 2015/2018; (ב) כן, לפני יותר מחמש שנים; (ג) לא.

5.1.2 היקף צריכת הזנות בשנה הקודמת לשנת הסקר בקרב כלל המשיבים²⁶

מתוך כוונה לנטרל את השפעת מגפת קורונה ומתקפת השבעה באוקטובר 2023 והמלחמה שפרצה בעקבותיה, המשתתפים בסקרים נשאלו אם צרכו זנות בשנה שקדמה לאירועים אלו (ולא ב-12 החודשים שקדמו למועד הסקר). כפי שעולה מלוח 8, נצפתה עלייה מובהקת סטטיסטית בשיעור הצריכה מ-7.1% בסקר בשנת 2021 ל-9.0% בסקר בשנת 2024 ($r_c=.032, p < .01$). העלייה בשיעור הצריכה בקרב בני 35–70 היא הנתון הבולט ביותר ($r_c=.046, p < .01$). העלייה בשאר קבוצות הגיל אינה מובהקת. כלומר, עיקר העלייה בשיעור הצריכה בין השנים נובעת מן העלייה בשיעור הצריכה בקרב בני 35–70.

לוח 8: היקף צריכת זנות שדווח על ידי גברים יהודים בני 18–70 בסקר צריכת זנות בנוגע לשנה שקדמה לסקר בשנים 2021 ו-2024, לפי קבוצות גיל (באחוזים)

2019 – בשנה שקדמה למגפת קורונה				2023 – בשנה שקדמה למתקפת שבעה באוקטובר 2023				
גיל	24–18	34–25	70–35	סך הכול	24–18	34–25	70–35	סך הכול
n	910	1,400	3,127	5,437	210	587	1,914	2,711
צרך זנות בשנה שלפני מגפת הקורונה / מתקפת שבעה באוקטובר 2023	7.6	8.2	6.7	7.1	8.8	8.8	9.1	9.0
לא צרך זנות בשנה שלפני מגפת הקורונה / מתקפת שבעה באוקטובר 2023	92.4	91.8	93.3	92.9	91.2	91.2	90.9	91.0

הערה: הנתונים מוצגים לאחר מתן משקלות לפי גיל ומחוז, בכל מדידה בנפרד

5.1.3 היקף ודפוס צריכת הזנות בקרב המשיבים החוזרים

צריכת זנות בחמש השנים האחרונות: בבדיקת שיעור צריכת הזנות בקרב 2,364 המשיבים שהשתתפו בשתי המדידות (משיבים חוזרים – גברים יהודים בני 18–70) נמצא כי בשנת 2021 10% מן המשיבים דיווחו כי צרכו זנות בחמש השנים האחרונות ו-13% דיווחו כך ב-2024. שינוי זה מהווה עלייה של 32% בשיעור הדיווח על צריכה – עלייה מובהקת (על פי מבחן McNemar $p < .01$).

צריכת זנות בשנה האחרונה – ב-2021 8% מן המשיבים החוזרים היהודים העידו כי צרכו זנות בשנה שקדמה למגפת הקורונה (בין מרץ 2019 לפברואר 2020). ב-2024, 10% מהם דיווחו כי צרכו זנות בשנה שקדמה לאירועי השבעה באוקטובר 2023 ולפרוץ המלחמה. שינוי זה מהווה עלייה של 20% בשיעור הדיווח על צריכה. גם עלייה זו הייתה מובהקת (על פי מבחן McNemar $p < .05$).

בבחינת תשובות המשיבים החוזרים אשר דיווחו כי צרכו זנות בחמש השנים שקדמו לסקרים, 86% דיווחו שלא צרכו זנות בשנה שקדמה לסקר (2019 ו-2023), 6% דיווחו שלא צרכו ב-2019 אך עשו זאת ב-2023, 4% דיווחו שצרכו זנות ב-2019 אך לא חזרו לצרוך ב-2023 ו-4% דיווחו שצרכו זנות גם ב-2019 וגם ב-2023.

²⁶ מתוך כלל משיבי הסקר בשנת 2021 שצרכו זנות בשנים 2015–2020 וכלל משיבי הסקר בשנת 2024 שצרכו זנות בשנים 2018–2023. בשל מיעוט המשיבים הערבים, מכאן ואילך הנתונים מתייחסים לגברים יהודים בלבד.

כפי שתואר לעיל, הממצאים מסקרי הצרכנים מצביעים על עלייה בהיקף צריכת הזנות בין השנים 2021 ו-2024. עם זאת, יש להביא בחשבון שהסקר הראשון נערך לאחר אישור החוק לאיסור צריכת זנות. היקפי הצריכה לא הושוו לתקופה שלפני אישור החוק, וכן סקרים אלו לא בחנו את מגמות הצריכה ברציפות. כדי לבחון מגמות בצריכת הזנות עוד לפני אישור החוק, וכדי לבחון מגמות במהלך התקופה, נבדקו המגמות בביקוש לזנות באמצעות מעקב רציף ועל פני טווח ארוך יותר. זאת באמצעות ניתוח המגמות של חיפוש שירותי זנות באינטרנט בעזרת נתוני אתר Google Trends.

5.2 מגמות בביקוש לזנות על פי Google Trends

בעשור האחרון מבוצע שימוש הולך וגובר באתר Google Trends, המספק נתונים על מגמות החיפוש ב-Google, לאכיון תופעות חברתיות (לוי-זוהר ואח', 2023). במסגרת מחקר זה נותחו מגמות חיפוש ב-Google של מונחים הקשורים לזנות, במטרה לאפיין את השינויים בביקוש לזנות בישראל ותוך התמקדות בשינויים שחלו לקראת אישור חוק איסור צריכת זנות ולאחר אישורו. השימוש באתר Google Trends למטרה זו רלוונטי לנוכח השימוש הנרחב באינטרנט לאיתור זנות ולצריכתה. השימוש באתר מסייע להתמודד עם המורכבות הכרוכה באומדן השינויים בהיקף צריכת הזנות, תופעה שמתאפיינת בחשאינות רבה, באמצעות ניתוח נתונים בנוגע להתנהגות בפועל, ולא רק באמצעות דיווח עצמי. נותחו מגמות החיפוש אחר שלושה מונחים, אשר נבחרו לאחר התייעצויות עם מומחים לחקר הזנות וראיונות עם צרכני זנות ונשים בזנות: "זנות", "נערות ליווי" ו"דירות דיסקרטיות". הניתוח התבסס על נתונים שנדלו עבור כל חודש מינואר 2013 ועד אפריל 2024. הנתונים מתקבלים מאתר Google Trends לאחר נרמול ביחס לכלל החיפושים ב-Google באותו חודש, ולאחר המרה לסולם בין 0 ל-100, והם מייצגים את ההיקף היחסי של החיפושים במועד מסוים ביחס לתקופה שנבדקה.

הממצאים שיתוארו להלן מפורטים בשני דוחות מחקר, האחד פורסם והשני עתיד להתפרסם:

1. הדוח "שימוש ב-Google Trends לבחינת מגמות השינוי בביקוש לזנות בישראל" (לוי-זוהר ואח', 2023), שבו מתוארות מגמות החיפוש אחר מונחים הקשורים לזנות בין השנים 2013 ו-2023.
 2. דוח המשך בהזמנת משרד המשפטים אשר עתיד להתפרסם בסמוך לדוח הנוכחי, ובו טווח החיפוש הורחב עד לחודש אפריל 2024.
- דוחות אלו כוללים הסבר מפורט של השיקולים שעמדו בבסיס בחירת מונחי החיפוש, פרק הזמן שנבדק והניתוחים הסטטיסטיים. כמו כן הם כוללים ניתוחים נוספים והסבר מפורט יותר של הממצאים מכפי שמוצג בדוח זה.

5.2.1 מגמות על ציר הזמן במונחי חיפוש המייצגים ביקוש לזנות

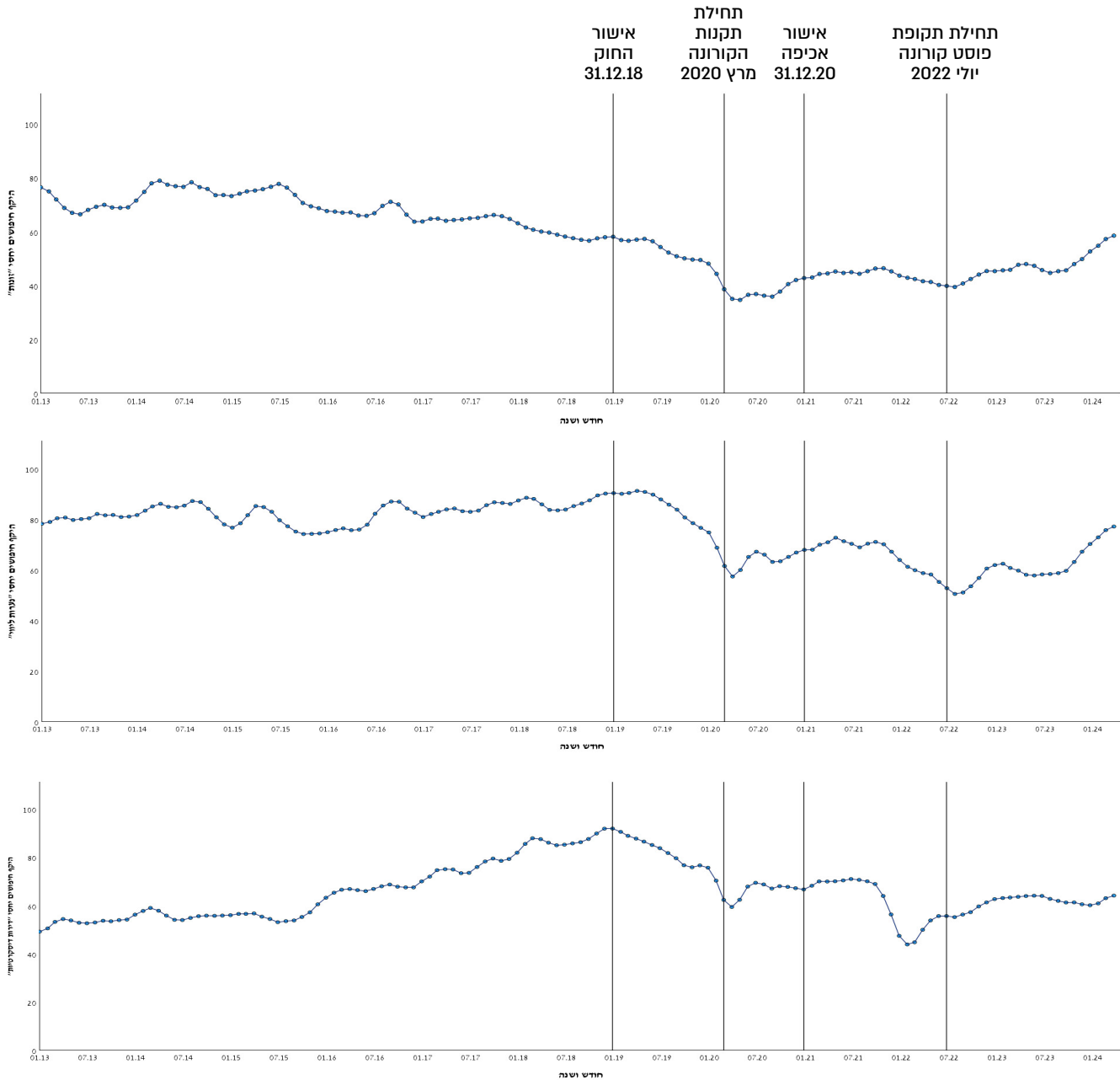
תרשים 10 להלן מציג את מגמות החיפוש אחר המונחים "זנות", "נערות ליווי" ו"דירות דיסקרטיות", בתקופה שבין ינואר 2013 לאפריל 2024. הנתונים המוצגים בתרשימים מתבססים על קווי מגמה שנוטרלו מהם השונות העונתית והשונות המקרית (ר' תרשים המבוסס על נתוני המקור **בנספח ה-1**). בתרשימים מסומנים קווים אנכיים שמייצגים ארבעה מועדים רלוונטיים לבחינת מגמות השינוי בביקוש לזנות בישראל: (1) אישור החוק בכנסת – 31 בדצמבר 2018; (2) תחילת תקנות הקורונה – מרץ 2020.

התקנות כללו מגבלות תנועה וריחוק חברתי ובתקופות מסוימות אף סגרים כוללים, באופן שהוביל לירידה משמעותית בפעילות במשק; (3) אישור לאכיפה משטרתית של החוק – 31 בדצמבר 2020; (4) המעבר לתקופת הפוסט-קורונה, שבה מרבית מגבלות הקורונה הוסרו ואפשר להניח שהמגפה לא השפיעה עוד על הפעילות במשק – יולי 2022.

התמונה העולה **מתרשים 10** מצביעה על כמה מגמות משותפות באשר למונחי החיפוש:

- **בתקופה שלאחר אישור החוק** ולפני פרוץ מגפת הקורונה חלה ירידה בהיקפי החיפוש אחר שלושת המונחים שנבדקו: בשלושת המונחים, היקפי החיפוש היחסיים בחודש פברואר 2020 היו 80% מאלו של חודש דצמבר 2018. הירידה בהיקף החיפוש אחר המונח "זנות" החלה עוד לפני אישור החוק, ועבור המונחים "נערות ליווי" ו"דירות דיסקרטיות" היא החלה חודשים ספורים לאחר אישור החוק או בסמוך לו, בשינוי מגמה בולט מן התקופה שקדמה לאישור החוק. ממצאים אלו עולים בקנה אחד עם האפשרות שהחקיקה הביאה לצמצום בביקוש לזנות.
- במהלך **הגל הראשון של מגפת הקורונה** (מרץ–אפריל 2020) המשיכה מגמת הירידה בחיפוש אחר שלושת המונחים. בתקופה זו החשש מן המגפה היה בשיאו, ואנשים פעלו בהתאם למגבלות הריחוק החברתי ונמנעו מקרבה פיזית לזרים. לפיכך, הירידה בתקופה זו עולה בקנה אחד עם ההנחה שלפיה החיפוש אחר מונחים הקשורים לזנות ב-Google מבטא בראש ובראשונה ביקוש לצריכת זנות בפועל. בתום הגל הראשון של מגפת הקורונה חל שינוי מגמה ומעבר לעלייה בהיקפי החיפוש.
- התרשים אינו מצביע על שינוי מגמה סמוך למועד האישור הרשמי של אכיפת החוק, בסוף 2020. עם זאת, בשלושת מונחי החיפוש חל מעבר למגמת ירידה במחצית השנייה של שנת 2021, סמוך **לתחילת מאמצי האכיפה האינטנסיביים** (ר' פרק 3 "אכיפת החוק").
- בשנת 2022 החלה מגמת עלייה בהיקפי החיפוש עד לסוף תקופת איסוף הנתונים באפריל 2024. עלייה זאת חופפת **לירידה ההדרגתית באכיפת החוק**. הקשר השלילי בין היקפי החיפושים למאמצי האכיפה יתואר בפירוט בהמשך.

תרשים 10: היקף החיפושים היחסי אחר המונחים "זונות", "נערות ליווי" ו"דירות דיסקרטיות" (בסולם 0–100) על ציר הזמן, עבור מגמות בנטרול שונות עונתיות ושונות מקרית, בין ינואר 2013 לאפריל 2024

5.2.2 השוואה סטטיסטית בין תקופות בהיקפי החיפוש

למרות מגמת העלייה בהיקף החיפושים משנת 2022 ועד אפריל 2024, גם בפרק זמן זה היקף החיפושים נותר נמוך מהיקף החיפושים בתקופה שקדמה לאישור החוק. עבור המונחים "זונות" ו"דירות דיסקרטיות", היקף החיפושים הממוצע עבור החודשים מיולי 2022 ועד אפריל 2024 היה 80% מזה שבשנתיים שקדמו להעברת החוק; כמו כן היקף החיפושים אחר המונח "נערות ליווי" היה 70% מזה שבשנתיים שלפני אישור החוק. מאחר שבמחצית השנייה של 2022 הסתיימו השפעות מגפת הקורונה, אפשר לייחס את ההבדל בין שתי התקופות להשפעה של החוק על הביקוש לזנות.

כדי לבחון את הממצא באופן סטטיסטי, נערכו ניתוחי רגרסיה לינארית, ובהם נערכה השוואה בין היקפי החיפוש אחר שלושת המונחים בתקופה שלפני אישור החוק (שנים 2017–2018), ובין היקפי החיפוש בשלושה פרקי זמן נוספים: החודשים שלאחר אישור החוק ולפני תקנות הקורונה (שנת 2019 וחודשים ינואר–פברואר בשנת 2020), שנות מגפת הקורונה (מרץ 2020 ועד יוני 2022) ותקופת הפוסט-קורונה (יולי 2022 ועד אפריל 2024). ר' **נספח ה** לפרטי הניתוחים ולתוצאותיהם.

בשלושת ניתוחי הרגרסיה התקבלו מקדמים שליליים מובהקים עבור תקופת הפוסט-קורונה: ("זונות": $B = -15.16, SE = 1.71, \beta = -.66, p < .001$; "נערות ליווי": $B = -24.33, SE = 2.28, \beta = -.79, p < .001$; "דירות דיסקרטיות": $B = -20.35, SE = 2.47, \beta = -.67, p < .001$). כלומר, למרות העלייה שחלה בהיקפי החיפוש בתקופת הפוסט-קורונה, מתחילת המחצית השנייה של 2022 ועד אפריל 2024, היקפי החיפוש בכללותם נמוכים באופן מובהק מאלו שלפני אישור החוק. הממצא תומך באפשרות שהביקוש לזנות פחת לאחר אישור החוק, במנותק מן ההשפעות של מגפת הקורונה.

ניתוחי הרגרסיה בוצעו פעם נוספת, כאשר התקופה שמאז פרוץ מלחמת 'חרבות ברזל' (אוקטובר 2023–אפריל 2024) הופרדה מתקופת הפוסט-קורונה (יולי 2022–ספטמבר 2023). בשלושת הניתוחים התקבלו מקדמים שליליים מובהקים עבור שתי התקופות: "זונות" – פוסט-קורונה $\beta = -.62, p < .001$; "חרבות ברזל" $\beta = -.34, p < .001$; "נערות ליווי" – פוסט-קורונה $\beta = -.76, p < .001$; "חרבות ברזל" $\beta = -.38, p < .001$; "דירות דיסקרטיות" – פוסט קורונה $\beta = -.57, p < .001$. כלומר, גם בשבעת החודשים האחרונים לאיסוף הנתונים, החופפים לתקופת המלחמה, היקפי החיפוש היו נמוכים באופן מובהק מאלו שלפני אישור החוק. עם זאת, ניכר מתרשים 10 לעיל שמגמת העלייה בהיקפי החיפוש היחסיים המשיכה אל תוך תקופת המלחמה.

5.2.3 בדיקת הקשר בין אכיפת החוק להיקפי החיפוש

מתרשים 10 לעיל עולה שהשינויים בהיקפי החיפוש עולים בקנה אחד עם שינויים שחלו באכיפת החוק: בתקופות שבהן מאמצי האכיפה התגברו, היקף החיפושים ירד, ואילו בתקופות שבהן מאמצי האכיפה פחתו היקף החיפושים עלה.

לבחינת התרשמות זו באופן סטטיסטי בוצעו מתאמי Pearson בין היקפי החיפוש אחר שלושת המונחים "זונות", "נערות ליווי" ו"דירות דיסקרטיות", ובין מספר הקנסות שהוטלו על ידי המשטרה בכל חודש בשנים 2021–2023. כדי לשלוט ברכיב העונתי, חושבו מתאמים חלקיים תוך החזקת החודש כמשתנה בקרה. כפי שנעשה במחקרים רבים שבחנו קשרים בין מגמות חיפוש ב-Google ובין מדדים ממקורות אחרים (ר' למשל Verma et al., 2020; Li & Filobos, 2020; Kurian et al., 2020; Cho et al., 2013).

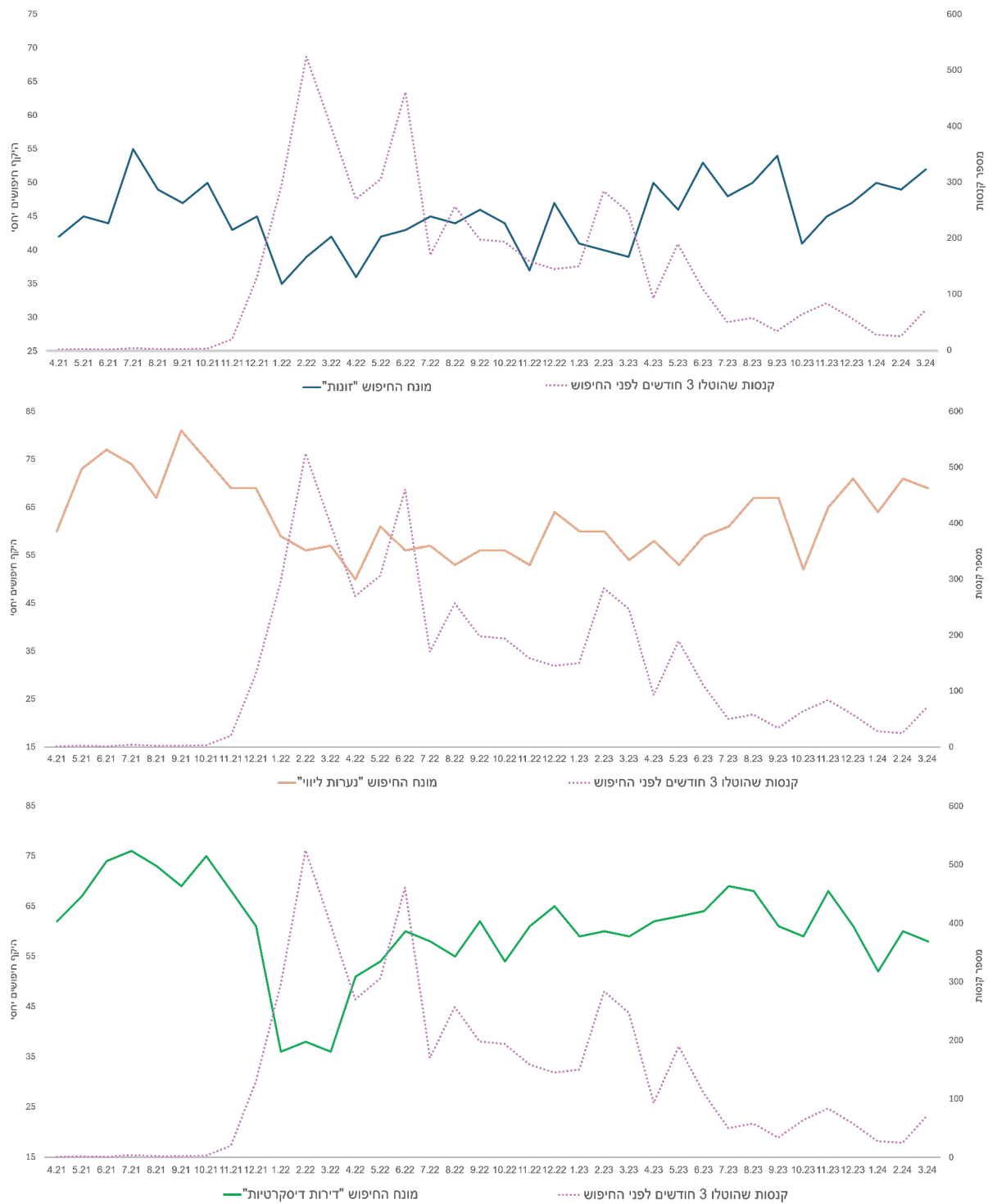
(al., 2018), נבדקו מתאמים בין היקפי החיפוש בכל חודש ובין הקנסות שהוטלו עד שלושה חודשים לפני כן ועד שלושה חודשים לאחר מכן. הליך זה אפשר לבחון קדימות בזמנים בין מגמת האכיפה למגמות הביקוש לזנות.

תוצאות בדיקת המתאמים מוצגות ב**טבלה 2** בנספח ה. נמצאו מתאמים שליליים מובהקים בין היקפי החיפוש ובין מספר הקנסות שהוטלו שלושה חודשים לפני כן, עבור שלושת מונחי החיפוש: "זנות" ($r = -.60, p < .01$), "נערות ליווי" ($r = -.63, p < .01$) ו"דירות דיסקרטיות" ($r = -.73, p < .01$). כפי שאפשר לראות בנספח ה, התקבלו מתאמים נמוכים בהרבה בין היקפי החיפוש בחודש מסוים ובין מספר הקנסות שהוטלו באותו חודש או בחודשים מאוחרים יותר.

ממצאים אלו מעידים על קשר שלילי בין היקפי החיפוש ובין מספר הקנסות שהוטלו בחודשים שלפני כן. הממצאים מבססים קדימות בזמנים, כך שאכיפה רבה יותר בחודש מסוים עולה בקנה אחד עם ירידה בביקוש לזנות בחודשים שלאחר מכן, ואילו ירידה באכיפה עולה בקנה אחד עם עלייה בביקוש לזנות בחודשים שלאחר מכן. **תרשים 11** להלן מציג את מגמות החיפוש אחר שלושת המונחים, במשולב עם נתוני הקנסות שהוטלו שלושה חודשים לפני כן.

יש להביא בחשבון שבטווח הזמן שנבדק התרחשו אירועים רבים שעשויים היו להשפיע על הביקוש לזנות, בהם הגלים המאוחרים של מגפת הקורונה, קמפיינים להגדלת המודעות לחוק (ר' פרק 6 "הציבור בישראל: מערך החינוך וההסברה לציבור ועמדות הציבור"), ואירועי השבעה באוקטובר 2023 ומלחמת 'חרבות ברזל'. אף על פי שאי אפשר לבודד את השפעת האכיפה מכלל הגורמים שפעלו באותה התקופה, דפוס הקשרים שנמצאו לאורך תקופה של 36 חודשים תומך באפשרות שהקשר השלילי בין האכיפה של החוק לחיפוש הזנות ברשת אינו מקרי ושאיפה מוגברת הפחיתה את הביקוש לזנות. ממצאים אלו ממחישים את החשיבות של אכיפת החוק להשגת מטרותיו.

תרשים 11: היקפי החיפושים היחסיים (בסולם 0–100) על ציר הזמן אחר המונחים "זנות", "נערות ליווי" ו"דירות דיסקרטיות", אפריל 2021 עד מרץ 2024, במשולב עם מספר הקנסות שהוטלו שלושה חודשים לפני חיפוש

5.2.4 מסקנות מן הניתוח על פי נתוני Google Trends

הממצאים תומכים באפשרות שהביקוש לזנות פחת בעקבות אישור החוק. עם זאת, ההשפעה החיובית של החוק ככל הנראה נשחקת ככל שחולף הזמן, באופן שבא לידי ביטוי בעליות בהיקפי החיפושים מאז שנת 2022. כמו כן הממצאים מבססים את הקשר בין מאמצי האכיפה ובין צמצום הביקוש לזנות ומדגישים את נחיצותה של אכיפה אינטנסיבית לחיזוק השפעתו של החוק על צמצום הביקוש לזנות. בפרשנות הממצאים יש להביא בחשבון את מגבלת השימוש ב-Google Trends אשר תוארה בסעיף 2.5 "מגבלות המחקר".

5.3 מאפיינים של צרכני זנות וצריכת זנות

5.3.1 מאפיינים של צרכני זנות

לוח 9 להלן מציג מאפיינים סוציו-דמוגרפיים מרכזיים של שלוש קבוצות של צרכני זנות: (1) גברים יהודים בני 18–70 אשר העידו כי צרכו זנות בחמש השנים האחרונות – על פי נתוני סקר צריכת זנות; (2) גברים שקיבלו קנסות במסגרת החוק, על פי נתוני המשטרה ו-(3) נקנסים אשר פנו לסדנת האמצעי החלופי – על פי נתוני משרד הרווחה. יש לזכור כי נתוני הנקנסים משקפים את הגברים שנקנסו בגין צריכת זנות ואין להסיק מהם בנוגע לכלל צרכני הזנות, כך גם הנתונים של הפונים לאמצעי החלופי משקפים רק את המאפיינים של אוכלוסייה זו.

מן הלוח עולה כי כ-60% מן הנקנסים הם צעירים מגיל 35, ואילו כ-40% הם בני 35 או מבוגרים יותר. ממוצע גיליהם של הפונים לסדנת האמצעי החלופי גבוה יותר, וכמעט 60% מהם בני 35 או יותר.

לוח 9: מאפיינים סוציו-דמוגרפיים של צרכני זנות, של נקנסים בגין צריכת זנות ושל הפונים לאמצעי החלופי, בשנים 2021 ו-2024 (באחוזים)

פנו לאמצעי החלופי	נקנסים בגין צריכת זנות		צרכני זנות (סקר צריכת זנות בקרב האוכלוסייה היהודית)		
	2022 (N = 2,622)	2021 (N = 1,320)	2024 (n = 327)	2021 (n = 506)	
2023–2021 (N = 107)					
14	23	32	18	20	גיל 24–18
28	33	29	23	25	34–25
59	43	38	59	55	70–35
0	1	1	0	0	+71
43	34.68	33.13	38.58	36.79	ממוצע
(14.13)	(12.12)	(12.44)	(12.64)	(12.01)	(ס"ת)

כנו לאמצעי החלופי	צרכני זנות (סקר צריכת זנות בקרר האוכלוסייה היהודית)^^		נקנסים בגין צריכת זנות^^^		
2023-2021 (N = 107)	2022 (N = 2,622)	2021 (N = 1,320)	2024 (n = 327)	2021 (n = 506)	
28	-	-	29	30	מחוז מרכז
33	-	-	26	19	מגורים תל אביב
	-	-	12	14	חיפה
10	-	-	8	7	צפון
13	-	-	13	15	דרום
9	-	-	10	10	ירושלים
3	-	-	2	4	יהודה ושומרון
57	48	55	37	40	מצב רווק
24	24	20	54	47	משפחתי נשוי / חי בזוגיות
6	8	7	7	8	גרש / פרוד
0	0	1	2	1	אלמן
13	20	17	0	2	לא ידוע
4	-	-	7	0	רמת חרדי / דתי מאוד
18	-	-	8	13	דתיות דתי
0	-	-	22	26	מסורתי
40	-	-	63	62	חילוני
38	-	-	0	0	לא ידוע
76	-	-	91	88	מקום ישראל
24	-	-	9	12	לידה אחר
37	-	-	9	11	השכלה תיכונית
42	-	-	28	28	בגרות
-	-	-	18	22	מקצועית / על-תיכונית
-	-	-	43	39	תואר אקדמי
21	-	-	1	0	לא ידוע / מסרב לענות

^ יהודים ואחרים שצרכו זנות בחמש השנים האחרונות לפי תשובותיהם בסקר.

^^ הנתונים מוצגים לאחר מתן משקלות לפי גיל ומחוז, בכל מדידה בנפרד. ערכי ה-n מתייחסים למספרי המשיבים ללא משקלות.

^^^ מוצגים מאפייני הנקנסים בשנת 2021 ובשנת 2022, שעבורם התקבלו נתונים ברמת הנקנס. לא התקבלו נתונים באשר למאפייני הנקנסים ברמת הפרט בשנת 2023.

כדי לבחון את ייחודיות אוכלוסיית צרכני הזנות, הושוּו מאפייני הצרכנים היהודים שדיווחו על צריכת זנות בסקר צריכת זנות למאפייניהם של כלל הגברים היהודים בישראל בטווח הגילים הרלוונטי, על פי נתונים שנאספו מפרסומי הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה.²⁷ ההשוואה נעשה באמצעות מבחני χ^2 לטיב התאמה.

נמצא כי רמת הדתיות של צרכני הזנות שונה מזו של כלל הגברים היהודים באוכלוסייה, הן בשנת 2021 ($\chi^2_{(2, n=499)}=67.62, p < .001$), הן בשנת 2024 ($\chi^2_{(3, n=330)}=50.59, p < .001$), באופן מובהק סטטיסטית. הן בשנת 2021 הן בשנת 2024, שיעור המגדירים עצמם חילונים גבוה יותר בקרב הצרכנים (62%-ו-63% בהתאמה), מאשר בקרב כלל הגברים היהודים (44%).

נוסף על כך התפלגות הגילים של צרכני הזנות שהשתתפו בסקר בשנת 2021 שונה באופן מובהק סטטיסטית מזו של כלל הגברים היהודים ($\chi^2_{(2, n=500)}=11.32, p < .01$), כך שאחוז הגברים מתחת לגיל 35 גבוה יותר בקרב הצרכנים (45% לעומת 38%). לעומת זאת, בשנת 2024 לא נמצא הבדל מובהק בין התפלגות הגילים של הצרכנים לזו של כלל הגברים היהודים.

בבחינת מחוזות המגורים, בשנת 2024 בלבד שיעור המתגוררים במחוז תל אביב היה גבוה באופן מובהק סטטיסטית ($\chi^2_{(6, n=330)}=12.96, p < .05$) בקרב הצרכנים לעומת בקרב כלל הגברים היהודים (26% לעומת 21%).

למרות ההבדלים המתוארים לעיל, מכלול הממצאים מעידים שמאפייני צרכני הזנות דומים למאפייני כלל הגברים היהודים בישראל. צרכני הזנות משתייכים לשכבות החברה השונות, מתאפיינים ברמות מגוונות של השכלה, והם אינם מגיעים ממיקום גאוגרפי מסוים.

”פגשתי גם צעירים, גם מבוגרים, גם רווקים, גם נשואים, גם מתפקדים, גם לא מתפקדים, אבל אני חושבת שמה שבסופו של דבר אולי משותף לכולם, זה איזשהו רצון בקשר, איזשהו צורך באינטימיות, איזשהו קושי בליצור קשר עם אישה“ (קצינת מבחן, ינואר 2024)

5.3.2 מאפיינים של צריכת זנות²⁸

תדירות צריכת הזנות

מדד תדירות הצריכה הוא נגזרת של שני דיווחים: (1) מספר הפעמים שהאדם צרך זנות (פעם אחת בחיים או יותר מפעם אחת) ו(2) תדירות הצריכה בשנה שקדמה לסקר: במדידה הראשונה – השנה שלפני פרוץ מגפת הקורונה, ממרץ 2019 עד פברואר 2020, ובמדידה השנייה – בשנה שקדמה למלחמת 'חרבות ברזל', מאוקטובר 2022 עד ספטמבר 2023.

²⁷ מאפייני הגילים, המחוזות והמצב המשפחתי של הצרכנים בשנת 2024 הושוּו לנתונים שעובדו מתוך השנתון הסטטיסטי לישראל 74 (ממוצע 2022 לגילים ומחוזות, ממוצע 2021 למצב משפחתי), ומאפייני הצרכנים בשנת 2021 הושוּו לנתונים שעובדו מתוך השנתון הסטטיסטי לישראל 71 (ממוצע 2019 לגילים ומחוזות, ממוצע 2018 למצב משפחתי); מאפייני רמת הדתיות של הצרכנים בשנת 2024 ובשנת 2021 הושוּו לנתונים שעובדו מתוך הסקר החברתי לישראל, שנת 2022.

²⁸ לפי הנתונים של משיבי סקר צריכת זנות (גברים יהודים בני 18–70) אשר צרכו זנות לפחות פעם אחת בחמש השנים שקדמו לשנת הסקר (להלן: הצרכנים).

הקטגוריות של מדד הצריכה נבנו כמפורט להלן:

צריכה בעבר – צרכו זנות פעם אחת או יותר בחייהם, אך לא צרכו זנות בשנה הנבחנת.

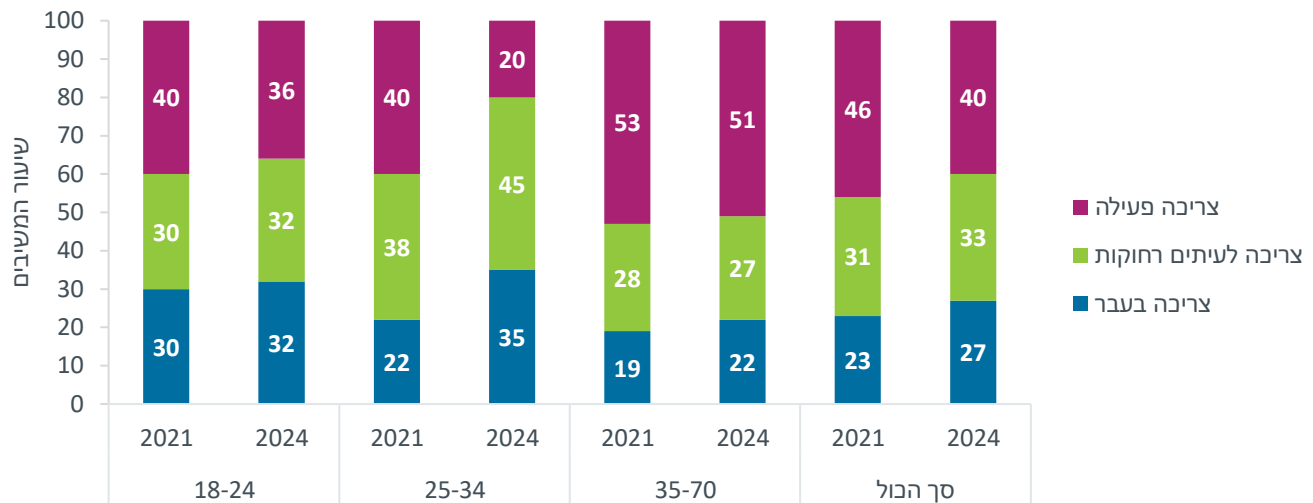
צריכה לעיתים רחוקות – צרכו זנות בשנה הנבחנת פעם אחת.

צריכה פעילה – צרכו זנות יותר מפעם אחת בחייהם וכמה פעמים בשנה הנבחנת.

תרשים 12 מציג את שיעור הצרכנים בחלוקה לקטגוריות של תדירות הצריכה: צריכה פעילה, צריכה לעיתים רחוקות וצריכה בעבר, כפי שעלו בשתי המדידות של סקר צריכת זנות באוכלוסייה היהודית הכללית.

כרבע מן המשיבים בשתי המדידות של הסקר צרכו זנות רק בעבר, כלומר בחמש השנים שלפני הסקר, אך לא בשנה שקדמה למגפת הקורונה או בשנה שקדמה למלחמת 'חרבות ברזל' (מרץ 2019–פברואר 2020 ואוקטובר 2022–ספטמבר 2023), כשליש צרכו זנות לעיתים רחוקות – רק פעם אחת בשנה האחרונה, וכמעט מחצית היו צרכנים פעילים שצרכו זנות יותר מפעם אחת בשנה שנבחנה. בקרב בני 35–70 שיעור הצרכנים הפעילים (51%–53%) גבוה משיעור הצרכנים הפעילים בקרב שאר קבוצות הגיל. כמו כן בקרב בני 25–34 ירד שיעור הצרכנים הפעילים בין שני הסקרים מ-40% ל-20% ($r_c = .20, p < .05$).

תרשים 12: תדירות צריכת זנות שדווחה על ידי צרכני זנות יהודים בני 18–70 בסקר צריכת זנות בשנת 2021 ($n = 492$) ובשנת 2024 ($n = 320$), על פי קבוצות גיל (באחוזים)

זירות צריכת הזנות

אנשי מקצוע שעסקו בניסוח החוק ובהכנות לקראת יישומו הביעו חשש כי החוק ידחק את הזנות למקומות נסתרים יותר (למשל, בדו"ח הצוות הבין משרדי לבחינת הכלים לצמצום צריכת זנות, דצמבר 2017), ומן המרחב העירוני אל האזורים הכפריים (קיבוצים, מושבים וכד'). אפשרות זאת מדאיגה את רשויות האכיפה מכיוון שבאזורים אלו איתור הזירות ואכיפתן הופכים למאתגרים אף יותר מאשר בזירות ובאזורים גלויים. כמו כן מעבר זה מדאיג את גורמי הטיפול מכיוון שהפגיעה באנשים בזנות בזירות ובאזורים הנסתרים עלולה להיות חבויה וקשה יותר, בעוד איתור, זיהוי וגיוס לטיפול עלולים להיות מאתגרים יותר. בחינת המעבר לזירות ולאזורים נסתרים נעשתה על ידי בדיקת מרחבי צריכת הזנות וזירות הצריכה בשתי נקודות זמן.

בשתי המדידות נמצא כי הזירה השכיחה ביותר של צריכת הזנות הייתה דירות דיסקרטיות – כ-50% מן המשיבים דיווחו כי צרכו זנות בשנה שקדמה לשנת הסקר בעיקר בזירה זו. כ-20% מן המשיבים דיווחו כי בעיקר הזמינו שירותי ליווי. שיעור דומה צרכו זנות בעיקר בבתי בושת או בבתי בושת במסווה של מכוני עיסוי. מיעוט מן המשיבים (5%-7%) צרכו זנות בעיקר בזירה פתוחה (רחוב/מכונית). בהשוואה בין שני הסקרים לא נצפה שינוי בזירות צריכת הזנות בין השנים 2019–2023, ונראה שהמעבר ממכוני עיסוי ובתי בושת לדירות דיסקרטיות שעליו דיווחו האנשים בזנות והשוטרים החל לפני כניסת החוק לתוקף ולכן לא בא לידי ביטוי בסקרים.

כמו כן הנתונים משתי המדידות של סקר צריכת זנות לא תמכו בהשערה שהזנות "מהגרת" ממרחב עירוני לאזורים הכפריים. צריכת הזנות במרחב העירוני הייתה ונתרה גבוהה ביחס לצריכת זנות באזורים הכפריים. כך, 83% מן המשיבים העידו כי צרכו זנות במרחב העירוני ב-2019 ו-85% מן המשיבים העידו כך בנוגע לצריכה ב-2023. רק 17% העידו על צריכת זנות באזורים הכפריים ב-2021 ו-15% העידו על כך ב-2023. השינוי בין השנים אינו משמעותי ואינו מובהק סטטיסטית.

המגדר של האנשים שמהן צורכים זנות

שאלת המגדר של האנשים בזנות חשובה להבנת הצרכים השונים ולהקצאת המשאבים למענים מותאמים עבורן. נמצא כי הרוב המכריע של הצרכנים היהודים בני 18–70 בשני הסקרים צרכו זנות מאישה (91% ב-2021 ו-90% ב-2020), חלק קטן מגבר (8% ו-7% בהתאמה) ואחוזים בודדים מאנשים. על הקשת הטרגנסית (2% ו-3%, בהתאמה). כלומר, עולה כי צריכת הזנות נעשית בעיקרה מנשים, אך גם מגברים ומאנשים על הקשת הטרגנסית שנמצאים בזנות.

5.4 עמדות ותפיסות של צרכני זנות

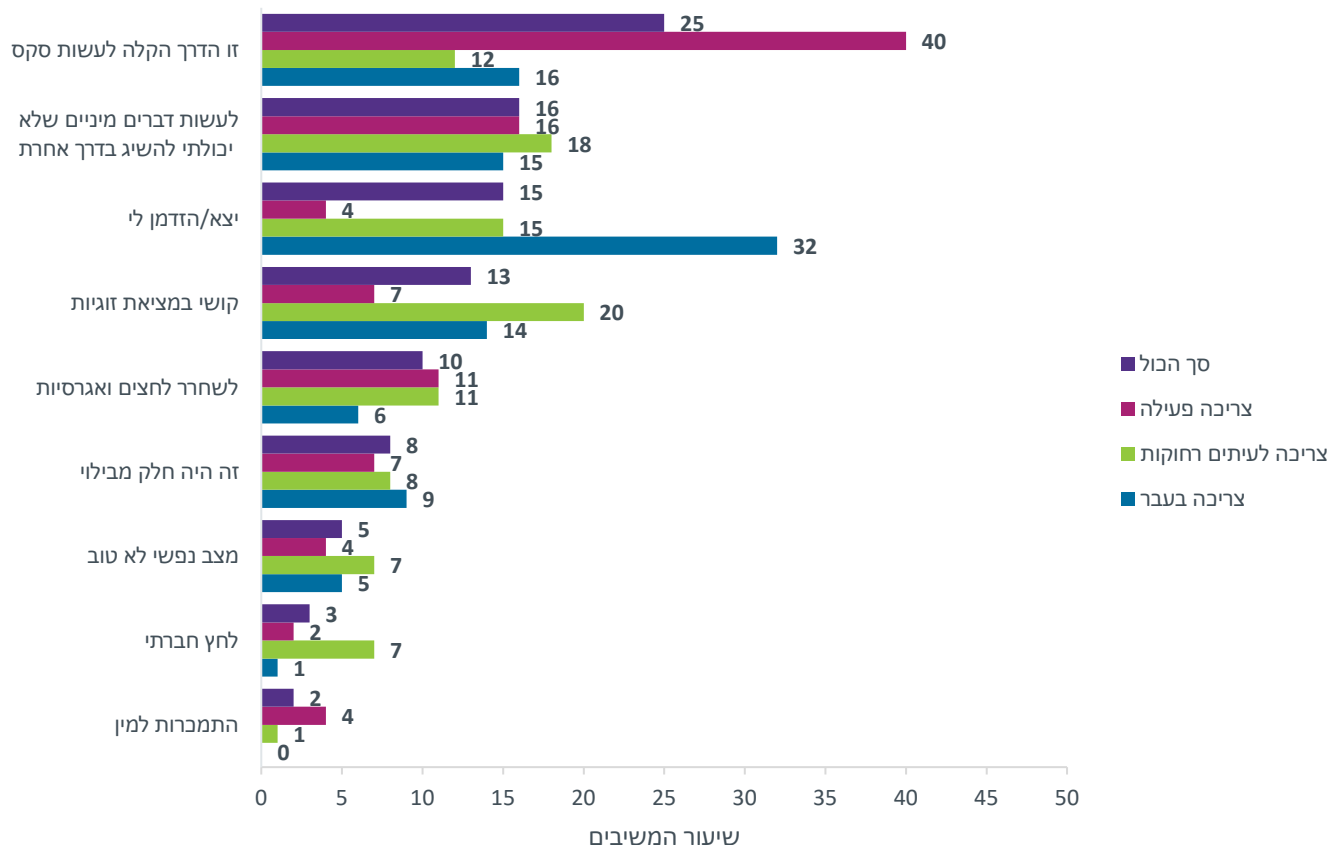
5.4.1 מניעים לצריכת זנות

המניעים לצריכת זנות נבדקו בסקרי הצרכנים שנערכו בשנים 2021 ו-2024, בסקר משתתפי האמצעי החלופי וכן בראיונות עומק עם אנשי מקצוע, עם צרכני זנות ועם צרכנים אשר פנו לאמצעי החלופי.

בנתונים שהתקבלו מסקרי הצרכנים לא נצפה פער בין שתי נקודות הזמן (2021 ו-2024), על כן מוצגים להלן הנתונים מן הסקר השני שנערך בשנת 2024. **תרשים 13** מפרט את המניעים לצריכת זנות בקרב צרכנים יהודים בני 18–70, באופן כללי ובחלוקה

לפי הקטגוריות של תדירות צריכת הזנות – 'צריכה בעבר', 'צריכה לעיתים רחוקות' ו-'צריכה פעילה' (ר' פירוט מבנה הקטגוריות בתת-פרק 5.3.2). כפי שעולה מן התרשים, המניע השכיח ביותר לצריכת זנות בקרב צרכני הזנות היהודים הוא: "הדרך הקלה לעשות סקס". המניע השני בשכיחותו בקרב כלל המשיבים היהודים הוא "לעשות דברים מיניים שלא יכלו להשיג בדרך אחרת". בבחינת המניעים על פי תדירות הצריכה בשנת 2024 עלה כי הצרכנים הפעילים מדווחים יותר מאחרים כי "זו הדרך הקלה לעשות סקס" ובגלל התמכרות למין. ואילו אלו שצרכו רק בעבר עשו זאת יותר "כי הזדמן להם".

תרשים 13: שיעור המדווחים על מניעים לצריכת זנות בקרב צרכני זנות יהודים בני 18–70, בחלוקה לפי תדירות הצריכה, סקר צרכנים בשנת 2024 (n=324; באחוזים)

בסקר שנערך בקרב **משתתפי האמצעי החלופי**, דווחו מניעים שונים מאלו שדווחו בסקר הצרכנים. המניעים שדווחו בשכיחות גבוהה היו "קושי בזוגיות" (27%), "הזדמן לי" (24%), "הדרך הקלה לעשות סקס" (17%), "זה היה חלק מבילוי" (15%) ו"מצב נפשי

לא טוב" (14%). כמו כן בקרב משתתפי האמצעי החלופי שיעור גבוה יחסית השיבו כי צרכו זנות בגלל התמכרות למין (8%). לפיכך, משתתפי הסדנה ציינו "קושי במציאת זוגיות" ו"יצא/הזדמן לי" בתור שתי הסיבות המובילות לצריכת זנות, בעוד בסקר צריכת זנות שני המניעים האלה אינם מניעים עיקריים, והם משמעותיים בעיקר בקרב צרכנים לעיתים רחוקות או בעבר. נתון בולט נוסף הוא המניע של "הדרך הקלה לקיים יחסי מין" שבו יש דמיון בתוצאות של משתתפי הסדנה ושל צרכנים מזדמנים או צרכני עבר (מסקר צריכת זנות). במניע זה, בולט השוני אל מול קבוצת ה"צרכנים הפעילים" שאצלם המניע הזה הוא גבוה משמעותית משלוש הקבוצות האחרות. נראה כי המניעים לצריכת זנות בקרב משתתפי האמצעי החלופי דומים למניעים לצריכת זנות בקרב צרכני עבר וצרכנים שצורכים זנות לעיתים רחוקות. הסבר אפשרי לכך טמון בהשערה כי צרכנים פעילים שצורכים זנות לעיתים קרובות, אינם מעוניינים להשתתף בסדנת האמצעי החלופי ולעבור שינוי בהתנהגותם ובעמדותיהם.

בראיונות עומק עם משתתפי האמצעי החלופי היו מי שהעידו כי צרכו זנות בעקבות צורך מיני-פיזי, אך אחרים חזרו והדגישו כי צרכו זנות בשל צורך חברתי-רגשי.

”אנשים לא סתם הגיעו, הלכו למישהו. אנשים חסר להם משהו, חסר להם אהבה, חסר להם מגע, לא משנה מה. הם לא יודעים לעשות את זה נכון, אז הם הולכים ועושים את זה בצורה מעוותת. מי שנכנע מזה מאוד זה גם הבן אדם עצמו, כן? זה מבחינה נפשית מאוד קשה, כאילו אתה מוריד את הערך של עצמך לרצפה, אתה משלם למי שתיתן לך טיפה מגע, זה פשוט, זה מקום מאוד נמוך... בעיקר הייתי הולך לבתים פרטיים של בחורות. יש בזנות גם כל מיני סוגים הרי. אז כבר היה כאלה שהכרתי, הם הכירו אותי, והיה סוג של ידידות כזה קצת. זה בעיקר מה שיותר דיבר אליי. הקשר היותר קצת יותר אישי כאילו, כי בסוף זה מה שהיה חסר לי. זה לא היה חסר לי משהו פיזי. חסר לי משהו רגשי... איך אתה בעצם יודע שגם אתה בן אדם שמגיע לו אהבה, ואיך אתה יודע שגם אנשים רוצים לקבל ממך אהבה ואיך אתה עושה את זה עם ביטחון" (יוסף, צרכן זנות, השתתף בסדנת האמצעי החלופי, ינואר 2024)

”אני חושב שאני ועוד אנשים שצורכים זנות גם אנחנו קורבנות של איזה משהו, יכול להיות ... של ילדות, דברים קשים שעברנו. כאילו, אני אישית מסתכל על גברים אחרים שהם מצליחים להתנהל עם מערכת יחסים זוגית עם מישהי, מתארסים ומתחתנים ויש כאלה שיש להם חברה. אבל לי זה היה מאוד קריטי ומאוד בעייתי ליצור קשר זוגי עם מישהי ונאלצתי לקיים יחסי מין כאילו בצריכת זנות" (מוחמד, צרכן זנות, משתתף באמצעי החלופי, יוני 2022)

מרואיין אחר סיפר שנחשף לזנות דרך חברים וכי הוא צורך זנות כחלק מן הבילויים המשותפים איתם. הוא סיפר כי הוא מבין שהחברים "מדדירים אותו", כלשוננו, לצורך זנות ולכן מנסה להימנע מלהיות בקשר עימם.

הבנת המניעים שמובילים אנשים לצורך זנות ודפוסי הצריכה שלהם יכולה לסייע בתכנון הסברה מותאמת לקהלי היעד השונים, לדייק את ההתערבויות עבור כל אוכלוסייה, ולסייע ליישם מהלכים נוספים להפחתת צריכת הזנות. לדברי נשות המקצוע בתחום, צרכן מזדמן שהגיע לצריכת זנות בבילוי חד-פעמי עם חברים אינו דומה לצרכן קבוע במשך שנים או לגבר שמכור לזנות, על כן יש צורך בהתערבויות המותאמות לסוג הצריכה.

5.4.2 נזקי צריכת זנות עבור הצרכנים ומוכנותם להפסיק לצרוך זנות

בתוך כלל נזקי צריכת הזנות עלו גם נזקי הצריכה עבור צרכני הזנות. נזקים אלו עלו בראיונות עם צרכנים שהשתתפו באמצעי החלופי. כך למשל, סיפרו כי צריכת הזנות כרוכה בהוצאות כספיות משמעותיות. כמו כן היו משתתפים בסדנה שהעידו כי בעקבות הצריכה נפגע גם הביטחון העצמי שלהם. אחד המרואיינים סיפר:

”סוג של פגע לי בערך עצמי, פגע לי באיך שאני רואה את עצמי. כאילו, אפשר להגיד הייתי נגעל מעצמי. זה גורם לי פחות לאהוב את עצמי” (מוחמד, צרכן זנות, השתתף באמצעי החלופי, יוני 2022)

מרואיין אחר הוסיף:

”זה פגע בי בעניין הזה של הביטחון, לדעתי. זאת אומרת, בואי אני אגיד לך את זה ככה. אני בא לאישה, יוצא ממנה מרוקן נפשית... כמובן שבסוף אתה לא מקבל מזה, זה לא נותן לך מענה לכלום, זה רק מוריד לך את הביטחון, זה לא נותן את המענה למה שחסר לך. חסר לך משהו אחד, אתה חושב שתקבל את זה, ואז אתה לא מקבל מענה אמיתי” (יוסף, צרכן זנות צרכן זנות, השתתף באמצעי החלופי, ינואר 2024)

בסקר צריכת זנות בשנת 2024, כשליש מן הצרכנים דיווחו כי חוו נזקים מצריכת הזנות, בעוד בסקר משתתפי האמצעי החלופי כשלושה רבעים דיווחו על כך ורק כרבע דיווחו כי **לא** חוו נזקים מצריכת הזנות. בקרב כלל הצרכנים היהודים הבגירים ובקרב משתתפי האמצעי החלופי נזקי הצריכה השכיחים היו הרגשה רעה, בושה והשפעות כלכליות (ר' פירוט ב**תשימים ז-1 עד ז-4** בנספח ו).

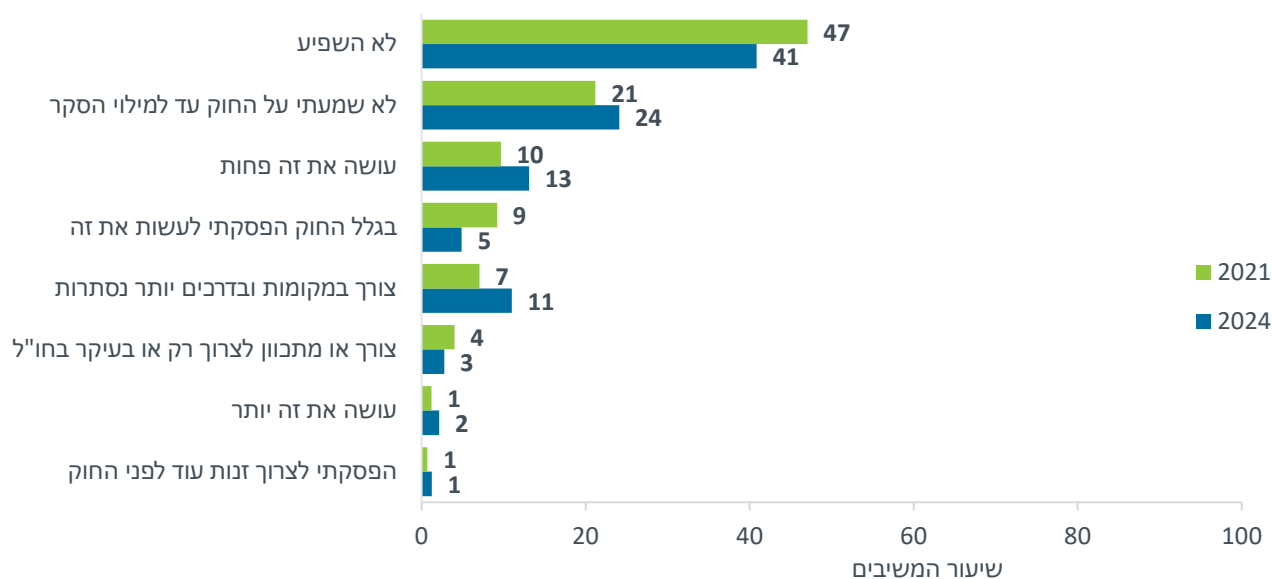
עם כניסת החוק צריכת הזנות הפכה ללא חוקית. למרות זאת, ולמרות הנזקים שגורמת צריכת זנות לצרכנים, בסקרי צריכת זנות שנערכו בשנים 2021 ו-2024 הודו כרבע מצרכני הזנות כי אינם מעוניינים להפסיק לצרוך זנות. כמו כן בשנת 2024 40% מן הצרכנים הפעילים דיווחו כי אינם מעוניינים להפסיק לצרוך זנות.

5.4.3 השפעת החוק על צרכני הזנות

הצרכנים נשאלו על השפעת החוק עליהם בשני הסקרים, בשנת 2021, בסמוך לתחילת האכיפה, ובשנת 2024.

כפי שעולה **מתרשים 14**, בשנת 2021 47% מן המשיבים דיווחו כי החוק לא השפיע עליהם ו-41% דיווחו כך בשנת 2024. כמו כן בשנת 2021 21% כלל לא שמעו על החוק ושיעור זה עלה בשנת 2024 ל-24%. כרבע מן המשיבים ציינו כי שינו את התנהגותם בעקבות החוק. חלקם דיווחו כי הפסיקו לצרוך זנות בעקבות החוק (9% בשנת 2021 ו-5% בשנת 2024) וחלקם השיבו שהם צורכים זנות פחות עקב החוק (10% בשנת 2021 ו-13% בשנת 2024). חלק מן הצרכנים שינו את התנהגותם אך לא כפי שהתכוון המחקר. כך, למשל, היו מי שדיווחו כי הם צורכים זנות באופן דיסקרטי יותר (7% בשנת 2021 ו-11% בשנת 2024) או שהם מתכוונים לצרוך זנות רק בחו"ל (4% בשנת 2021 ו-3% בשנת 2024) (ר' נתונים נוספים על השפעת החוק בחלוקה לפי קבוצות גיל ולפי תדירות צריכה ב**לוחות ו-1 ו-2** בנספח ו).

תרשים 14: השפעת חוק איסור צריכת זנות על צרכני זנות, על פי סקר צריכת זנות מן השנים 2021 (n = 432) ו-2024 (n = 327) (באחוזים)

הערה: נתוני כלל המשיבים מוצגים לאחר מתן משקלות לפי גיל, בכל מדידה בנפרד. ערכי ה-n מתייחסים למספרי המשיבים ללא משקלות.

המורכבות הזו באה לידי ביטוי בדבריו של צרכן זנות שסיפר שלמרות חשש מסוים מן האכיפה המשטרתית, הדבר אינו מונע ממנו לצרוך זנות בפועל:

”אני עדיין מרגיש את הדחף הזה. גם לפני החוק רציתי למנוע מעצמי לעשות את זה – זה לא אמיתי, לא מייד מהנה, אחרי שמסיימים אני מסתכל על זה כבזבז של כסף. הייתי נופל לזה לפעמים. החלק הנפשי מונע ממני להפסיק, החוק גורם לי לחשוש אבל לא ברמה של לשנות החלטה. המשטרה לא יכולה לאכוף כל דבר” (עומר, צרכן זנות, נובמבר 2022)

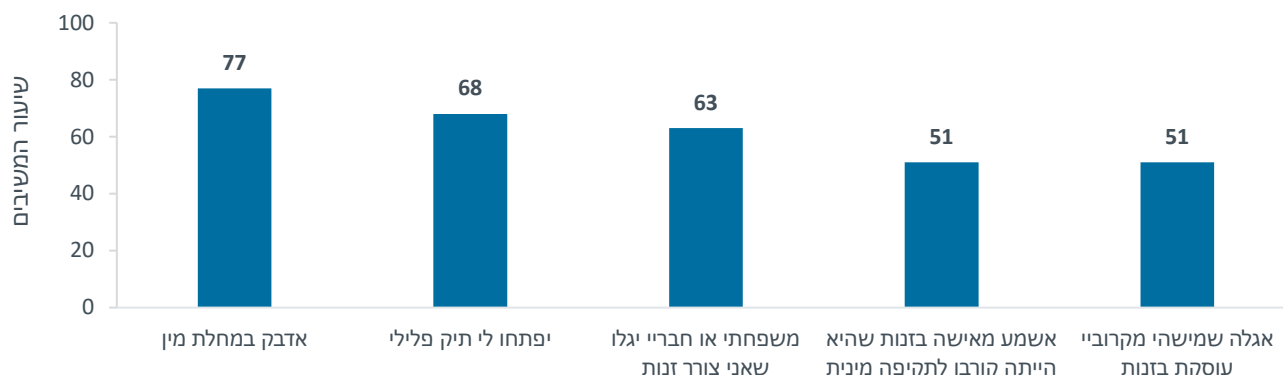
לעומת זאת, צרכן נוסף שהשתתף בסדנת האמצעי החלופי שיתף בנוגע להשפעת הקנס שקיבל:

”כל פעם שאני אחשוב עכשיו ללכת לאיזה בית בושת וזה, אני אזכר במקרה הזה [של קבלת קנס] ואז אני אחליט שלא” (מוחמד, בן 32, משתתף בסדנת האמצעי החלופי, יוני 2022)

בסקר צריכת זנות בשנת 2024, נשאלו הצרכנים **מה יגרום להם להפסיק לצרוך זנות. מתרשים 15** עולה על פי דיווח הצרכנים, כי מצבים הפוגעים בהם ישירות הם אלו שבעיקר יגרמו להם להפסיק לצרוך זנות. כך, 77% מן המשיבים יפסיקו לצרוך זנות אם יידבקו במחלת מין, 68% יפסיקו אם ייפתח להם תיק פלילי בגלל הצריכה ו-63% יפסיקו אם צריכת הזנות שלהם תיחשף בפני

משפחתם או חבריהם. שיעור נמוך יותר של צרכנים סבורים שיפסיקו לצרוך זנות מסיבות שקשורות לאנשים בזנות: אם ידעו מאישה בזנות שהייתה קורבן לתקיפה מינית או אם יגלו כי מישהי מקרוביהם נמצאת בזנות (51% כל אחד).

תרשים 15: מצבים אשר עשויים להשפיע על צרכני זנות להפסיק את הצריכה, על פי סקר צריכת זנות משנת 2024 (n = 329; באחוזים)

הערה: נתוני כלל המשיבים מוצגים לאחר מתן משקלות לפי גיל, בכל מדידה בנפרד. ערכי ה-n מתייחסים למספרי המשיבים ללא משקלות.

5.5 האמצעי החלופי

חוק איסור צריכת זנות והתקנות מכוחו קבעו אפשרות של השתתפות באמצעי החלופי במקום תשלום הקנס המינהלי שמוטל על מי שעבר על החוק. האמצעי החלופי הוא תוכנית שמופעלת על ידי אגף בכיר שירות המבחן למבוגרים. התוכנית כוללת סדנה פסיכו-חינוכית קבוצתית או מענה פרטני בהיקף של 6–10 שעות לצרכן הזנות שנקנס. מטרת האמצעי החלופי, כפי שזו מוגדרת בחוק, היא בין השאר להקנות ידע ולהגביר את המודעות בכל הנוגע לנזקים הנגרמים לאנשים בזנות, במטרה למנוע את הישנות ביצוע העבירה.

בשנים 2021–2022, 2.6% מן הנקנסים בעלי אזרחות ישראלית פנו לאמצעי החלופי.²⁹ בשנים 2021–2023 פנו לאמצעי החלופי 109 נקנסים בלבד, מתוכם 92 נמצאו מתאימים להשתלב בתוכנית ו-79 מהם (86%) סיימו אותה בהצלחה. מספר הפונים הקטן נובע בין השאר משיעורי היענות נמוכים ומן הירידה במספר הקנסות שהוטלו במחצית השנייה של שנת 2022 ובשנת 2023.

המידע על האפשרות להשתתף באמצעי החלופי מופיע על גבי הודעת הקנס וכן מוצג לנקנסים באתר Gov.il, ובאתר '[כל זכות](#)'.

²⁹ בשנת 2023 לא התקבלו נתונים על נקנסים, אלא רק על קנסות, ולכן אי אפשר לחשב נתון זה עבור שנה זו. כמו כן נתונים בעבור נקנסים חסרי מעמד אזרחי התקבלו ברמת קנס ולא ברמת הנקנס בכל שנות המחקר, לכן הם לא נכללו בניתוח.

54% ממשתתפי האמצעי החלופי שהשיבו על השאלון דיווחו כי למדו עליו בדוח שקיבלו על צריכת זנות. 30% דיווחו ששמעו עליו באמצעי התקשורת (אינטרנט, עיתון, וכד') ו-20% דיווחו ששמעו עליו משוטר בעת קבלת הקנס.

” זה היה באתר עצמו של הממשלה בתשלום, הייתה רובריקה של לבחור את הסדנה. בדוח עצמו רואים את זה בקטן למטה למטה, בקושי רואים, רק כשנכנסים לאתר של הממשלה אז רואים את החלופה הזאת”
(רועי, צרכן זנות, משתתף באמצעי החלופי, יוני 2022)

האמצעי החלופי כולל שלושה שלבים:

1. מפגש התאמה עם קצין.ת מבחן – המפגש מתקיים לאחר הגשת הבקשה של הנקנס להשתתף באמצעי החלופי ובמסגרתו נבחנת התאמתו להשתתפות בסדנה על פי הרקע שלו והרגלי צריכת הזנות שלו.
 2. סדנה פסיכו-חינוכית קבוצתית – הסדנה כוללת שלושה מפגשים קבוצתיים שמשכם שעתיים. המפגשים מועברים על ידי מנחה חיצונית ומלווים על ידי קצין.ת מבחן מטעם שירות המבחן. כאשר אין סדנה הנערכת באזור מגוריו של הנקנס בטווח זמן סביר או שהוא סובל מקושי שפתי, נפשי, קוגניטיבי או פיזי, הנקנס יקבל מענה פרטני. המענה הפרטני גם הוא כולל שלושה מפגשים ומועבר על ידי המנחה החיצונית.
 3. מפגש מסכם עם קצין.ת מבחן – המפגש מתקיים לאחר סיום הסדנה ובמסגרתו קצין.ת המבחן מסייע.ת למשתתף לעבד באופן פרטני את התהליך שעבר בסדנה ולבחון עימו אפשרויות טיפול בהמשך במידת הצורך.
- המפגשים עם קציני.ות המבחן נתפסו כחשובים ומשמעותיים על ידי רוב המשתתפים. המשתתפים דיווחו כי הרגישו שהמפגשים מתנהלים בכבוד וברגישות, מה שאפשר להם לשתף את קציני.ות המבחן בנושא האישי והרגיש של צריכת הזנות שלהם.

” פשוט הרגשתי נוח לספר את הדברים לקצינת המבחן, דברים שמאוד אישיים שאני לא מספר אותם לאנשים בדרך כלל והנושא של צריכת זנות זה נושא מאוד רגיש שאני לא חשפתי אותו לאנשים. זו הפעם הראשונה כאילו שהייתי חושף אותו בפגישה הזו אצלה והרגשתי שמהוה השתנה בי, כאילו, את יודעת, אם יש לך סוד שאת שומרת כל החיים ואת חושפת אותו מול מישהו והוא מקשיב לך ומקבל אותך כמו שאת וזה, בלי להעביר עליך ביקורת, אז זה עשה בי שינוי לטובה” (מוחמד, צרכן זנות, השתתף באמצעי החלופי, יוני 2022)

רוב המשתתפים גם דיווחו כי היו מרוצים מן הסדנה במידה רבה או רבה מאוד (90%). כמו כן 99% מן המשיבים הסכימו במידה רבה או רבה מאוד עם ההיגד 'הסדנה התנהלה באווירה מכבדת ואפשרה שיח'. רוב המשיבים גם ציינו שהזמן בסדנה נוצל כראוי (90%). מתשובות המשתתפים עלה כי הם קיבלו מן הסדנה תובנות חשובות. בפרט, רוב המשיבים טענו שהסדנה אפשרה להם לחשוב לעומק על הסיבות שבגללן הם צורכים זנות (81%), שהם הרגישו שהסדנה חידשה להם בנושא הזנות וצריכת הזנות (68%) ושהם הבינו טוב יותר את נזקי הזנות לצרכנים (80%) ולאנשים בזנות (79%).

בין השנים 2021–2023 נערכו 14 מחזורים של הסדנה הפסיכו-חינוכית, והשתתפו בהם בסך הכול 76 גברים שנקנסו. שלושה גברים נוספים קיבלו מענה פרטני.

במפגש הראשון של הסדנה נערכת היכרות ראשונית ולאחריה שיח ראשוני הנוגע לעמדות ותפיסות של המשתתפים בנוגע לזנות ולצריכת זנות. בחלק השני של המפגש המשתתפים נפגשים עם נציגה מטעם משרד המשפטים שמתייחסת לחוק, לרציונל שלו, לסוגיות חברתיות העומדות בבסיסו ועוד. המפגש השני נפתח בהתמקדות בא.נשים בזנות. תחילה מוצג סרטון של אישה בזנות ולאחריו נערך דיון על א.נשים בזנות. בחלקו השני של המפגש מתמקדים בצרכן הזנות, במניעים לצריכת זנות ובנזקים הכרוכים בה. במפגש השלישי נפגשים המשתתפים עם אחות ממרפאת בריאות הציבור שמתייחסת למחלות שיכולות להיגרם בעקבות צריכת הזנות. המפגש מסתיים בסיכום ועיבוד של תוכני הסדנה ושל התהליך שעברו המשתתפים (לפירוט נוסף ר' **לוח ז-1** בנספח ז "מבנה הסדנה במסגרת האמצעי החלופי").

חלק מן המשתתפים ציינו שיש נושאים נוספים שהיה רצוי להעמיק בהם יותר במסגרת הסדנה. כך, למשל, היו מי שהציעו להוסיף עוד תכנים שיחשפו אותם לתופעה מנקודת המבט של א.נשים בזנות, כגון סרטונים נוספים או מפגש עם א.נשים בזנות. חלק מן המשתתפים גם הרגישו צורך בהעמקה נוספת במידע רפואי ומקצועי, שהם מצאו כמידע חשוב שחידש להם מאוד. היו מי שהרגישו שיש להתמקד יותר בהם כצרכני זנות ובפרט במניעים לצריכת זנות ובהתמודדות עימה. גם חלק מנשות המקצוע סברו שיש להתמקד יותר בסיבות המשתתפים לצריכת זנות, במערכות יחסים ובפגיעות. יש לציין כי בסקר שהועבר בקרב משתתפי האמצעי החלופי הסיבה השכיחה ביותר לצריכת זנות הייתה קושי במציאת זוגיות (26%).

כמה נשות מקצוע מחוץ לשירות המבחן מתחו ביקורת על חלק מן התכנים שמועברים בסדנה. בפרט, נטען שהעיסוק בסדנה בסיכונים של צריכת זנות, ובהם באפשרות להידבק במחלות מין, מתייג את הא.נשים בזנות ומגביר את הסטיגמה עליהם. אומנם חלק גדול מן המשתתפים דיווחו שהחשש להידבק במחלות מין הוא גורם מרתיע מבחינתם, אך שימוש בשיקול זה בהסברה למניעת צריכת זנות הוא בעייתי לדעתן בשל התיג השלילי של הא.נשים בזנות.

כדי לבחון שינוי בעמדות המשתתפים בעקבות הסדנה, שאלון אחד הועבר למשתתפים לפני המפגש הראשון בשירות המבחן, ושאלון שני בסיום הסדנה. מן הסקר עולה כי חל שינוי מסוים בעמדות המשתתפים בנוגע לתופעת הזנות, לא.נשים בזנות ולצריכת זנות. לאחר הסדנה חלה עלייה בשיעור המשתתפים שהסכימו עם ההיגד: 'זנות היא תופעה חברתית שפוגעת בכבוד האדם' (מ-64% לפני ל-79% אחרי). כמו כן יותר משתתפים הסכימו שתופעת הזנות פוגעת ביחס של גברים לנשים (49% לפני ו-63% אחרי). לאחר הסדנה אחוז המסכימים עם ההיגד 'הזנות היא מקצוע לכל דבר' ירד משמעותית (26% לפני ו-12% אחרי) – והוא נמוך מאחוז המסכימים עם ההיגד באוכלוסייה הכללית (25%). לאחר הסדנה יותר משתתפים הסכימו עם ההיגד: 'רוב הנשים בזנות מעוניינות לצאת ממעגל הזנות' (52% לפני ו-70% אחרי). כמו כן לאחר הסדנה עלה שיעור המשתתפים שלא הסכימו עם ההיגד: 'רוב הנשים בזנות נהנות ממה שהן עושות' (מ-67% לפני ל-77% אחרי).

”[חשבתי] שיכול להיות שאני הכי פחות פגועתי בה מבין כל אלה שהיו אצלה, אז באיזשהו מקום היא אוהבת שאני זה שבא ולא מישוהו אחר. אז כן, אולי זה עושה לה טוב. בלי הסדנה לא הייתי יודע שזה פוגע בהן (יוסף, צרכן זנות, משתתף בסדנת האמצעי החלופי, ינואר 2024)

עמדה נוספת שנבחנה מתייחסת לגיטימיות של צריכת זנות. שיעור משתתפי הסדנה שלא הסכימו עם ההיגד: 'עבור גבר שצריך להגיע לפורקן מיני זה לגיטימי שילך לאישה בזנות' עלה מ-54% לפני הסדנה ל-70% אחרי הסדנה. גם בראיונות היו מי ששיתפו כי חוו חוויה משמעותית ששינתה את עמדותיהם בנוגע לצריכת הזנות:

” ברור כאילו שאני חושב על זה אחרת. אני יותר כאילו מודע למה שהייתי עושה. זה כאילו גם גרם לי להפסיק. כאילו האופציה הזאתי של לצרוך זנות כמעט ולא קיימת אצלי. זה גרם לי יותר כאילו לחשוב לעומק, לחפש לעשות יותר מאמצים לחפש פתרון במקום כל פעם שאני מרגיש שאני רוצה לצרוך זנות, פשוט ללכת ולעשות את זה” (מוחמד, צרכן זנות, משתתף באמצעי החלופי, יוני 2022)

כמו כן לאחר הסדנה חלה עלייה בקרב המשתתפים שמעוניינים לצרוך פחות זנות (5% לפני ו-12% אחרי) וכן בקרב המשתתפים ששוקלים להפסיק לצרוך זנות (13% לפני ו-17% אחרי). בד בבד, לאחר הסדנה עלה שיעור המשיבים ששיערו שיתקשו להפסיק לצרוך זנות (16% לפני ו-33% אחרי), מה שעשוי להעיד על כך שהמשתתפים מבינים טוב יותר לאחר הסדנה את הקושי הכרוך בהפסקה של צריכת זנות.

משתתף סיפר כי בעקבות הסדנה הוא משתדל להימנע מלצרוך זנות אבל לא תמיד מצליח:

” אחרי הסדנה, קרה לי פעם אחת שהלכתי, גם חבר גרר אותי, לא כל כך רציתי. היינו אחרי בילוי במועדון... גם אז התחרטתי. היינו גם מסטולים קצת. ובהחלטה של רגע כזה זה כן הלכתי בסוף איתנו... אז כן, מהסדנה זה גרם לי מאוד להבין את זה. היו לי הזדמנויות ששוב, זה נראה מוזר שחברים לוקחים וזה, קרה לי, עכשיו אני כבר לא הולך עם החברים האלה כמעט, אבל אז עוד הלכתי איתם, חברים כאלה שמדרדרים. הם היו עולים מכל מיני דירות דיסקרטיות וכאלה ואני אמרתי להם לא, זה... הייתי גם מסביר להם שלמה שאני אשלם למישהי וזהו. ואני הייתי נשאר באוטו. וזה הרבה פעמים קרה. אבל פעם אחת כן עליתי, לצערי. ומאז בכלל בכלל לא, כאילו כלום” (יוסף, צרכן זנות, משתתף באמצעי החלופי, ינואר 2024)

עולה השאלה עד כמה הסדנה יכולה להוביל לשינוי. כפי שעלה בראיונות עם משתתפי הסדנה ועם קציני.ות המבחן ומנחת הסדנה, הסדנה יכולה להוביל לשינוי, אבל שינוי זה תלוי גם במשתתפים עצמם – בגישה של המשתתף, ברמת המוכנות שלו וברצון שלו להשתנות.

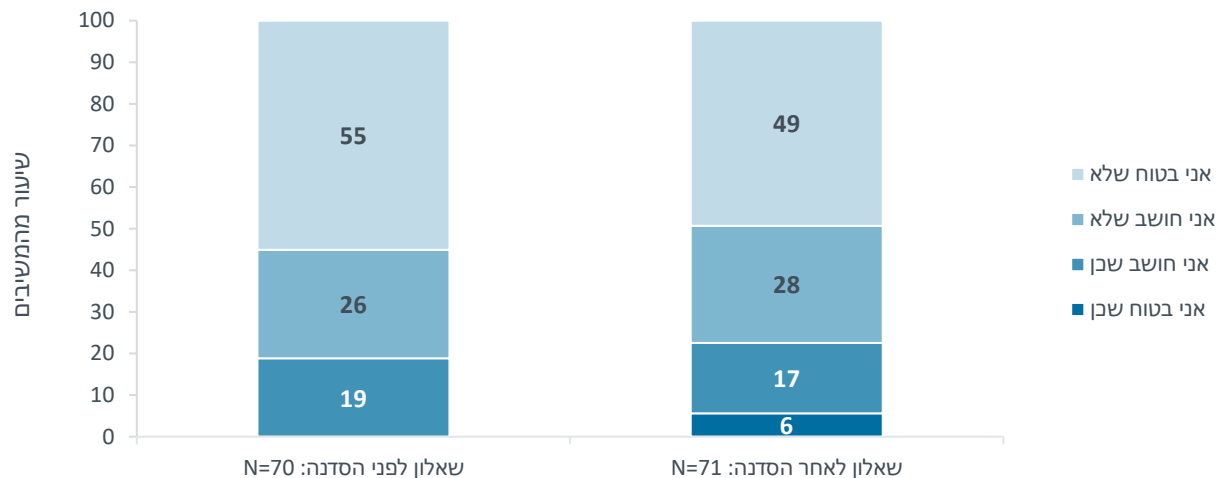
בסקר עמדות הציבור נשאלו המשיבים אם לדעתם יש לחייב את כלל צרכני הזנות לעבור את הסדנה במסגרת האמצעי החלופי. 62% מכלל המשיבים בשנת 2021 ו-65% מכלל המשיבים בשנת 2024 חשבו שיש לחייב את כל צרכני הזנות לעבור את הסדנה. בסקר צריכת זנות נשאלו צרכני זנות אם במקרה שייקנסו על צריכת זנות יעדיפו לשלם את הקנס או יפנו לאמצעי החלופי. בין השנים חלה עלייה בשיעור הצרכנים שצינו כי היו מעדיפים להשתתף באמצעי החלופי (32% בשנת 2021 ו-40% בשנת 2024). נתון זה גבוה משמעותית משיעור הפונים בפועל (כ-2%) אולם הוא טומן בחובו פוטנציאל להגדיל את שיעור ההשתתפות.

5.6 התמכרות לצריכת זנות ולמין

אוכלוסיית הגברים המכורים למין שונה במאפייניה משאר צרכני הזנות. עבורם השתתפות באמצעי החלופי אינה מספקת ונדרש מענה טיפולי וליווי ממושך ומעמיק כדי לסייע להם. יש לזכור כי לא תמיד המכור לצריכת זנות ולמין יהיה מודע להתמכרותו, שיכולה להיתפס על ידו כצורך טבעי ולא חריג. לפיכך, ייתכן שהשתתפות בסדנה כדוגמת האמצעי החלופי יכולה להביא להכרה בהתמכרות כשלב מקדים לטיפול.

תרשים 16 מציג את תפיסת המשיבים את עצמם כמכורים למין לפני סדנת האמצעי החלופי ולאחריה. 6% מן המשתתפים השיבו אחרי הסדנה שהם בטוחים שהם מכורים למין, בעוד לפני הסדנה לא היו משתתפים שדיווחו כך.

תרשים 16: תפיסת המשיבים את עצמם כמכורים למין, שאלונים לפני סדנת האמצעי החלופי ואחריה (באחוזים)

ייתכן כי לסדנה הייתה השפעה על תפיסת המשיבים את עצמם. כך תיאר את ההתמכרות וההגעה לטיפול צרכן זנות:

”אני לא זוכר לפחות שבוע שהייתי בלי מין בתשלום. בלי זונה. אם היה (כסף) למכון הייתי הולך ואם לא היה כסף הייתי תופס נרקומנית ברחוב ואם ממש לא היה לי הייתי הולך לתאי צפייה בחמש שקל. בצבא הבנתי שיש בעיה כי לא הצלחתי ליצור קשר עם נשים כי ראיתי בהן רק מין. יצאתי מהצבא על סעיף נפשי... הייתי הולך לאזור הבורסה לתפוס זנות. עם השנים זה התפתח, כל היום שלי סבב סביב מין... ידעתי שהבחורות מסכנות, ידעתי שעשר אנשים היו שם לפני וכלום לא עניין אותי... הגעתי למצב שאין לי מה לאכול. הייתי מגיע למצב קיצוני. לא ראיתי את החיים שלי בלי. הייתי עושה המון דילים עם אלוהים שאם אזכה בלוטו לא אלך לזנות... וכלום לא עזר... הגעתי בשלב שכבר לא יכולתי לסבול את עצמי. נמאס. התחלתי לעשות עבודה עם עצמי. 'רק להיום'. בתקופות הראשונות חוויתי קריזים ברמה של כאבים. הערך העצמי שלי היה כל כך נמוך שהייתי מוכן לקנות ערך עצמי בכסף” (צרכן זנות, מטופל בתוכנית לגמילה מהתמכרות למין, יולי 2023)

5.6.1 מענים להתמכרות לצריכת זנות ולמין

אגף בריאות הנפש במחלקה להתמכרויות במשרד הבריאות מפעיל שני שירותים אמבולטוריים ייחודיים עבור צרכני זנות הסובלים מהתמכרות לצריכת זנות ולמין. מרפאת 'מצפן' הפועלת משנת 2020 במרכז 'מפגשים' בהפעלת "רטורנו" בבית שמש; ומרפאת 'מהלך' בתל אביב הפועלת תחת האגודה לבריאות הציבור מיוני 2023. הטיפול ממומן במלואו על ידי משרד הבריאות, ומשכו כחצי שנה. מטרת השירותים היא להביא להפסקה של ההתנהגות הממכרת ולהעמיק את ההבנה בנוגע לפגיעה שההתמכרות יוצרת באחרים. הטיפול במרפאות כולל מפגשים פרטניים, קבוצתיים, זוגיים ומשפחתיים וליווי של ספונסר במסגרת תוכנית 12 צעדים. במרפאת 'מהלך' הטיפול כולל גם אבחון על ידי פסיכיאטר. התפיסה היא שבמקרה של מכורים הנמצאים בזוגיות, ההתמכרות למין פוגעת באינטימיות הזוגית, וכדי לסייע למכור יש לרתום את בת זוגו ולסייע גם לה.

המטופלים מגיעים לתוכנית דרך SA (Sexaholics Anonymous), 'חבר מביא חבר', דרך אנשי נשות טיפול ובפנייה עצמאית דרך פרסומים יומיים ברשת. לדברי נשות המקצוע בשירותים אלו, המוטיבציה לטיפול היא לרוב חיצונית, בעקבות לחץ של בת הזוג. לדבריהן, חוק איסור צריכת זנות אינו נתפס על ידי המכורים כמניע להגעה לטיפול וחלקם אינם מכירים אותו כלל טרם הגעתם לטיפול.

בשנת 2020 טופלו במרפאת 'מצפן' 30 מטופלים, מתוכם 10 נשרו. בשנת 2021 היו 15 מטופלים. בשנת 2022 הפסיק השירות לפעול עקב קשיים במכרז, וחזר לפעול בשנת 2023 עם 32 מטופלים. גילם הממוצע היה 36, ומרביתם מגדירים את עצמם יהודים חרדים או דתיים. כלל המטופלים ב'מצפן' מכורים לצריכת מין בתשלום, אך לדברי אנשי הצוות, הם מתקשים להגדיר את עצמם כך:

” (הם) יעדיפו את ההגדרה הכללית שכוללת למשל פורנו ואוננות – דברים רכים יותר. רובם יספרו לעצמם סיפור שהם לקוח אחר, שיש קשר, מישהו אמר לי שמישהי אמרה לו אם אתה לא היית נשוי ואני לא הייתי זונה היינו נשואים... המנגנונים שיודעים לחיות עם הקונפליקט הזה מאוד מפותחים – יודעים לשאת את הפיצול של אברך כויילל ביום והולך לזנות בלילה. הרגישו רע עם עצמם המון פעמים” (עו"ס טיפול בהתמכרות לצריכת זנות, יולי 2023)

במרפאת 'מהלך' טופלו עד כה 35 מטופלים, כמחצית מן המטופלים יהודים חרדים-דתיים, וגם מבין החילונים מרביתם דתיים לשעבר, וגילם הממוצע 35. מרביתם מכורים למין וכשליש מכורים לצריכת שירותי זנות. כפי שתיארה זאת אחת המטפלות במרפאות אלו:

” החלוקה היא לא חלוקה טיפולית (בין התמכרות למין להתמכרות לזנות) אלא חלוקה בעקבות החוק. יש מימון למכורים לזנות” (יולי 2023)

את תהליך הטיפול תיארה אחת המטפלות בתוכנית:

” לוקחים את כל מופעי המין הלא בריאים ומתחילים לצבור ניקיון, להפסיק את חלקם. מתחילים מהקשה ביותר, למשל מין חי בתשלום, ומפסיקים את זה, ואז מוסיפים את המסאז' האירוטי. ואז מוסיפים גם את הווידאו צ'ט בתשלום, אתרי היכרויות, פורנו ואוננות” (עו"ס במרפאת טיפול בהתמכרות למין, אפריל 2023)

בסיום הטיפול, רוב המטופלים מופנים ל-SA או לטיפול פרטי אחר. לתפיסתן של המטפלות בתוכניות אלו, חצי שנה אינה זמן מספק לטיפול בהתמכרות, ויש להאריך את משך הטיפול. סוגיה נוספת שעלתה בראיונות היא צורך בפתיחת המרכזים בשעות הערב כדי להנגיש אותם לקהל רחב יותר.

באגף בכיר שירות המבחן למבוגרים, המפעיל את האמצעי החלופי, קציניות המבחן עוסקים. ובאבחון ראשוני להתמכרות למין בפגישת ההתאמה. עם זאת, ההפניה לטיפול בהתמכרות למין היא בגדר המלצה שניתנת במפגש המסכם. כפי שציינה זאת קצינת מבחן:

”אני לא רואה בינתיים איזושהי מוטיבציה לעבוד על המקום הזה. קשה להגיע לתכנים האלה במסגרת השלושה מפגשים ולהבין את עומק ההתמכרות, את ההיקף שלה, את המשמעויות שלה, את המחירים שהאיש משלם... עוד לא יצא לנו להפנות. שוב, אבל גם אף אחד לא רצה” (קצינת מבחן, פברואר 2023)

אחת מנשות המקצוע ציינה כי המכורים למין בקרב צרכני הזנות נמצאים בסבל קשה ככלל המכורים וזקוקים לעזרה. לדבריה, מכורים למין זקוקים לתוכנית ייעודית להתמכרות או לקבוצות SA. יש חשיבות למודעות לבעיית ההתמכרות לצריכת זנות במסגרת האמצעי החלופי כדי לזהות מקרים של התמכרות ולהפנות לגורמי הטיפול המתאימים שהוזכרו לעיל. כמו כן יש להשקיע מאמצים באיתור אוכלוסיית המכורים למין כדי לתת להם את המענה המתאים להם.

5.7 סיכום: צרכני הזנות

על פי סקרי צריכת הזנות שנערכו בשנים 2021 ו-2024, שיעור הגברים היהודים שדיווחו על צריכת זנות היה גבוה בשנת 2024 משיעור הגברים היהודים שדיווחו על כך בשנת 2021. ממצא זה תקף הן עבור שיעור הצריכה בחמש השנים שקדמו לסקר: 12.2% בשנת 2024 לעומת 9.2% בשנת 2021, הן עבור שיעור הצריכה בשנה שקדמה לסקר: 9.0% בשנה שקדמה למלחמת 'חרבות ברזל' לעומת 7.1% בשנה שקדמה למגפת הקורונה.

לבחינה נוספת של מגמות בביקוש לזנות, וברציפות ועל כני טווח זמן ארוך יותר, נותחו נתוני חיפוש מאתר Google Trends. נמצא שבתקופה שלאחר אישור החוק בכנסת בסוף 2018, חלה ירידה בהיקף החיפוש היחסי אחר מונחים הקשורים לביקוש לזנות. נמצא גם שתנודות שחלו בהמשך בהיקפי החיפוש קשורות סטטיסטית לשינויים בכמות הקנסות שניתנו על הפרת החוק. החל מאמצע שנת 2022 יש מגמת עלייה בהיקפי החיפוש אחר מונחים הקשורים לביקוש לזנות, אשר חופפת לירידה הדרגתית באכיפת החוק.

כפי שעולה מסקרי צריכת הזנות, הצרכנים משתייכים לשכבות מגוונות בחברה, מתאפיינים ברמות מגוונות של השכלה ואינם מגיעים ממיקום גאוגרפי מסוים. כ-40% מן הצרכנים צרכו זנות יותר מפעם אחת בשנה שקדמה לסקר. הזירה השכיחה לצריכת זנות היא דירות דיסקרטיות. המניע השכיח לצריכת זנות הוא שזו "הדרך הקלה לעשות סקס". למרות ההשפעות של צריכת הזנות על הצרכנים, כרבע מהם העידו שאינם מעוניינים להפסיק לצרוך זנות. באשר להשפעת החוק עליהם, כרבע מצרכני הזנות דיווחו שכלל לא שמעו על החוק, ויותר מ-40% נוספים דיווחו ששמעו על החוק אך לא הושפעו ממנו. עם זאת, כ-20% מן הצרכנים העידו שבעקבות החוק הם הפסיקו לצרוך זנות או הפחיתו בצריכה.

בשנים 2021–2023 רק 109 נקנסים פנו לסדנת האמצעי החלופי – כ-2% מן הנקנסים – ו-79 מהם (86%) סיימו אותה בהצלחה. הסדנה כוללת שלושה מפגשים קבוצתיים ועוד שני מפגשים עם קצין. נת מבחן. על פי הסקר שנערך בקרב משתתפי הסדנה, חל במהלכה שינוי מסוים בעמדותיהם בנוגע לתופעת הזנות, לאנשים בזנות ולצריכת זנות. חלק ממשותתפי הסדנה הכירו בהתמכרותם למין בעקבותיה. אוכלוסיית הגברים המכורים למין שונה במאפייניה משאר צרכני הזנות, ונדרש עבודה מענה טיפולי וליווי ממושך, אשר ניתן כיום בשני מרכזים שפועלים במימון משרד הבריאות. יש להשקיע מאמצים באיתור אוכלוסיית המכורים למין כדי לתת להם את המענה המתאים להם.

6. הציבור בישראל: מערך החינוך וההסברה לציבור ועמדות הציבור

חוק איסור צריכת זנות מייחס חשיבות רבה לפעולות הסברה שמטרתן לשנות את יחס החברה לאנשים בזנות, לצריכת זנות ולתופעת הזנות. בלשון החוק, בסעיף המטרה נקבע כי מטרתו היא "להביא לצמצום הזנות באמצעות קביעת איסור צריכת זנות, כחלק ממהלך משולב הכולל חינוך והסברה לציבור והרחבת דרכי טיפול ושיקום לאוכלוסיות בזנות מתוך הכרה במאפייניה הפוגעניים של הזנות ובנזקים הכרוכים בה". החלטת הממשלה, שהתקבלה בד בבד עם פרסום החוק, הקצתה תקציבים גם למטרה זו, באמצעות הצוות הבין-משרדי. בפרק זה נבחנות הפעולות אשר נעשו על ידי גורמים ממשלתיים וחופשיים ממשלתיים, באמצעות מערך החינוך וההסברה כמתבקש בחוק ובמטרה להביא לשינוי בתפיסה החברתית – מתפיסה הרואה באנשים בזנות מעורבות בעבירה לתפיסה הרואה בהן הגורם הנפגע בעבירת צריכת זנות. בפרק נבחן גם השינוי בעמדות הציבור כלפי תופעת הזנות.

” אני מאמינה בחינוך והסברה. כי זנאים [צרכנים] הם כולנו, גם אנשים שאני מכירה ואת מכירה ואנחנו לא יודעות. חלקם הגדול אנשים נורמטיביים ואני מאמינה שכאשר מסבירים להם את המצב אז זה יגרום להם את שינוי ההרגלים שלהם והעמדות שלנו ואני חייכתי כל הזמן שהחוק יקרה וזה לא קרה” (פעילה חברתית, פברואר 2022)

מקורות המידע לפרק זה: ראיונות עם בעלות תפקידים ונשות מקצוע; מיפוי שירותים ומענים; סקר אוכלוסייה – עמדות הציבור בשתי מדידות; נתונים מנהליים ממשרד המשפטים, ממשרד הרווחה וממשרד הבריאות.

6.1 הסברה בנוגע לחוק ולתופעת הזנות

במסגרת החלטת הממשלה פועלים ארבעה משרדי ממשלה בתחום ההסברה והחינוך בנוגע לזנות בכלל ולחוק איסור צריכת זנות בפרט.

6.1.1 משרד המשפטים

בשנים 2020–2021 נערכו שלושה קמפיינים דיגיטליים ברשתות החברתיות ובגוגל שמטרתם העלאת המודעות לחוק. הקמפיינים יועדו לגברים בני 18+, יהודים וערבים. מנתוני המשרד עולה כי היו יותר מ-113,000 כניסות לאתר המשרד ו-23 מיליון חשיפות וכי אחוזי ההקלקה על המודעה היו גבוהים יחסית לתקציב שהושקע בקמפיינים. נוסף על הקמפיינים, דוברות המשרד קידמה כתבות רבות בנושא החוק, שהגבירו את החשיפה. קמפיין נוסף של משרד המשפטים בשיתוף משרד הרווחה במסגרת החלטת הממשלה מתעכב בשל מלחמת 'חרבות ברזל'.

6.1.2 משרד הבריאות

משרד הבריאות עורך סדנאות הסברה מניעתית במסגרות לבני ובנות נוער בסיכון ובמסגרות לצעירים וצעירות בסיכון וכן לאנשי ולנשות מקצוע. הסדנאות עוסקות בעיבוד עמדות במגוון נושאים הקשורים למיניות מיטיבה ומיניות שיש בה סיכון וניצול, ברצף הזנות, כמו גם בהיבטים בריאותיים של קיום יחסי מין. הסדנאות לבני ובנות הנוער מתקיימות בקבוצות קטנות ובהפרדה מגדרית מתוך כוונה לקיים בהן שיח פתוח ולא שיפוטי. בסדנאות המופנות לאנשי ונשות המקצוע המיקוד הוא בעמדות ובתפיסות, תוך עיסוק במצבים מחיי היום יום של בני ובנות הנוער. מדיווחי משרד הבריאות עלה כי בזכות תקציבי החלטת הממשלה הייתה עלייה ניכרת במספר מנחי הסדנאות ובכמות הסדנאות לעומת התקופה שקדמה לה. בשנת 2021 לא הייתה פעילות הסברה בשל יציאה למרכז. הסדנאות חזרו לפעילות בשנת 2022–2023. מפעיל הסדנאות מטעם משרד הבריאות הוא 'הוועד למלחמה באידס'. בשנת 2022–2023 נערכו 157 סדנאות ובהן השתתפו 2,886 בני ובנות נוער וצעירים וצעירות במצבי סיכון ו-2,432 אנשי ונשות מקצוע מדיסיפלינות שונות.

6.1.3 משרד הרווחה

המשרד מפעיל את מיזם "[נקודת מפנה](#)" באמצעות עמותת "תודעה". המיזם פועל ליצירת שיח שעוסק בחינוך למיניות מבחירה, התמודדות עם מצבי ניצול וכגיעות מיניות, מניעת כניסה לזנות, מניעת צריכת זנות ואחריות חברתית. המיזם פועל בקרב אנשי ונשות מקצוע, ובני ובנות נוער בסיכון המקבלים שירות במסגרת מינהל של"מ במשרד הרווחה, תוך דגש בהתאמה תרבותית ושפתית ושיח פתוח 'בגובה העיניים'. הפעילות אל מול אנשי ונשות מקצוע שמה דגש בלמידה מעמיקה של המושג 'זנות', בלמידה כיצד לנהל שיח בנושאים רגישים ובאיתור. בשנים 2021–2023 השתתפו במיזם 1,262 בני ובנות נוער ב-306 סדנאות. כמו כן 4,080 אנשי ונשות מקצוע השתתפו בקורסים, בימי עיון ובהכשרות צוות.

6.1.4 משרד החינוך

למשרד החינוך תפקיד מיוחד בתחום ההסברה ומניעת התחלת צריכת זנות בקרב צעירים, בשל העובדה שהוא מגיע לכלל בני הנוער בישראל דרך מסגרות החינוך.

היחידה למיניות ולמניעת פגיעה מינית בילדים ובני נוער באגף שפ"י עוסקת בחינוך התלמידים למיניות בריאה ובפיתוח יכולות צוותי החינוך [לאתר תלמידים ותלמידות במצוקה](#) על רקע פגיעה מינית. על פי מדיניות המשרד, בתי הספר מחויבים להעביר חלק מן התוכניות אך רובן נתונות לבחירה על ידי בית הספר ובהתאם לצרכיו. כמו כן בתי הספר יכולים לבחור להזמין אליהם סדנאות חינוך למיניות מיטיבה שניתנות על ידי ספקי שירותים שונים. מאחר שאין מעקב אחר תוכניות אלו, אי אפשר להעריך את מספר אנשי הצוות והתלמידים שהשתתפו בתוכניות או למדוד את השפעתן.

באגף שפ"י פותחו תוכניות לתלמידים ולנשות צוות. לדוגמה, תוכנית '[הכ"חות שבדרך](#)' המותאמת לילדים בגן ועד כיתה י"ב, תוכנית 'לצמוח ולגדול' לכלל תלמידי כיתות ו' בארץ, שבמסגרתה נערכו כ-3,500 סדנאות, ותוכנית 'חברות וזוגיות מיטיבה' לתלמידי כיתות י"א, שהשתתפו בה כ-63,000 תלמידים בשנה"ל תשפ"ג (2022/23). יש לציין שהתוכניות של משרד החינוך הן אוניברסליות ואינן עוסקות ישירות בחינוך בנושא תופעת הזנות או בצריכת זנות וזאת מתוך תפיסה פדגוגית ששמה דגש בחינוך למיניות בריאה ותקשורת זוגית מיטיבה.

ערוץ פעולה נוסף הן תוכניות הכשרה לצוותי חינוך ויועצות חינוכיות לפיתוח יכולותיהם [באיתור זיהוי ילדים ובני נוער בסיכון ומצוקה](#). התוכניות גם מכשירות את המורים והמורות לשוחח עם התלמידים על הנושא, מדגישות את חשיבות פיתוחן של מיומנויות פנייה לעזרה בקרב תלמידים וכן את חשיבות האיתור וההכניה לסיוע מתאים. כמו כן נוספו [חומרי הדרכה](#) חדשים בנושא.

”מה בדרך כלל תפקיד בית הספר? להיות בקשר, לא לוותר על הילדה. בדרך כלל ילדות כאלו יש להן קושי בהגעה, לדאוג שהיא תבוא לבית הספר, לעודד אותה, למצוא כל דרך לגרום להן להגיע לבית הספר. ולהיות בקשר עם הרווחה והגורמים הטיפולים, לראות שהיא לא נשמטת לנו מהידיים” (יועצת בית ספרית, יוני 2023)

6.1.5 לובי והסברה של ארגוני מגזר שלישי הפעילים בתחום הזנות

ארגונים חוץ ממשלתיים, חלקם תומכים בחוק ואחרים מתנגדים לו, עוסקים בהסברה לציבור דרך הפייסבוק ובשינוי התפיסה הציבורית בנוגע לתופעת הזנות באמצעות אתרי אינטרנט פעילים, הרצאות, אירועים, פרסום ניירות עמדה וקשר רצוף עם העיתונות. כמו כן הם עוסקים בפעילות לובי מול משרדי ממשלה. הארגונים המרכזיים הפועלים הם [‘המטה למאבק בסחר בנשים וזנות’](#), [‘לא עומדות מנגד’](#), [‘המרחב החברתי’](#), [‘טרנסיות ישראל’](#), [‘ארגמן’](#) ו[‘האגודה לחינוך מיני בישראל’](#) שמאגדת את הארגונים והאנשים העוסקים בחינוך מיני בישראל.

”צריך לטפל בשורש. צריך להסביר מיניות נכונה. צריך שלא. נשים יהיו אופציות” (מנהלת מסגרת, יולי 2023)

6.1.6 הכרת החוק

הכרת החוק בקרב הציבור הרחב היא מהותית להצלחת המאמצים המשולבים ליישומו והיא נגזרת ממאמצי ההסברה לציבור. בסקרים שנערכו במסגרת המחקר בשנים 2021 ו-2024 נמצא כי 61% מן הציבור הכירו את החוק, נתון שלא השתנה בין המדידות. בדיקה של קבוצות שונות באוכלוסייה העלתה ששיעורי המכירים את החוק בקרב צעירים בני 18–24 (50% בשנת 2021 ו-46% בשנת 2024) נמוכים משיעורים אלו בקרב קבוצת הגיל 25–49 (63% בכל אחת מן המדידות) ובקרב מבוגרים בקבוצת הגיל 50+ (58% בשנת 2021 ו-63% בשנת 2024). מבחני χ^2 מעידים שההבדלים בין קבוצות הגיל מובהקים ($p < .01$, $r_c = .07$).

הן בשנת 2021 הן בשנת 2024, שיעורי המכירים את החוק היו גבוהים יותר בקרב גברים יהודים (71% ו-79% בהתאמה) לעומת גברים ערבים (53% ו-43% בהתאמה) (2021: $r_c = 9.7$, $p < .01$; 2024: $r_c = 43.7$, $p < .01$); ובקרב נשים יהודיות (59% ו-55% בהתאמה) לעומת נשים ערביות (39% ו-37% בהתאמה) (2021: $r_c = 13.7$, $p < .01$; 2024: $r_c = 11.2$, $p < .01$). בקרב הגברים היהודים, העלייה בשיעור המכירים את החוק בין השנים 2021 ל-2024 היא מובהקת ($p < .05$, $r_c = 6.4$). נתונים אלו מעידים על צורך בהסברה הממוקדת בצעירים ובאוכלוסייה הערבית.

”לא ידעתי שיש חוק כזה, מי ידע בכלל שזה אסור. רק אחרי שהשוטרת אמרה שזה משהו חדש מ-2020, אה טוב לדעת, מי ידע מזה בכלל...” (רון, צרכן זנות בן 32, השתתף בסדנת האמצעי החלופי, יוני 2022)

” לא מדברים על זה. אני חושבת שכדאי לעשות שיח בנושא הזה בחינוך וברוחה. כי אני לא יודעת אם יש מודעות ברשויות מקומיות [ערביות] למשל. לא חושבת שיש מודעות לחוק. לדעתי, חובה לעשות את המודעות הזאת. להתחיל גם מהעיריות, שיבינו מה זה ושיבינו שזה קיים. העיוורון זו הדרך הקלה להתמודד” (אשת מקצוע מהחברה הערבית, יולי 2023)

הסברה רחבה היא מהותית ליישום החוק ולהשגת מטרותיו. הן מסקרי עמדות הציבור הן מן הראיונות עם צרכני זנות, עם שוטרים, עם אנשים בזנות ועם נשות מקצוע אפשר ללמוד כי לא הופנו מאמצי הסברה מספקים אשר העבירו את המסר הברור של החוק כי צריכת זנות היא עבירה פלילית שבצידה עונש מינהלי שהוא קנס, ובמקרים מסוימים עשויה להביא להגשת כתב אישום; וכי אנשים בזנות הן נפגעות העבירה.

6.2 עמדות הציבור

פעולות ההסברה והחינוך מכוונות לארבעה מישורים:

1. הכרת החוק ותמיכה בו.

” אני לא חושבת שיש בחורה שעובדת בזה ולא מכירה את החוק, אבל יש צרכנים שלא מכירים. אני אומרת למישהו שהוא יכול לקבל קנס, הוא לא יודע על מה אני מדברת. לא פרסמו את זה מספיק” (אלינור, בזנות פעילה, ינואר 2022)

2. הבנת הנזקים הנגרמים מזנות לאנשים בזנות, לצרכנים ולחברה בכלל.

” זה לא רק להוציא את הנשים ולהציל את הדור הבא אלא מטרה חברתית כללית. חברה שבה זה לגיטימי לקנות אישה יש לזה השלכות נרחבות לא רק על אותה אישה” (אשת מקצוע, מרץ 2021)

3. היחס לאנשים בזנות. צמצום הסטיגמה השלילית כלפי אנשים בזנות מתוך הבנה של מציאות החיים המורכבת שהביאה אותן לזנות ומתוך הבנה שהן אלו שנפגעות ממנה.

” הרבה פעמים אנחנו בוחרות לעשות דברים בחיים שלנו לא בגלל שיש לנו באמת בחירה אלא בגלל שאין בחירה” (אורלי, בעברה בזנות, אפריל 2022)

4. היחס כלפי צריכת זנות. שינוי יחס הציבור כלפי צריכת זנות ושינוי תפיסות שרואות בצריכת זנות אפשרות לגיטימית לגברים שמחפשים פורקן מיני.

כדי לבחון שינויים בעמדות הציבור בנוגע לתופעת הזנות, נערכו במחקר הנוכחי סקרי עמדות בקרב הציבור בשנים 2021 ו-2024. חלק מן השאלות בסקרים היו זהות לאלו שהופיעו [בסקר הלאומי](#) משנת 2016 (סנטו וכרמלי, 2016). בחינה של נתונים אלו ונתוני הסקר שערכו [שילה ואח' \(2020\)](#) מסייעת לבחון את השינוי שחל במשך השנים בעמדות הציבור.

6.2.1 תמיכה בחוק

נמצא כי 71% מן המשיבים בשנת 2021 ו-72% מן המשיבים בשנת 2024 תמכו בחוק "במידה רבה" או "במידה רבה מאוד". שיעורי תמיכה אלו מבטאים עלייה ניכרת משיעורי התמיכה שנמצאו בסקרים קודמים אשר בחנו את עמדת הציבור בנוגע למודל "הפללת הלקוח" העומד בבסיס החוק – 26% בשנת 2008 (אצל שילה ואח', 2020) ו-39% בשנת 2016 (סנטו וכרמלי, 2016). נראה כי התמיכה במודל המוצע בחוק עלתה עם החקיקה ונשארה יציבה מאז.

להלן הנתונים על שיעור התומכים בחוק "במידה רבה" או "במידה רבה מאוד", בחלוקה לפי קבוצות באוכלוסייה. כפי שאפשר לראות בלוח 10, רוב המשיבים תמכו בחוק, בשתי המדידות ובכל אחת מן הקבוצות באוכלוסייה שנבדקו. עם זאת, יש פערים במידת התמיכה בחוק בין הקבוצות השונות ובין המדידות. כדי לבחון את המובהקות הסטטיסטית של הפערים האלה נבנה מודל גרסיה לוגיסטית מרובה לניבוי הסיכוי לתמיכה בחוק כפונקציה של שנת מדידה ומאפיינים אישיים וסוציו-דמוגרפיים אחדים – גיל, מגדר, לאום, דתיות ומצב משפחתי. תוצאות המודל מוצגות בלוח 11 בנספח ח.

מן המודל עולה כי ללא תלות בשנת המדידה, הסיכוי לתמוך בחוק היה גבוה יותר באופן מובהק סטטיסטית בקרב נשים מבקרב גברים, גבוה יותר בקרב ערבים מבקרב יהודים וגבוה יותר בקרב דתיים מבקרב לא דתיים. כמו כן נמצא כי עם העלייה בגיל הסיכוי לתמיכה בחוק יורד. לא נמצא קשר בין מצב משפחתי ובין תמיכה בחוק.

לוח 10: תמיכה בחוק^א לפי קבוצות באוכלוסייה, סקרי עמדות הציבור בשנת 2021 (n = 803) ובשנת 2024 (n = 804) (באחוזים)

קבוצה באוכלוסייה	2021	2024
סך הכול	71	72
מגדר		
גברים	66	63
נשים	76	81
לאום		
יהודים	68	71
ערבים	83	77
קבוצת גיל		
18–24	81	66
25–49	69	75
+50	69	66
דתיות		
לא דתי ^א	70	70
דתי ^א	75	83

^א"במידה רבה" או "במידה רבה מאוד".

^אלא דתי – המשיבים אשר זיהו עצמם כ"לא דתי/ה" או "לא כל כך דתי/ה".

^אדתי – המשיבים אשר זיהו עצמם כ"דתי/ה" או "דתי/ה מאוד".

6.2.2 ציפיות מן החוק

סעיף זה מציג את עמדות הציבור בנוגע ליכולת של החוק להשפיע בפועל על היבטים של תופעת הזנות. שילה ואח' (2020) בחנו זאת על ידי 21 היגדים אשר נבחנו גם בסקרי עמדות הציבור במחקר הנוכחי (בשנים 2021 ו-2024). **לוח 11** מציג עמדות נבחרות בנוגע להשפעות החוק השונות.

לצד נתוני התמיכה העקרונית הגבוהה בחוק שהוצגו **בלוח 10**, **בלוח 11** אפשר לראות כי רוב הציבור אינו מצפה שהחוק יביא לשינוי ממשי בצריכת הזנות ובמודעות הציבור.

לוח 11: הסכמה^א עם ההיבטים השונים של השפעת החוק, סקרי עמדות הציבור בשנת 2021 (n = 803) ובשנת 2024 (n = 804) (באחוזים)

היגד	2021	2024
החוק יפחית את מספר צרכני הזנות	18	20
החוק יגביר את ההבנה שלא משלמים על מין	24	29
החוק יגביר פנייה של צרכני הזנות לטיפול	16	16
החוק יעלה את מודעות הציבור לנזקי הזנות	28	29

^א "במידה רבה" או "במידה רבה מאוד".

התפיסה כי 'זנות תמיד הייתה ותמיד תהיה' עלתה בראיונות רבים עם אנשים בזנות, צרכני זנות, שוטרים ואף עם חלק מנשות המקצוע. שכיחות התפיסה הזאת מצביעה על הצורך בהעמקת המסרים שבבסיס החוק כדי להביא לשינוי. כך למשל אמר צרכן זנות שהשתתף בתוכנית לגמילה מהתמכרות למין:

הזנות הייתה ותישאר. זה לא משהו שאפשר לעצור אותו. הדבר היחיד שאפשר כן לעשות זה למסד את זה בצורה חוקית, כדי לצמצם את הפשיעה שקיימת שם, והסברה מטורפת למה לא כדאי להגיע לשם" (פיני, צרכן זנות, מטופל בתוכנית לגמילה מהתמכרות למין, יולי 2023)

קצין מבחן, שעובד עם צרכני זנות, ציין גם הוא את הצורך בהסברה מקיפה כדי להשפיע על צריכת זנות:

אני חושב שברמה הראשונית, כשאתה בעצם מפרסם שצריכת זנות היא לא חוקית עכשיו, עזבי רגע מוסרית, הבנה, לא משנה, היא אסורה, לדעתי יכול לעצור רובד גדול של אנשים שמגיעים לשם, כי הרבה אנשים לא רוצים לעבור על החוקים... אני לא רואה טפטוף, אני לא רואה משהו שמכמכם את העניין הזה כדי שיגיע קודם כול לאוזניים" (קובי, קצין מבחן, ינואר 2024)

בדומה לסקר של שילה ואח' (2020), גם במחקר הנוכחי היגדים אשר בחנו את עמדות הציבור בנוגע לחוק קובצו בעזרת ניתוח גורמים לשני מדדים המבטאים את העמדות המרכזיות: 'החוק יצמצם את תופעת הזנות בישראל' ו'החוק ישפיע לרעה על האנשים בזנות' (ר' תוצאות ניתוח גורמים **בלוח 2-ה** בנספח ח). חושב ציין ממוצע לכל משיב בשני המדדים, וציונים אלו חולקו לשלוש רמות של הסכמה עם העמדה המרכזית: 4.0-5.0 = מסכים במידה רבה; 2.1-3.9 = מסכים במידה בינונית; ו-1.0-2.0 = לא מסכים.

על פי נתוני שתי המדידות יחדיו, מיעוט קטן מן הציבור (5%) מסכימים במידה רבה עם העמדה שהחוק יצמצם את תופעת הזנות בישראל, לעומת 65% שמסכימים במידה בינונית ו-30% שאינם מסכימים. יש לציין כי בסקר של שילה ואח' (2020), שבוצע טרם כניסתו של החוק לתוקף, 12% סברו במידה רבה כי החוק יביא לצמצום תופעת הזנות, 63% במידה בינונית ו-25% לא הסכימו עם העמדה.

בד בבד, 13% מן הציבור מסכימים מאוד עם התפיסה שהחוק ישפיע לרעה על האנשים בזנות, לעומת 81% שמסכימים במידה בינונית ו-6% שאינם מסכימים. בסקר של שילה ואח' (2020), 16% חשבו כי החוק ישפיע לרעה על האנשים בזנות במידה רבה, 77% סברו היו ללא עמדה ברורה ו-7% לא הסכימו עם העמדה.

למרות הנתונים מסקרי אוכלוסייה שמביעים חוסר אמון מצד הציבור ביכולת של החוק להשפיע, בראיונות עלה כי השפעת החוק בכל זאת מורגשת בשטח.

”אני כן רואה התייחסות קצת אחרת אצל החברה. אני כן רואה התחזקות של עמותות. אני כן רואה לגיטימיות לעלות את הדברים על השולחן. אם פעם הדיבור היה במחשכים היום זה בסדר לדבר על זה בארוחת ערב עם משפחה” (אור, בזנות פעילה, מרץ 2022)

דברים אלו נאמרו על ידי מרואיינת, אישה בזנות, שהצביעה על שינויים שקורים בחברה ובשיח הציבורי ואף הפרטי על נושא הזנות. הוסיפו על כך גם נשות מקצוע שעובדות עם אנשים בזנות:

”בעניין החוק הכל תלוי מה יעשה איתו. אם החוק יאפשר דווקא דגש ותקצוב גדול יותר על מניעה הן של כניסה לעולמות הזנות והן של צרכנות זנות, אז יש לזה סיכוי להצליח בטווח הארוך” (תשובה לשאלה 'האם יש משהו נוסף שתציי להוסיף בנושאי השאלון' בסקר נשות מקצוע, 2023)

6.2.3 הבנה של נזקי הזנות

כדי לבחון שינויים בעמדות בנוגע לנזקי הזנות, כללו סקרי עמדות הציבור במחקר הנוכחי שנערכו בשנים 2021 ו-2024, שאלות זהות לאלו שהופיעו בסקר הלאומי משנת 2016.

מלוח 12 עולה כי בשתי נקודות הזמן רוב הציבור, יותר מ-80% מן המשיבים, תפסו את תופעת הזנות כפוגעת בכבוד האדם וביחס של גברים לנשים. לעומת הסקר לאומי מ-2016 ניכרת עלייה בשיעור המשיבים הרואים בזנות תופעה הפוגעת ביחס של גברים לנשים (70% ב-2016 לעומת 84% ו-82% בשנים 2021–2024). בעמדה כי הזנות פוגעת בכבוד האדם לא היה שינוי ניכר לעומת הסקר הלאומי מ-2016 (81% בסקר הלאומי).

לוח 12: הסכמה עם העמדות בנוגע לתופעת הזנות בסקרי עמדות הציבור בשנת 2021 (n = 803) ובשנת 2024 (n = 804), לפי קבוצת אוכלוסייה ומגדר (באחוזים)

	יהודים				ערבים				סך הכול	
	גברים	נשים	נשים	גברים	גברים	נשים	נשים	גברים	2021	2024
הזנות היא תופעה חברתית שפוגעת בכבוד האדם	77	76	87	90	86	74	95	97	84	83
הזנות היא תופעה חברתית שפוגעת ביחס של גברים לנשים	75	73	92**	88**	86*	76*	88	95	84	82

* $p < .05$, ** $p < .01$; מתייחס להשוואה בין השנים בקבוצת הלאום והמגדר הספציפית, על פי מבחני t שבוצעו עבור ההסכמה עם ההיגדים בסולם 1–5. ^"במידה רבה" או "במידה רבה מאוד".

מבחני t שהשוו בין נשים לגברים במידת ההסכמה עם העמדות בנוגע לפוגעניות הזנות בסולם 1–5, מצביעים על כך שנשים, הן יהודיות הן ערביות, רואות בזנות תופעה פוגענית במידה רבה יותר מגברים, הן יהודים הן ערבים, באופן מובהק סטטיסטית (ר' תוצאות הניתוחים הסטטיסטיים **בלוח ח-3** בנספח ח). כמו כן אפשר לראות ב**לוח 12** כי בקרב גברים ערבים חלה ירידה מובהקת סטטיסטית בין הסקרים בתפיסה כי הזנות פוגעת ביחס של גברים לנשים, בעוד אצל הנשים חלה עלייה (במובהקות סטטיסטית שולית של $p = .08$).

בהשוואה בין הסקר הלאומי שהתבצע ב-2016 ובין הסקרים של המחקר הנוכחי שהתבצעו לאחר כניסה החוק, ניכר ששינויים בתפיסות הציבור קרו בעיקר בשנים שקדמו לכניסה החוק, ואילו בין השנים 2021 ו-2024 לא חלו שינויים משמעותיים. יש להביא בחשבון שבין שני הסקרים במחקר הנוכחי עברו רק 2.5 שנים, ובין הסקר הלאומי לסקר הראשון במחקר הנוכחי עברו יותר מחמש שנים, סך הכול בין הסקר הלאומי ובין המדידה האחרונה בסקר עמדות הציבור במחקר זה עברו כשמונה שנים.

6.2.4 עמדות הציבור כלפי אנשים בזנות וכלפי צריכת זנות

סטיגמה המלווה את האנשים בזנות מראיינות רבות מקרב האנשים בזנות הביעו כאב על הסטיגמה שמלווה את ההימצאות בזנות ועל השפעתה הקשה על חייהן, על משפחתן ועל יכולתן להשתלב בחברה לאחר היציאה מזנות, וזאת משום שרובן הגיעו לזנות מתוך נסיבות חיים קשות ורבות מהן הרגישו כי לא הייתה להן ברירה אלא לעסוק בזנות כדי לשרוד.

יותר מכול, נראה כי אנשים בזנות היו רוצות לזכות ליחס שווה לכלל האנשים. כך למשל אמרה מראיינת אחת:

”מה הקללה הראשונה לכל אחד? בת זונה” (אפרת, בזנות פעילה, יוני 2021)

אישה בזנות מן האוכלוסייה הערבית אמרה:

יש בנות שהמשפחות שלהן לא מכריע להן שיעסקו בזנות. רק שלא יפרסמו את עצמן ואנשים יראו את התמונות שלהן ברשתות החברתיות או בטיק טוק וידעו שהן עובדות בזנות" (אביר, טרנסית בזנות פעילה, מאי 2023)

מסקרי האוכלוסייה עולה כי רוב הציבור אינו חושב שלחוק תהיה השפעה על הסטיגמה על אנשים בזנות, אולם חלה עלייה מתונה (במובהקות סטטיסטית שולית של $p = 0.06$) בין השנים 2021 ל-2024 בשיעור המצפים כי החוק יגביר את הסטיגמה (26%-30%, בהתאמה).

עמדות כלפי היציאה מזנות

בדומה לסקר הלאומי מ-2016, המחקר הנוכחי בשנים 2021 וב-2024 בחן את עמדות הציבור בנוגע ליציאה מזנות. **לוח 13** מציג את שיעור המסכימים "במידה רבה" או "במידה רבה מאוד" בשתי המדידות בחלוקה לפי קבוצת אוכלוסייה ומגדר. בסקר עמדות הציבור במחקר הנוכחי פחות ממחצית (44%-46%) מכלל המשיבים סברו שאנשים בזנות מעוניינות לצאת ממעגל הזנות. נתון זה נמוך מנתוני הסקר הלאומי ב-2016 שבו 60% מן הציבור חשבו כי הנשים בזנות מעוניינות לצאת ממעגל הזנות. עם זאת, רוב הציבור (78%) מחזיקים בתפיסה כי אנשים בזנות זקוקות לסיוע כדי לצאת ממעגל הזנות ("לא יכולות לצאת ממעגל זנות ללא עזרה").

לוח 13: הסכמה עם העמדות כלפי האנשים בזנות בסקרי עמדות הציבור בשנת 2021 ($n = 803$) ובשנת 2024 ($n = 804$), לפי קבוצת אוכלוסייה ומגדר (באחוזים)

סך הכול		יהודי				ערבי				
		גבר**		אישה**		גבר**		אישה**		
2024	2021	2024	2021	2024	2021	2024	2021	2024	2021	
46	44	51	45	38	47	52	49	41	37	רוב הנשים בזנות מעוניינות לצאת ממעגל הזנות
78	78	86	87	71	72	86	82	69	74	נשים בזנות לא יכולות לצאת ממעגל זנות ללא עזרה

$p < 0.01$; בהתייחס להשוואה בין נשים לגברים בשתי המדידות יחדיו, עבור כל קבוצת אוכלוסייה בנפרד. ^"במידה רבה" או "במידה רבה מאוד".

מבחני t שהשוו בין נשים לגברים במידת ההסכמה עם העמדות בנוגע ליציאה ממעגל הזנות בסולם 1-5, מצביעים על הבדלים מובהקים סטטיסטית, כך שנשים יהודיות חושבות יותר מגברים יהודים שאנשים בזנות מעוניינות לצאת ממעגל הזנות. כמן כן מן הניתוחים עלה כי נשים, הן יהודיות הן ערביות, סבורות יותר מגברים כי הנשים זקוקות לסיוע כדי לצאת ממעגל הזנות (ר' תוצאות הניתוחים הסטטיסטיים **בלוח 3-נ** בנספח ח). בקרב נשים וגברים, יהודים וערבים, לא נצפה שינוי בין שנת 2021 לשנת 2024 בתפיסותיהם בנוגע ליציאה ממעגל הזנות.

עמדות כלפי צריכת זנות

עמדות הציבור בנוגע לצריכת זנות נבחנו באמצעות ההיגד 'עבור גבר שצריך להגיע לפורקן מיני זה לגיטימי שילך לזונה'. רק כ-15% מכלל הציבור הסכימו עם תפיסה זו "במידה רבה" או "במידה רבה מאוד". נצפו פערים בתפיסה זו בין קבוצות שונות באוכלוסייה. בשתי המדידות גברים יותר מנשים תפסו את צריכת הזנות כלגיטימית במידה רבה או רבה מאוד (כ-20% וכ-10% בהתאמה). לפי מבחני t שנעשו עבור הסולם המקורי 1-5, נמצאו פערים מובהקים בין גברים לנשים בשתי המדידות (2021: $t_{(782)} = -7.8, p < .01$; 2024: $t_{(772)} = -6.1, p < .01$). בין השנים 2021 ו-2024 ירד שיעור הגברים היהודים שסברו שצריכת זנות היא לגיטימית עבור גבר שצריך פורקן מ-24% ל-20% (2021: $t_{(613)} = -2.4, p < .01$) ואילו בקרב נשים ערביות שיעור זה עלה מ-5% ל-13% (2021: $t_{(172)} = 2.3, p < .05$).

6.3 סיכום: מערך החינוך וההסברה לציבור ועמדות הציבור

חוק איסור צריכת זנות מדגיש את חשיבות ההסברה בשינוי יחס החברה לתופעת הזנות. כמה משרדי ממשלה פועלים בתחום זה: משרד המשפטים ערך קמפינים דיגיטליים להעלאת המודעות לחוק; משרד הבריאות מקיים סדנאות הסברה לבני נוער וצעירים בסיכון ולאנשי מקצוע בנושא מיניות בריאה וסיכונים; משרד הרווחה מפעיל את מיזם "נקודת מפנה" המתמקד בחינוך למיניות ומניעת כניסה לזנות עבור נוער בסיכון; משרד החינוך פיתח תוכניות לתלמידים ולצוותי חינוך בנושא מיניות בריאה ואיתור מצבי סיכון. נוסף על כך ארגוני מגזר שלישי עוסקים בהסברה ולובי בנושא. הפעילויות כוללות קמפינים, סדנאות, תוכניות חינוכיות והכשרות לאנשי מקצוע. בסקרי אוכלוסייה שנערכו בשנים 2021 ו-2024 נמצא כי 61% מן המשיבים מודעים לחוק איסור צריכת זנות, כאשר השיעור הנמוך ביותר נמצא בקרב צעירים ובקרב ערבים. מרבית המרואיינים.ות במחקר ציינו כי לדעתם ההסברה כיום אינה מספקת ואינה משיגה את מטרותיה.

נמצא כי רוב הציבור (כ-70%) תומך בחוק, עלייה ניכרת מסקרים קודמים (26% ב-2008 ו-39% ב-2016). למרות התמיכה הרחבה בחוק, הציבור מביע ספקנות בנוגע ליכולתו להשפיע בפועל. כך, כ-20% סבורים שהחוק יפחית את מספר צרכני הזנות ורק 5% מצפים כי החוק יצליח לצמצם את תופעת הזנות בישראל. עם זאת, רוב הציבור (יותר מ-80%) רואים בזנות תופעה הפוגעת בכבוד האדם וביחס של גברים לנשים. סקרי עמדות הציבור שנערכו בשנים 2021 ו-2024 לא העלו שינויים משמעותיים בעמדות כלפי החוק או כלפי תופעת הזנות בשנים מאז שנחקק החוק, מלבד השינויים שחלו קודם לכן.

בעמדות הציבור ניכרים פערים מגדריים: נשים נוטות יותר מגברים לתמוך בחוק, לראות בזנות תופעה פוגענית ולהאמין שנשים בזנות מעוניינות לצאת מזנות וזקוקות לעזרה בכך. ראיונות עם נשים בזנות ועם אנשי מקצוע מצביעים על חשיבות ההסברה והחינוך בשינוי עמדות הציבור.

7. שינויים ומגמות בשנות יישום החוק

בשנות יישום החוק (2019–2024) התרחשו אירועים ושינויים רבים במדינת ישראל בתחום החברתי, הפוליטי, הכלכלי והביטחוני. תחלופה של ממשלות ורצף של מערכות בחירות הביאו חוסר יציבות בפעילות הממשלה; מגפת הקורונה והשפעותיה, בהן צורך בריחוק חברתי ושימוש מוגבר באינטרנט וברשתות החברתיות בכל תחומי החיים ובכללם בתחום הזנות; מגמות חברתיות כלליות אשר השפיעו על היחס כלפי נשים, על אלימות כלפי נשים ועל החפצת נשים; פעילות של ארגונים פמיניסטיים ותנועות למאבק בפגיעה בנשים, כגון #Me Too; מתקפת שבעה באוקטובר 2023 והמלחמה שפרצה בעקבותיה; והשפעות כלכליות של כלל התופעות הללו.

המטרה המרכזית של מחקר זה הייתה לבחון את ההשפעות של החוק ושל החלטת הממשלה על תופעת הזנות בישראל ועל המעורבות בה. בפרק זה ירכזו ממצאי המחקר בנוגע למגמות ולשינויים בתחום הזנות שחלו בשנות יישום החוק בישראל, על פי תחומי המחקר. כמו כן יוצגו תחומים שבהם הייתה ציפייה לשינוי בעקבות החוק, אך לא נצפה שינוי. עם זאת, אי אפשר לבדוק השפעות אלו מכלל התהליכים שהתרחשו במדינה בעת ובעונה אחת. משך המחקר, שלוש שנים, אינו מאפשר לבחון את השפעות החוק על היקף הזנות לטווח הרחוק, ולכן צוות המחקר נזהר בהסקת מסקנות בנוגע להשפעות ישירות או עקיפות של החוק.

7.1 שיתופי פעולה בין-משרדיים ובין-מגזריים

- הצוות הבין-משרדי, בהובלת המתאמת הממשלתית, קבע תוכנית שנתית למימוש תקציבי החלטת הממשלה, תוך הטמעת התפיסה שבבסיסה וקידום מענים חדשים להעשרה והתמקצעות בנוגע לתופעת הזנות ולאוכלוסיית האנשים בזנות.
- למימון החלטת הממשלה נוספו בבסיס התקציב הממשלתי 30 מיליון ש"ח בשנה למטרות של שיקום, טיפול, הסברה וחינוך בתחום הזנות.
- במסגרת החלטת הממשלה נוצרו שיתופי פעולה חדשים ונרתמו גורמים נוספים לסיוע לאנשים בזנות. אלו כוללים יחידות ממשלתיות נוספות (לדוגמה הממונה על הליכי חדלות פירעון, הסיוע המשפטי ומחלקת חנינות במשרד המשפטים, הביטוח הלאומי). כמו כן הורחבו שיתופי פעולה עם ארגוני מגזר שלישי (דוגמת 'לא עומדות מנגד' ו'המכללה') ועם קרנות פילנתרופיות, כגון קרן שוסטרמן.

7.2 אכיפה משטרתית בעקבות החוק

- **שינויים בתפיסת ההפעלה ובנוהלי המשטרה.** בעקבות החוק והנחיית היועמ"ש גובשה תפיסת הפעלה חדשה, נכתב נוהל אכיפה ייעודי, נבנתה תשתית טכנולוגית לאכיפה ועוד. כמו כן הוקם צוות מעקב אחר הטמעת החוק ויישומו בהובלת ייעוץ וחקיקה (המחלקה למשפט כלילי) במשרד המשפטים שמטרתו מתן מענה משפטי לשאלות הנוגעות לאכיפת החוק, יישום החוק והתקנות והסרת חסמים.

- **הרחבת הידע והמיומנויות של השוטרים** באמצעות הכשרות ייעודיות לכ-11,000 שוטרים, פיתוח לומדה ייעודית לבעלי התפקידים השונים במשטרה, השתלמויות בנושא סחר בבני אדם וזנות, הרצאות והדרכות שוטפות. עם זאת, חלק מן השוטרים שהתראיינו למחקר התקשו לראות את הפגיעה שמלווה את החיים בזנות, מה שיכול להצביע על ידע חסר ועל הצורך בהכשרות נוספות. כמו כן נמצא כי לרשות השוטרים עומדים כלי אכיפה נוספים לטיפול הכוללני בתופעת הזנות ויש צורך להרחיב את הידע גם בנוגע לכלים אלו.
- **צמצום הזנות באזורים שבהם יש אכיפה ונוכחות של המשטרה.** פעילות האכיפה הביאה כפי הנראה לצמצום של זנות בזירות גלויות (רחוב, חדרונים), מגמה ידועה עוד טרם החוק. ממצאים מן הראיונות מצביעים על מעבר של אנשים בזנות ממקומות שבהם יש אכיפה מוגברת לזירות נסתרות כגון דירות דיסקרטיות וחדרים להשכרה לפי שעה, אם כי נראה שמגמה זאת החלה עוד לפני אכיפת החוק.
- **אכיפה במקומות בודדים בארץ, וירידה בשיעורי האכיפה במשך שנות המחקר.** פעילות אכיפה אינטנסיבית החלה במחצית השנייה של שנת 2021, כאשר הדרג המדיני קידם את הנושא אל מול הדרג המקצועי הבכיר במשטרה, שהורה להגביר את האכיפה. הלכה למעשה, האכיפה בוצעה במקומות בודדים – 97% מפעולות האכיפה בוצעו בשלוש תחנות משטרה בלבד, שתיים באזור המרכז ואחת בצפון. במחצית שנת 2022 חלה ירידה ניכרת ברמת האכיפה והיא נשארה נמוכה עד סוף 2023.
- **מורכבות נוספת בחקירה של עבירות פליליות הנלוות לזנות.** שוטרים שהשתתפו במחקר העלו חשש כי שינוי סטטוס הצרכן מעד בזירת זנות לעובר חוק יצמצם את הסיכוי לשיתוף הפעולה שלו במהלך החקירות של עבירות פליליות הנלוות לזנות, משום שמתן עדות היא בעצם הפללה עצמית על צריכת זנות. השוטרים העלו טענה כי החקירות הופכות מורכבות יותר ודורשות יותר משאבים.
- **סימנים ראשוניים לכך שאנשים בזנות נעזרות יותר במשטרה לטובת הגנתן.** בשל ההבנה שהן אינן עוברות על החוק, יש אנשים בזנות שסיפרו שהן מרגישות בטוחות יותר לפנות למשטרה ולבקש הגנה מפני צרכנים אלימים ואף לחזור לעבוד ברחוב ללא חשש מהתנכלות של המשטרה. לצד זאת, יש עדיין אנשים רבות בזנות שמדווחות כי היחס הפוגעני שחוו משוטרים בעבר לא השתנה וחוסר האמון שנטוע בהן לא השתנה.

7.3 מגמות במאפייני הזנות

- **חלו שינויים באופי זירות הזנות.** שוטרים, צרכנים, אנשים בזנות ונשות מקצוע דיווחו שבעקבות החוק היה מעבר מזירות גלויות כגון זנות רחוב או בתי בושת גלויים לזירות נסתרות כגון בתים פרטיים, דירות דיסקרטיות או בתי מלון, שלדברי השוטרים הן זירות קשות יותר לאכיפה. יש לציין ששינויים אלו החלו עוד לפני אישור החוק, ולא נמצא בסקרי צריכת זנות שינוי בזירות הזנות בין השנים 2019–2023.
- **האצה בזנות האינטרנטית.** מגמה שהחלה טרם החוק – שימוש באינטרנט לחיפוש ותיאום שירותי זנות, וכן התפתחות מוצאת של 'זנות מצלמות' ופלטפורמות כמו 'אונליפנס'.

7.4 מגמות ברווחתן של אנשים בזנות

- **נוצר קושי כלכלי.** אנשים רבות העידו כי החוק פגע בהכנסותיהן, בעיקר בתחילת יישומו, כאשר היו קמפיינים של הסברה בנוגע לחוק, וכן בתקופות של אכיפה נרחבת.

”מלא לקוחות אמרו לי שהם מפחדים ומזל שיש לי אותם קבועה... מפחדים, רק רואים כתבה בעיתון שמישהו נעצר ואת יכולה שבוע שלם בלי להכניס שקל” (בר, טרנסית בזנות פעילה, יוני 2022)

- **מגמה מעורבת בתחושת הביטחון האישי של אנשים בזנות.** מחד גיסא תחושת הביטחון של אנשים בזנות התחזקה בשל ההבנה כי החוק לטובתן והשוטרים לא יפגעו בהן וכי הצרכנים הם כעת העוברים על החוק. מאידך גיסא, חלק מן האנשים העידו כי המעבר לדירות דיסקרטיות חושף אותן יותר לאלימות של צרכנים ומשאייר צרכנים שאינם נרתעים מן החוק בעוד הצרכנים הנורמטיביים יותר מפסיקים להגיע.
- **חל שינוי בשיח על תופעת הזנות שמשפיע על אנשים בזנות.** אנשים בזנות העידו שבעקבות החוק השיח על זנות נעשה גלוי יותר בציבור הרחב, ושיש יותר ביטוי פומבי לעמדות שונות ומעורבות של אנשים בזנות בשיח עליהן. הדבר נכון גם בנוגע לביטוי העמדה הרואה בזנות ניצול ופגיעה, וגם בנוגע לביטוי העמדה הרואה בזנות בחירה ועיסוק לגיטימי.

7.5 מגמות במערך הסיוע והשירותים לאנשים בזנות

- **חלה עלייה במספר מקבלות השירותים בשירותי הסיוע לאנשים בזנות.** בעקבות פתיחת מסגרות חדשות והרחבת מסגרות קיימות, עלה מספר מקבלות השירותים של משרד הרווחה מכ-1,300 אנשים בשנת 2020 לכ-2,000 אנשים בשנים 2021–2022. בשנת 2023 חלה שוב ירידה במספר מקבלות השירותים לכ-1,700. גם עמותת “לא עומדות מנגד” העניקה סיוע כספי מתקציב משרד הרווחה וקרנות פילנתרופיות למספר גדול של נשים: בשנת 2020 לכ-700 נשים, בשנת 2021 לכ-900 נשים, בשנת 2022 לכ-1,100 נשים ובשנת 2023 לכ-1,000 נשים.
- גם במספר מקבלות השירותים של משרד הבריאות חלה עלייה מכ-600 מקבלות שירות בשנת 2019 לכ-1,300 בשנת 2022. עיקר העלייה היה במספר הפונות לניידת לוינסקי תל אביב.
- **הורחב היקף המענים בכלל תחומי הסיוע.** שירותי הסיוע המוצעים לאנשים בזנות מגוונים יותר ומותאמים יותר לצורכי מקבלות השירותים. כמו כן הוגדלה הפריסה הארצית של חלק מן השירותים, דבר שתורם לנגישות שלהם. עם זאת, בחלק מן המקומות והתחומים חסרים עדיין שירותים, לדוגמה שירותים בירושלים ובאילת, ושירותים בתחום התעסוקה.
- **פותחו מסלולים ייחודיים לסיוע ולמיצוי זכויות.** למרות קשיים בהפעלתו, הסל הגמיש מוסיף נדבך של מענים מותאמים אישית לאנשים בטיפול שירותי השיקום. כמו כן פותחו מסלולים המקלים את מיצוי הזכויות של אנשים המבקשות לצאת מזנות, כגון בביטוח הלאומי בקבלת קצבת נכות, ובמשרד המשפטים במסלול חנינות ובמסלול חדלות פירעון. עם זאת, יש מענים חסרים, כגון מתווה לביטול רישום פלילי במשטרה.
- **חלה עלייה במענים ובמספר מקבלי השירות באוכלוסיות ייחודיות.** חלה עלייה במספר מקבלי השירות על הקשת הטרנסית והגברים, נפתח מענה ייעודי לגברים בזנות ולנשים טרנסיות בזנות והוחל במתן מענים גם לנשים חסרות מעמד אזרחי. עם

זאת עדיין חסרים מענים עבור חלק מן האוכלוסיות הייחודיות, כגון מענה חירום לגברים, מסגרת לחסרות מעמד אזרחי, בית לנשים מבוגרות במצבים מורכבים, מענים לאימהות ומענה של סיוע תעסוקתי לאנשים על הקשת הטרגית.

- **חל גידול במספר נשות המקצוע** העוסקות בסיוע לאנשים בזנות.
- **לא חל שינוי ניכר במיומנויות של נשות המקצוע המטפלות באנשים בזנות** כפי הנראה בשל כניסה של נשות מקצוע חדשות לתחום ותחלופה של נשות מקצוע בשירותים. חלה ירידה בשליטה של רכזות איתור במיומנויות איתור, ולעומת זאת, חל שיפור בדיווחים של רכזות תעסוקה ומנהלות על שליטתן במיומנויות של שיקום תעסוקתי.

7.6 מגמות בביקוש לזנות ובצריכת זנות

- **ביקוש לזנות.** על פי ניתוח החיפוש בגוגל, חלה ירידה בהיקפי החיפוש אחר מונחים הקשורים לזנות בסמוך לאישור החוק בסוף שנת 2018 או מספר חודשים לאחר מכן. ככל הנראה, ירידה זו היא פועל יוצא של אישור החוק. בשנת 2022 החלה עלייה בהיקפי החיפוש אחר המונחים שנבדקו, ונראה שהיא מבטאת שחיקה מתמשכת בהשפעת החוק על הביקוש לזנות. חשוב לציין שלמרות העלייה בהיקפי החיפוש, הם נותרו נמוכים מהיקפי החיפוש בתקופה שלפני אישור החוק. נמצאו מתאמים שליליים מובהקים בין היקפי החיפוש אחר מונחים הקשורים לזנות ובין מספר הקנסות שניתנו בחודשים שלפני החיפוש. כך שאכיפה רבה יותר בחודש מסוים קשורה בירידה בביקוש לזנות לאחר מכן, ואילו ירידה באכיפה קשורה בעלייה בביקוש לזנות בחודשים שלאחר מכן. ממצאים אלו מבססים קשר ישיר בין מאמצי האכיפה ובין הירידה בביקוש לזנות.
- **דיווח עצמי על צריכת זנות.** שיעור הדיווח העצמי של משיבים יהודים בני 18–70 על צריכת זנות בסקר צריכת זנות שנערך בשנת 2024 היה גבוה משיעור זה בסקר שנערך בשנת 2021, הן באשר לצריכה בחמש השנים האחרונות הן באשר לצריכה בשנה הקודמת לסקר.
- **תדירות צריכת הזנות.** בין השנים 2021 ו-2024 לא נצפה שינוי ניכר בתדירות הצריכה בקרב גברים יהודים.
- **זירות צריכת הזנות.** על פי הסקרים, זירת הזנות השכיחה הייתה ונשארה דירה דיסקרטית (45%–50%), ואחריה שירותי ליווי ובתי בושת ומכוני עיסוי. מיעוט הצרכנים צרכו זנות ברחוב או במכונית (5%–7%).
- **היקף הצריכה במרחבים כפריים.** צריכת הזנות במרחב העירוני הייתה ונותרה גבוהה משמעותית (85%) מצריכת זנות באזורים הכפריים, מושבים או קיבוצים (15%).
- **דיווח הצרכנים על השפעת החוק.** מרבית הצרכנים בסקרים בשנים 2021 ו-2024 העידו כי החוק לא השפיע עליהם או שהם לא שמעו עליו. בסך הכול 18%–19% דיווחו כי הושפעו מן החוק והפסיקו לצרוך זנות בעקבותיו (9% בשנת 2021 ו-5% בשנת 2024) או שהפחיתו בתדירות צריכת הזנות (10% בשנת 2021 ו-13% בשנת 2024). חלק מן הצרכנים שינו את התנהגותם אך לא כפי שהתכוון המחוקק. כך, למשל, היו מי שדיווחו כי הם צורכים זנות באופן דיסקרטי יותר (7% בשנת 2021, ו-11% בשנת 2024) או שהם מתכוונים לצרוך זנות רק בחו"ל (4% בשנת 2021 ו-3% בשנת 2024).
- הורחבו המענים לטיפול בגברים המכורים למין ולזנות.

7.7 השפעת האמצעי החלופי לתשלום הקנס על המשתתפים בסדנה

- **צרכנים מעטים שנקנסו פנו לאמצעי החלופי.** רק 109 נקנסים פנו לאמצעי החלופי, מתוכם 92 נמצאו מתאימים, ומתוכם 76 השלימו את הסדנה הפסיכו-חינוכית ו-3 קיבלו מענה פרטני. המספר הקטן נובע מצמצום האכיפה וכן השיעור הנמוך (1.9%) של נקנסים אשר פנו לאמצעי החלופי.
- **בעקבות הסדנה חל שינוי בעמדות הצרכנים כלפי זנות.** צרכנים שעברו את הסדנה ציינו כי היא נערכה באווירה מאפשרת ומכבדת, ושהיא גרמה להם לחשוב על צריכת זנות. בעקבות הסדנה, חלק גדול מן המשתתפים הביעו עמדות שמתנגדות לצריכת זנות ושרואות את הזנות כפוגענית כלפי הנמצאות בה.
- **בעקבות הסדנה חלה עלייה במודעות המשתתפים למאפיינים של התמכרות למין.**
- **בעקבות הסדנה חלה עלייה ברצון המשתתפים להפסיק לצרוך זנות.** מרבית המשתתפים השיבו שכבר הפסיקו לצרוך זנות לפני שהתחילו את הסדנה. לצד זאת, בדיווחי המשתתפים בשאלון שאחרי הסדנה חלה עלייה בקרב מי שהשיבו שהם מעוניינים לצרוך פחות זנות ובקרב מי ששוקלים להפסיק לצרוך זנות לגמרי.

7.8 מגמות בחינוך והסברה לציבור הרחב

- **שיעורי החשיפה והכניסה לפרסומים של משרד המשפטים היו גבוהים מן הצפוי.** מנתוני משרד המשפטים עולה כי היו יותר מ-113,000 כניסות לאתר משרד המשפטים ו-23 מיליון חשיפות וכי אחוזי ההקלקה על המודעה היו גבוהים יחסית לתקציב שהושקע בקמפיינים.
- **הורחבו מענים של משרד הרווחה ושל משרד הבריאות למניעת צריכת זנות בקרב בני נוער וצעירים במצבי סיכון.** הורחבו פעולות ההסברה בקרב אנשי מקצוע, בני נוער והורים. חלה עלייה בשיעורי בני הנוער שהשתתפו במפגשים בנושא מיניות בריאה, מניעת כניסה לזנות ומניעת צריכת זנות.
- **הורחבו תוכניות של משרד החינוך העוסקות בחינוך למיניות בריאה ובאיתור, זיהוי ומניעה של פגיעה,** בהובלת היחידה למיניות ופגיעה מינית בילדים ובני נוער באגף תוכניות סיוע ומניעה בשפ"י. על פי מדיניות המשרד, ה"כ"חות שבדרך" היא תוכנית חובה לבתי ספר ונכללים בה תכנים על מיניות ומניעת פגיעה. תוכניות נוספות, חלקן ספציפיות לנושא רצף הזנות, נתונות לבחירה ושיקול דעת של בית הספר בהתאם לצרכיו. אין דרך להעריך את מספר אנשי הצוות והתלמידים שהשתתפו בתוכניות או את השפעתן מכיוון שמשרד החינוך אינו מודד את הנושא באופן שוטף.
- **הורחב משמעותית מאגר המדריכים והמדריכות** שעוסקים בתחומים של מיניות ומניעת פגיעה ביחידה למיניות ומניעת פגיעה בילדים ובני נוער בשפ"י ונוספו חומרי הדרכה חדשים.
- **לצד הרחבת פעילויות החינוך וההסברה,** מתוצאות סקרי עמדות הציבור וכן הראיונות עם צרכני זנות, עם שוטרים, עם אנשים בזנות, ועם נשות מקצוע אפשר ללמוד כי לא הופנו מאמצי הסברה מספקים לציבור הרחב.

7.9 מגמות בעמדות הציבור הרחב בנוגע לזנות

- **לא חל שינוי במידת הכרת החוק בקרב הציבור.** בשנים 2021 ו-2024 61% מן הציבור הכירו את החוק. בפילוח לפי קבוצת אוכלוסייה נמצא כי בקרב גברים יהודים **עלה** שיעור המכירים את החוק מ-71% בשנת 2021 ל-79% בשנת 2024, בעוד בקרב גברים ערבים **ירד** שיעור המכירים את החוק מ-53% ל-43%, בהתאמה.
- **התמיכה בחוק עלתה עם השנים, אך לא חל שינוי בשלוש השנים האחרונות.** בשנים 2021 ו-2024 שיעור התמיכה בחוק עמד על כ-72%. שיעור תמיכה זה מבטא עלייה ניכרת ביחס לסקרים הקודמים – 26% בשנת 2008 ו-39% בשנת 2016. נראה כי העלייה במידת התמיכה בחוק עלתה מייד עם החקיקה ונשארה יציבה מאז.
- **לא חל שינוי בציפיות הציבור בנוגע להשפעת החוק.** למרות התמיכה של 72% מן הציבור בחוק, רק 18%-20% חושבים כי החוק יפחית את מספר צרכני הזנות.
- במבט על כלל האוכלוסייה עולה כי לא חל שינוי ניכר בתפיסת הציבור את תופעת הזנות כפוגענית ובעמדות כלפי א.נשים בזנות. עדיין רוב הציבור, יותר מ-80%, חושב כי זנות היא תופעה חברתית שפוגעת בכבוד האדם.
- **באוכלוסייה הערבית גדל הפער בין גברים ונשים בתפיסת תופעת הזנות כפוגענית.** בין השנים 2021 ו-2024 ירד שיעור הגברים הערבים הרואים בזנות תופעה חברתית שפוגעת ביחס של גברים לנשים מ-86% ל-76% ואילו אצל הנשים הערביות עלה שיעור הסבורות כך מ-88% ל-95%.

8. המלצות

שינוי חברתי הוא תהליך הדרגתי וארוך. כדי להביא לצמצום בצריכת הזנות ולשינוי בנורמות התנהגות לאורך זמן, וכדי ולאפשר לאנשים הרוצות בכך לצאת מזנות, חשוב כי נוסף על חקיקה יבוצעו גם פעולות אכיפה, הסברה, מניעה וטיפול. ההמלצות המופיעות בפרק זה נובעות מן הממצאים שהוצגו לעיל, והן מחולקות על פי פרקי הדוח. אולם במציאות הנושאים קשורים זה לזה ותלויים זה בזה.

8.1 המלצות בנוגע לאכיפת החוק

1. **הרחבה והגברה של מאמצי האכיפה.** לנוכח הממצאים המצביעים על צמצום הזנות באזורים שבהם יש נוכחות של המשטרה ואכיפה של איסור צריכת זנות ועל צמצום הביקוש לזנות בעקבות האכיפה, מומלץ שהדרג המדיני והדרג המקצועי הבכיר יקדמו את יישום האכיפה אל מול תחנות המשטרה והמרחבים באופן רחב וכלל ארצי. כמו כן מומלץ להגביר את המאמץ המוקדש לטיפול כוללני בזנות על ידי גורמי האכיפה: סגירת זירות זנות, אכיפת העבירות הפליליות הנלוות לזנות, תפיסה וחילוט של רכוש של מפעילי בתי בושת וכן איתור ואכיפה בזירות זנות נסתרות. לשם כך נדרש שילוב מאמצים של כלל הגורמים הרלוונטיים – מחלקות לרישוי עסקים בתוך רשויות מקומיות, רשות המיסים, ההוצאה לפועל, הפרקליטות ועוד.
2. **הסרת קשיים וחסמים לאכיפה.** מומלץ להשקיע משאבים נוספים של כוח אדם במשטרה ברמת המטה (חוליית סחר בבני אדם) וברמת השטח כדי להתמודד עם המורכבות של הפעולות הנדרשות לאכיפת החוק (ר' פרק 3.6). נוסף על כך מומלץ להמשיך ולקיים את פגישות צוות המעקב בהובלת אגף יעוץ וחקיקה במשרד המשפטים כדי להסיר חסמים לאכיפה ולייצר פתרונות באכיפת החוק.
3. **הכשרות.** יש למקד את הכשרות השוטרים באופן אכיפת החוק בהתאם לנוהל המשטרה והנחיית היועמ"ש, בעבודה עם אנשים בזנות וההתייחסות אליהן בזירה ובכלים משפטיים נוספים העומדים לרשותם לטיפול כוללני בתופעת הזנות, כגון חילוט רכוש. מומלץ לשלב בהכשרות מכש בלתי אמצעי עם אנשים בזנות.
4. מומלץ למנות רפרנט ייעודי לתחום הזנות בחוליית סחר בבני אדם.

8.2 המלצות בנוגע לצרכני הזנות

1. **שילוב מאמצי אכיפה, הסברה וטיפול.** חקיקה אינה מספיקה לצמצום צריכת הזנות. יש לשלב אכיפה, הסברה וטיפול כדי להביא לצמצום בצריכת זנות ולשינוי בנורמות ובהתנהגות לאורך זמן.
2. **הפניית מאמצי הסברה לאוכלוסיות צרכנים פוטנציאליים,** ובמיוחד לצעירים ולערבים שבקרבת ההיכרות עם החוק מצומצמת יותר.
3. **עידוד נקנסים לפנות לאמצעי החלופי** על ידי הבלטת המידע על האפשרות בטופס הדוח ובאתר התשלום, הסבר של השוטר בעת מתן הקנס והסברה רחבה על האמצעי החלופי.
4. **בחינת דרכים להרחבת קהל היעד שנחשף לתכנים ולכלים בסדנת האמצעי החלופי** גם לצרכני זנות שלא נקנסו.
5. **הרחבת איתור המכורים לזנות ולמין** בעזרת גורמים מקצועיים וקמפיין ציבורי והמשך פיתוח שירותים ומענים טיפוליים למכורים.

8.3 המלצות בנוגע למערכת השירותים עבור א.נשים בזנות

8.3.1 המלצות בנוגע לפיתוח השירותים

1. **המשך הרחבה והתאמה של המענים לסיוע ביציאה מזנות.** הרחבת המענים כך שיתאימו לא.נשים מאוכלוסיות שונות (גברים, א.נשים על הקשת הטרגנסית, ערביות, חסרות מעמד ועוד) בשלבים שונים במעגל הזנות ובמקומות נוספים בארץ, ובפרט בצפון, בירושלים ובאילת.
2. **הרחבת הסיוע הכלכלי והתעסוקתי וסיוע בדיור.** קושי כלכלי ועוני לצד היעדר מקום מגורים קבוע הם מן החסמים המרכזיים ליציאה מזנות. מומלץ להרחיב את הסיוע הכלכלי, את השיקום הכלכלי ואת הסיוע בדיור ארוך טווח; מומלץ לפתח מענים מגוונים בתחום התעסוקה ולספק ליווי ממושך בתחום, באופן שיאפשר לממש את הרצונות של הא.נשים ולאפשר להן בחירה במסלול התעסוקתי.
3. **הרחבת המודלים הייחודיים לטיפול בחובות וברישום פלילי.** כדי לפרוץ חסמים נוספים מומלץ להעתיק את עקרונות מודל חדלות פירעון גם בהליכים הנוגעים לחובות הנמוכים מ-150,000 ש"ח, בשיתוף רשות האכיפה והגבייה; כן מומלץ לקדם מתווה לביטול של רישום משטרי.
4. **מתן סיוע משפטי כוללני.** מתן סיוע משפטי כוללני, המביא בחשבון את כלל הצרכים המשפטיים של מקבלת השירות, חשוב כחלק מהליך מיצוי זכויות – אחד מן הצרכים המרכזיים של א.נשים בזנות. הסיוע המשפטי מטעם משרד המשפטים נותן מענה ללא עלות (תלוי הכנסה) לאוכלוסיות מגוונות. בהתאם לכך, מומלץ לייצר ערוצי קשר ישיר בין השירותים והתוכניות השונות לסיוע משפטי, ולהכשיר את עורכי ועורכות הדין בשירות בנושא עבודה עם א.נשים בזנות ולאפשר להן גישה זמינה ומעוטת בירוקרטיה לשירות.
5. **הגמשת אופן מתן השירותים והתקצוב שלהם.** מומלץ להקל את דרכי הפנייה והמימוש של סל המענים הגמיש באופן שמתאים לצורכי הפונות. כמו כן מומלץ להגמיש את השיטה ולהרחיב את התקצוב של מסגרות על פי השמות במשרד הרווחה באמצעות פיתוח מודל תקצוב שיש בו בסיס קבוע רחב, בדומה למודל תקצוב מסגרות לטיפול בהתמכרויות.

8.3.2 המלצות בנוגע להרחבת שיתופי פעולה

1. **שילוב א.נשים בזנות בתכנון המענים,** בבנייתם ובהוצאתם אל הפועל כדי לסייע בהתאמתם לצורכיהן. אפשר לעשות זאת באמצעות שיתוף ציבור, התייעצות עם א.נשים בזנות כמומחיות מניסיון חיים, הרחבת העסקה של מדריכות מניסיון חיים במסגרות ושילובן בהכשרות לנשות מקצוע.
2. **המשך קידום שיתופי פעולה בין-משרדיים.** מומלץ להמשיך את עבודת הצוות הבין-משרדי ברשות המתאמת הממשלתית. הצוות תורם רבות ליישום החלטת הממשלה ולהתגברות על פערים וחסמים, לניתוב יתרות תקציביות ולקידום ידע, לשיח ולשיתופי פעולה בין-משרדיים בנושא א.נשים בזנות. כמו כן מומלץ להרחיב את שיתופי הפעולה הבין-ארגוניים על ידי שולחנות עגולים ולמידת עמיתים.

8.3.3 המלצות בנוגע לאוכלוסיית היעד של השירותים

1. **איתור ויישוג של מקבלות שירות חדשות.** מומלץ להקצות כוח אדם קבוע לאיתור ויישוג בכל המסגרות כדי להגיע לאנשים שאינם מכירות את השירותים או חוששות לפנות אליהם.
2. **מתן מענים דרך ארגוני מגזר שלישי נוספים.** פעולה שהוכחה את עצמה כדרך יעילה מאוד להציע מגוון שירותים לאוכלוסייה מגוונת. מומלץ גם לפנות לארגונים שאינם בהכרח תומכים בחוק איסור צריכת זנות אך פועלים בקביעות למען אנשים בזנות כדי להגיע לאוכלוסיות נוספות, ומתוך תפיסה כי שיפור מצבן של אנשים בזנות באשר הן היא מטרה מרכזית.
3. **הכללת מענים לאנשים בזנות מקוונת.** זנות מקוונת היא שער כניסה של נערות ונערים לעולם הזנות, והיא פוגענית כשלעצמה. חשוב לפתח מענים עבור אוכלוסייה זאת, כגון איתור ויישוג, יצירת שירותי טיפול מותאמים והכשרה של נשות מקצוע להעלאת המודעות לתחום ולנזקיו.

8.3.4 המלצות בנוגע לעבודת נשות המקצוע בשירותים

1. **פיתוח ושימור ידע מקצועי מבוסס ניסיון** ומתן הכשרות לנשות המקצוע בנושאים של טיפול באוכלוסיות ייחודיות, מיצוי זכויות, סיוע חומרי-כלכלי, איתור ויישוג, ניהול וריכוז מתנדבים. מומלץ לבסס את הידע המקצועי והמעשי שנצבר ולאמץ שיטות של חילוף ידע ושימור ידע כדי לפתח את הפרקטיקה של עבודה עם אנשים בזנות. לשם כך חשוב להיעזר גם בידע מניסיון החיים של אנשים בזנות עצמן.
2. **ביצוע הכשרות ייעודיות לתפקיד המדריכות.** לנוכח רמת המיומנות הנמוכה של המדריכות לעומת רמת המיומנות של כלל התפקידים, מומלץ לבצע הכשרות ייעודיות לתפקיד זה.
3. **שיפור תנאי העבודה של נשות המקצוע.** בין הקשיים בעבודתן של נשות המקצוע בולטים עומס רב, שכר נמוך, קושי בגיוס עובדים ומחסור בהכשרות ובתקנים. קשיים אלו שכיחים במכלול השירותים החברתיים במגזר הציבורי. עם זאת, חשוב במיוחד לתת להם מענה בתחום השירותים לאנשים בזנות בגלל המומחיות הייחודית הנדרשת, וזאת על ידי הוספת תקנים, שיפור תנאי ההעסקה והשכר וצמצום עומס העבודה הרב המוטל עליהן.

8.4 המלצות בנוגע להרחבת מאמצי ההסברה על החוק ועל נזקי הזנות

1. **הפניית מאמצי ההסברה לכלל הציבור.** כיוון שצרכני הזנות מגיעים מכל חלקי החברה, חשוב להפנות את מאמצי ההסברה לכלל הציבור, בין השאר דרך מערכות כלליות כמו מערכת החינוך וצה"ל.
2. **יצירת קמפיילים המותאמים לקהלים מגוונים,** כפי שזוהו במחקר: כלל הציבור, צעירים וצעירות בני 18–24, גברים באוכלוסייה הערבית וחסרי מעמד אזרחי. הדגשים של כל קמפיין צריכים להתאים לאופי קהל היעד.

8.5 המלצות בנוגע למחקר עתידי

1. **מחקר בנוגע לזנות מצלמות.** נוכח התרחבות תופעת 'זנות מצלמות', השפעותיה השליליות והזיקה הרבה שלה לתופעת הזנות, מוצע לקדם מחקר ללמידת התופעה על מאפייניה והיקפיה. בהתאם לממצאי המחקר מומלץ לקיים עבודת מטה ממשלתית לבחינת המענים בחקיקה ולבחינת השימוש והיישום של כלי הטיפול, החינוך וההסברה בנושא.
2. **קידום מחקרי המשך כדי לבחון את ההשפעות של החוק לאורך זמן,** ובפרט:
 - א. סקר שוטרים לבחינת עמדות ויישום החוק
 - ב. מחקר לבחינת מצבן של אנשים בזנות – פנייה לשירותים, מצבן הכלכלי, תחושת ביטחון וקשר עם המשטרה
 - ג. העמקת המחקר באוכלוסיות ייחודיות – גברים בזנות, אנשים על הקשת הטרנסית בזנות, חסרי וחסרות מעמד בזנות, אנשים בזנות מן האוכלוסייה הערבית, זנות באוכלוסייה החרדית
 - ד. מחקר לבחינת היקף צריכת הזנות
 - ה. מחקר לבחינת יציבות השינוי בעמדות הצרכנים המשתתפים באמצעי החלופי
 - ו. מחקר לבחינת עמדות הציבור בנוגע לחוק איסור צריכת זנות ולתופעת הזנות
 - ז. מחקר לבחינת השפעת התוכניות החינוכיות על בני הנוער והצעירים ועל השיפור במיומנויות הסיוע של אנשי ונשות החינוך במסגרות

מקורות

- החלטת ממשלה מספר 4462 (2019). יישום המלצות הצוות הבין משרדי לצמצום צריכת זנות.
https://www.gov.il/he/pages/dec4462_2019
- הנחיות פרקליט המדינה, הנחיה מספר 2.2, התשע"ט – 2019. מדיניות האכיפה בעבירות הנלוות לזנות. <https://did.li/ThaOf>
- הצוות הבין משרדי לבחינת הכלים לצמצום צריכת זנות (2017). דו"ח הצוות הבין משרדי לבחינת הכלים לצמצום צריכת זנות.
https://www.gov.il/BlobFolder/reports/18_1_10_3/he/reducing_feeds.pdf
- הצעות חוק – הממשלה (2018). הצעת חוק איסור צריכת זנות (הוראת שעה), התשע"ט – 2018.
https://fs.knesset.gov.il/20/law/20_ls1_515028.pdf
- חוק איסור צריכת זנות (הוראת שעה ותיקון חקיקה), תשע"ט – 2019. https://www.nevo.co.il/law_html/law01/502_044.htm
- חוק העונשין, תשל"ז-1977. סעיף 61 (א) (3). https://www.nevo.co.il/law_html/law01/073_002.htm#Seif74
- חוק העבירות המנהליות, תשמ"ו-1985. https://www.nevo.co.il/law_html/law01/p176k1_001.htm
- הנחיית היועץ המשפטי לממשלה 4.1115. מדיניות אכיפה בעניין חוק איסור צריכת זנות (הוראת שעה ותיקון חקיקה). תשע"ט – 2019.
<https://www.gov.il/he/departments/dynamiccollectors/legal-advisor-guidelines?skip=0&InstructionNumber=4.1115>
- כל זכות (2024). מדריך לנשים, נוער, וגברים במעגל הזנות או משתקמים מזנות. נדלה בתאריך 8.8.2024 מ:
<https://tinyurl.com/ydcbznhr>
- לוי-זוהר, א., פלק, א., ריבקין, ד. והרטל, מ. (2023). שימוש ב-Google Trends לבחינת מגמות השינוי בביקוש לזנות בישראל. דמ-976-23. מכון מאירס-ג'וינט-ברוקדייל. <https://brookdale.jdc.org.il/publication/using-google-trends-to-examine-changes-in-the-demand-for-prostitution-in-israel>
- הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה. (2023). שנתון סטטיסטי לישראל 2023.
<https://www.cbs.gov.il/he/publications/DocLib/2023/shnaton2023.pdf>
- הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה. (2020). שנתון סטטיסטי לישראל 2020.
<https://www.cbs.gov.il/he/publications/DocLib/2020/Shnaton71.pdf>
- הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה. (2018). הבדלים ופערים באוכלוסייה לפי רמת השכלה. נתונים מתוך דוח פני החברה מס' 12.
<https://www.cbs.gov.il/he/Statistical/statistical%20184mun.pdf>
- משטרת ישראל, אגף חקירות ומודיעין, נהלי אח"מ 300.25.01 (2021). אכיפת חוק איסור צריכת זנות.
https://www.police.gov.il/menifa/05.300.25.01_1_P.pdf

סנטו, י., כרמלי, א. (2016). הסקר הלאומי על תופעת הזנות בישראל. משרד הרווחה והשירותים החברתיים והמשרד לביטחון הפנים. [הסקר הלאומי על תופעת הזנות בישראל](#)

סנטו, י. ופרידמן, א. (2015). סקר עמדות הציבור כלפי תופעת הזנות בישראל. משרד הרווחה והשירותים החברתיים. [עמדות הציבור - מונש שער ותוכן - 7-6-16.pdf](#)

פקודת סדר הדין הפלילי (מעצר וחיפוש) [נוסח חדש], תשכ"ט – 1969. https://www.nevo.co.il/law_html/law00/74918.htm
שילה, ג., פלד, ע., שמיר, ה. (2020). התנהגויות תשלום על מין וקבלת תשלום על מין, ועמדות הציבור בישראל כלפי מדיניות ביחס לזנות וחוק איסור צריכת זנות: סקר של החברה הישראלית 2020, ממצאי תיאוריים ראשוניים. אוניברסיטת תל אביב. https://5b95acaf-0ac7-4d09-b46a-a0f0163d0c70.filesusr.com/ugd/11e1f0_2f4b7810c1014d5da622955aa9580857.pdf

Cho, S., Sohn, C.H, Jo, M.W., Shin, S-Y., Lee, J.H., Ryoo1, S.M., Kim, W.Y., & Seo, D-W. (2013). Correlation between national influenza surveillance data and google trends in South Korea. *PLoS ONE* 8(12). E81422. <https://journals.plos.org/plosone/article/file?id=10.1371/journal.pone.0081422&type=printable>

Kurian, S. J., Alvi, M. A., Ting, H. H., Storlie, C., Wilson, P. M., Shah, N. D., & Bydon, M. (2020). Correlations between COVID-19 cases and google trends data in the United States: A state-by-state analysis. In *Mayo Clinic Proceedings*, 95(11), 2370-2381. Elsevier. <https://www.ncbi.nlm.nih.gov/pmc/articles/PMC7439962/>

Li, Z., & Filobos, G. (2020). What is the UK public searching for? A correlation analysis of google trends search terms and cosmetic surgery in the UK. *Aesthetic plastic surgery*, 44, 2312-2318. <https://link.springer.com/content/pdf/10.1007/s00266-020-01918-5.pdf>

Verma, M., Kishore, K., Kumar, M., Sondh, A. R., Aggarwal, G., & Kathirvel, S. (2018). Google search trends predicting disease outbreaks: an analysis from India. *Healthcare Informatics Research*, 24(4), 300-309. <https://synapse.koreamed.org/upload/synapsedata/pdfdata/1088hir/hir-24-300.pdf>

נספח א-1: מדגמים בסקרי צריכת זנות בשנים 2021 ו-2024

לוח א-1: גודל מדגם בסקרי צריכת זנות באוכלוסייה בשנת 2021 ובשנת 2024 (במספרים)

קבוצת אוכלוסייה	מילאו את הסקר הראשון 2021	מילאו את הסקר השני 2024	מתוכם מילאו את שני הסקרים
יהודים	5,437	2,711	2,364
ערבים	320	172	80
סך הכול	5,757	2,883	2,444

נספח א-2: ייצוגיות המדגמים בסקרי צריכת זנות

במדידה הראשונה בשנת 2021 ענו על השאלון 5,757 גברים (5,437 יהודים ו-320 ערבים). המשיבים היהודים נדגמו באופן המייצג את האוכלוסייה (ללא האוכלוסייה החרדית) על פי שלוש קטגוריות גיל ועל פי מחוז מגורים. בשל מיעוט המשיבים הערבים הרשומים בחברת הפאנל לא הוצבה דרישה לייצוגיות המדגם על פי גיל ומחוז מגורים.

כדי לבחון באיזו מידה משיבי הפאנל דומים לכלל האוכלוסייה בישראל, הם נשאלו במדידה הראשונה אם חלו בקורונה ואם קיבלו חיסון לקורונה. בהתאם לנתונים של משרד הבריאות, בכל קטגוריות הגיל, לא נצפה פער מובהק סטטיסטית בין האוכלוסייה למדגם בתחלואה ובהתחסנות לקורונה. על כן אפשר להסיק כי הפאנל אשר נבחר לסקר, מייצג את האוכלוסייה באופן כללי. עם זאת, יש להביא בחשבון שאחוז המשיבים החרדים היה קטן במיוחד (0.2%), ועל כן אפשר לטעון לייצוגיות המדגם של האוכלוסייה היהודית הכללית, ללא האוכלוסייה החרדית.

במדידה השנייה בשנת 2024, בשאיפה לבחון את דפוסי הצריכה בקרב אותם אנשים, השאלון הועבר לכלל המשיבים אשר ענו למדידה הראשונה של הסקר, למעט תושבי עוטף עזה ולמעט משיבים בני 70+. במדידה השנייה ענו 42% מן המשיבים שענו למדידה הראשונה, לכן נעשו השלמות כדי להגיע לייצוגיות המדגם על פי גיל. השלמות אלו כללו נדגמים נוספים מן האוכלוסייה החרדית, כך ששיעור המשיבים החרדים מבין כלל המשתתפים במדגם במדידה השנייה שיקף את שיעור החרדים באוכלוסייה.

כדי שהמדגם ייצג את אוכלוסיית המחקר בנוגע למאפייני צריכה (גברים יהודים בני 18–70) הופעלו משקלות על פי גיל ומחוז מגורים. לנתוני המדידה הראשונה מ-2021 נקבעו משקלות על פי נתוני השנתון הסטטיסטי לישראל משנת 2020 (מס' 71), שהיה המאוחר ביותר שנמצא ומסתמך על נתוני שנת 2019, ולנתוני הפעימה השנייה מ-2024 נקבעו משקלות על פי השנתון הסטטיסטי לישראל משנת 2023 (מס' 74), המסתמך על נתוני 2022.

בוצעה השוואה בין נתוני הסקר בשתי המדידות, באמצעות מבחני מובהקות סטטיסטיים בהתאם לסולם המדידה ומטרת הניתוח (למשל, χ^2 , מתאמי קריימר ו-McNemar).

יש לציין שסקרי צריכת הזנות אינם מייצגים את שיעור חסרי המעמד האזרחי מקרב צרכני הזנות בישראל. על פי הידע שנאסף בראיונות ובשיחות המקדימות במחקר, חסרי מעמד אזרחי (שב"חים, מבקשי מקלט) הם פלח משמעותי מכלל הצרכנים בחלק מזירות הזנות. עם זאת, אוכלוסייה זו אינה מיוצגת בקרב המשיבים לפאנל, אשר רובו ככולו מורכב מאזרחי ישראל.

בלוח א-2 מוצגים מאפיינים אישיים וסוציו-דמוגרפיים בסיסיים של מדגם היהודים בסקר צריכת זנות באוכלוסייה, במדידה הראשונה ב-2021 ובמדידה השנייה ב-2024. במסמך לא מוצגים נתוני המשיבים הערבים לנוכח מספרם הקטן, שאינו מספיק כדי לחלק אותם לקטגוריות השונות של מאפיינים אישיים וסוציו-דמוגרפיים.

כפי שעולה **מלוח א-2**, במרבית ההיבטים, מאפייני המדגם בשנת 2024 דומים לאלה של המדגם בשנת 2021. יוצא הדופן הוא ייצוגם של החרדים, שהיוו 16% ממדגם 2024, לעומת מדגם 2021 שבו לא היו חרדים כלל. שינוי זה מגדיל את הייצוגיות של המדגם ביחס לכלל האוכלוסייה היהודית בישראל.

כמו כן יש להביא בחשבון שבשתי המדידות, אחוז המשיבים בעלי תואר אקדמי (48%-51%) גבוה משמעותית משיעור בעלי ההשכלה האקדמית בישראל, אשר נכון לסוף שנת 2018 עמד על כ-30% בקרב גברים בני 25-69 (הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה, 2018), הטיה המשקפת השתתפות יתר של בעלי רמות השכלה גבוהות בפאנל.

למעט ההטיות המתוארות לעיל, מאפייני המדגמים דומים לאלה של האוכלוסייה היהודית במדינת ישראל בשנים הנדונות.

לוח א-2: מאפייני מדגם היהודים בסקרי צריכת זנות שנערכו בשנת 2021 ובשנת 2024 (באחוזים)^

	2024 (n = 2,711)	2021 (n = 5,437)		
גיל	17	16	24-18	
	21	22	34-25	
	62	61	70-35	
	39.8	38.8	ממוצע	
	(12.9)	(12.5)	סטיית תקן	
מחוז מגורים	29	29	מרכז	
	21	21	תל אביב	
	11	11	חיפה	
	10	10	צפון	
	15	15	דרום	
	10	10	ירושלים	
	5	5	יהודה ושומרון	
מצב משפחתי	31	35	רווק	
	63	59	נשוי / חי בזוגיות	
	6	6	גרש / פרוד	
	0	0	אלמן	
רמת דתיות	52	59	חילוני	
	19	24	מסורתי	
	14	18	דתי	
	16	0	חרדי	
השכלה	13	9	עממית / תיכונית ללא בגרות	
	16	21	בגרות	
	16	21	על-תיכונית	
	51	48	תואר אקדמי	
	4	0	לא ידוע / מסרב לענות	

^ הנתונים מוצגים לאחר מתן משקלות לפי גיל ומחוז, בכל מדידה בנפרד

נספח ב: עמדות נשות המקצוע בנוגע לחוק איסור צריכת זנות

לוח ב-1: עמדות נשות המקצוע בנוגע לחוק איסור צריכת זנות בשנים 2021 ו-2023 (באחוזים)

היגד	2021 (n = 110)	2023 (n = 160)
החוק יצמצם את תופעת הזנות – מדד מסכם ^{^^}	**26	13
יגביר יציאה של א.נשים מזנות	*34	21
יגביר את הפנייה לשיקום של א.נשים בזנות	*46	31
יצמצם מאוד את תופעת הזנות / יצמצם את תופעת הזנות בישראל	16	15
יגביר את ההבנה שלא משלמים על מין	*36	26
יפחית את מספר צרכני הזנות	**24	11
יגביר מענים לשיקום של א.נשים בזנות	41	32
יעלה את מודעות הציבור לנזקי הזנות	44	34
יגרום לגברים להתייחס לנשים יותר בכבוד	*16	8
ייתן יותר כוח ושליטה לא.נשים בזנות	18	15
יגביר פנייה של צרכני זנות לטיפול	*24	12
יגביר את הסטיגמה על צרכני זנות	*50	35
החוק ישפיע לרעה על א.נשים בזנות – מדד מסכם ^{^^}	**34	26
יגביר את הסיכון הפיזי והנפשי של א.נשים בזנות	47	37
יגביר צורך של א.נשים בזנות להיעזר בסרסורים	37	30
יגרום לכך שצרכני זנות 'טובים' לא יגיעו, וצרכני זנות 'אלימים' יישארו	*39	27
יגביר את הסטיגמה על א.נשים בזנות	26	28
יחמיר בעיות כלכליות של א.נשים בזנות	45	36
יגרום למשטרה להטריד א.נשים בזנות	45	37
יגרום לכך שתשלום עבור מין יהיה בסתר	**80	58
יעלה את המחיר לשירותי מין	*26	16
ישפיע לרעה על א.נשים בזנות	לא נשאל	20
לא ישנה את המצב בנושא הזנות	24	23

* $p < .05$ ** $p < .01$

^{^^}מסכימות "במידה רבה" או "במידה רבה מאוד".

^{^^}ראה פירוט של יצירת מדדים וערכי מהימנות מסוג אלפא קרונברך בלוח ב-2.

לוח ב-2: מהימנות המדדים המרכזיים לציפיות מן החוק

שם הממד	טיכול בממד	טווח הערכים	מהימנות אלפא-קרונובר [^] 2021	מהימנות אלפא-קרונובר [^] 2023
החוק יצמצם את תופעת הזנות	מדד מסכם המבוסס על 11 פריטים הנוגעים לצמצום הזנות. הציון הממוצע של 11 הפריטים סווג לשלוש קטגוריות של הסכמה: לא מסכימים (2.4–1.0), מתלבטים (3.4–2.5) ומסכימים (5.0–3.5). לוח ב-1 מציג את אחוז המסכימות "במידה רבה" או "במידה רבה מאוד"	"כלל לא" (1) עד "במידה רבה מאוד" (5)	$\alpha=0.907$	$\alpha=0.918$
החוק ישפיע לרעה על אנשים בזנות	מדד מסכם המבוסס על 9 פריטים הנוגעים להשפעה שלילית של החוק. הממוצע של 9 הפריטים סווג לשלוש קטגוריות של הסכמה: לא מסכימים (2.4–1.0), מתלבטים (3.4–2.5) ומסכימים (5.0–3.5). לוח ב-1 מציג את אחוז המסכימות "במידה רבה" או "במידה רבה מאוד"	"כלל לא" (1) עד "במידה רבה מאוד" (5)	$\alpha=0.841$	$\alpha=0.895$

נספח ג-1: מענים של משרד הרווחה והביטחון החברתי

- **הלנת חירום** (דירות חירום) מעניקה סיוע מידי, הגנה, תמיכה ראשונית ומסגרת של הלנה זמנית לאנשים בזנות מגיל 18, לפרק זמן של לילה אחד ועד חצי שנה. מענה זה פועל במסגרת תוכנית **'סלעית'** באזור תל אביב, תוכנית **'אופק נשי'** בחיפה (עד שנת 2023 הופעלה על ידי עיריית חיפה וכיום מופעלת על ידי עמותת 'הדרך') ותוכנית **'הרדוף'** (לשעבר **'בשבילך'**) בבאר שבע. גם המסגרת **בית לינה** בתל אביב, שהוקמה בשנת 2022, היא הלנת חירום – לטובת נשים טרנסיות בזנות.
- **תוכניות שיקום הכוללות דיור ארוך טווח** מופעלות על ידי משרד הרווחה באמצעות הוסטלים עבור אנשים בזנות אשר מבקשות לצאת מזנות ועברו גמילה מחומרים ממכרים. המענים בהוסטלים כוללים קשר טיפולי וטיפול רגשי, מיצוי זכויות, ליווי רפואי או פסיכיאטרי, ליווי תעסוקתי ועוד. ההוסטלים פועלים באמצעות תוכנית **'סלעית'** באזור תל אביב, תוכנית **'אופק נשי'** בחיפה ו**'הרדוף'** בבאר שבע. כמו כן הוסטל **'רואים שקוף'** הוקם בשנת 2022 במרכז הארץ ומיועד לגברים ולטרנסים (F2M) בזנות מגיל 21.
- **מרחבי "הלב"** מיועדים לנערות ולצעירות בנות 13–26 שבנוגע להן יש חשש לניצול מיני, או שהן בתחילת רצף הזנות. מטרת המרחבים היא לתת להן מרחב בטוח ומוגן, באמצעות מתן מענה ראשוני לצרכים בסיסיים, קורת גג, סדנאות הכשרה וטיפול אישי, וכן אפשרות לרכוש כלים להתמודדות עם חיי היום יום, מיצוי זכויות ושילוב בתעסוקה. המרחבים פועלים בשלושה מודלים: (1) מודל מצומצם הפועל שלושה ימים בשבוע (שבעה מרחבים); (2) מודל מורחב הפועל חמישה ימים בשבוע (שישה מרחבים); (3) מודל הפועל 24/7 לבני ובנות 13–21 המספק הלנת חירום למשך עד חצי שנה (שלושה מרכזים, שניים מתוכם – תל אביב וחיפה – נותנים מענה גם לגברים ולצעירים על הקשת הטרנסית). כמו כן בתל אביב פועלת תוכנית מעטפת, המאפשרת מתן מענה מותאם אישית לכל פונה באמצעות תקציב אישי.
- **מרכזי יום וערב** מספקים טיפולים אישיים וקבוצתיים פעמים אחדות בשבוע וכן סדנאות לרכישת מיומנויות מקצועיות בסיסיות, השלמת השכלה, הקניית הרגלי עבודה, שילוב בתעסוקה, מיצוי זכויות ועוד. מרכזים אלו מופעלים על ידי תוכנית **'סלעית'** באזור תל אביב, **'אופק נשי'** בחיפה ותוכנית **'הרדוף'** בבאר שבע וכן **'רואים שקוף'** בתל אביב, המיועד לגברים וטרנס F2M. בשנת 2023 נסגר מרכז היום והערב ב'**אופק נשי'** בחיפה וב'**הרדוף'** באר שבע עבר מרכז היום והערב למודל הפעלה חדש שיאפשר את הפעלתו. בשנת 2024, מרכז היום והערב ב'**סלעית'** הפך ליחידה רשותית הכוללת בתוכה גם מרחב פתוח, שבו אפשרות ל-40 השמות (נוסף על יט"ב שכוללות 100 השמות).
- **יחידות רשותיות (יט"ב – יחידות לטיפול בזנות)**. בשנת 2023 הוקמו בשתי רשויות מקומיות, פרדס חנה ואופקים, יחידות ייעודיות לטיפול באנשים בזנות במחלקות לשירותים חברתיים למתן מענה כוללני לאנשים בזנות, לצד תכלול והנגשה של השירותים הקיימים בשטח הרשות לכלל האוכלוסייה, כמו למשל שירותי בריאות או תעסוקה. מלבד היחידה ב'**סלעית'** תל אביב, נפתחו בשנת 2024 יחידות בדימונה, רהט ורחובות, וצפויות להיפתח יחידות נוספות בפריסה ארצית.
- **סל מענים גמיש**. אנשים בזנות מעל גיל 18 הנמצאות בתהליך מתקדם של טיפול ושיקום, זכאיות לסיוע מותאם לצורכיהן כחלק מתהליך השיקום. הסל הגמיש מעניק סיוע שנתי על פי נקודות זיכוי, ועד 48 נקודות זיכוי בשנה (השוות ערך ל-11,616 ש"ח בשנה, נכון לשנת 2024). הסיוע ניתן בתחומים שיקומיים ותפקודיים שונים, כגון כניסה לתהליך של גמילה, הספקת ריהוט

ומוצרי חשמל חיוניים, מתן עזרה כלכלית לשיפור התפקוד, סיוע בתשלום חובות והוצאות רפואיות, מתן תוכניות השכלה והכשרה מקצועית. הבקשות לסיוע מסל המענים הגמיש מטופלות על ידי עו"ס במחלקה לשירותים חברתיים ומאשרות על ידי הפיקוח של משרד הרווחה. משנת 2022 אפשר לקבל מענק נוסף דרך ה'קרן לידידות', שמגדיל את האפשרויות למענה כלכלי עבור אוכלוסיות נוספות מקרב האנשים בזנות (לדוגמה, חסרות מעמד). סל זה אינו תלוי בהימצאות בתהליך שיקום וטיפול.

- **מרכז ייעוץ הוליסטי (מי"ה) – 'הופכות את היוצרות'.** מרכז ייעוץ לנשים מגיל 18 הנמצאות על רצף הזנות והחשפנות, אינן מכורות לסמים קשים ויש להן רמת תפקוד טובה יחסית וחוסן אישי, המעוניינות לצאת מרצף הזנות וזקוקות לסיוע. יש סניפים בתל אביב ובחיפה. המרכז מספק לנשים סיוע כוללני, בין השאר סיוע משפטי, ייעוץ פסיכיאטרי, טיפול רגשי, מיצוי זכויות, הדרכה הורית ועוד. המרכז מופעל על ידי עמותת **'הופכות את היוצרות'** בשיתוף משרד הרווחה.
- **'המכללה'.** בית ספר טיפולי חברתי עבור נשים בזנות המציע קורסים המיועדים לקדם את תהליך השיקום של הנשים, להעצים אותן, להרחיב את הידע שלהן, לפתח כישורים לימודיים ובין-אישיים ולתת להן כלים להשתלבות בעולם התעסוקה וליציאה מזנות. במסגרת 'המכללה' מוצעים קורסים מקצועיים בתחומים מגוונים, בהם מזכירות וניהול משרד, טבחות ומכונאות אופניים. 'המכללה' אף מסייעת לבוגרות ההכשרה בהשמה תעסוקתית. את הקורסים מעבירות מרצות מקצועיות מתנדבות. בשנת 2024 נפתח סניף נוסף של 'המכללה' בחיפה. התוכנית מופעלת על ידי עמותת 'המכללה', בשיתוף משרד הרווחה.
- **תעסוקה מיטיבה – 'הופ סנטר'.** תוכנית העסקה שיקומית מיוחדת המותאמת לאוכלוסיות בזנות. התוכנית פועלת לסייע לאנשים שאינן מסוגלות להשתלב בשוק הפתוח לרכוש מיומנויות תעסוקתיות ויציבות תעסוקתית להשתלבות בחברה. התוכנית כוללת קורס שיקום תעסוקתי וליווי ותמיכה פסיכו-סוציאלית בהשתלבות בתעסוקה למשך כשנתיים, וכן ליווי למעסיקים פוטנציאליים. בשנת 2024 החלה התוכנית לפעול במסגרת ההוסטלים ומרכזי היום לקראת סיום שהותן של מקבלות השירות, ביזמה שתאפשר להרחיב את מעגל המשתתפות בסדנאות. את התוכנית מפעילה עמותת **'הופ סנטר'** בשיתוף משרד הרווחה.
- **'מעבר לקשת'.** תוכנית ייעודית עבור אנשים בזנות על הקשת הטרנסית. התוכנית כוללת עובדים סוציאליים ייעודיים למתן מידע וסיוע, מענה בעת חירום ומתן סיוע חומרי ראשוני. התוכנית מופעלת על ידי עמותת **'מעברים'** בשיתוף משרד הרווחה.
- **'לא עומדות מנגד'.** עמותה המפעילה מערך סיוע ארצי לאנשים על רצף הזנות, כמענה משלים של משרד הרווחה לסל המענים הגמיש. העמותה מציעה סיוע חומרי וליווי פרטני במטרה למזער נזקים, לשקם את האמון של אנשים בזנות בשירותים ובחברה ולתת מוטיבציה לשילוב בשירותים המסייעים ליציאה מזנות. העמותה מפעילה קו סיוע, ומספקת מענים מגוונים, חלקם מתמשכים וחלקם נקודתיים וקצרי טווח. מענים אלו כוללים טיפולי שיניים, סיוע במזון, סיוע חירום כלכלי, סיוע בהצטיידות ולוגיסטיקה, וליווי קבוע או נקודתי על ידי מתנדבת. תוכנית הסיוע המשלים פועלת באמצעות עמותת **'לא עומדות מנגד'** ובשיתוף משרד הרווחה.

מענים בפיתוח או בשלבי הקמה

- **דיוור תחילה.** מענה חדשני בישראל בתחום הדיוור לאנשים בזנות באמצעות נדל"ן חברתי, בשיתוף משרד הרווחה, קרן שוסטרמן, מגזר פרטי בתחום הנדל"ן ועיריית תל אביב. בעולם, התוכנית מיושמת בעיקר עבור אוכלוסיית חסרי בית, ובישראל היא מיושמת עבור אוכלוסיית האנשים בזנות. משתתפות התוכנית מקבלות דירה בשכירות הממומנת ברובה על ידי משרד

השיכון, משרד הרווחה ועיריית תל אביב למשך עד חמש שנים. בד בבד, המשתתפת מקבלת תוכנית מעטפת הכוללת ליווי אישי ומערכת טיפולית ושיקומית תומכת שתאפשר לה לבסס חיים עצמאיים ככל האפשר ולצאת מזנות בהדרגה. התוכנית החלה לפעול בשנת 2024, ובאמצע השנה החלו השמות של הפונות בדירות. התוכנית מלווה בוועדת היגוי הכוללת נציגים ממשרד הרווחה, משרד הבריאות ומשרד המשפטים.

- **מענה לחסרות מעמד על רצף הזנות.** מענה חדשני במסגרת מיזם משותף עם קרן שוסטרמן. במסגרת התוכנית יינתן מענה טיפולי לחסרות מעמד על רצף הזנות הכולל טיפול פסיכו-סוציאלי כוללני פרטני וקבוצתי וכן סיוע כספי לצרכים בסיסיים. גם מענה זה מלווה בוועדת היגוי הכוללת נציגים ממשרד הרווחה, משרד הבריאות ומשרד המשפטים.

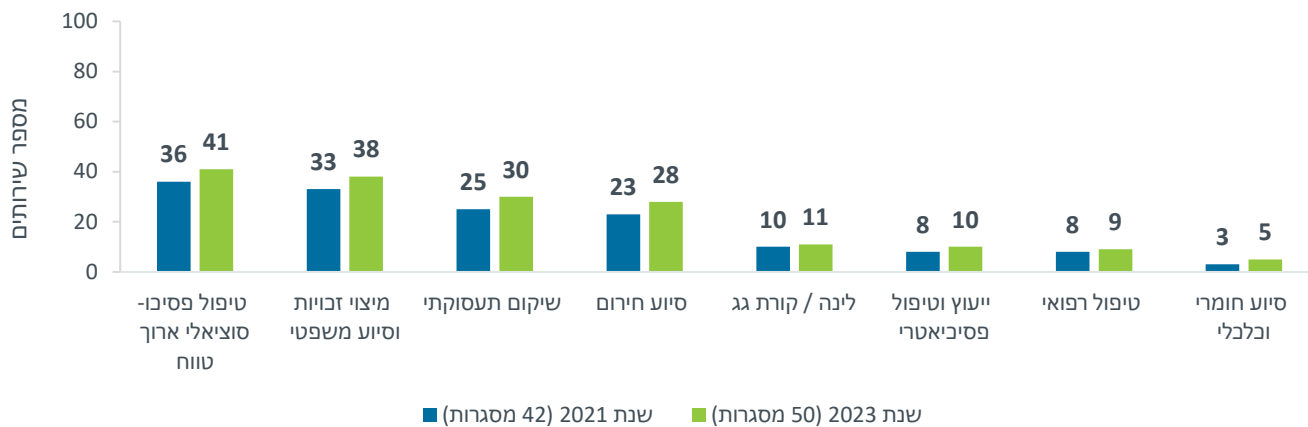
נספח ג-2: מענים של משרד הבריאות

- **מרפאות נידות לא נשים המעורבות בזנות.** המרפאה הניידת לא נשים בזנות של מרפאת 'לוינסקי' תל אביב, והמרפאה הניידת לא נשים בזנות בחיפה (מרפאת ה'פרסים') פועלות יותר מעשור תחת לשכות הבריאות בתל אביב ובחיפה. המרפאות הניידות מעניקות בדיקות למחלות מין ול-HIV, טיפול וייעוץ למחלות מין לא נשים בזנות והסברה מניעתית, באופן אנונימי ובחינם. כמו כן הניידות מעניקות סיוע חומרי בסיסי, מיצוי זכויות וטיפול פסיכו-סוציאלי. בניידות רופאה, אחות, עו"ס ועמיתה מניסיון חיים (מנטורית שהייתה בעברה בזנות וכיום חלק מצוות המרפאה). המרפאות הניידות מסיירות באתרים עירוניים ונשות הצוות מאתרות באופן פעיל אנשים בזנות ויוצרות איתן קשר ראשוני. בעקבות החלטת הממשלה, בשנת 2021 הוקמו מרפאות נידות נוספות בירושלים ובבאר שבע, כשלוחות נוספות של מרפאת לוינסקי תל אביב. כמו כן ארבע המרפאות הניידות תוגברו בעו"ס מן האוכלוסייה הערבית ובעו"ס לאוכלוסיית הלהט"ב.
- בעוד עיקר המטופלות בניידות הן נשים, ניכרת עלייה במספר האנשים על הקשת הטרגית שפנו לקבלת טיפול בניידות תל אביב וחיפה, מ-95 פונות בשנת 2021 ל-116 בשנת 2022. בניידת חיפה, הייתה עלייה במספר המטופלות הערביות מ-76 בשנת 2021 ל-108 בשנת 2022, ויש בה אחוז ניכר יחסית של גברים (19%-22%). בניידת לוינסקי תל אביב ניכרת עלייה בשיעור המטופלות שמעורבות בזנות יותר מעשר שנים בקרב אלו שנמצאו בקשר טיפולי ארוך טווח (מ-31% בשנת 2019, ל-66% בשנת 2022).
- **מאתר זירות זנות.** במסגרת החלטת הממשלה פועל מאתר זירות זנות לסייע לניידות להגיע ולאחר אנשים בזנות הזקוקות לסיוע, באמצעות איסוף מידע מודיעיני ממקורות גלויים. המידע נשמר באופן מאובטח ודיסקרטי, ומשמש לצורכי איתור של הניידות בלבד. משנת 2020 אותרו יותר ממאה זירות זנות פעילות שלא היו מוכרות לצוותי הניידת עד אז. חלק ניכר מן הזירות שאותרו פועלות בערים ירושלים, באר שבע, ראשון לציון וחיפה.
- **ייעוץ וטיפול פסיכיאטרי.** בשנת 2023 נוסף פסיכיאטר למגוון השירותים שמעניק משרד הבריאות לאנשים בזנות, כשירות עצמאי. הפסיכיאטר מקבל מטופלות בתוך מרפאת לוינסקי ונותן שירות לכלל המגדרים וכן לחסרי וחסרות מעמד.
- **מרפאת 'אופק' – מרפאת המשך כוללנית לטיפול באנשים בזנות.** מרפאה לטיפול רב-תחומי באוכלוסיות בזנות ובסיכון לזנות אשר פעלה בבית החולים וולפסון משנת 2021. בית החולים גייס למטרה זו צוות רב-תחומי, במטרה להעניק שירותי רפואה באופן מרוכז ככל האפשר תוך ליווי בהליכי קביעת התורים, השגת התחייבות מקופות החולים ותיווך מול גורמי הממסד. זאת, תוך רגישות תרבותית ומגדרית ומתוך אמונה כי בכוחו של חינוך לשמירה על בריאות להחזיר לאדם בהדרגה את תחושת השליטה בחייו. במרפאה ניתן שירות רפואי אמבולטורי הכולל בדיקה והערכת צרכים על ידי צוות רפואי, סוציאלי וסיעודי; בדיקות מעבדה; רפואת נשים; קולונסקופיה; טיוב הטיפול במחלות כרוניות או במצבים אקוטיים; הערכה וייעוץ פסיכיאטרי. בשנת 2023 הפסיקה המרפאה לפעול עקב קשיים תפעוליים.
- **'חינוך להילה' – מרפאת שיניים רמב"ם.** השירות פועל משנת 2020 וכולל טיפולי שיניים משמרים ומשקמים מותאמים לאנשים בזנות מכל המגדרים לשיפור בריאות הפה, זאת בליווי של מתנדבת, והכשרת רופאי שיניים לטיפול באוכלוסיית קצה ויצירת מענה מותאם.

- **טיפול גמילה לנשים בזנות המתמודדות עם תחלואה כפולה – 'דרך אריאלה'.** השירות כולל מיטות ייעודיות לנשים בזנות לטובת טיפול מאזן וטיפול גמילה לנשים בלבד, אשר מתמודדות עם תחלואה כפולה, באמצעות הסתכלות טיפולית רב-מימדית. ב'דרך אריאלה' מטופלות מן הניידות יכלו לקבל ייעוץ פסיכיאטרי. כ-75% מן המטופלות סבלו מכוסט טראומה מורכבת (CPTSD). 50% מן המטופלות הן בין הגילים 18–30.
- **אשפוזיות גמילה מותאמות מגדר.** אשפוזיות גמילה משימוש בחומרים ממכרים במערכת שירותים נפרדת ומותאמת מגדר (לנשים), באמצעות עמותת 'לצידך' ובאמצעות 'ניקה ישראל'. האבחנה המרכזית של המטופלות היא שימוש באלכוהול וסמים – 81% ו-85% בהתאמה, מתוכן בשנת 2021 כ-80% היו מכורות לסמים בלבד. כמו כן בנתוני שנת 2022 אפשר לראות כי 84% מן הנשים טופלו בעבר בשל אותה בעיה.

נספח ד: שירותי הטיפול והשיקום וסוגי המענים

תרשים ד-1: מספר המסגרות והתוכניות שבהן ניתן סיוע בתחומים שונים בשנת 2021 ובשנת 2023

לוח ד-1: מקבלות השירותים של משרד הרווחה, לפי שירות, בשנים 2020–2023 (במספרים מוחלטים ובאחוזים)

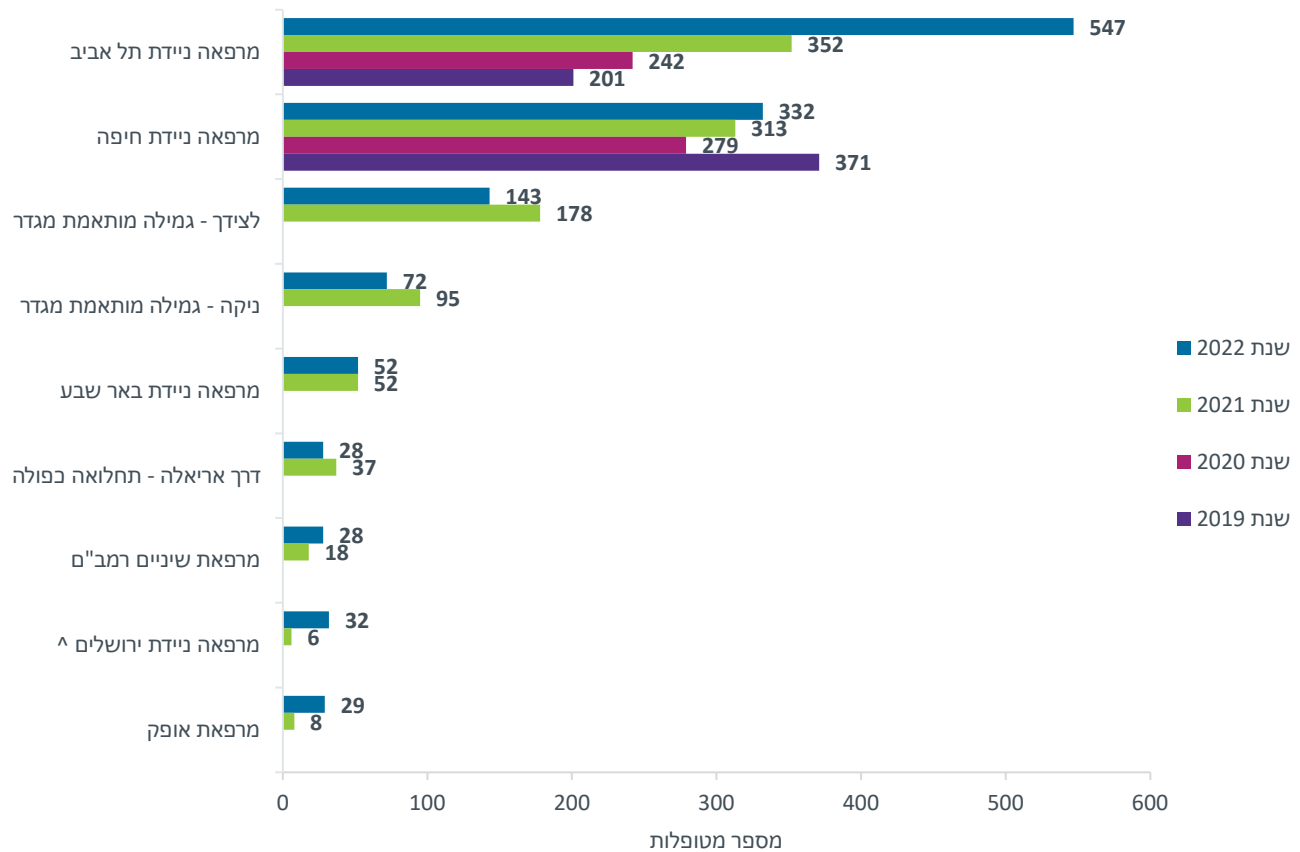
שנת 2023		שנת 2022		שנת 2021		שנת 2020		שם המסגרת
מספר אחוז	מספר אחוז	מספר אחוז	מספר אחוז	מספר אחוז	מספר אחוז	מספר אחוז	מספר אחוז	
ממקבלות השירות	ממקבלות השירות	ממקבלות השירות	ממקבלות השירות	ממקבלות השירות	ממקבלות השירות	ממקבלות השירות	ממקבלות השירות	
24%	649	24%	733	31%	897	36%	722	מרחבי הלב – סך הכול
4%	101	5%	162	7%	190	9%	190	אופק נשי – סך הכול
1%	22	0%	15	1%	18	2%	42	אופק – הוסטל
3%	79	3%	95	4%	110	6%	115	אופק – הלנת חירום
		2%	52	2%	62	2%	33	אופק – מרכז יום
7%	174	13%	402	14%	397	19%	376	סלעית – סך הכול
1%	29	1%	19	1%	35	9%	189	סלעית – הוסטל
3%	78	6%	187	8%	220	3%	53	סלעית – הלנת חירום
1%	30	6%	196	5%	142	7%	134	סלעית – מרכז יום
1%	37							סלעית – קו סיוע^^
3%	88	1%	42	3%	^100	2%	46	הרדוף / בשבילך
13%	358	12%	379	8%	228			מי"ה (הופכות את היוצרות)
5%	136	5%	162	4%	129			המכללה
2%	45	1%	33	1%	23			הופ סנטר
1%	31	0%	11	1%	24			מעברים (מעבר לקשת)
1%	35	0%	13					בית לינה
2%	61	1%	43					רואים שקוף
0%	7							היחידה לטיפול בזנות
								בפרדס חנה
1%	30							יחידה רשותית אופקים
36%	960	36%	1135	31%	902	33%	671	לא עומדות מנגד
100%	2,675	100%	3,115	100%	2,890	100%	2,005	סך הכול

הערה: אי אפשר לדעת את המספר המדויק של מקבלות השירות בכלל שירותי הרווחה (או את האחוז המדויק שלהן מכלל מקבלות השירות ברווחה), כיוון שאנשים שקיבלו שירות ביותר משירות אחד נספרו בכל שירות בנפרד.

^ נתונים מוערכים של הרדוף (לשעבר 'בשבילך') עקב תחלופת מפעיל.

^^ התקבלו נתונים חלקיים ולכן לא משתתפים בניתוחים המופיעים בפרק.

תרשים ד-2: מספר מטופלות לפי שירותים של משרד הבריאות בשנים 2019–2022

^ נתוני מרפאה ניידת ירושלים מתייחסים למטופלות ומטופלים שקיבלו טיפול פסיכו-סוציאלי. עוד טופלו על ידי הניידת מטופלות ומטופלים שקיבלו טיפול רפואי בלבד.

נספח ה: נתוני Google Trends, ניתוחי רגרסיה לינארית להשוואה בין תקופות בהיקפי החיפוש, הסבר וממצאים

לצורך ניתוחי הרגרסיה הוגדרו ארבע תקופות:

- 1. לפני אישור החוק – שנים 2017 ו-2018
- 2. לאחר אישור החוק ולפני תקנות הקורונה – שנת 2019 וחודשים ינואר-פברואר בשנת 2020
- 3. שנות מגפת הקורונה – מרץ 2020 ועד יוני 2022
- 4. תקופת הפוסט-קורונה – יולי 2022 ועד אפריל 2024 (סוף תקופת איסוף הנתונים)

היקפי החיפוש אחר מונחים "זנות", "נערות ליווי" ו"דירות דיסקרטיות" הוגדרו כמשתנים התלויים (בוצע ניתוח על כל אחד מן המונחים).

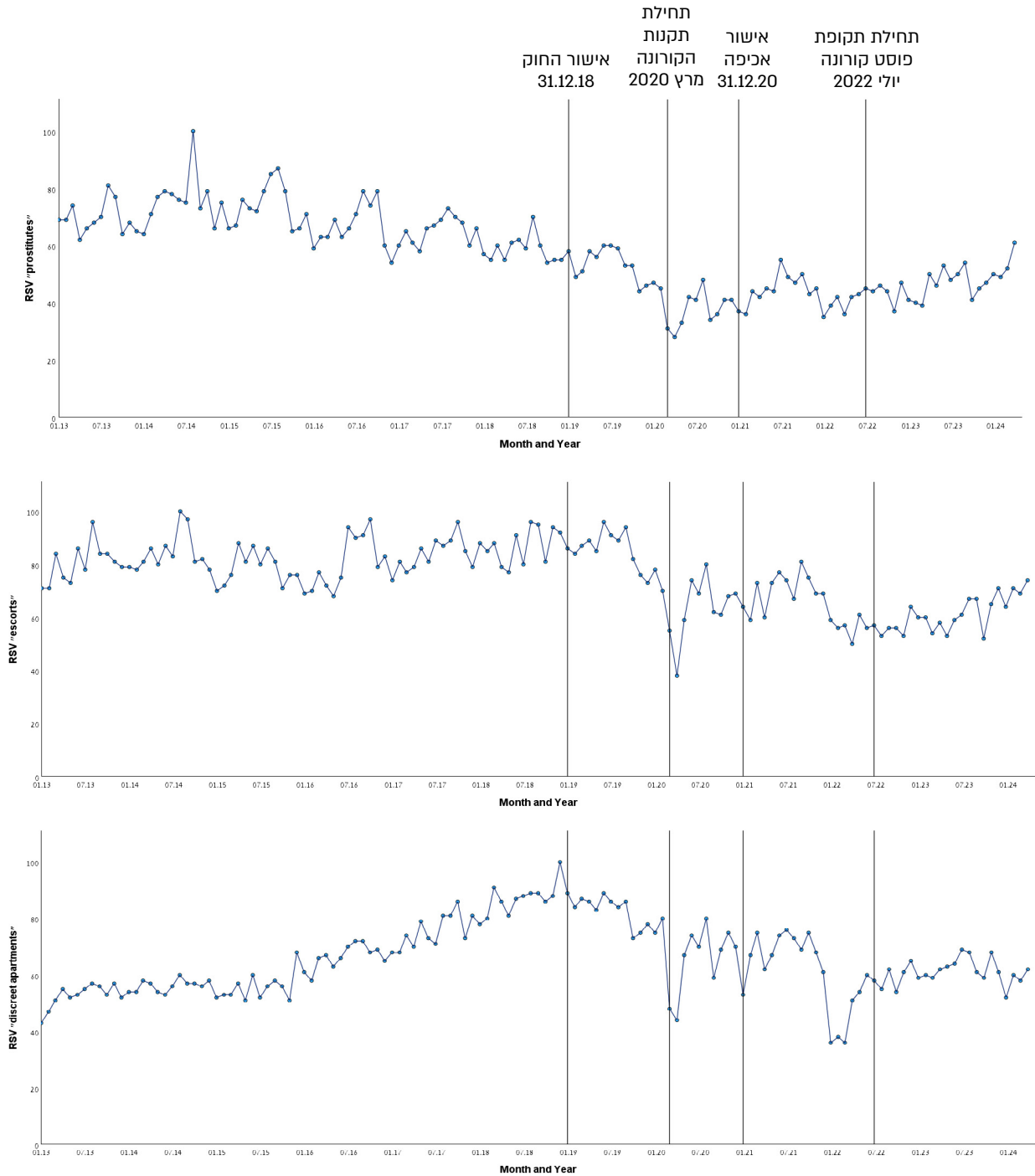
החודש בשנה הוגדר כמשתנה בלתי תלוי לצורך בקרה סטטיסטית והוכנס לניתוחי הרגרסיה בצעד הראשון. בצעד השני הוכנסו משתני דמה עבור פרק הזמן שלאחר אישור החוק ולפני פרוץ מגפת הקורונה, שנות המגפה עצמה ותקופת הפוסט-קורונה. השנתיים שלפני אישור החוק הוגדרו כתקופת בסיס, שאליה הושוו פרקי הזמן האחרים.

לוח ה-1: ממצאי ניתוחי הרגרסיה לניבוי היקף החיפוש אחר המונחים "זנות", "נערות ליווי" ו"דירות דיסקרטיות" לפי תקופות[^]

	"זנות"				"נערות ליווי"				"דירות דיסקרטיות"			
	B	SE	β	Sig	B	SE	β	Sig	B	SE	β	Sig
צעד 1 חודש בשנה (ינואר, פברואר, וכו')	.32	.31	.08	.46	.47	.41	.12	.25	.89	.40	.24	.03
ΔR ²			.01	.46			.02	.25			.06	.03
צעד 2 חודש בשנה	.19	.18	.07	.28	.55	.24	.14	.02	.97	.26	.26	< .001
לאחר אישור החוק ולפני תקנות הקורונה	-8.99	1.95	-3.32	< .001	-.70	2.60	-.02	.79	2.03	2.82	.06	.47
מגפת הקורונה	-20.83	1.91	-.97	< .001	-20.40	2.15	-.71	< .001	-18.35	2.33	-.65	< .001
פוסט-קורונה	-15.16	1.71	-.66	< .001	-24.33	2.28	-.79	< .001	-20.35	2.47	-.67	< .001
ΔR ²			.67	< .001			.67	< .001			.57	< .001

[^] לאחר אישור החוק: 2019; ינואר-פברואר 2020; מגפת הקורונה: מרץ 2020–יוני 2022; פוסט-קורונה: יולי 2022–אפריל 2024. השנתיים שלפני אישור החוק (2017–2018) הן קבוצת הבסיס.

תרשים ה-1: נתוני Google Trends, היקף החיפושים היחסי אחר המונחים "זונות", "נערות ליווי" ו"דירות דיסקרטיות" (בסולם 0–100) על ציר הזמן, נתוני מקור, בין ינואר 2013 לאפריל 2024

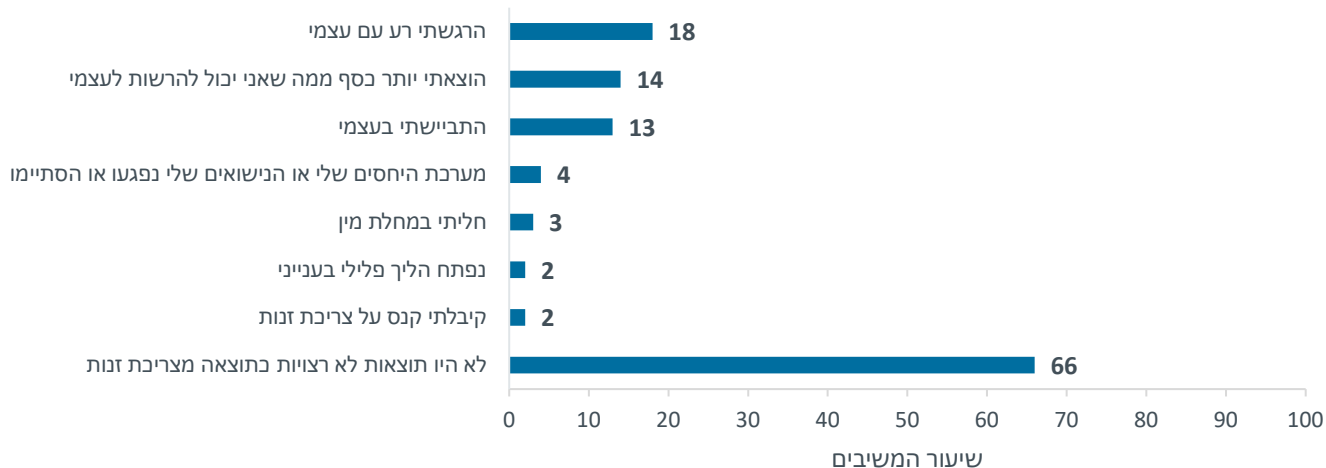
לוח ה-2: נתוני Google Trends, מתאמי Pearson חלקיים בין היקפי החיפוש ובין מספר הקנסות עד שלושה חודשים לפני ואחרי החיפוש, בקרה על חודש בשנה (df=33)

מספר קנסות: חודשים לפני/ אחרי חודשי החיפוש ב-Google				
מונח החיפוש "זונות"	מונח החיפוש "נערות ליווי"	מונח החיפוש "דירות דיסקרטיות"		
**-.60	**-.63	**-.73		3 חודשים לפני
**-.61	**-.49	**-.75		חודשיים לפני
*-.43	*-.36	**-.61		חודש לפני
-.26	-.17	**-.51		באותו החודש
-.16	-.05	*-.38		חודש אחרי
.02	.10	-.31		חודשיים אחרי
.22	.14	-.13		3 חודשים אחרי

* $p < .05$ ** $p < .01$

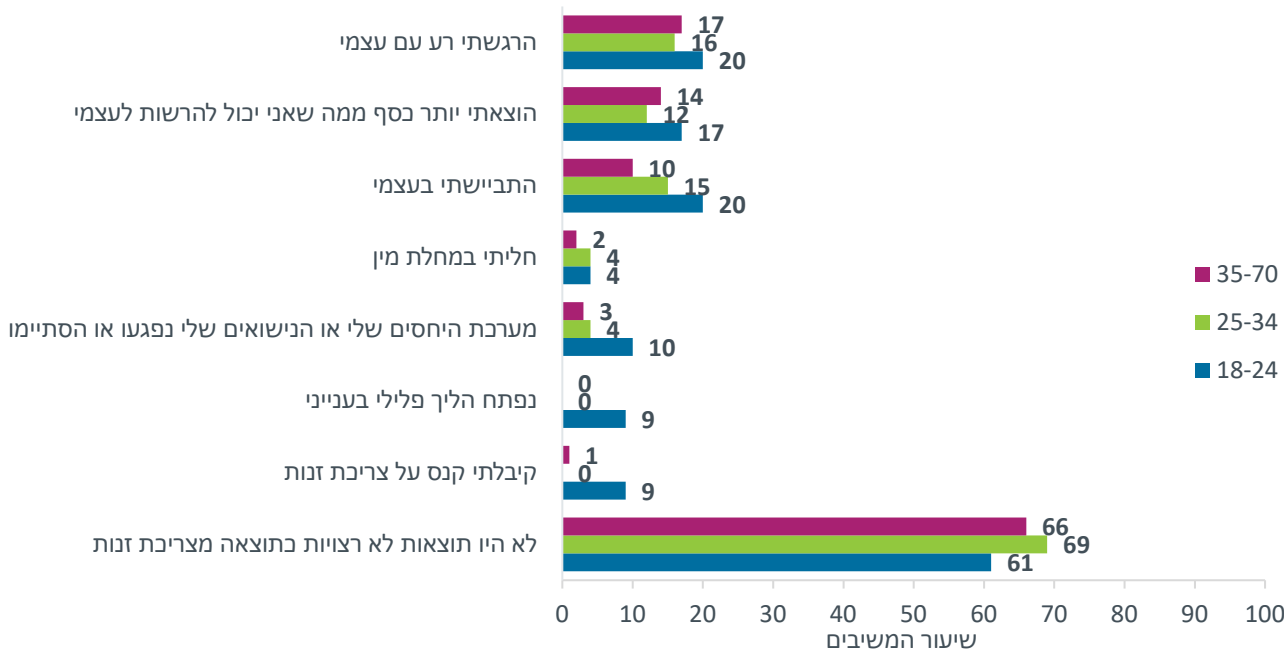
נספח ו: נזקי צריכת הזנות על פי הצרכנים

תרשים ו-1: נזקי צריכת זנות עבור הצרכנים, על פי סקר צריכת זנות 2024 ($n = 327$; באחוזים)

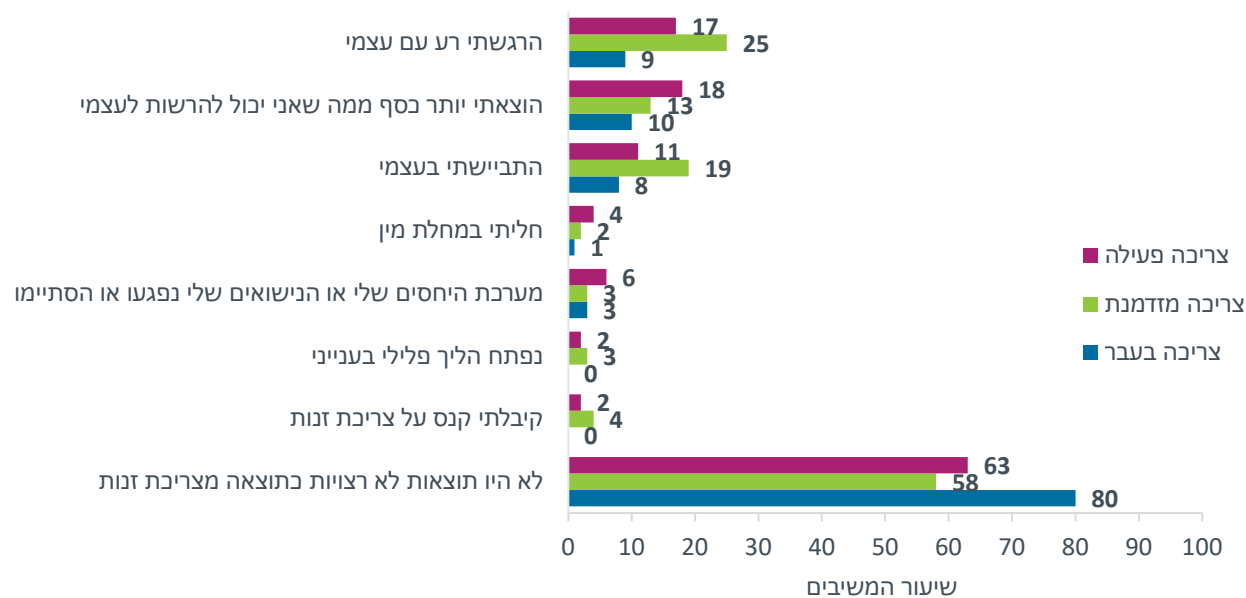
הערות: האחוזים אינם מסתכמים ל-100% מכיוון שחלק מן המשיבים סימנו יותר מסיבה אחת; נתוני כלל המשיבים מוצגים לאחר מתן משקלות לפי גיל. ערכי ה- n מתייחסים למספרי המשיבים ללא משקלות.

תרשים ו-2: נזקי צריכת זנות עבור הצרכנים, על פי סקר צריכת זנות 2024 לפי קבוצות גיל ($n = 327$; באחוזים)

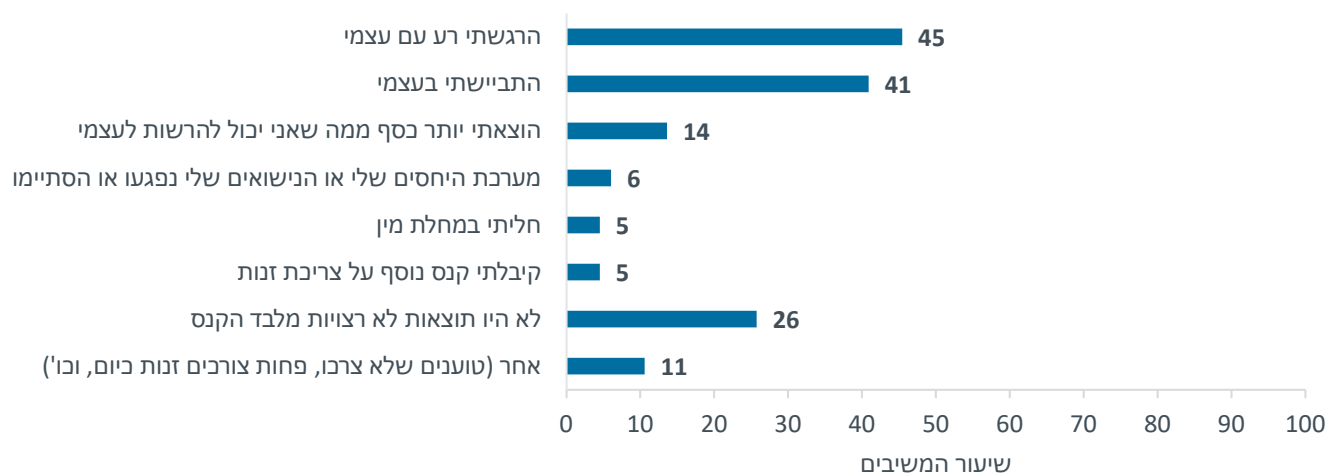
הערה: נתוני כלל המשיבים מוצגים לאחר מתן משקלות לפי גיל, בכל מדידה בנפרד. ערכי ה- n מתייחסים למספרי המשיבים ללא משקלות.

תרשים ו-3: נזקי צריכת זנות עבור הצרכנים, על פי סקר צריכת זנות 2024 לפי סוג צריכה (n = 327; באחוזים)

הערה: נתוני כלל המשיבים מוצגים לאחר מתן משקלות לפי גיל, בכל מדידה בנפרד. ערכי ה-n מתייחסים למספרי המשיבים ללא משקלות.

תרשים ו-4: נזקי צריכת זנות עבור הצרכנים, על פי שאלון למשתתפי האמצעי החלופי לפני הסדנה, (n = 66; באחוזים)

לוח ו-1: דיווח הצרכנים בסקר צריכת זנות שנערך בשנת 2021 (n = 432) ובשנת 2024 (n = 327) על השפעת חוק איסור צריכת זנות עליהם, בחלוקה לפי קבוצות גיל (באחוזים)

70–35		34–25		24–18		
2024	2021	2024	2021	2024	2021	
39	51	41	43	45	43	לא השפיע
21	16	22	23	37	32	לא שמעתי על החוק עד להשתתפות בסקר
16	12	12	11	4	3	עושה את זה כחות
14	7	6	7	10	7	עושה את זה במקומות ובדרכים יותר נסתרות, שומר על דיסקרטיות
5	9	9	8	0	11	בגלל החוק הפסקתי לעשות את זה
3	4	5	5	0	4	עושה או מתכוון לעשות את זה רק או בעיקר בחו"ל
1	2	4	1	4	0	עושה את זה יותר
1	0	2	2	0	0	הפסקתי לצרוך זנות עוד לפני החוק

הערה: נתוני כלל המשיבים מוצגים לאחר מתן משקלות לפי גיל, בכל מדידה בנפרד. ערכי ה-n מתייחסים למספרי המשיבים ללא משקלות.

לוח ו-2: דיווח הצרכנים בסקר צריכת זנות שנערך בשנת 2021 (n = 432) ובשנת 2024 (n = 327) על השפעת חוק איסור צריכת זנות עליהם, בחלוקה לפי תדירות צריכה (באחוזים)

צריכה פעילה		צריכה לעיתים רחוקות		צריכה בעבר		
2024	2021	2024	2021	2024	2021	
39	52	38	41	48	49	לא השפיע
23	18	29	24	20	25	לא שמעתי על החוק עד להשתתפות בסקר
15	11	15	8	6	6	עושה את זה כחות
1	8	3	10	14	11	בגלל החוק הפסקתי לעשות את זה
18	8	9	9	4	3	עושה את זה במקומות ובדרכים יותר נסתרות, שומר על דיסקרטיות
3	2	3	6	3	5	עושה או מתכוון לעשות את זה רק או בעיקר בחו"ל
3	0	2	2	1	1	עושה את זה יותר
0	0	2	1	3	1	הפסקתי לצרוך זנות עוד לפני החוק

הערה: נתוני כלל המשיבים מוצגים לאחר מתן משקלות לפי גיל, בכל מדידה בנפרד. ערכי ה-n מתייחסים למספרי המשיבים ללא משקלות.

נספח ז: תוכנית האמצעי החלופי

לוח ז-1: מבנה הסדנה בתוכנית האמצעי החלופי

מכגש ראשון	מכגש שני	מכגש שלישי
- היכרות - מי האישה בזנות ודיון על הגורמים לזנות - שיח ראשוני על עמדות ותפיסות בנוגע לזנות	- מיקוד באישה –הצגת סרטון של שורדת זנות / אישה בזנות - המשך דיון בגורמים שמובילים נשים לעסוק בזנות - הקשרים ומבנה חברתי מגדרי שמאפשר את תופעת הזנות	מכגש עם אחות ממרפאת בריאות הציבור – הסכנות והמחלות בצריכת זנות
מכגש עם נציגה של משרד המשפטים – החוק, הסוגיות החברתיות שעומדות מאחוריו, הרציונל, האכיפה ועוד	- מיקוד בגבר – מי הם הגברים שפונים לצריכת זנות ודיון במניעים הגלויים והסמויים לכך - דיון על הפגיעה שטמונה בצריכת זנות - הפגיעה באישה שבזנות - אלטרנטיבות לצריכת זנות	- סיכום ועיבוד תוכני הסדנה – דיון בהיבט המשפטי, הרגשי, הבריאותי ועוד - מילוי שאלוני הסקר

נספח ח: עמדות בנוגע לזנות וליציאה מזנות

לוח ח-1: מודל רגרסיה לינארית מרובה לניבוי מידת התמיכה בחוק כפונקציה של מאפיינים סוציו-דמוגרפיים של המשיבים

לסקרי עמדות הציבור שנערכו בשנים 2021 (n = 803) ו-2024 (n = 804)

Exp(B)	S.E.	B		
1.043	0.117	0.042	שנת מדידה (2024)	Step 1
0.989	0.005	-0.011	גיל בשנים*	
0.526	0.118	-0.643	מגדר (גבר)**	
0.461	0.170	-0.773	לאום (יהודי/ה)**	
1.443	0.145	0.360	דתיות^^ (דתי/ה) *	
4.078	0.882	1.406	מצב משפחתי^^^ (נשוי/אה)	
4.265	0.883	1.450	מצב משפחתי^^^ (גרופ/ה / פרופ/ה / אלמ/ה)	
2.418	0.924	0.883	מידת התמיכה בחוק (קבוע) ^^^^	
		0.070	Nagelkerke R ²	
0.759	0.236	-0.276	שנת סקר x מגדר	Step 2
1.704	0.343	0.533	שנת סקר x לאום	
1.068	0.344	0.066	מגדר x לאום	
		0.073	Nagelkerke R ²	
0.958	0.697	-0.043	שנת סקר x מגדר x לאום	Step 3
		0.073	Nagelkerke R ²	

$p < .05^*$ $p < .01^{**}$

^ תוצאות כל מנבא מוצגות עבור הצעד שבו הוכנס למודל הרגרסיה.

^^ דתי – משיבים המזהים עצמם כ"דתי" ו"דתי מאוד".

^^^ קבוצת ייחוס – רווקים/ות.

^^^^ תמיכה בחוק "במידה רבה" או "במידה רבה מאוד".

לוח ח-2: טעינויות (Loadings) ניתוח גורמים בנוגע לעמדות כלפי חוק איסור צריכת זנות, סקרי עמדות הציבור בשנים 2021 ו-2024

גורם		
2	1	
	.80	יגביר יציאה של א.נשים מזנות
	.79	יגביר את הפנייה לשיקום של א.נשים בזנות
	.79	יצמצם מאוד את תופעת הזנות
	.74	יעלה את מודעות הציבור לנזקי הזנות
	.74	יגביר מענים לשיקום של א.נשים בזנות
	.73	יגביר פנייה של צרכני זנות לטיפול
	.73	יגביר את ההבנה שלא משלמים על מין
	.71	יגרום לגברים להתייחס לנשים יותר בכבוד
	.71	יפחית את מספר צרכני הזנות
	.59	ייתן יותר כוח ושליטה לא.נשים בזנות
	.56	יגביר את הסטיגמה על צרכני זנות
.42		יגביר את הסטיגמה על א.נשים בזנות [^]
.73		יגביר את הסיכון הפיזי והנפשי של א.נשים בזנות
.71		יגביר צורך של א.נשים בזנות להיעזר בסרסורים
.62		יחמיר בעיות כלכליות של א.נשים בזנות
.57		יגרום לכך שתשולם עבור מין יהיה בסתר
.54		יגרום לכך שלקוחות 'טובים' לא יגיעו, ולקוחות 'אלימים' יישארו
.54		יעלה את המחיר לשירותי מין
.52		יגרום למשטרה להטריד א.נשים בזנות
		לא ישנה את המצב בנושא הזנות
לא נכנס לאף גורם		
16%	31%	שונות מוסברת – מפורט
	47%	שונות מוסברת כללית
0.77	0.91	אלפא קרונברך

הערה: כלל ההיגדים בלוח נמדדו בסולם של 5 רמות הסכמה בין (1) "כלל לא" ל-(5) "במידה רבה מאוד".
[^] ההיגד נכלל בשני הגורמים והוחלט להכליל אותו בגורם "ישפיע לרעה על א.נשים בזנות".

לוח ח-3: עמדות בנוגע לתופעת הזנות וליציאה מזנות בסקרי עמדות הציבור ($n = 1,607$) בחלוקה לפי קבוצת אוכלוסייה ומגדר, ממוצעים, סטיות תקן ותוצאות מבחני t להשוואה בין נשים וגברים

	יהודים					ערבים				
	גברים		נשים		$t(1257)$	גברים		נשים		$t(346)$
	ממוצע	ס.ת.	ממוצע	ס.ת.		ממוצע	ס.ת.	ממוצע	ס.ת.	
הזנות היא תופעה חברתית שפוגעת בכבוד האדם	1.94	1.106	1.55	.870	6.91 $p < .001$	1.66	1.064	1.21	.600	4.89 $p < .001$
הזנות היא תופעה חברתית שפוגעת ביחס של גברים לנשים	2.03	1.155	1.54	.833	8.67 $p < .001$	1.70	.916	1.34	.641	4.20 $p < .001$
רוב הנשים בזנות מעוניינות לצאת ממעגל הזנות	2.71	1.021	2.48	.944	4.22 $p < .001$	2.61	1.03	2.51	.964	--
נשים בזנות לא יכולות לצאת ממעגל הזנות ללא עזרה	2.22	1.085	1.89	.955	5.58 $p < .001$	2.05	1.08	1.66	1.009	3.28 $p < .001$

הערה: נמדד בסולם של 5 רמות, בין 1 (מאוד מסכים/ה) ל-5 (כלל לא מסכים/ה)